

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΜΙΧΑΗΛ ΒΕΛΟΥΔΟΥ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Β'

31 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ
15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1902

Η ΙΔΕΑ ΑΤΟΜΙΚΩΣ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΔΕΝ ύπάρχουν δροι πλέον ἀδριστοί, πλέον νεφελώδεις, δροι ἐπὶ τῆς σαφοῦς ἐννοίας τῶν δποίων νὰ ἀλληλοτρόχωνται καὶ νὰ ἀλληλομαχοῦν περισσότεραι γνῶμαι καὶ ίδεαι, μετὰ τῆς ἀναμίξεως εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον πάσις ἔκκεντρικῆς κρίσεως καὶ πολλάκις πάσης ἀπονοσίας ίδεῶν, δσον οἱ δροι οἱ ἀποτελοῦντες τὸν τίτλον τοῦ παρόντος ἀρθρού.

Καὶ πρῶτον περὶ τῆς ίδεας ἢ τῆς γνώμης ἀτομικῶς ἔγραψησαν ἀπὸ τῆς πρώτης χρήσεως τοῦ πατύρου καὶ τῶν γραφίδων ἐκ πτερωῶν χηνός, μέχρι τῶν γυποτάτων καλλιτεχνικῶν ἐκδόσεων πολλὰ σοφά, μωρὰ καὶ μωρόσοφα.

Ἐν πρώτοις τί εἶναι ἀτομικῶς ἢ ίδεα ἢ γνώμη;

“Αν προτιμοῦν οἱ ἀναγνῶσται τῶν «Παναθηναίων» νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ δλίγον μακράν, ἐκθέτομεν πρώτας τὰς περὶ τῆς γνώμης ἢ τῆς ίδεας θεωρίας κατ’ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Ἀληθειαν, τοῦ ἀκούσιου πατρὸς τῆς ἀρχαίας σοφιστείας, Παρμενίδου τοῦ Ἐλεάτου, τοῦ διδασκάλου τοῦ Ζήνωνος.

Κατ’ αὐτὸν λοιπόν, μόνος δὲ λόγος ὁ διδηγεῖ

εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς Ἀληθείας, εἰς τὰ Ὄντα. Ως πρὸς τὴν ίδεαν, ὡς πρὸς τὰς Δόξας τῶν βροτῶν, ὡς τὰς ὄνομάζει, ἔχει τὴν χειρίστην ίδεαν δὲ Ἐλεάτης. Αὗται κατ’ αὐτὸν εἶναι τέκνα τῆς συνηθείας καὶ τῆς πλάνης. Η ἐκάστοτε καθ’ ἔξιν ἀντίληφτις κυριαρχεῖ ἐπ’ αὐτῶν. Βαδίζει δὲ κόσμος κατὰ τὸν Παρμενίδην ἐπὶ δόδον, ἐν ᾧ τὸν διδηγοῦν δόφιμαλμοὶ μὴ βλέποντες, καὶ ὅτα ἐν παντὶ κωφά, εἰς τὴν ἀκοήν τῶν δποίων εἶναι προσιτοὶ μόνον οἱ μωροὶ λόγοι τῶν ἀνθρώπων, ἀπαντες ἐμπνεόμενοι ἐξ τῶν φανημένων, ἀπορρέοντες ἐκ τῶν ψεύδων διδομένων καὶ ἐπιβαλλόμενοι εἰς τὴν ἀσθενῆ φαντασίαν ἡμῶν.

Αὗται αἱ ίδεαι προσκύπτουν ἐν τῷ συνόλῳ ἐκ τῶν σωζομένων τοῦ φιλοσοφικοῦ ποιματος τοῦ διδασκάλου τοῦ Ζήνωνος, ἐξ οὗ ἀποσπῶμεν τοὺς ἔξης στίχους

βροτοὶ εἰδότες οὐδὲν πλάζονται δίτραγον ἀμηχανῇ γὰρ ἐν αὐτῶν στήθεσσιν ιθύνει πλαγητὸν ρύον· οἱ δὲ φρονοῦντες κωφοὶ δύσως τυφλοὶ τε, τεθυηκότες ἀκοῖτα φῦλα, οἵ το πόλεων τε καὶ οὐκ εἶναι ταῦταν γενόμεναι καὶ οὐ ταῦτά πάντων δὲ παλλιντροπος ἐστὶ κέλενθος.

· Ἀλλοι γνώμην ἢ ίδεαν ὀνομάζουν τὴν διὰ τῆς βοηθείας τῶν αὐτομάτων προσγινομένην εἰς τὸν νοῦν ἀντίληψιν ἐπὶ πραγμάτων τυχαίων καὶ ἀσυναρτήτων, τῶν δοκίων ἡ φύσις καὶ τὰ αἴτια διαφεύγουν τὴν ἔκτιμησιν ἡμῶν. · Ἐνῷ ἔξι ἀντιθέτου ἀλήθεια εἶναι, πᾶν δι τι γνωδίζουμεν μετὰ λόγου, κατέχοντες ἀσφαλῶς τὴν φύσιν τῆς σχέσεως καὶ τοὺς νόμους ὅφ' οὓς ὑπάρχει.

Ἡ γνώμη λοιπὸν εἶναι τὸ μέσον μεταξὺ τῆς ἀμφιβολίας καὶ τῆς ἀληθείας, καὶ κυμαίνεται μεταξὺ αὐτῶν ὡς ἐκκρεμές δοσον εἶναι ἀπιθανότερα πλησιάζει πρὸς τὴν ἀμφιβολίαν, δοσον πιθανότερα, πρὸς τὴν πεποίθησιν. Καὶ αἱ ἀναλικίσεις αἴται μεταξὺ τῆς ἀμφιβολίας καὶ τῆς πεποίθησεως ἀποτελοῦν τὴν αἰώνιαν τύχην τῶν γνωμῶν, διότι δὲν στηρίζονται αὐται ἐπὶ τῆς βεβαιότητος ὡς αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀλήθειαι.

Τὸ φιλοσοφικὸν πνεῦμα τοῦ Καντίου διὰ τὴν παράστασιν πόσον γνώμη τις προσεγγίζει πρὸς τὴν πεποίθησιν, ἐπικαλεῖται ὡς λυδίαν λίθον τὸ παράδειγμα τοῦ στοιχήματος. · Οσον τις, λέγει, πιστεύει διτι ἡ γνώμη του προσεγγίζει πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τόσον τολμηρότερον καὶ γενναιότερον στοιχηματίζει. Συμβάνει συνηθέστατα, λέγει, νὰ βεβαιόνῃ τις ὅτι λέγει μετὰ τοιούτου τόνου ἀσφαλοῦς πεποίθησεως, ὥστε νὰ ἀποκλείεται πᾶς φόβος πλάνης. · Εν τούτοις ἡ πρότασις ἔνδος στοιχήματος τὸν παραλύει. · Ἀλλοτε ἡ πεποίθησις του περὶ τῆς ὁρμότητος τῆς γνώμης του ἔχει ἀξίαν ἔνδος δουκάτου καὶ ὅχι δέκα δουκάτων, ἀφοῦ ἔν μόνον δουκάτον ἀποφασίζει νὰ διακινθεύσῃ, διότι διστάζων νὰ κινδυνεύσῃ δέκα, πράττει τοῦτο, ἐπειδὴ δικίνδυνος τῆς ζημίας τὸν ὀδήγησεν εἰς τὴν ἀμφιβολίαν, εἰς τὸν δισταγμὸν περὶ τῆς ὁρμότητος τῆς γνώμης του.

Ταῦτα περὶ τῆς γνώμης ἢ τῆς ίδεας ἐν ἀφαιρέσει, ὅλως ἔξι ἀντικείμενου καὶ θεωμένων, οὕτως εἰπεῖν, ἀφ' ὑψηλοῦ.

· Ἀλλὰ προκειμένου νὰ κρίνῃ τις τὴν γνώμην ἢ τὴν ίδεαν ἔξι ἀντικείμενου, νὰ κριθοῦν δηλαδὴ αἱ γνῶμαι ὑπὸ τῶν φιλοστόργων γνέαν τῶν, ὃ τότε δι ἀνθρώπων ἔγωγίσμος ἔνόνει γνώμην καὶ ἀλήθειαν — μαθηματικὴν μάλιστα — εἰς μίαν ἀδιαχρώτατον ἔννοιαν, ἀδιάφορον ἐὰν πρόκηται περὶ τῶν μωροτέρων τῶν ἡλικιωτέρων γνωμῶν. Εἶναι κατὰ τὸν Μολιέρον πολὺ παράδοξον, μετὰ πόσου πάθους πᾶς ἀνθρώπος υποδύεται τὰς πεποίθησεις του

*Chose étrange de voir comme avec passion
Un chacun est chaussé de son opinion.*

Διότι, ὃς παρατηρεῖ ὁ Ρουσώ, οὐδὲν παρέχει ἐναργέστερον τὸ μέτρον τῆς ὑπεροφίας ὅμα καὶ τῆς μικρότητος τοῦ ἀνθρώπου, δοσον ἡ πεποίθησις τὴν δοκίαν ἔχει περὶ τῆς σοβαρότητος τῶν γνωμῶν του, καὶ ἡ αὐθεντία μεθ' ἡς ἀξιοῦ νὰ τὰς ἐπιβάλλῃ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἀδιάφορον ἀν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἱ ἀνθρώπων γνῶμαι καὶ πεποίθησεις δὲν εἶναι εἰμὴ πάθη, ἢ τὸ πολὺ τέκνα καὶ ἔγγονοι τῶν ἀνθρώπων παθῶν, ἀδιάφορον ἐὰν τοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου αἱ γνῶμαι, αἱ ίδεαι, αἱ πεποίθησεις εἶναι συνήθως τόσον ἀλλοπρόσαλλοι, ὥστε νὰ ἀληθεύῃ ἐν μέρει τὸ ορθὸν διτι καὶ καθ' ὑπνους μεταβάλλομεν πεποίθησεις. Διὰ τοῦτο πολλοὶ ἀνθρώποι εὑκολάτερον δύνανται νὰ συγχωρήσουν ἐν ὁρίσματα ἢ τὴν κατὰ τῶν γνωμῶν αὐτῶν ἀντιλογίαν.

Τὸ παραδοξότερον δὲ καὶ τὸ ψυχολογικῶς περισσότερον ἔνεξήγητον εἶναι διτι αἱ ἀνοητότεραι πεποίθησεις καὶ τὰ μεγαλείτερα ψεύδη εἶναι καὶ τὰ κολλητικάτερα καὶ εὐκολώτερον ἐνοφθαλμίζομενα. Οὗτο ἡ ἀνθρώπων λογικὴ σχηματίζεται ἐκ τοιαύτης φύσεως μίγματος ἀπείρων ὑποκειμενικῶν γνωμῶν, τὸ δοκίον χύνεται καὶ πήγνυται ἐντὸς διοικείδοντος τύπου. Τούτου ἔνεκα διάφοροι κατὰ πλάνην ἀλήθειαι κυριαρχῶν περιοδικῶς ἔνθρονιζόμεναι καὶ ἐκθρόνιζόμεναι, ωφώμεναι ἀπλήστως ὑπὸ τῆς ἀνθρώπων συνειδήσεως καὶ κατόπιν ἔξεμουμεναι μετ' ἀηδίας. Καὶ τοῦτο θὰ ἐπαναλαμβάνεται ἐφ' ὅσον ὑπάρχει γῆ καὶ ἀνθρώπων ὅντα ἀντῆς. Διότι δὲν εἶναι ἀκοιβάζεις μόνον τὸ ορθὸν ὑπὸ τοῦ Ἀλφόντος Κάρρο, διτι ἡ ἀλήθεια ἔντευθεν τῶν δρίων ἔνδος κράτους εἶναι ψεύδος ἐκεῖθεν αὐτῶν, ἀλλ' εἶναι ἀληθεύστερον διτι καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἡ ἀλήθεια τῆς χθεσίνειναι ψεύδος τῆς σήμερον, μετὰ πάσης εὐλόγου ἐλπίδος νὰ ἀποβῇ πάλιν ἀλήθεια τῆς ἐπιούσης.

· Απὸ τοιαύτης ἀπόφεως εἶχε μέγα δίκαιον δ. Βολταΐρος εἰπὼν διτι κατὰ μέρος ἡ ιστορία δὲν εἶναι εἰμὶ μία ἀφήγησις τῶν ἐναλλαγῶν αὐτινες ἔνεστηψαν εἰς τὰς ἀνθρώπωνος ίδεας ἀφ' ἡς ἡρχισε γραφομένη ἀντη μέχρι σήμερον. Παραδειψε μόνον νὰ προσθέσῃ διτι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀποτελεῖται ἡ ιστορία ἔξι ἀφηγήσεως ἀνοησιῶν, ἀφοῦ αἱ ἀνοησίαι πλεονάζουν ἐν τῇ ιστορίᾳ τῶν ἀνθρώπων πεποίθησεων. Καὶ διὰ τοῦτο εἶχε πολὺ μεγαλείτερον δίκαιον διπλών, διτι πάντος τὰς ίδεας καὶ τὰς πεποίθησεις τῶν ἀνοητῶν ἐσβάσθη καὶ τὰς πεποίθησεις τῶν ἀνοητῶν ἐσβάσθη καὶ ἐτίμησε πάντοτε ἢ ἀνθρώπων.

"Ηδη τι εἶναι ἡ κοινὴ γνώμη ἢ ἡ κοινὴ συνείδησις;

· Ο καθορισμὸς τῶν δρῶν τούτων εἶναι διμολογούμενως ἐκ τῶν δυσχερεστέρων.

Γενικῶς κοινὴ γνώμη εἶναι ἡ σύμφωνος περὶ ἀντικειμένου τινὸς γνώμη τῶν διμάδων, δι καθολικὸς καὶ κοινὸς τρόπος τοῦ ἔκτιμαν τὰ πράγματα. — Κοινὴ γνώμη δύναται νὰ μορφωθῇ περὶ οἷον δήποτε ἀντικειμένου δυναμένου νὰ ἐνδιαιρέῃ τὴν κοινωνίαν, ἢ περὶ τοῦ δοκίου νομίζει διτι δικαιοῦται νὰ ἐνδιαιρέται, διπερ συχνότατα συμβαίνει δυστυχῶς, τῆς κοινῆς γνώμης ἀναμιγνυούμενης καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις καὶ ἐπιβαλλούσης εἰς τὸ ἀτομον τυραννικῶς προκλήψεις, ἔξεις, συνηθείας, ἐνεργείας, τὰς δοκίας ἐλεύθερον θὰ ἀπέκρουν.

Διαφέρει πολὺ τὸ ζῆτημα περὶ τῆς ποιότητος τῆς κοινῆς γνώμης, ἀπὸ τὸ τῆς ισχύος αὐτῆς.

· Οσον ἀφορᾷ τὴν ποιότητα, ἡ κοινὴ γνώμη ἔχει τοὺς ἔγκωμαστὰς αὐτῆς. Τὴν ὠνόμασαν συγκεντρωμένην σοφίαν, ὑγιᾶ ἔγκεφαλον ἔνδος λαοῦ, τὴν ὠνόμασαν ἐκδήλωσιν ἔνιαίν τοῦ πνεύματος, τῶν εὐγενῶν ἀρχῶν, τῆς ἡμικῆς τῆς κοινωνίας, ἐπὶ οἷον δήποτε ἀντικειμένου, τὸ δοκίον προκαλεῖ τὴν προσοχήν της.

Τὴν ἐθεώρησαν ἐπὶ τέλους ὡς αὐτόχοημα τὴν Ἀλήθειαν ἀναπτηδῶσαν σπινθηροβόλον ἐκ τῆς προστροβῆς τῶν ἀτομικῶν αἰσθημάτων καὶ γνωμῶν.

*Du choc des sentiments et des opinions
La vérité jaillit, et s'échappe en rayons.*

Περισσότεροι δημοσιεύοντες εἶναι οἱ κατήγοροι καὶ οἱ πικρόχολοι σατυρισταὶ τῆς κοινῆς γνώμης: κατ'. ἀλήθειαν δὲ αἱ πλεῖσται τῶν ἐκδηλώσεών τῆς, τούτους δικαιόνουν πλειότερον ἢ τοὺς ἔγκωμαστὰς αὐτῆς.

· Υπομινήσκομεν περὶ τούτου τὰς πρόσθεν γραμμὰς ἐκ τοῦ Πλομενίδου καὶ τὰς ἔξης πικροχόλους ίδεας τοῦ Πασκάλ. « Ή ὑπερήφανος ἀντη δύναμις, ἡ Κοινὴ Γνώμη, ἔχθρος ἀσπονδός τοῦ Ὁρθοῦ Λόγου, ἀρέσκεται νὰ τὸν ἔξελέγχῃ, νὰ ἐπιβάλλεται εἰς αὐτόν, νὰ τὸν μηδενίζῃ, ἀπλῶς καὶ μόνον διὰ νὰ δεικνύῃ τὴν παντοδύναμιν τῆς. Αὐτὴ ἀναγορεύει εὐτυχεῖς, αὐτὴ χαρακτηρίζει ἄλλους δυστυχεῖς, ἄλλους ἀγριγήσεως ἀνοησιῶν, ἀφοῦ αἱ ἀνοησίαι πλεονάζουν ἐν τῇ ιστορίᾳ τῶν ἀνθρώπων πεποίθησεων. Καὶ διὰ τοῦτο εἶχε πολὺ μεγαλείτερον δίκαιον διπλῶν, διτι πάντος τὰς ίδεας καὶ τὰς πεποίθησεις τῶν ἀνοητῶν ἐσβάσθη καὶ τὰς πεποίθησεις τῶν ἀνοητῶν ἐσβάσθη καὶ ἐτίμησε πάντοτε ἢ τὸν ἀρνητή τῆς ἐπὶ τῷ αὐτῷ συνα-

τόρως. Οὐδὲν δὲ διαδέτει ἡμᾶς ἀπελπισιώτερον, δοσον ἡ αὐτοπεποίθησις τὴν δοπίαν ὑποδύονται οἱ ισχυριζόμενοι διτι τὴν ἀντιποσπεύσουν. Εἶναι τόσον εὐχαριστημένοι ἐξ ἑαυτῶν, δοσον οὐδεὶς σοφὸς ἐξ ὅσων μετὰ πεποίθησεως γνωρίζει. · Επὶ τέλους ἡ Κοινὴ Γνώμη ἀπονέμει εἰς τοὺς εὐνοούμενους τῆς ἔκτιμης πράγματα. — Κοινὴ γνώμη δύναται νὰ μορφωθῇ περὶ οἷον δήποτε ἀντικειμένου δυναμένου μετὰ πολλούς μετριούς αὐτῆς δωρεῖται τὸ σέβας καὶ τὴν λατρείαν εἰς πρόσωπα, εἰς ἔργα, εἰς θεσμούς αὐτῆς προχειρίζει οὐδὲν ἔγκρινει εἰς μεγάλους ἀνδρας, αὐτῇ πράττει δι τὸ θέλει. Καὶ δλατὰ πλούτη τῆς γῆς εἶναι μηδὲν ἀνευ τῆς συναινέσεως τῆς».

· Η γενικωτέρα μορφὴ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς Κοινῆς Γνώμης καὶ ἡ ισχυροτέρα συνάμα εἶναι ἡ δργάνωσις τῆς πολιτείας, ἡ κυβέρνησις τῆς χώρας.

· Άλλὰ καὶ ἐκτὸς ταύτης τὴν βλέπομεν πανταχοῦ διεισδύουσαν καὶ ἐπιβαλλομένην ὡς διαιτητῆς — δικαιοτῆς αὐτόλητος. Καὶ σχηματίζονται οὗτω ἀπειδοι Κοιναὶ Γνῶμαι, διαιρούμεναι εἰτε κατὰ τόπους, εἰτε κατ' ἀντικείμενα. Κοινὴ Γνώμη πολιτική, θρησκευτική, τοῦ λατρικοῦ κόσμου, τοῦ νομικοῦ, τοῦ κόσμου τῶν γραμμάτων, καλλιτεχνική, Κοιναὶ Γνῶμαι ἐπαγγελματικαὶ, καὶ ἐπὶ τέλους ἡ κοινὴ γνώμη ἡ κοινωνικὴ ἡ ἔξασκοντα τὴν ἐπί των ἀτόμων τιμητείαν.

· Άλλα τῶς γεννᾶται, πῶς ἀναπτυσσεται, πῶς μορφοῦται πῶς μεταβάλλεται πῶς ἔξασθενετ καὶ μεταστρέφεται ἡ Κοινὴ Γνώμη; Δυνάμει τίνων δργανικῶν λειτουργιῶν;

· Δύναται τις ἀσφαλῶς νὰ ισχυρισθῇ διτι μόνον ἐπ' ἐσχάτων εἰς πρόσωπαν ἔργον¹), τὸ δοκίον ἐγίνεται τὴν παγκόσμιον προσοχὴν ἀνέλυσε τοὺς κανόνας τούτους τὸ ἐρευνητικὸν πνεῦμα ἀληθίους φιλοσόφου, τοῦ κ. Tarde, καθηγητοῦ ἐν τῷ Κολλεγίῳ τῆς Γαλλίας καὶ μέλους τοῦ γαλλικοῦ ινστιτούτου.

Κατὰ τὸν κύριον Tarde πρέπει πρὸ παντὸς νὰ διακρίνωμεν τὸ κοινὸν ἀπὸ τοῦ πλήθους.

· Τὸ κοινὸν, ἡ γνώμη τοῦ δοκίου ουθμίζει τὴν ἐνέργειαν καὶ κρατῶν καὶ κυβερνήσεων καὶ ἀτόμων, δὲν εἶναι, λέγει, ἀθροισμα (agré-gat) ἀνθρωπίνων δητῶν, ἐν διλικῇ συναφείᾳ τῶν μεν πρὸς τὰ δέ. · Οχι. Τὰ ἀθροίσματα ταῦτα εἶναι τὰ λεγόμενα πλήθη, ἐφ' ὧν ὡς κύριοιν μέσον ἀλληλεπιδράσεως πνευματικῆς ἐνεργεγεῖ ἡ σύμπτωσις αὐτῆς τῆς ἐπὶ τῷ αὐτῷ συνα-

¹⁾ L'opinion et la foule, par G. Tarde, membre de l'Institut, professeur au Collège de France.— Paris. 1901.

φείας. Αἱ οὗτοι ἐκρηγνύμεναι μᾶλλον ἡ μοδοφούμεναι γνῶμαι τοῦ πλήθους, τῶν ὅμαδων, καὶ πρόσκαιρον δλως ἔχουν τὴν ἰσχὺν καὶ ἀσθενεστέραν τὴν ἐπίδρασιν.

Τὸ κοινὸν εἶναι ἄλλο. Ὅπως ἀποτελεσθῇ δὲ ἔνιαί γνώμη τοῦ κοινοῦ, συναρπάζουσα, παρασύρουσα, ἐπιβαλλομένη εἰς τὰς συγχρόνους κοινωνίας, ἡ ἀνάγκη τῆς προσεγγίσεως τῶν ἀτόμων ἀπέβη δλως περιττή.

Σήμερον οἱ χείμαρροι καὶ οἱ ποταμοὶ τῆς κοινῆς γνώμας, οἱ δποῖοι κυριεύουν τὸ πᾶν καὶ κάμπτουν καὶ παρασύρουν καὶ τοὺς ἰσχυροτέρους, τὰ δεύματα ταῦτα τὰ τρομερά, τὰ ἐπιβάλλοντα νόμους καὶ κυβερνήσεις, δὲν σχηματίζονται πλέον εἰς τὰς ὁδούς, εἰς τὰς πλατείας, καὶ ἐν ἐκκλησίαις τοῦ λαοῦ.

Παράδοξον, ἀλλ' ἀληθές, λέγει ὁ Tarde, εἶναι τοῦτο ὅτι δλαι αὐταὶ αἱ μυριάδες τῶν ἀνθρώπων αἱ δποῖαι ὑφίστανται καὶ ἐπιβάλλονταν ἀμοιβαίως τὰς ἴδεας των, ἐφ' ὃν ἀσκεῖται ἡ ἀμοιβαία αὐτῇ ἀκτινοβολία ὑποβολῆς γνωμῶν καὶ ἀρχῶν, οὔτε διαγκωνίζονται εἰς τὰς ὁδούς, οὔτε βλέπουν, οὔτε ἀκούουν ἀλλήλους. Κάθηνται ἔκαστος εἰς τὸν οἴκον του, διεσπαρμένοι καθ' δλην τὴν ἔκτασιν τῆς χώρας καὶ ἀναγινώσκουν τὴν ἐφημερίδα των. Ὑπάρχει ἐν τούτοις ἐνωτικός τις δεσμὸς μεταξὺ αὐτῶν. Καὶ εἶναι οὔτος ἡ σύγχρονος σύμπτωσις τῶν κοινῶν αὐτῶν ἴδεων, τῶν αἰσθημάτων, τῶν παθῶν, ἐν ἄλλοις λόγοις ἡ συνείδησις ὑφ' ἣς ἔκαστος ἐξ αὐτῶν κατέχεται δτι τὴν αὐτὴν ἴδεαν ἡ τὴν αὐτὴν θέλησιν συμμερίζεται ταυτοχρόνως μὲ αὐτὸν μεγάλη μερὶς τῆς κοινωνίας.

Οὕτω λεληθότως, ἀφανῶς, οἱ πολλοὶ τοὺς δποῖοντες εἰς ἔκαστος βλέπει παρὰ τὸ πλευρὸν αὐτοῦ μόνον διὰ τῆς φαντασίας ἐπιδροῦν ἰσχυρῶς ἐφ' αὐτοῦ. Ὁ ἐπίδρασις αὐτῇ ἔξασκεται κατὰ τὸν συγγραφέα διττῶς διὰ τῆς περιεργείας, ἢτις καθίσταται ζωηροτέρα, ἐφ' ὅσον τὴν συμμερίζεται ἐν κοινῷ πολυπληθέστερον ἡ ἐκλεκτότερον, καὶ διὰ τῆς κρίσεως ἢτις ἀρέσκεται συμμορφουμένη πρὸς τὴν κρίσιν τῶν ἀλλών τούτων. Ὁ ἀσυνείδητος αὐτῇ ἐπίδρασις τῶν ἀλλών ἀναγνωστῶν ἐφ' ἔκαστου ἴδιᾳ γίνεται οἰσθητὴ εὐθὺς ὡς λάβῃ τις ἀνὰ χειρας χθεσινὴν ἡ προχθεσινὴν ἐφημερίδα. Καὶ τοι αἱ εἰδήσεις, ἀς θὰ ἀνεύρῃ ἐν αὐταῖς, εἰδήσεις ἀς ἀγνοεῖ, εἶναι καὶ αὐταὶ νωπαὶ, τὰ φύλλα ταῦτα δὲν τὸν ἐνδιαφέρουν. Τὸ αἴτιον τούτου, λανθάνον ἀληθῶς, εἶναι δτι μόνον αὐτὸς ἀναγινώσκει τὴν ἀπό τῆς χθεσὸς γηράσασαν ἐφημερίδα. Αὐτὸ

τοῦτο συμβαίνει, δταὶ ἡ κοινὴ πρόσοχὴ ἔλκεται πυρετωδῶς πρὸς ὠρισμένον θέμα. Ὅλα τότε τὰ ἄλλα, καὶ τοι ἐξ ἵσου νωπὰ καὶ σοβαρά, ἀφίνουν ἀναίσθητον ἐπ' αὐτῶν τὴν κοινὴν γνώμην. Τοῦτο συνέβη ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὰς ἐποχὰς τῶν Παναμαϊκῶν καὶ τῆς δίκης Δράυφους. Τοῦτο ἐπὶ παντὸς ἀντικειμένου τὸ δποῖον δ τύπος προσπαθεῖ ἐκάστοτε νὰ καταστήσῃ ἀποκλειστικὸν εἰς τὴν πρόσοχὴν τῆς κοινωνίας. Τὰ σκάνδαλα εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν, πᾶν δ τι ἡσηρότερον ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος τοῦ κοινοῦ, εἶναι ἡ δρεκτικωτέρα βροὰ τῆς κοινῆς γνώμης. Διὰ τοῦτο τὸ ποιὸν τῆς κοινῆς γνώμης καὶ τοῦ τύπου ἐν ἐκάστῃ χώρᾳ εὑδίσκονται πάντοτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου.

Ἄλλοτε, λέγει ὁ κ. Tarde, ἡ Κοινὴ Γνώμη δπως σχηματισθῇ εἰχεν ἀνάγκην τῆς ἀμέσου συναφείας τῶν προσώπων. Τότε κύριος παράγων τῆς κοινῆς γνώμης ἦτο ἡ γοητεύουσα, ἡ συναρπάζουσα εὐγλωττία τῶν ρητόρων. Σήμερον ἡ ἐπικοινωνία πνεύματος πρὸς πνεῦμα δὲν ἔχει ἀνάγκην τῆς ἐν ἐκκλησίαις ἐπικοινωνίας ταῦτης τῶν σωμάτων.

Ἐν πρώτοις ἡ τυπογραφία ἐπετέλεσε τὴν μεταμόρφωσιν ταύτην. Τὸ πρῶτον βιβλίον τὸ δποῖον ἐχύθη δι' αὐτῆς κατὰ μυριάδας εἰς τὸ Κοινὸν ἦτο ἡ Βίβλος. Ὁ Βίβλος ἐδημιούργησε τὸ πρῶτον ἔνεκεν ἀπλῆς ἐπικοινωνίας ἴδεων ἐξ ἀποστάσεως Κοινόν, καὶ τῆς δημιουργίας ταύτης ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ Μεταρρύθμισις τοῦ Λουθήρου.

Ἐκτοτε ὁ τύπος κατὰ τὸν Tarde, ἐν τῇ συγχρόνῳ αὐτοῦ ἔξελιξει ἐκπληροῖ τὰς λειτουργίας ἀντίλιας ἀπορροφητικῆς συνάμα καὶ ἔξακοντιστικῆς τῶν ἴδεων. Οὕτω σήμερον ἐφθασεν ἡ ἐποχὴ τῆς ἰσχυροτέρας ἐκδηλώσεως τῆς δυνάμεως τοῦ Κοινοῦ καὶ τῶν ἴδεων του. Τί εἶναι τῷ ὅντι ἀπέναντι τούτου τὸν ἐξ ἔκατομμύριων Κοινοῦ, τὸν δποῖον τὴν γνώμην προφώνει, ἔξεγειρει, ἔξάπτει ἐντὸς ὀλίγων ωρῶν δ τύπος, αἱ μεγαλεῖτεραι ἔστω συναθροίσεις τοῦ Πλήθους, τὸ δποῖον συνήγειρον ἀλλοτε γόντες ὁγήτορες; Ὁ ρητορικὴς Πέτρου τοῦ Ἐρημίτου δὲν ἥδυνατο νὰ ἐπιδράσῃ, εἰμὶ μόνον ἐπὶ τῶν ὀλίγων χιλιάδων ἀκροατῶν του, τοὺς δποῖους συνήγειρεν ἡ πύστις ἐν τῷ περιβόλῳ, τοῦ Κολοσσαίου.

Ἐτέρα διαφορὰ μεταξὺ Κοινοῦ καὶ Πλήθους εἶναι δτι ἐπὶ τοῦ πλήθους ἐπιδρᾷ δ δημιαγωγὸς ἐπιβλητικῶτερον ἀλλὰ καὶ λίαν ἐφημερώς. Ὁ ἐπίδρασις τοῦ τύπου ἐπὶ τοῦ Κοινοῦ εἶναι ὀλιγώτερον ἐπιβλητική, ἀτε παρέ-

χουσα χρόνον εἰς τὴν ἐπὶ τῶν ἀναγνωσκομένων κρίσιν, ἀλλὰ βραδεῖα, συνεχής, ἐπίμονος ἀσφαλεστέρα. Ὅταν τις εὑδίσκει μίαν ἐφημερίδα, τῆς δποίας αἱ ἀρχαὶ ἐν τῷ συνόλῳ ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰς ἴδιας του, τότε ἐπὶ παντὸς θέματος ἀφίεται εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἐφημερίδος του. Ἀφ' ἐτέρου ἡ ἐφημερίδα, ἡ δποία ὑπὸ ὠρισμένον πρόγραμμα ἔξηστησε τὴν ἐπιτυχίαν της, προτρέχει τῶν διαθέσεων καὶ τῶν δρεξεων τοῦ Κοινοῦ καὶ ὑφίσταται καὶ αὐτῇ τὴν ἀκτινοβολίαν τῶν ἴδεων του. Διὰ τοῦτο εἶναι τόσον πιστὴ ἡ θαυμασία εἰκὼν τοῦ κ. Tarde ἡ ἔξομοιοῦσα τὸν περιοδικὸν τύπον πρὸς ἀντίλιαν ἀπορροφητικὴν καὶ ἔξακοντιστικὴν τῶν ἴδεων.

Τὸ Κοινὸν διακρίνεται προσέτι τοῦ Πλήθους καὶ ὡς ἐκ τοῦ πολυμεροῦ αὐτοῦ. — Εἰς τὰς δροῦς τὰ πλήθη συναγείρουν πολιτικά, σήμερον δὲ καὶ κοινωνικά μόνον ζητήματα τὸ πολύ. Τὰ Κοινὰ τούναντίον εἶναι ἀπειδω πολιτικά, φιλολογικά, βιομηχανικά, ἐργατικά, θρησκευτικά, καλλιτεχνικά ἐπὶ πάσης προφῆτης τῆς καλλιτεχνίας, κοσμικά, ἐπιστημονικά καὶ πλεῖστα ἀλλα. Τὰ διάφορα ταῦτα Κοινὰ μόνη ἡ ἐπίδρασις τῶν διὰ τοῦ τύπου κυκλοφορουσῶν ἴδεων σχηματίζει.

Ἄλλα ὡς πρὸς τὴν κατὰ κανόνα ποιότητα τῶν γνωμῶν τοῦ Κοινοῦ, τὰς δποίας δημιουργεῖ καὶ ἐκτρέφει δ τύπος, δ κ. Tarde, πολὺ δικαίως καθ' ἡμᾶς, δὲν εὑδίσκει μεγάλην ἐπὶ τὰ κρείττω διαφορὰν ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν γνωμῶν τοῦ Πλήθους, ἐπὶ τοῦ δποίου ἐπιδρᾷ δημιαγωγικὴ ὁγητορική.

Διότι καὶ τοῦ Κοινοῦ ἡ Γνώμη δὲν εἶναι ἀνεκτική, δὲν ἀπονέμει οὐδένα σεβασμὸν καὶ οὐδεμίαν ἀνοχὴν εἰς τὰς γνώμας τῶν ἀλλων. Ὅπως ἡ τῶν ἐξεγέρσει δμάδων, οὔτω καὶ ἡ Κοινὴ Γνώμη ἡ καλλιεργουμένη ὑπὸ τοῦ τύπου εἶναι ὑπερήφανὸς πάντοτε καὶ ἀδιάλλακτος καὶ ἐγωιστική καὶ ἀνηλεήτης καὶ σκληρά, συνηθέστατα δὲ ἀνόητος καὶ δχι σπανίως αὐτόχοημα ἡλιθία.

Διότι ἐπειδὴ τὰ ἔνστικτα τοῦ πλήθους δὲν εἶναι κατὰ κανόνα τόσον λεπτὰ καὶ ἴδεωδη, δ ἐπαγγελματικὸς τύπος κατὰ τὸν Tarde καλλιεργεῖ ἐκεῖνα τὸν κοινὸν τὰ δποία τὸν πολιτικῆς του εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ Τογκίνον, χώραν πενταπλασίαν τῆς ἐκτάσεως της, εὑδὸν ἐδαφος ἐμπορίου καὶ καταναλώσεως τῶν γαλλικῶν βιομηχανιῶν προϊόντων.. Καὶ δμως δ γαλλικὸς τύπος, ἐπειδὴ τὸ Τογκίνον ἐστοίχισεν ἐκατοντάδας τινὰς ἀνδρῶν, τὸ χιλιοστὸν τῶν θυσιῶν τοῦ βρετανικοῦ ἔθνους εἰς τὸ Τρανσβάλ, ἔχαρακτήρισε τὸν ἔξοχον κυβερνή-

Τίς δύναται νὰ παρέδη τὰ μίση, τὰ δποία ἐνοφθαλμίζει εἰς τὸ Κοινὸν δ τύπος πολλάκις ἀποτροπαίως ἀδικα; Πόσα λευκὰ μέτωπα ἐσπλάσεις καὶ σπιλώπεις καὶ καθ' ἐκάστην ἡ οὔτω μορφούμενη Κοινὴ Γνώμη; Ποσάκις λιθοβολεῖ καὶ κυλεῖ εἰς τὸν βόρβορον εὐεργέτας τοῦ ἔθνους; Ποσάκις ἀποθεόντει μέχρι βλακώδους ειδωλολατρείας τοὺς καταστροφεῖς καὶ τοὺς διετῆρας, ἐπιλήσμων καὶ τῶν ἀγαθῶν τὰ δποία δφείλει ἡ χώρα εἰς τὸν διερχόντας ἀνδρας καὶ τῶν συμφορῶν τὰς δποίας ἀποκομίζει εἰς τῶν δημηγερτῶν;

Αἱ καταστροφαὶ τὰς δποίας ἐπιφέρουν οἱ ἐξεγέρσει δχλοι εἶναι μηδὲν κατὰ τὸν κ. Tarde ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς τρομερὰς ἔξεγέρσεις τῆς θηριώδους δργῆς, τοῦ μίσους, τῶν προγραφῶν τῆς Κοινῆς Γνώμης. Ἡ λύσσα τῶν δχλων ἔξατηται, ἀλλ' ἡ τῆς νοσηρᾶς, τῆς πλανωμένης Κοινῆς Γνώμης, ὑπόδυνομένη τύπον νομιμότητος, χρονιωτέρα, σταθερωτέρα, εἶναι πολὺ περισσότερον καταστρεπτική.

Ἄλλα τὸ ἀπελπιστικῶτερον πολλάκις ἐν τῇ διαμορφώσει τῆς Κοινῆς Γνώμης εἶναι δτι δλόκηρον τὸ ίλικόν, ἐξ ἡς σχηματίζεται, παρέχει δι "Αγνοια, ἡ, δπερ ταῦτον, ἡ στρεβλή τῶν πραγμάτων ἀντιληφτῆς ἡ δποία κλείει τοὺς δφαλμούς πρὸς τῶν ἀναποτρέπτων συνεπειῶν τῶν ἴδιοτροπιῶν καὶ τῶν δρεξεων τῆς.

Ο κ. Tarde δὲν ἀναφέρει παραδείγματα τῶν τοιούτων πλανῶν. Γράφων διὰ τὸν γαλλικὸν λαὸν δὲν ἥθελε νὰ προσκρούσῃ εἰς τὰ στενὰ τῶν προσωπικῶν ζητημάτων.

Άλλ' ἡμεῖς ἐπικαλούμενα τὸ ἐπιφανέστερον παραδείγμα τυφλώσεως τῆς Κοινῆς Γνώμης.

Μετὰ τὸ Τιέρον ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τῆς δημιοκρατικῆς Γαλλίας ἦτο δ Ἰούλιος Φερρύ, τὸν δποίον ἐγνωσίσαμεν καὶ ἡμεῖς πρῶτον ἀντιπρόσωπον τῆς Γαλλικῆς Δημιοκρατίας ἐν Ἀθήναις μετὰ τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμον.

Εἶναι δ ἀνήρ δ χειραφετήσας τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν ἀπὸ τῆς κληροκρατίας, δ ἀναβαπτίσας τὴν Γαλλίαν εἰς νέαν ὑγια παιδαγωγικά, δ δωρήσας διὰ τῆς μεγαλουργοῦ πολιτικῆς του εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ Τογκίνον, χώραν πενταπλασίαν τῆς ἐκτάσεως της, εὑδὸν ἐδαφος ἐμπορίου καὶ καταναλώσεως τῶν γαλλικῶν βιομηχανιῶν προϊόντων.. Καὶ δμως δ γαλλικὸς τύπος, ἐπειδὴ τὸ Τογκίνον ἐστοίχισεν ἐκατοντάδας τινὰς ἀνδρῶν, τὸ χιλιοστὸν τῶν θυσιῶν τοῦ βρετανικοῦ ἔθνους εἰς τὸ Τρανσβάλ, ἔχαρακτήρισε τὸν ἔξοχον κυβερνή-

την, ως αίματοβαφή, ολετήρα, άπαισιον. Η κραυγὴ τοῦ ἀδίκου ἀναθέματος τῶν ἀχαρίστων καρδιῶν ἀντήχησε καθ' ὅλον ἔκτοτε τὸν πολιτικὸν. αὐτοῦ βίον, ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Γαλλίας καὶ μόνον ὅταν ὁ Μέγας Πολίτης ἔκλεισε τοὺς ὄφιλαλμοὺς καὶ δὲν ἡδύνατο πλέον νὰ παράσχῃ τὰς ἀνεκτιμήτους αὐτοῦ ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἔθνος του, οἱ συμπολῖται του ἐσπευσαν νὰ πλειοδοτοῦν κατὰ τόπους πρὸς ἀνέγερσιν ἀνδριαντών εἰς τὴν μεγάλην Μορφήν του.

Ἐὰν δὲ ἡθέλομεν καὶ παρ' ἡμῖν νὰ κρίνωμεν τὴν ποιότητα τῆς λεγομένης κοινῆς γνώμης, θὰ τὴν ἀνευρίσκομεν ἐν τῇ καταδίκῃ κατὰ τὸ 1895 τῆς ἐπιβλητικωτέρας τῆς Ἑλλάδος πολιτικῆς μορφῆς, τοῦ Χαριλάου Τρικούπη, ἣντις τόσον ἀνεπανορθώτους ἐπήνεγκεν εἰς τὸ ἔθνος καταστροφάς.

Αὗτη εἶναι ἡ Κοινὴ γνώμη κατὰ κανόνα.

Οἱ κόλακές της δὲν παύουν καίσαντες πρὸς αὐτὴν θυμιάματα. Καὶ δ' ἀγῶν γίνεται μεταξὺ πάντων ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς εὐνοίας της. Κυριερνήσεις καὶ ἀντιπολιτεύσεις τὴν σύρουν ἀπὸ τῆς ἐσθῆτος καὶ διεκδικοῦν τὰ τακερὰ αὐτῆς βλέμματα.

Δέγουν περὶ αὐτῆς ὅτι εἶναι ἡ ἄσπονδος ἔχθρὰ τοῦ δεσποτισμοῦ Ἐνδεχόμενον ἀλλὰ τὴν εἰδομεν πολλάκις συρρομένην δουλόφρονα, μέχρις ἀποθεώσεως τῶν κρατούντων, τὴν εἴ-

δομεν καὶ νὰ ἀνυψόνη ὑψηλὰ πολλάκις ὅτι ἐλαφρότερον καὶ ὑπαρφότερον, ως τὰ σαρδίδια τῶν ὅδων, τοῦ ἀνέμου δ' στρόβιλος.

Καὶ ὅμως τὸ κράτος αὐτῆς ὑπῆρξε πάντοτε αἰώνιον. Ἀδιάφορον ἂν ἄλλοτε τὸ ἔξασκον τὰ πλήθη καὶ ἄλλοτε περιωρισμέναι διμάδες.

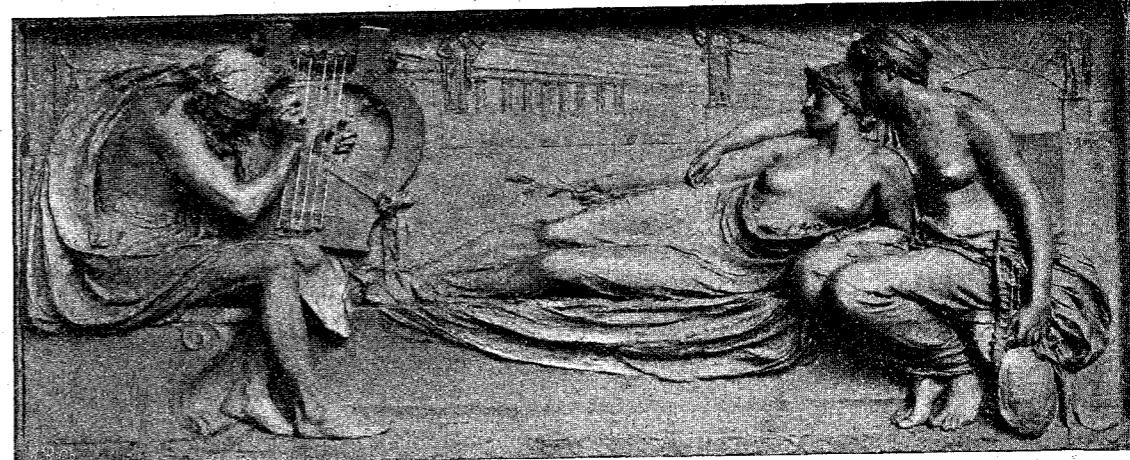
Οἱ Τρωμαῖοι αὐτοκράτορες εἶχον καὶ ἐκεῖνοι ἀνάγκην τῆς εὑμενείας τῆς Κοινῆς γνώμης... τῶν Πραιτωριανῶν, καὶ οἱ Σουλτάνοι τῆς Κοινῆς γνώμης... τῶν Γενιτζάρων.

Αὕτη θὰ διευθύνῃ πάντοτε τὸν κόσμον καὶ πάντοτε θὰ ἐπιζητήσῃ ἡ εὔνοιά της. Αἱ μωρίαι τῆς θὰ ἐγκωμιάζωνται πάντοτε ζωηρότερον τῆς δρυμοφροσύνης της, ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι δρυμοφρονεῖ ποτέ. Καὶ τὰ πάθη της ὅσον εἶναι ταπεινότερα καὶ ἀγριώτερα, τόσον θὰ σπεύδουν οἱ στηριζόμενοι ἐπ' αὐτῆς, νὰ τὰ θεραπεύουν προδυμότερον.

Αὕτη εἶναι ἡ Κοινὴ Γνώμη, τῆς ὁποίας τὴν ποιότητα, πολὺ πρὸ τοῦ Παρκάλ καὶ τοῦ Ζ. Tarde, διέγραψεν ὁ βαθὺς νοῦς τοῦ μεγίστου τῶν αἰώνων ἴστορικοῦ, τοῦ Θουκυδίδου. «Αταλαίπωρος», λέγει «τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας καὶ ἐπὶ τὰ ἑτοῖμα μᾶλλον τρέπονται».

Δυνατὸν πολλοὶ νὰ περιβάλλουν δι' ἀνυποληφίας τὴν ὥραιάν ταύτην Λαΐδα. Ἀλλὰ πάντες θέλουν νὰ εἶναι εἰς αὐτὴν ἀρεστοί.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛΑ Σ ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΣΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ

Πολύμετρο

Ίσκιος ἥσον μὰν ἡμέρᾳ

Όταν πρόβαλες ἐμπρός μου·

Ημοντα ρόδο δλόδροσο

Καὶ σὺ φάντασμα ἄλλον κόσμον.

Εἰς τὸν κάθε μον τὸν πόνο,

Εἰς τὸ κάθε μον τὸ δάκρυ,

Νὰ μεγαλώης σ' ἔβλεπα

Μονάχος σὲ μὰν ἄκοη.

Ἐκινήσαμε κι' οἱ δυό μας

Εἰς τοῦ κόσμου τὸ ταξεῖδι·

Ἐμπρός ἐπήγανες, κ' ἐγὼ

Σερνόμοντα σὰ φεῖδι.

Δὲν ἄφησες τίποτα

Νὰ πέσῃ στὸ χῶμα,

Καὶ μοῦ χρύσονες μὲ πόδι

Κάθε πόνο μεσ' στὸ στόμα.

Τραγοῦδι σου ἀντηχοῦσε
Μνημοσύνοιστο σ' ἄγειρι,
Κ' ἔγω γυρμένος ἄπλονα
'Ανάφελα τὸ χέρι.

Πόσους πόνους, πόση θλῖψι
Δὲ φανέρωσα σ' ἐσένα,
Πόσα σπαράγματα φριχτά
Τὰ κράτησα γιὰ μένα!

Στεφανωμένοι τρέχουμε
Κί οἱ δυὸ μὲ περιφάνεια,
Τὸ δρόμο πηγαίνοντας
Ποῦ φτάνει τὰ οὐράνια.

Τὸ κεφάλι μου νὰ γύρω
Πρέπει τώρα νὰ μ' ἀφήσῃς.
Διῶξε τὸ μαῦρο σύγνεφο
Τὴ λάμψι σου νὰ χύσῃς.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

ΤΟ ΕΡΥΘΡΟΥΝ ΚΡΙΝΟΝ

Εἰς τὸν Ἀνατόλη Φράνς.

καὶ αἱ δοποῖαι ἐφαίνοντο ἀρπαγεῖσαι ὡς ἀπὸ μίαν πινακοθήκην τοῦ Ὑψίστου.

Καὶ διὰ τοῦτο ὅλη ἡ Τοσκάνη καὶ τὰ πράτη ὅλα τῆς Ἰταλίας τὸν ἐπευφήμουν ὡς τὸν μεγαλείτερον τῶν ζωγράφων των καὶ ὁ πάπας Νικόλαος ὁ Ε'. τὸν ἐκάλει εἰς Ρώμην δπως τοῦ ἀναθέση τὴν διακόσμησιν δλοκλήρου ἐκκλησίας καὶ κόσμος δλόκληρος τὸν ὀνόμαζε «ἀδελφὸν Ἀγγελικόν».

*

Τὴν προτεραίαν ὁ ζωγράφος ὠθούμενος ἀπὸ τὴν φήμιην εἶχε μεταβῆ εἰς τὴν ἐνκλησίαν τῶν Κάρδιμε, ὅπου ἔνας νέος συνάδελφός του ὁ Μασάκιος ἀνέπτυσσεν εἰς μεγάλας τοιχογραφίας ζωηρὰς καὶ φρισσούσας, μίαν ἀλλην, νέαν καὶ τολμηρὰν τέχνην. Τὰ σώματα τὰ χονδρὰ τὰ πλημμυρισμένα ἀπὸ μίαν κοινὴν καὶ γενναίαν ζωήν, τὰ λάμποντα ἀπὸ μίαν ἀπεχθῆ πραγματικότητα εἶχον προξενήση φρίκην καὶ ἀγανάκτησιν εἰς τὸν φορᾶ Ἀγγελικὸν ἀλλὰ καὶ ἡ ἀλήθειά των ἐπίσης καὶ ἡ ἐκφρασις ἡ μεγάλη τῆς ζωῆς τὴν δοποῖαν ἐνέκλειον, τὸν εἶχον ταράξῃ καὶ τὸν εἶχον ἐμβάλῃ εἰς σκέψεις. Καὶ ἡ ἐντύπωσις ἐκ τῆς κλονιζομένης αὐτῆς τέχνης τῶν πατέρων του ὑπῆρξε μεγάλη καὶ τὸν ἐκράτησε ἀγωνιώδη, εἰς ἐφιάλτην καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν.

Καὶ τόρα γονυπετής πλησίον τῆς εἰκόνος του ὁ ἀδελφὸς Ἀγγελικὸς μάτην ἀνέμενε τὴν ἐμπνευσιν.

Κατὰ τὴν συνήθειάν του ἐζωγράφιζεν ἔνα Εὐαγγελισμόν, μέμα τὸ δοποῖον εἶχε πλημμυρίσῃ μὲ δπτασίας καὶ ἀνταυγείας οὐρανοῦ καὶ τὸ δοποῖον πολλάκις εἶχεν ἐπαναλάβῃ καὶ τὸ δοποῖον ἰδιαίτερος εἶχε συντελέση εἰς τὴν φήμην του.

Προτιμέμενος νὰ φύγῃ τοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἀγίου Μάρκου τῆς Φλωρεντίας εἰς τὸ δοποῖον δλόκληρον ζωὴν εἶχε διέλθη, ἐσκέπτετο ὡς ἀποχαιρετισμὸν νὰ ἔξεικονίσῃ τὸ θέμα τοῦ κόρινον εἰς τὴν θύραν τοῦ μοναστηρίου.

Καὶ κατὰ τὸ σύνηθες εἶχε νηστεύσει ἡμέρας πολλὰς πρὶν ὀρχίσῃ τὸ ἔργον του καὶ εἴ-

Ολος δάκρυα, γονυπετής ἐπὶ τῶν ψυχρῶν πλακῶν τοῦ κελλίου ὁ πατὴρ Ἰωάννης ἀνέμενε τὴν θείαν ἔμπνευσιν. Μίαν στιγμὴν ὁ ἄγγελος ὁ δόποιος ἐλάμβανε τὸν χρωστῆρα του καὶ τὸν ἐβάπτιζε εἰς τὸ κυανοῦν καὶ εἰς τὴν ἔκστασιν τοῦ οὐρανοῦ τὸν εἶχεν ἐγκαταλείψῃ. Εἰς μάτην εἶχε γονυπετήση καὶ εἶχε ὡς πάντοτε ἐπαναλάβῃ διακαῶς τὰς προσευχάς του. Ὁ Θεὸς δὲν ἔχυνε τὴν πνοήν του εἰς τὰς μορφὰς καὶ δὲν διημύθετε τὰ χρώματα καὶ δὲν ἡρμόνιζε τὰς ἐκφράσεις.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ πατὴρ Ἰωάννης ἐκ Φιεζόλε, εἶχεν ἐκτυλῆσῃ πρὸ τῶν γονητευμένων δφθαλμῶν τῆς Τοσκάνης ὅλης, μίαν οὐρανίαν πινακοθήκην. Εἰς τὴν γεννωμένην ζωγραφικὴν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶχε φυσήσει κάτι τι θείον, μίαν ἀγγελικὴν πνοήν καὶ εἶχεν ἀναμένει τὴν πίστιν του μὲ τὰ χρώματα καὶ εἶχε γράψει τὰς γραμμάς του δλας μὲ ἀπειρον λατρείαν καὶ εἶχεν ἀναπατέμψει ὡς προσευχάς τὰς εἰκόνας του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶχεν ὅρθωσει ἐπὶ τῶν πινάκων του τὰς θείας δπτασίας τὰς δοποίας ἔβλεπε εἰς τὰς ἐκστάσεις του. Διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τὸν χρωστῆρα του, "Ἄγιοι καὶ Ἀγγελοι, Παρθένοι καὶ Σωτῆρες, εἶχον ἀναβλέψῃ εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν οὐρανοῦ, μέσα εἰς ἀναλαμπὰς χρυσοῦ, ἀνταυγείας κυανοῦ, λάμψεις πορφύρας, ἐκστάσεις δφθαλμῶν γλυκέων, καὶ ἀναπάλσεις πτερωγών ἀδυορύθων. Ἐκπνέουσα καὶ θνήσκουσα ἡ θεία καὶ πρωτογενῆς ζωγραφικὴ τῶν μοναστηρίων δπως ἀφίση θέσιν εἰς τὴν εἰδωλολάτριδα καὶ ἀψυχον ζωγραφικὴν τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν ὁργίων, ἔφοιπτε ἔνα κύκνειον ἀσμα θαυμάσιον, μίαν τελευταίαν θείαν ἀναλαμπὴν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννη. "Ο τι εἶχεν δι μεσαὶδων δλόκληρος ὀνειρευθῆ τὸ ὑπεργήινον, καὶ δι τι αἱ μοναχαὶ εἶχον δπτασιασθῆ τὸ οὐράνιον, καὶ δι τι ἵπποται σιδηρόφρακτοι καὶ δέσποιναι μελαγχολικαὶ εἶχον προσευχήμῃ καὶ εἶχον νοσταλγήσῃ ἐκ τοῦ παραδείσου ἔθοιάμβευε εἰς τὰς εἰκόνας ἐκείνας τοῦ καλογήρου τὰς δοποίας ἐζωγράφιζε μὲ δάκρυα,

χεν ἀπομονωθῆ καὶ συγκεντρωθῆ εἰς ἔκστασιν
ἐν τῷ σκότει, ψιθυρίζων προσευχάς. Ἀναλογι-
ζόμενος τὰ πάθη τοῦ παιδίου τὸ δρπίον δ
ἄγγελος ἐπρόκειτο νὰ ἀναγγεῖλῃ, εἶχεν ἀναφρι-
κιάσῃ καὶ κλαύσῃ ἐπὶ ὥρας πολλάς καὶ ἦθελε
νὰ δώσῃ εἰς τὴν Παναγίαν ὅλην τὴν ἔκφρα-

δὲν δύναμαι νὰ ἔξακολουθήσω τὸ ἔργον, τοῦ εἶπε.
— Ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ εἶνε τὸ σχέδιον διδά-
σκαλε καὶ ὁ καλλίτερος τρόπος διὰ νὰ γίνων-
ται καλαὶ αἱ εἰκόνες δὲν εἶνε ἡ ἐπιφοίησις
τῶν ἀγγέλων ἀλλὰ τὰ καλὰ χρώματα καὶ ἡ
στερεὰ χεὶρ.

‘Ο φρᾶ Ἀγγελικὸς ἡπόρησε καὶ ἐλυπήθη ὅτι
ἔδύνατο κανεὶς νὰ ἐργασθῇ χωρὶς τὴν συνδρο-
μὴν τοῦ Θεοῦ.

— Ἐχεις τὰ χρώματα, διδάσκαλε, πολὺ στιλπνὰ καὶ ἐντελῶς στοιχειώδη. Αἱ μορφαὶ ὅλα εἶνε κίτριναι καὶ κυαναῖ καὶ ἔρυθραι καὶ δὲν ὑπάρχει καμμία ἀπόχρωσις εἰς αὐτάς.

Αγνοεῖς λοιπὸν δῆτα δὲ Ἀνδρέας δὲ Καστάνιο πρὸ δεκαετίας τῶρα ἐφεῦρε ἔνα μύγμα ἐξ ἑλαίου καὶ ἀποξηραντικοῦ τὸ δόποιον δίδει μίαν στιλβηδόνα καὶ μίαν γλυκύτητα εἰς τὰς μορφάς;

— Ό φρᾱ Ἀγγελικὸς ἀπήντησε ὅτι τὸ ἥγνοει:
— Ο διδάσκαλός μου μοῦ παρέδωκε τὴν τέχνην
του, μίαν ζωγραφικὴν ἐργαζομένην μὲ ξηρὰς
γυαῖς καὶ μὲ ὑδωρ, τοιαύτην δποίαν δ Θεὸς τὴν
ἀπεκάλυψε εἰς τοὺς πρώτους ζωγράφους.

Τότε δ ἀγνωστος τοῦ είπε δτι ή Τοσκάνη
δῆλη ἥρχισε νὰ ἐναγκαλίζεται τὸ ἔλαιον, δτι
ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας τῶν Μπίτση οἱ ζωγρά-
φοι δῆλοι ἔξωγράφικον μὲ ἔλαιον καὶ δτι δύο
Ολλανδοὶ ζωγράφοι οἱ ἀδελφοὶ Βάν "Εὐκ εί-
χον εἰσάξῃ νέους νεωτερισμοὺς εἰς τὴν τέχνην.

— Ἐκεῖνο τὸ δποῖον ἀγνοεῖς προπάντων,
διδάσκαλε, εἶνε δτι μία αἰώνια τέχνη, μία νέα
θρησκεία ἀνεκαλύψθη διὰ τὸ θάμβος τοῦ κό-
σμου. Εἰς τὰ παρόλια τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος,
εἰς τὰς ἄκρας τῆς Μεσογείου οἱ Ἐνετοὶ καὶ οἱ
Γενονήσιοι ταξιδιώται ἀπεκάλυψαν ἀγάλματα
ὑπέροχα, τέχνης ἀριστερῆς καὶ θαυμασίας,
μεσοὺς καὶ πονηρούς τολλοὺς μεσοὺς καὶ τολλοὺς

νεούσ και ἡρωας, πολλους νεούσ και πολλους
ἥρωας μὲ σώματα τὰ δποῖα φρίσσουν ώς νὰ
ἐκνυκλοφόρει τὸ αἷμα ἐντὸς αὐτῶν. Ο "Ολυμ-
πος ὁ ἀρχαῖος, τὸν δποῖον δ Πετράρχης και
ὁ θεῖος Δάντης ἔψαλαν, ἀναζῆ. Εἰς τὴν
Φλογεράνην ἤρθη τὸν Κέρας

Φλωρεντιαν ὀλην και εἰς τὴν Ρώμην, και εἰς τὴν Φεραρίαν τὰ θραύσματα τῶν θείων αὐτῶν μαρμάρων ἔχονται σωρηδὸν και οἱ ζωγράφοι και οἱ γλύπται και οἱ χρυσοποιικαλταὶ τρέχουν και τὰ ἀντιγράφουν και νέοι δρι-
σούστες ἀναίνονται ἐπιτοσθέμι τοιν καὶ τὰ πέ-

εντιες ανογονται εμπροσουεν των και τα σω-
ματα των μειδιωσι και οι ωραιοι μης και
οι βραχιονες οι θαυμασιοι λαμβάνονται νέαν
ζωήν ἀντιγραφόμενα εἰς τὸν χαλκὸν και τὸ
βρασμα.

— Ὁ θεῖος Βρουσελέσκη καὶ ὁ Λαυρέντιος
Γκιβέρτη ὁ ἀστὴρ τῆς Φλωρεντίας ἐξ αὐτῶν

ἐμπνέονται καὶ δημιουργοῦν τὰ ἀνάγλυφά των.
Ἐνας γλύπτης, παιδίον ἀκόμη μεγαλοφυές, δ
Δονατέλο μεταφέρει εἰς τοὺς Χριστοὺς καὶ τοὺς
Ἄγιους Σεβαστιανούς του τὰς ὑπερόχους στά-
σεις τοῦ Ἐομοῦ καὶ τοῦ Ἀρεως.

— 'Αλλ' είνε μία τέχνη κατηφαμένη αυτή !
ἀνέκραιξε δὲ φρᾶ 'Αγγελικὸς φρικιῶν ὅλος.

— Είνε μία νέα τέχνη. Ο ἔνδοξος Μασολίνο δὲ Πανικάλε δυτὶς ὑπῆρξε συμμαθητής σου τὴν ἐνεκολπώ³η καὶ τὰ ἔργα του στολίζουν ζωντανά τὸ παρεκκλήσιον Βραγκάτση εἰς τὸ ὄποιον τὸν διεδέχθην. Τόρα πλέον τὰ σώματα δὲν ἔχουν τὴν ἀφέλειαν αὐτὴν τὴν ἀδεξίαν καὶ τὰ σώματα ὅρθιονται καὶ οἱ ἀνθρώποι συμπλέκονται καὶ τὸ αἷμα ρέει εἰς τὰ σώματα καὶ οἱ ζωγράφοι σέβονται τὰς σκιάς καὶ τὰ μέτρα καὶ ἀποδίδουν τὰ κούματα ὅλα καὶ ποία εἰσέρχεται εἰς τὸ σῶμα της. Υπὸ τὴν παρθένον ἀς ἐμφανίζεται ἡ γυνὴ καὶ ἡ στιγμὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ σου ἀς εἶνε ἡ στιγμὴ ἡ μεταβατικὴ κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ σῶμα σύστροφεται, ἀσπαίρει, μεταμορφούται καὶ διπλασιάζεται. Ἰδοὺ σοῦ ζωγραφίζω τὸ κρῖνον τοῦ Ἀγγέλου καὶ σοῦ τὸ ζωγραφίζω τὸ κρῖνον αὐτὸν ἐρυθρόν, καὶ θέτω διὰ τὸ ἔρυθρὸν αὐτὸν ἓνα νέον χρῶμα αἵματος ὥστε δῆλος νὰ μήνενε μόνον ἄγγελος ἀλλὰ καὶ βιαστής.

τά φώτα και αποδιοσουν τα χρωματα όλα και
όλας τάς ιδιοτροπίας τῶν φώτων και συν-
θέτουν τοὺς ἀνθρώπους εἰς συμπλέγματα και
τοὺς δπλίζουν μὲ βραχίονας τολμηροὺς και
τοὺς ὀθοῦν εἰς πρᾶξεις βιαίας και εἰς πρά-
ξεις ἀρμονικὰς και ἐν γένει τοὺς παριστάνουν
ὅπως η θεία ζωὴ και η θεία φύσις τοὺς ἔρ-
ριψαν εἰς τὴν κίνησιν και τὸν κόσμον.

Σοῦ ὁμιλογῶ δτὶ ἥλθα ἐδῶ διὰ νὰ μυήσω τὸν μεγαλήτερον τῶν διδασκάλων εἰς τὴν τέχνην τῆς ζωῆς. Πρόέπει ή ζωὴ καὶ ἡ φύσις καὶ ἡ ἀλήθεια νὰ εἰσέλθουν ὅς ἔνα κῦμα ἥλιου, ὃς μία ἀνυπότακτος καὶ θεία αὐγὴ μέσα εἰς τὰς εἰκόνας σου. Αὐτὸ πρέπει... 'Ο Εὐαγ- γελισμὸς αὐτὸς δὲν θὰ εἴνε_ _ἔργον θείον ἀν δὲν κυκλοφορήσῃ τὸ αἷμα καὶ ἡ ὄρμη ἐντὸς αὐτοῦ. Ρῦψε τὰ χρώματα αὐτὰ καὶ μαζὺ μὲ αὐτὰ ρῦψε καὶ τὰς προλήψεις σου ὀλας. 'Ο "Αγγελος ὅπως καὶ ἡ Παρθένος πρέπει νὰ εἴνε ἀνθρωποι μὲ ὄρμας καὶ μὲ πάθη, μὲ πολλοὺς μῆνας καὶ μὲ ἄστρονον αἷμα ὅποιοι εἴνε οἱ φλω-

μος καὶ μὲν αὐθούντιν αἱρεῖται τὸν πόνον, οὐ δέ
ρεντιανὸς ὅλοι καὶ ὅλαι αἱ φλωρεντιαναὶ ποῦ
κυκλοφοροῦν, γελοῦν, κλαίουν φωνασκοῦν καὶ
κινοῦνται ἐντὸς τῆς πόλεως ὅλης. Δὲν εἶδες τὸν
Ἀδάμ καὶ τὴν Εὕαν τὸν δποίους ἔξωγράφισα
εἰς τὸ παρεκκλήσιον; Εἶνε ἀνθρώποι μὲν ἐπι-
θυμίας γιγαντιαίας, μὲ σώματα φρικιῶντα ἀπὸ
ὅρμάς. Ἰδοὺ ἔχω ἐδῶ ἔνα σύμπλεγμα τοῦ
κύκνου καὶ τῆς Αήδας, θιμικρὸν ἀγαλμάτιον τὸ
δποίον μοῦ ἔχάρισεν δὲ ἔξοχώτατος Κόσμος τῶν
Μεδίνων. Βλέπεις τὰ βιβλιωτατα τῆς ἐπιθυμίας,

Μεοικων. Βλεπεις τα ρεμματα της επονομαις, τους ἐναγκαλισμους ιηςχαρας ταδποια παριστα. Μελέτησε το και ἐμπινεύσου ξαν Εὐαγγελισμὸν ἀλληθείας ἔξ αυτοῦ. Ἰδού δῶσε μου τὸν χωαστῆρα. Ἡ Παρθένος ἀς ἔχῃ τὴν στάσιν γυναικὸς ἡ δποια αἰσθάνεται εἰς τὴν ἀγ-

ελίαν τοῦ Γαβριὴλ τὴν αὐδὰν τῆς γονιμότητος νὰ τῆς καίη καὶ νὰ τῆς ζωογονῇ συγρόνως τὰ σπλάγχνα.

Αἱ χεῖρες τῆς ἀς συσπειροῦνται ὡς ἂν ἐσυν-
ρίβετο δὴ ἀπὸ ἔνα ἀόρατον ἐναγκαλισμὸν
καὶ τὸ σῶμα τῆς ἀς μὴ ἐκφράζῃ ἀφέλειαν
ἄλλὰ γνῶσιν, τὴν γνῶσιν τὴν νικήτριαν ἡ ὁ-
ποίᾳ εἰσέρχεται εἰς τὸ σῶμα τῆς. 'Υπὸ τὴν παρ-
θένον ἀς ἐμφανίζεται ἡ γυνὴ καὶ ἡ στιγμὴ τοῦ
Ἐναγγελισμοῦ σου ἀς εἶνε ἡ στιγμὴ ἡ μετα-
βατικὴ κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ σῶμα σύστρεψε-
ται, ἀσπαίρει, μεταμορφοῦται καὶ διπλασιάζε-
ται. 'Ιδοὺ σοῦ ζωγραφίζω τὸ κρῆνον τοῦ Ἀγγέ-
λου καὶ σοῦ τὸ ζωγραφίζω τὸ κρῆνον αὐτὸ-
χθονθρόν, καὶ θέτω διὰ τὸ ἔρυθρὸν αὐτὸ ἔνα
ὑένον χρῶμα αἵματος ὥστε δ Ἀγγελος νὰ μὴν
εἶνε μόνον ἄγγελος ἄλλα καὶ βιαστής.

Τὸ κρίνον αὐτὸν τὸ δόποιον ἡ Φλωρεντία δῆλη ἔχει ὡς σῆμα τῆς νέας εἰδωλολατρικῆς ζωῆς τῶν ἐντρυφήσεων καὶ τῶν διασκεδάσεων καὶ τῶν γελώτων της ἀς εἶνε τοῦ Ἐναγγελισμοῦ σου τὸ σύμβολον. Προπάντων ὁ ἄγγελός σου ἀς ἔχῃ μῆνας ὅπως ὁ κύκλος τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ εὐαγγελισμοῦ τοῦ Διός, τόσους μῆνας ὥστε νὰ φαντάζεται ὁ θεατὴς ὅτι δύναται νὰ καταρρίψῃ καὶ δύναται νὰ συντρίψῃ τὴν Παρθένον ἀν τὴν συλλάβῃ εἰς τὰς ἀγκάλας του.

— Δῶσε μου τὴν χεῖρα σου. 'Αντὶ τοῦ ἀγνώστου δόπιος σὲ δόμνει πάντοτε. Θὰ σὲ δόηγήσω

γέλουσαντες σε ουργά πάντοτε, καὶ σε υπόπτους
ἔγω, ἔγω θὰ σὲ ἐμπνεύσω.

Καὶ ἔσυρε ἀναίσθητον σχεδόν, διὰ τῆς βίας,
τὸν φρᾶ' Ἀγγεικὸν καὶ τοῦ ὑψωσε τὴν χεῖρα
καὶ ἤρχισε νά τὴν σύρῃ ἐπὶ τῆς εἰκόνος.

Καὶ δὲ μοναχὸς ἡσθάνετο ὡς ἔνα σίδηρον
ἀνημμένον· νὰ τοῦ καίῃ τὸν καρπὸν καὶ ἡ
ἐπαφὴ τοῦ ἥτο δυσβάστακτος καὶ ἐλιπο-
ψύγει.

Καὶ ἡ χείρ του ἐκινεῖτο ἀσυνείδητος καὶ ἔτρεχε] χρωματίζουσα ἐπὶ τοῦ τοίχου, [καὶ μία κούρασις καὶ μία κάρωσις τὸν κατεῖχε.

— Ο κρῖνος πρέπει νὰ δῷθοῦται εὐθὺς καὶ ἄκαμπτος εἰς τὴν χεῖρα τοῦ ἀγγέλου ἔλεγεν ἐν τοσούτῳ δ ἄγνωστος καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν συνεστραμμένην καὶ ἀνυπότακτον διεύθυνσι τὴν δροίαν ἔχει καὶ τοῦ κύκνου ἡ γονιμότης Καὶ προπάντων ἐπαναλαμβάνω. Τὸ κρῖνο πρέπεινὰ εἶνε ἐουθόν.

Καὶ ὅταν ὁ φρᾶ Ἀγγελικὸς συναθροῖσται
τὰς δυνάμεις του, κατώρθωσε νὰ ὑψώσῃ τοὺς
ὅφθαλμοὺς καὶ νὰ ἰδῃ ἐπὶ τοῦ πίνακος, μία
εἰκὼν λαγνείας, μία εἰκὼν, βιασμοῦ σχεδόν
τοῦ ἀπεκαλύφθη.

Καὶ ἔκφρων πλέον μὲν ἔνα θανάσιμον ψυχὸς παγόνον δῆλα του τὰ μέλη ἐγνώσιε ὅτι διάβολος τοῦ ὥθει τὴν χεῖρα καὶ ἀφίνων κραυγὴν διάτορον ἐπεσεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

*

"Οταν τὴν ἐπαύριον ὁ ἀδελφὸς Ἀγγελικὸς συνῆλθε, εὗρε τὴν εἰκόνα του πλημμυρισμένην ἀπὸ χρώματα ἀνυπότακτα καὶ νέα. Ἡ Παρθένος ὑψοῦτο μὲν σῶμα φρίσον, μὲν βλέμματα τινάσσοντα φρόγας καὶ ἔτειν τὰς χεῖρας προκλητικάς ὁ ἄγγελος εἶχε σῶμα εὐσταλές καὶ μία κηλίς ἐφυθρὰ ὡς ἐκτίναγμα αἴματος ἢ ὡς ἀναλαμπή φλογὸς κολάσεως ἥνορθοῦτο καὶ ἐθριάμβευε ἀντὶ κρίνου εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀγγέλου.

"Ἐκτοτε ὁ φρᾶ Ἀγγελικὸς δὲν ἐδυνήθη πλέον νὰ ζωγραφίσῃ Εὐαγγελισμόν. Εἰς τὴν Ρώμην, εἰς τὰς εἰκόνας τοῦ παρεκκλησίου τοῦ Σεξτού, δὲν ἐτόλμησε νὰ ἀναπαραστήσῃ τὴν θείαν σκηνὴν ἢ ὅποια ἦτο ἀλλοτε ἡ προσφιλής του.

Κάτι τι ὡς μία ἀνάμνησις τῶν ἀποκαλυπτηρίων καὶ κατηραμένων λόγων τοῦ Σατανᾶ τοῦ ἔμενε πάντοτε εἰς τὸν νοῦν καὶ τὰ σώματά του ἐνόμιζε κανεὶς διτὶ κάτι μετελάμβανον ἀπὸ τὴν ἀνάμνησιν αὐτὴν καὶ πολλάκις συνέβη μία φρικίασις ὅχι παραδεῖσον ἀλλὰ ἀ-

ληθείας, ζωῆς, καὶ πάθους νὰ διαβλέπεται ὡς ἀμάρτημα εἰς τὰς ἔκφράσεις τῶν ἀγίων του. Αἱ κινήσεις των ἀνήγγελλον πλέον ὅχι τὴν οὐρανίαν μετουσίωσιν τῆς προσευχῆς ἀλλὰ τὴν κίνησιν, ἀλλὰ τὴν ζωὴν. Μία ἀκτὶς ἀνευλαβῆς μεγαλοφυῖας ἀνέλαμπε παντοῦ. Τὰ δάκρυα του ἐτρεχον πύρινα, ὅταν ἔβλεπε διτὶ ἐγκαταλείπων πλέον τὴν παράδοσιν ἐγίνετο ζωγράφος ἀσεβῆς καὶ ὑπέροχος. Μίαν ἡμέραν εἰς τὸ Ὁρθιέτο ὅπου εἶχε μεταβῆ ὅπως κοσμήσῃ τὴν μητρόπολιν, συνέλαβεν ἑαυτὸν ζωγραφίζοντα μίαν Παναγίαν ζωντανὴν καὶ θαυμασίαν δλην μῆς καὶ φρικίασις, ἐξηπλωμένην καὶ θριαμβεύουσαν ὅποιαν τὴν εἶχε ἵδει ἐν στιγμῇ δνείρουν καὶ ἀμαρτίας εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ μυητοῦ.

Καὶ ὁ τρόμος του ὑπῆρξε τοιοῦτος καὶ τόση ἡ λύπη του ὅστε ἐγκατέλειψε τὸ ἔργον του ἡ μιτελὲς καὶ ἐπέστρεψε θανασίμως πληγεὶς εἰς Ρώμην ὅπου ἀποσυρθεὶς εἰς τὸ κελλίον του δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐπιζήσῃ τοῦ ἄλγους του.

Τὰς εἰκόνας τοῦ Ὁρθιέτο ἀπετελείωσεν διηγέρητος τοῦ ζωγράφου ὁ πάπας Νικόλαος δ. Ε'. τὸ ἔθαψε ὡς τελευταίαν εἰρωνείαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην τῆς Ἀγίας Μαρίας εἰς τὴν ὅποιαν ἐλατρεύετο ἀλλοτε ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ ὅποια διατηρεῖ ἀκόμη τὸ ὄνομα τῆς ἀρχαίας θεᾶς.

N. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ

Beveria Μάρτιος 1901.

ΤΥΠΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΚΑΛΛΟΥΣ

Ο λόγος ἦτο περὶ γυναικός.

— Ἐγώ, μοῦ εἶπεν ὁ φύλος μου, εἰς τὴν Βενετίαν ἔλαβα εὐκαιρίαν νὰ αἰσθανθῶ βαθύτερα τί σημαίνει γυναικεῖον κάλλος. Περιηχόμην ὀνειροπόλος τὰς στενὰς ἀγυιάς της. Τυχαίως, σκεδὸν χωρὶς νὰ τὸ θέλω, ἐμβῆκα εἰς τὴν ἐκκλησίαν Santa Maria Formosa. Πλήθιος πολὺ συνωστίζετο πρὸς τὴν πλαγίαν ἀγίαν τράπεζαν. Ἡσαν ξένοι οἱ περισσότεροι, περιηγηταὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα. Μία ιερὰ συγκίνησις ἀπετυπώνετο εἰς ὅλας τὰς μορφάς. Κάτι ἀπὸ τὴν ἀνύψωσιν ἐκείνην καὶ τὴν ἀνάτασιν, μὲ τὴν ὅποιαν ἡ ψυχὴ μας ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν κόνιν τοῦ καθημερινοῦ καὶ τοῦ συνήθους, διὰ νὰ ἐξαρθῇ πρὸς κάτι ὑπέροχον, εἴτε ἡ θεία παντοδυναμία εἶνε τοῦτο, εἴτε ἡ μαγεία τοῦ ἐνάστρου ἀπείρου, εἴτε ἡ ὑγρᾶ ἐκτασίς ἡ ροχθοῦσα.

«Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐμαγεύθην ἀπὸ ἐν ἀριστούργημα τῆς τέχνης. Ἐκύτταζα, ἐκύτταζα καὶ ἐνόησα. Τὸ ὀνειρευτὸν ἐκεῖνο κάλλος ἦτο ἡ Ἀγία Βαρβάρα τοῦ Πάλμα-Βένετο. Ἐπάνω εἰς σῶμα ὑπερφυσικόν, μὲ βαθὺν ἐρυθρὸν ἔνδυμα, ἀνθεῖ τὸ στρογγύλον, γεμάτον ἀπὸ ζωὴν πρόσωπον τίς οἶδε ποίας βενετῆς πατρικίας. Η σιωπὴ τοῦ τόπου, τὸ θρησκευτικὸν μυστηριῶδες ἡμίφως, οἱ σιωπηλοὶ θεαταί, δῆλα παρώρματον εἰς ὑψηλὴν καλλιτεχνικὴν κατάνυξιν.

Ἐπειτα ἐφέραμεν εἰς τὸν νοῦν μας ὅ-

λας ἐκείνας τὰς ἔξαισίας μορφάς, τὰς ὅποιας καλλιτέχναι ἔχοντες τὸ θεῖον δῶρον, ἐχάρισαν εἰς τοὺς αἰῶνας τὴν Μόνα Λίζαν τοῦ Δαβίντσι, τὴν Ἐρωμένην τοῦ Τισιανοῦ, τὴν ξανθὴν Ἐλένην Φουρμάν τοῦ Ρούβενς, τὴν Σάσκιαν τοῦ Ρέμβρανδ, τὴν Σωστάναν τοῦ Τιντορέτου, τὴν Μαγδαληνὴν τοῦ Κορρεγίου. Καὶ δλίγον κατ' ὅλιγον μία θεωρία δωρίων φαντασμάτων διήρχετο πρὸ τῶν ὄφθαλμῶν μας μὲ βλέμματα τακεδά, καὶ χείλη ἐρυθρὰ ἀπὸ φιλήματα, ὅπως ἥσαν πολὺ πλείση τοὺς διφθαλμούς των πρὸν παγώση τὰ στόματά των ὁ σπασμὸς τοῦ θανάτου καὶ διῆλθεν ἐνώπιον μας ἡ Βιάγκα Καπέλλο, καὶ ἡ Ἀρτεμις τοῦ Ποατίε καὶ ἡ Νιγών δε λ' Ἀγκλὸ καὶ ἡ Μανών Λεσκό καὶ ἡ βασιλισσα Μαργάρη καὶ ἡ Λουκρητία Βοργία καὶ ἄλλαι... καὶ ἄλλαι...

Διὰ μέσου τοῦ ωκεανοῦ τῆς ζωῆς, ἔνα κῦμα ἔρωτος καὶ εὐμορφίας προχωρεῖ ἀκαταπαύστως. Λεγεωνας ἀποτελοῦν αἱ δαμάστριαι τῶν καρδιῶν, αἱ νικήτριαι τῶν ψυχῶν. Ἄλλα πόθεν ἀναβλύζει ἡ γοητεία τὴν ὅποιαν σκορπίζουν, ἡ μαγεία ἡ συλλαμβάνουσα ὡς παγίς;

Ἡ δλυμπιακὴ τελειότης τῆς μορφῆς καὶ ἡ ἥρεμος μεγαλοπρέπεια τοῦ παραστήματός εἶνε ἀρά γε αἱ ἀποσπῶσαι τὴν κραυγὴν τοῦ θαυμασμοῦ: «ὦ, τί ὡραῖο ποῦ εἶνε!» ἡ ἰδεώδης συμμετρία καὶ πλαστικότης ἀφυπνίζουν ἀράγε εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν γλυκὺν πόθον τῆς

νποταγῆς συγχρόνως καὶ τῆς κατακτήσεως;
Πόσον μυστηριώδης καὶ βαθεῖα εἶνε ἡ
ἐπίδρασις τοῦ γυναικείου κάλλους! «Ο ἄν-
δρωπος, λέγει εἰς αἰσθητικός, δστις, τὴν στιγ-
μὴν κατὰ τὴν δροίαν τὸν διασταυρόνει καθ'
δδὸν μία δραία γυνή, δὲν αἰσθάνεται ἔξαφρα
γλυκεῖαν ἡλεκτρικὴν δόνησιν ἐλκύουσαν αὐτὸν
τὴν αἴσθησιν τοῦ κάλλους».

Πόσον ὡραία είνε! ψιθυρίζουμεν, καὶ μᾶς φαίνεται δtti ἡ ἐντύπωσις ἔκεινη ἀνακαίνει τὴν ὑπαρξίν μας· κάτι ὡς ἄνοιξις πνέει ἐντός μας· ὁ θαυματόμός μας εἶνε ἡ ἀρρύπνισις μᾶς ὅρμης ἐφοιτώμενης εἰς αὐτὰ τὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρχεως, δόρμης ἀνοιγούσης τὰς ἀγκάλας καὶ προσεγγίζουσης τὰ γείλη.

Ἐν γένει αἱ γυναικες, τῶν δποίων τὸ κάλλος δὲν εἶνε ἐντελῶς ἄφογον ἀπὸ καθαρᾶς αἰσθητικῆς δψεως, ἀσκοῦσι τὴν μεγαλειτέραν ἐπίδρασιν. Συλλαμβάνεται κανεὶς εἰς τὰ χρυσᾶ των δίκτυα χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ· εἰς τὰς κατακτήσεις των συντελεῖ καὶ ἡ ἐπύχαρις, ἡ φιλοπαίγμων φιλαρέσκεια ἡ δποία εἴνε χάροιν καὶ ἐνώπιον φιλοσόφου τόσον αὐστηροῦ, δπως δ Κάντιος, δστις ἀνεγνώριζεν εἰς τὴν γυναικα τὸ δικαίωμα νὰ ἐνισχύῃ τὸ κάλλος τῆς διὰ τῆς εὐκινησίας τῆς διαθέσεως τῆς καὶ τῆς ποικιλίας τοῦ στολισμοῦ.

Τὸ κύριον γνώρισμα τῆς ὡραίας γυναικὸς εἶνε ἡ ἔμφυτος χάρις. Ἡς συλλογισθῶμεν τὰς φυθμικὰς λιγυρὰς κινήσεις εὐκάμπτου χαριτωμένου σώματος, μερικὰς στάσεις, τῶν ὅποιων ἡ πλαστικότης ἐγκλείει ἀφατον μαγείαν· ἃς ἐνθυμηθῶμεν πῶς μὲ μίαν μόνην στροφὴν τοῦ σώματος εἶνε ἵκανή νὰ ἔξαρῃ τὸ ἴδιαζον ὑέλγητρον μιᾶς ἐστήτος, καὶ πῶς ἡ θέσις τῆς κεφαλῆς, ἡ κίνησις τῶν χειρῶν, τὸ εἶδος τοῦ μειδιάματος, τὸ εἶδος τοῦ βλέμματος, καὶ τόσα ἄλλα ἀκόμη, κάμινουν νὰ μᾶς φαίνεται ὡραία μία γυνή, τῆς ὅποιας τὸ σύνολον δὲν εἶνε αὐστηρῶς σύμφωνον πρὸς τοὺς κανόνας τῆς συμμετρίας. Τί δὲν λέγει ἔνα ὡραῖον στόμα, ποίαν μέθην δὲν ἔξεγειρε μία ὡραία κόμη! Ἀλλοτε μαύρῃ ὡς πτερὸν κόρακος μὲ τὴν βαθυκύανον μεταλλικὴν λάμψιν ὑπὸ τὴν κίνησιν τοῦ φωτός· ἄλλοτε μὲ τὰς διαβαθμίσεις ἔκεινας τοῦ ἔνανθου ἀπὸ τοῦ ἐκλάμπου χρυσοῦ ἢ τοῦ πυρώδους ἔρυθρου τῶν γυναικείων μιορφῶν τοῦ Τισιανοῦ, μέχρι τῆς μεταξίνης ἀπαλότητος τοῦ τεφροξάνθου, ἢ τὸ θερμὸν καὶ στίλβων ἔκεινο καστανόχρονον, τὸ ὅποιον ὑπὸ τινας ἐπιδράσεις τοῦ φωτὸς φαίνεται ὡς νὰ ἔπειπται

μὲ κόνιν ὀρειχάλκου. Καὶ ἡ ἀνάδεσις τῆς κόμης πόσα μυστήρια ἔγκλειει καὶ ἡ τοποθέτησις τοῦ κοσμήματος ἢ τοῦ ἄγνωτος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς!

Καὶ τὸ κάλλος ἀπαιτεῖ τὴν διακόσμησιν, τὴν
mise en scène. ὜νυπάρχει κάτι τὸ γραφι-
κὸν εἰς τὴν λεπτεπίλεπτον χάριν, εἰς τὰς ἐναλ-
λασσούσας θλάσσεις τῶν μεταξίνων πτυχώσεων,
εἰς τὰς ἀντανακλάσεις τοῦ ὑφάσματος, ἐκ τῶν
ὅποιων ἐκφύεται δὲ κορδὸς μὲ δῆλην τὴν ἐλευ-
θέραν χάριν τού. Ὅλα αὐτὰ εἶνε σιωπηλὴ
μουσικὴ τῶν δρφαλαμῶν.

Είπομεν ότι γυνή, ήτις δὲν ἔχει κανέναν ἀπό τὰ συστατικὰ τῆς ἀκαδημαϊκῆς καλλονῆς, δύναται νὰ συναρπάσῃ καὶ νὰ μαγεύσῃ. Πράγματι πόσον ἀνεξήγητον εἶνε τὸ θέλγητρον τῆς γυναικός: ἐν βλέμμα ἐσβεσμένον, σχεδὸν θολόν, τὸ δποῖον ἔξαφνα ὑπὸ τὸ κράτος βαθείας συγκινήσεως ἀναλάμπει διὰ μιᾶς, μία ἀναφλεγούμενη λάμψις, ήτις ὑποτρέμει παρὰ τὰ βλέφαρα ὡς λεπτὴ φωτεινὴ γραμμή· ἡ μαγεία ἐνδὸς μειδιάματος, τὸ δποῖον συνήθως σπανίως ἐφωτίζει καὶ ἔξωγονει ἔνα κουρασμένον καὶ ὀχρόν πρόσωπον, καὶ διὰ μιᾶς ἀποκαλύπτει μίαν γεννωμένην ἐλπίδα, κάποιαν δύνηραν ἐντυχίαν!... Ίσως ἀνεγείρεται συγχρόνως καὶ μία λεπτὴ αευκή χείρ, εἰς τὴν δποίαν ἀκουσίως συγκεντρώνεται τὸ βλέμμα, καὶ παρακολουθεῖ τὴν ἀγήσυχον κίνησιν τῶν λεπτῶν εὐκίνητων δαστύλων, οἵτινες διορθώνουσι τὴν κόμην ἢ πτυχήν τινα τῆς ἐσθῆτος. Καὶ τότε δὲν βλέπομεν οἴτοτε πλέον εἰμὴ μόνον τὴν ἀρρώνα αὐτήν, τὴν ευρικῶς εὐκίνητον χεῖρα, εἰς τὴν δποίαν ὑπνώττει ὁ παράδεισος περιπαθῶν θωπειῶν, καὶ συλλογιζόμεθα μίαν θερμὴν θερινὴν νύκτα, ἵς τὴν δποίαν ἡ μαρμαρόψυχος αὐτῇ χείρ, απαταπραύνουσα τὴν ἀγήσυχον ψυχήν, προσναέι τὸ μέτωπον μας...

Καὶ ἡ ἄλλη, τῆς δοπίας ἡ θέα ἔξεγείρει τὰ
νειρά μας, δὲν εἶνε ὠραιά. Τὰ χαράκτηρι-
τικά της εἶνε τραχέα, ὀδυνηρά, δλαι αἱ γραμ-
μαὶ ἀσύμμετροι, τὸ στόμα κάπως πεπιεσμένον
ος νὰ συνεκράτει τὴν κραυγὴν μιᾶς ψυχῆς,
μιᾶς μεγάλης, πονούσης ψυχῆς. "Εξαφρανά ὑψώ-
ονται τὰ βλέφαρα, καὶ μία ζωὴ ἀφυπνίζε-
ται ἐν τῇ ἀπαλῇ λάμψει ἀπεριγράπτου αἴ-
λης, καὶ φέγγει ἡ σιωπηλὴ ἀναλαμπὴ καρ-
ίας παλλομένης ἀπὸ λαχτάρων ἀγάπτης, ἀνα-
αμπήρ ὁίπτουσα ἐπὶ τῆς ζωιγονηθείσης μορ-
φῆς τὴν οδινότητα παραδόξου καὶ ἰσχυροῦ
ἄλλους:

*
Ἡ ἐσωτερικὴ συγκίνησις, ἥτις μὲ τὴν φα-

γδαίσιν καὶ ἀστραπαίσιν, ἡ ἥρεμον καὶ νωχελῆ
διάβασίν της προσδίδει εἰς τὸ πρόσωπον καὶ
τὸ σῶμα τὴν ζωὴν τῆς ἐκφράσεως, τὴν ἰσχυ-
ρὰν καὶ συναρπάζουσαν ἢ τὴν μάγον καὶ σα-
γγρεύουσαν, ἀποτελεῖ τὴν παροδικὴν φυσιο-
γνωμίαν· ἡ διαρκῆς φυσιογνωμία ἀποτελεῖται
ἄπο τὴν ἀνατομικὴν καὶ μόνιμον σχέσιν τῶν
γαιοακτηποιστικῶν.

Ἡ καμπυλότης τῶν μορφῶν προσιδίαζει εἰς τὸ γυναικεῖον σῶμα, ἡ ὑπεροπλήρωσις δύμως τοῦ προσώπου διὰ σαρκὸς ὥστε νὰ μὴ διαγράφωνται πλαστικῶς αἱ γραμμαὶ τῶν παρειῶν, τῆς οινός, τοῦ στόματος καὶ τοῦ πώγωνος ἀσχημίζει αὐτό, διὰ τοῦτο ἀνατομικῶς ὁραία μορφὴ εἶνε ἔκεινη εἰς τὴν δροῖαν τὰ δρια ταῦτα ὑποδηλοῦνται χωρίς νὰ ἐκφαίνωνται ὑπὲρ τὸ δέον ἐντόνως. (Εἰκὼν πρώτη).

Ἡ μαγεία τῆς ἐκφράσεως προέρχεται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὸ δίδυμον φῶς τῶν ὄφθαλμῶν. Ἡ ἐκφραστικὴ δύναμις των ἔξαρταί εἰκ τοῦ μεγέθους, καὶ τοῦ χρώματος, καὶ τῆς λάμψεως καὶ τῆς ὑγρότητός των. Ο βολβὸς τοῦ ὄφθαλμοῦ προσλαμβάνει εἰς τὸ ὅγδοον ἕτος τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου τὸ δριστικόν του μέγεθος· εἶνε δὲ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους δύμοιο μεγέθης. Ἡ φαινομενικὴ διαφορά του προέρχεται ἀπὸ τὸ μεγαλείτερον ἢ μικρότερον ἀνοιγμα τῶν βλεφάρων, καὶ τῆς βαθυτέρας ἢ μᾶλλον ἔξεχούσης θέσεώς του.

Τὰ μαῦρα μάτια
φαίνονται κάπιος
μεγαλείτερα παρὰ
τὰ γαλανὰ ἢ τεφρά,
ἀλλ' ἡ ἐντύπωσις
τοῦ μεγέθους τῶν
ὅφθαλμῶν ἔξαρτα-
ται ἐντελῶς ἀπὸ τὰ
περιβάλλοντα αὐ-
τόν. Τα φρύδια δῆσφ
ὑψηλότερα καμπυ-
λώνονται τόσῳ ὡ-
ραιότερα εἶνε εἰς
τὴν γυναικαν ἄβρο-

τητα προσδίδει εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ἡ λεπτὴ ἡ λεία γραμμή των, ἀνδρικότητα δὲ ἡ πυκνότης καὶ τραχύτης των. Οἱ κανθοί, δταν εἶνε κλειστὰ τὰ βλέφαρα, πρέπει νὰ εὑρίσκωνται εἰς δριζούτιαν γραμμήν, δταν δὲ εἶνε ἀνοικτά, δ ἐσωτερικὸς νὰ κεῖται κάπως βαθύτερον.

Ἡ θέσις τῶν βλεφαρίδων ἐπὶ τῶν βλεφαρικῶν χόνδρων εἰς τὸν ὀραίοντος διφθηραλμούς εἶναι εὐθεῖα καὶ κανονική ἀραιαὶ καὶ ἀκανόνιστοι βλεφαρίδες ἀσχημίζουν τὸ πρόσωπον, εἴναι δὲ νοητόν ἀποτέλεσμα παιήσεως τοῦ δργανισμοῦ ἢ τῶν διφθηραλμῶν.

Χαρακτήρα προσδίδει εἰς τὸν ὀφθαλμὸν καὶ
ἡ πτυχὴ τοῦ δέρματος, ἡτὶς σχηματίζεται ὑπε-
ράνω τοῦ ἄνω βλεφάρου, δταν ὁ ὀφθαλμὸς
εἶνε ἀνοικτός. "Οσῳ ὑψηλότερα εἴνε ἡ κοιλό-
της τοῦ ὀφθαλμοῦ, τόσῳ ὅλιγώτερον θὰ κατα-
πίπτῃ ἡ πτυχὴ αὕτη ἐπὶ τοῦ βλεφάρου, καὶ
τόσῳ εἰς ἀπαλωτέραν ἀνύψωσιν θὰ χάνεται
πρὸς τοὺς κροτάφους· ἐπειδὴ δὲ ἡ μεγάλη
κοιλότης τῶν ὀφθαλμῶν εἶνε ἐκ τῶν ἀνα-
τομικῶν γνωρίσμάτων τοῦ θήλεος φύλου, τὸ
εὐδὺν ἀνοιγμα τῶν βλεφάρων καὶ ἡ ἀπαλὴ ὑπὲρ
τὸ ἄνω βλέφαρον ἀνατεινομένη πτυ-
χὴ τοῦ δέρματος δύνανται νὰ θεω-
ρηθοῦν ὡς ἴδιως
γνωρίσματα τῆς
γυναικείας καλλο-
γῆς.

Ἡ πρώτη εἰ-
κὼν δεικνύει ταῦ-
τα, ὡς καὶ τὸ σχῆμα
τῶν ὄφρων, εἰς ὁ-
ραίαν κανονικὴν
εὐγοναμίαν.

Τὸ δραῖον στό-
μα, τοῦ ὁποίου αἱ
μικραὶ γραμμαὶ
ἔμπνέουν τοὺς με-
γάλους ἔρωτας,
κατὰ τὸν Σουλὺ
Προυδώμ, πολὺ^ν
μέρος τῆς γοητείας
του ὄφειλε εἰς τὸ
ἄνω χειλὸς οἱ δύο
ἔξωτεροι κροσ-
σοὶ τοῦ στόματος
μὲ τὴν ἀπαλωτά-
την ἐπιδερμίδα καὶ
τὸ κερασόχρονυ

χρῶμα πρέπει ν' ἀνέρχωνται ἐλαφρῶς εἰς ἡδείαν γραμμὴν πρὸς τὰ ἐντός, εἰς δὲ τὸ μέσον νὰ σταματῶν ὅστε ν' ἀποτελοῦν δύο ὠραῖα καὶ κανονικὰ δριὰ τοῦ ὑπορρινίου κοιλώματος, καὶ τὸ ἐλεύθερον δὲ μέσον μέρος τοῦ χείλους πρέπει καταφανῶς νὰ κλίνῃ πρὸς τὰ κάτω· τὸ κάτω χεῖλος προσαρμόζεται εἰς τὸ ἄνω ἐλαφρὸν τόξον, τὸ δυοῖον εἰς τὸ μέσον γίνεται πλατύτερον εἰς τὰ ὠραῖα στόματα τὸ ἄνω χεῖλος προέχει κάπως τοῦ κάτω.

*

Κάθε γυνὴ ἔχει κατὰ τὸ διάστημα τῆς ζωῆς της μίαν ἐποχὴν ὑψίστης ἀνθήσεως· ἡ ἐποχὴ αὗτη φαντασιῶς παριστανομένη, ἀποτελεῖ τὸ ὑψηλότερον σημεῖον καμπύλης, ἀνερχομένης βαθμηδὸν κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν καὶ κατερχομένης εἰς τὸ γῆρας.

Ἡ καμπύλη αὕτη τοῦ κάλλους εἰς τινὰς περιστάσεις ἀνέρχεται πολὺ ταχέως, κατέρχεται δὲ ἐπίσης ταχέως, τότε δὲ παριστάνει τὸ διαβολικὸν τὸ ἔξεγερτικὸν εἰς ἀμαρτίας ἐκεῖνο κάλλος, τὸ δυοῖον οἱ Γάλλοι δνομάζουν *beauté du diable*.

Εἰς ἄλλας περιστάσεις, ἡ καμπύλη ἀνέρχεται πολὺ βραδέως, κατέρχεται δὲ ἐπίσης πολὺ ἀργά· τὸ δὲ ὑψιστὸν σημεῖον τῆς καμπύλης ταύτης φιλάνει ὑψηλότερον ἢ ἐν τῇ πρώτῃ περιστάσει, καὶ ἡ κάθιδος γίνεται πολὺ βραδύτερον.

Πολὺ ποικίλει ἡ ἡλικία, εἰς τὴν δύοιαν τὸ κάλλος τῆς γυναικὸς φιλάνει τὴν ὑψίστην ἀνθήσιν του. Εἰς τοὺς μεσημβρινοὺς λαοὺς ἡ γυνὴ εὑρίσκεται ἐν πλήρει ἀνθήσει εἰς τὸ δέκατον τέταρτον καὶ δέκατον πέμπτον ἔτος· εἰς τοὺς Γερμανούς, Ὀλλανδούς, Σκανδινανούς καὶ Ἀγγλούς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ εἰκοστὸν ἔτος ἢ καὶ βραδύτερον. "Υπάρχουσι καὶ περιστάσεις, καὶ δὲ ἡ ὑψίστη ἀμφὶ τοῦ κάλλους ἐπῆλθε κατὰ τὸ τριακοστὸν ἢ καὶ τὸ τριακοστὸν τρίτον ἔτος.

Μία καλλιτέχνης ἔκαμε ποτὲ τὴν ἔξης παρατήρησιν εἰς ἔνα ἀνθρωπολόγον:

— "Ο τελικὸς σκοπὸς πάσης γυναικὸς εἶνε νὰ γένη μῆτηρ, νὰ δικιώνησῃ τὸ γένος· ἡ γυναικαὶ λοιπὸν φιλάνει εἰς τὴν ὑψίστην ἀνθήσιν της, δταν εὑρίσκεται εἰς ἔγκυμοσύνην· ὅστε καὶ μία ὠραῖα γυναικαὶ πρέπει νὰ εἴνε ωραιοτάτη δταν εἴνε ἔγκυος".

"Ο ἀνθρωπολόγος ἀπήντησεν, δτι τοῦτο εἴνε ἀληθές, καὶ δτι ἡ ὑψίστη καλλονὴ πάσης γυναικὸς συμπίπτει πρὸς τὸν πρῶτον μῆνα τῆς πρώτης ἔγκυμοσύνης της· τότε ἡ ἀλλαγὴ τῶν

χρυμῶν αὐξάνει, δλοι οἱ ίστοι ὑπεροπληροῦνται μέχρις ἐντάσεως, τὸ χρῶμα τῆς σαροκὸς καθίσταται ἀβρότερον, ζωηρότερον καὶ περισσότερον εὔχρουν, καὶ τὰ στήμη γίνονται ἐντὸνώτερα καὶ σκληρότερα. Οὗτο τὸ θέλγητρον τῆς πρώτης ἀμφῆς αὐξάνει μέχρι τῆς στιγμῆς, καθίστηκεν διόγκωσις τοῦ σώματος, προσιόντης τῆς ἔγκυμοσύνης, παραβλάπτει τὴν ἀρμονίαν τῶν μορφῶν.

*

Κάθε κλίμα ἔχει τὰ ἄνθη του καὶ κάθε χώρα ἔχει τὸ κάλλος της. Ἡ χώρα τῆς κινήσας καὶ τῶν μεταξίνων ἀναβαθμῶν, τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ζηλοτυπίας, εἴνε καὶ πατρὸς τῆς εὐμορφιᾶς. Τὴν Andalouse au sein bruni ἔξυμνησεν ἡ φλογερὰ ποίησις τοῦ Μυσσό. Ἡ ἐντονος ἀνάπτυξης τοῦ στήθους, ἡ εὐρύτης τῶν ισχίων ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν λυγερὰν ὁσφὺν παρέχει εἰς τὸ σῶμα ἡδυπαθῆ καὶ κατ' ἔξοχὴν γυναικεῖον χαρακτῆρα. Αἱ μορφαὶ αὗται δποίας τὰς ἀπεικόνισεν ὁ Γκρύγια μὲ τὴν μεσημβρινὴν αἴγλην τῶν χρωμάτων, τὴν ὑπωχρόν χροιάν, τὴν μαυροκύανον κόμην καὶ τοὺς λάμποντας ὄφθαλμούς, ἔχοντας ἀπερίγραπτον κάλλος ἀλλὰ ἡ διάρκεια των δὲν εἴνε μεγάλη... Αἱ δινειρευτῶς ὠραῖαι γυναικεῖς τῆς Ἰσπανίας πλὴν τῶν ἔξι Ἄνδαλουσίας εἴνε αἱ Καστιλιαναί πιμανὸν τὸ παράδοξον καὶ μεθυστικὸν θέλγητρόν των νὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀνάμιξιν ἰσπανικοῦ καὶ μαυριτανικοῦ αἵματος. (Εἰκὼν δευτέρα).

Ἡ Ἰσπανία ἔχει τὴν πτυχὴν τῆς καλλονῆς ὑπεράνω τῶν μαύρων ματιῶν, λεπτὰ καὶ εὐγραμμά φρυδιά, ὠραῖον καὶ κανονικὸν στόμα, μὲ τὸν εὔμορφον λακκίσκον μεταξὺ τῆς οινὸς καὶ τοῦ ἄνω χείλους.

Εἰς τὴν Γαλλίαν πατρὸς τῆς καλλονῆς θεωρεῖται ἡ "Αρλη". Διὰ τὰς Παρισινὰς λέγουν, δτι εἴνε μᾶλλον κομψὰ παρὰ ὠραῖαι. Παρατηρήσεις γενόμεναι ἀπὸ ἀνθρωπολόγους κατέληξαν εἰς τὸ πρότιμα, δτι ἡ παρισινὴ κατὰ μέσον δρον ἔχει ἀπαλλήλη τὴν καμπυλότητα τοῦ προσώπου, λεπτοὺς βραχίονας, σχετικῶς πρὸς τὴν ὁσφὺν δλίγον προέχοντα ισχία, ἀλλ' ἀντιθέτως πολὺ ἀνεπιτυγμένα τὰ στήμη· τὸ εἶδος τοῦτο τῆς καλλονῆς, τὸ δποίον οἱ Γάλλοι ἀποκαλοῦν «*une fausse maigre*» εἴνε ὁ τύπος τῆς περικόμφου γρεέτας, κατὰ τὸ ἥμισυ παιδιοῦ καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ γυναικός, δπως τὴν παρέστησαν δ Γκαβαρόν, δ Γκρεβέν, δ Μπουτέ κτλ.

Χώρα τοῦ κάλλους εἴνε καὶ ἡ Αὐστρία· χώρα ἀπὸ τόσα ἐτερογενῆ στοιχεῖα ἀποτελου-

εἰκόνες των εἰνε εὐγλωττοί μάρτυρες δτι εὐρίσκουν τὸ ποθούμενον.

Ἐν τούτοις, ἡσκημένοι δφθαλμοὶ βεβαιοῦν δτι τελειότερον κάλλος εὐρίσκεται εἰς τὴν Νεάπολιν καὶ τὴν Βενετίαν ἢ εἰς τὴν Ρώμην, καὶ δτι ἀφθονώτεροι εὐρίσκονται οἱ ὠραῖοι τύποι γυναικείων σωμάτων εἰς τὴν Βόρειον παρὰ εἰς τὴν Νοτίαν Ἰταλίαν.

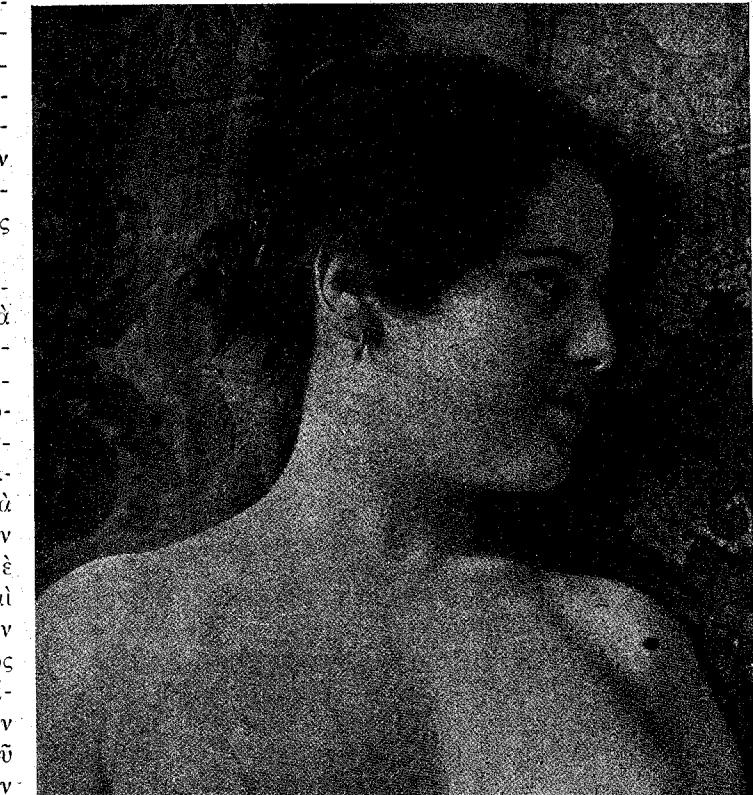
Περὶ τῶν Ἑλλήνων μόνον ἐν ποιητικῇ ἔξαρσει καὶ ἀσοιστίᾳ δύναται τις νὰ διμιλήσῃ. Μάγον χάριν ἔχουν αἱ μορφαὶ καὶ κάλλος πλαστικὸν τὰ σώματα, ως νὰ ἔχωγονήθη αἴφνις κανὲν πραξιτέλειον ἔργον· ἀλλὰ τὸ κάλλος τὸ νεοελληνικόν, δὲν ἀποτελεῖ ἴδιον τύπον εὐδιάκριτον, εἴνε μεσημβρινὸν κάλλος μὲ δλας τὰς ἀποχρώσεις καὶ δλας τὰς ποικιλίας. Αἱ προσθέσιμεν δτι ἀκριβῶς αἱ ἀναλογίαι του δὲν ἔχουσι καθορισμῆ, διότι οὐδεὶς ἀνθρωπολόγος ἔκαμε τὰς ἀπαιτουμένας λεπτομερεῖς παρατηρήσεις καὶ καταμετρήσεις. Τοῦτο ἐν τούτοις ἐμποδίζει νὰ είνε καὶ τὸ Ἑλληνικὸν κάλλος ἐπικίνδυνον. δπως καὶ κάθε κάλλος ἐπικίνδυνον καὶ εἰς τὴν εὐτυχῆ ἴδιοκτήτριαν του καὶ εἰς τὸν εὐτυχῆ καὶ δυστυχῆ συγχρόνως φύλακά του διότι ισχύει καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα, ως καὶ δι' δλον τὸν κόσμον, ἡ ἀλήθεια τῆς γαλλικῆς παροιμίας: « δποίος ἔχει εὐμορφη γυναικα, παλάτι εἰς τὰ σύνορα, ἀμπέλι κοντὰ τὸ δρόμο, δὲν κοιμᾶται ησυχα ».

μένη, περιλαμβάνει ὑπὲρ πᾶσαν ἀλληγραφεῖον τοῦ ποντούς γυναικῶν καὶ φυλετικὰς καλλονᾶς. Εἰς τὴν Βιέννην συμπεριιδύνονται δλα, καὶ διαμαζῶν μίαν δραίαν γυναικαὶ δὲν δύναται νὰ ξεκαθαρίσῃ ἀν εἶνε κυρίως Αὐστριακή, ἢ Ούγγρις, ἢ Βοεμίς, ἢ Δαλματή. ἢ Τυρολή, ἢ ἀπὸ δλα συγχρόνων.

Εἰς τὰ δημώδη γερμανικὰ ἔσματα ἔχουνεται τὸ κάλλος τοῦ στήθους τῶν αὐστριακῶν γυναικῶν τοῦτο δ' ἐπιβεβαιοῦνται καὶ ἐκ τῶν παρατηρήσεων τῶν ἀνθρωποπολόγων ἀλλὰ τὰ ἐντονα ταῦτα στήμη δχι σπανίως καταστρέφουσι τὴν νεανικὴν χάριν τοῦ σώματος διὰ τῆς ὑπερογκώσεως των.

Σύμμαχον σχηματισμὸν τοῦ προσώπου καὶ ἀπαλήν μετάβασιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς παρουσιάζει ἡ τρίτη εἰκόνη, ἡτις δεικνύει καὶ ἀπαραγμίλλονευμορφίαν τοῦ στήθους· ἡ φυσιογνωμία αὗτη δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς εἰς τῶν τελειοτέρων τύπων αὐστριακῆς καλλονῆς.

Ἡ Ἰταλία ἔχει τὴν πτυχὴν τῆς καλλονῆς μεταξύ τῶν στήθους καὶ ματιῶν, λεπτὰ καὶ εὐγραμμά φρυδιά, ὠραῖον καὶ κανονικὸν στόμα, μὲ τὸν εὔμορφον λακκίσκον μεταξὺ τῆς οινὸς καὶ τοῦ ἄνω χείλους. Εἰς τὴν Γαλλίαν πατρὸς τῆς καλλονῆς θεωρεῖται ἡ "Αρλη". Διὰ τὰς Παρισινὰς λέγουν, δτι εἴνε μᾶλλον κομψὰ παρὰ ὠραῖαι. Παρατηρήσεις γενόμεναι ἀπὸ ἀνθρωπολόγους κατέληξαν εἰς τὸ πρότιμα, δτι ἡ παρισινὴ κατὰ μέσον δρον ἔχει ἀπαλλήλη τὴν καμπυλότητα τοῦ προσώπου, λεπτοὺς βραχίονας, σχετικῶς πρὸς τὴν ὁσφὺν δλίγον προέχοντα ισχία, ἀλλ' ἀντιθέτως πολὺ ἀνεπιτυγμένα τὰ στήμη· τὸ εἶδος τοῦτο τῆς καλλονῆς, τὸ δποίον οἱ Γάλλοι ἀποκαλοῦν «*une fausse maigre*» εἴνε ὁ τύπος τῆς περικόμφου γρεέτας, κατὰ τὸ ἥμισυ παιδιοῦ καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ γυναικός, δπως τὴν παρέστησαν δ Γκαβαρόν, δ Γκρεβέν, δ Μπουτέ κτλ.

ΑΙΓΑΛΕΟΣ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ

Ο ΤΑΝ ΗΜΟΥΝ ΔΑΣΚΑΛΟΣ...

Δ'.

Είς τὴν νευρικότητα τοῦ διδασκάλου συνετέλει καὶ μία ἄλλη ἀφορμή, τὴν δποίαν δὲν ἔμαντεν τότε. Ο συνάδελφος ἦιο ἐρωτευμένος. Μοῦ τὸ ἔξωμοιογήθη μίαν ἡμέραν, ὅταν ἀκόμη αἱ σχέσεις μας ἥσαν δμαλαὶ καὶ εἰς στιγμὴν τῆς ἑλαφρᾶς μετὰ τὸ δεῖπνον εὐθυμίας, ἥτις προκαλεῖ τὴν διάχυσιν καὶ τὰς ἐκμυστηρεύσεις:

Τί τὰ θέλεις; μοῦ εἶπεν. Η γυναικες εἶνε παντοῦ ἡ ἰδιαις. Ἐδῶ τὰς περιορίζει ὁ φόβος... ἡ μᾶλλον ὁ φόβος περιορίζει τοὺς ἄνδρας. Ἀλλ' ἂμα παρουσιασθῇ ὁ κατάλληλος ἄνδρωπος καὶ ἡ κατάλληλος εὐκαιρία... Παντοῦ τέλος πάντων ἡ ἰδιαις.

Καὶ ἀφοῦ μὲ ἀφῆκε νὰ ὑποθέσω ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ «κατάλληλος ἄνδρωπος», ὁ δποῖος ἔγνωριζε νὰ εὐρίσκῃ τὰς «καταλλήλους εὐκαιρίας» ἐξηκολούθησε:

Ἐρέεις τὴν Φωτεινὴ τοῦ Δετορογεώργη... ἔκεινο τὸ νοστιμάτατο κορίτσι, ποῦ μοῦπες δταν τὸ πρωτόειδες: «Μοῷ αὐτὸ μπορεῖ νὰ τρελλάνῃ καὶ σχολάρχη!» λοιπὸν μάθε δτι μοῦχει ωχτῇ χονδρικῶς καὶ τόσο φανερὰ ποῦ φοβοῦμαι νὰ μὴ βρῶ μπελᾶ. Μιὰ βραδειά, περνῶντας ἀτ' ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι τους, ἀκούω μιὰ φωνίτσα καὶ μοῦ φωνάζε ἀπὸ τὸ παράθυρο: «Δάσκαλε! δάσκαλε!». Κυτάζω στὸ παράθυρο, δὲν βλέπω τίποτε πάω νὰ προχωρήσω, καὶ πάλι «δάσκαλε! δάσκαλε!» καὶ πάλι δὲ βλέπω ψυχῇ στὸ παράθυρο. Ἐπὶ τέλοις δμως μιὰ ἀπὸ τῆς πολλαὶς ἐπρόλαβα κεῖδα τὸ κεφαλάκι τῆς τῇ στιγμῇ ποῦ τὸ ἀπέσυρε. Μοῦπαιζε τὸ κρυφτό. Ἀπὸ τότε, δπου μὲ συναντήση δὲν λογαριάζει ἀν τὴν βλέπουν καὶ μοῦ ωχτει κάτι ματιαὶς καὶ κάτι χαμόγελα!... Εἶνε θεότελλο τὸ παλιοκόριτσο.

Βρὲ δάσκαλε, τοῦ εἶπα, μὴν ἔβαλε στὸ νοῦ της νὰ σοῦ προμηθεύσῃ κανένα βρωμό-ξυλο, γιὰ νὰ γελάσῃ καλλίτερα;

Α μπᾶ! ἄ μπᾶ! εἶνε ἀθώα ἡ κακομοίρα, ἄλλὰ ζωηρά.

Ἐρέω κ' ἔγω; καὶ ἡ ἀθωότεραις γυναικες ἔχουν πονηροίας.

* Ιδε σελ. 259.

— Ξέρω τί σοῦ λέω ἔγω. Ἀκριβῶς ἡ ἀθωότης τὴν κάνει τόσο τολμηρὰ καὶ ἀπρόσεκτη. Ἐγὼ νὰ σοῦ πῶ δὲν τῆς ἔδωκα κανένα θάρρος· ἀλλ' δσον τὴν ἀποφεύγω, τόσον γίνεται τολμηροτέρα. Πρὸ ἡμερῶν τὴν συνήντησα κάτω στὸν ποταμό. Ἡτο μὲ τὴ μικρά της τὴν ἀδελφήν. Καὶ ἔρεις τί μοῦ εἶπε δταν ἐπέρνα δίπλα μου; «Δέν με πάιρνεις κεμένα στὸ σκολειό νὰ μάθω γράμματα;» Τώρα δὲ ἀρχισε κ' ἔρχεται κ' ἔδω ἀπ' ἔξω, διότι τὸ περιβόλι ποῦνε δίπλα μας εἶνε δικό τους. Δὲν ἔτυχε νὰ τὴ δῆς;... Φοβοῦμαι δτι θάρρη κ' ἔδω μέσα καμμιὰ μέρα.

— Κι ἀν ἔθηρ, τί θὰ κάμψε;

— Θὰ φύγω ἀπὸ τὴν ἄλλη πόρτα.

— Ηθελε καλὰ καὶ σώνει νὰ μὲ πείσῃ δτι εὐρίσκετο εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ἰωσήφ, οὔτινος τὴν ίστορίαν ἐδιδάσκομεν εἰς τὸν μαθητάς. Τὸ βέβαιον δμως εἶνε δτι ἦτο ἐρωτευμένος δταλαίπωρος διδάσκαλος, τόσον ἐρωτευμένος, ὥστε ὥρχισε βραδύτερον καὶ νὰ ξηλοτυπῇ. Διότι ἡ Φωτεινή, ἥτις ἦτο ἀληθῶς ζωηρὰ καὶ φιλάρεσκος, μαντεύσασα δτι τὸ ώραια τῆς μάτια τὸν εἶχον ὑποδούλωσει, ὥρχισε νὰ παῖζῃ μὲ τὸν ἔρωτά του, ὥπως παῖζει μὲ τὸ ράκος ἡ γάτα. Φαίνεται δὲ δτι, ἐρχομένη εἰς τὸν γειτονικὸν μας κῆπον, δὲν ἔρριπτεν ὅλα τὰ βλέμματά της εἰς τὸ ἵσογειον, ἄλλὰ διημύνυνε καὶ τινὰ πρὸς τὸ ἔπανω πάτωμα. «Οταν δὲ εἶδεν δτι τοῦτο ἐπείραζε τὸν ἔρωτόληπτον διδάσκαλον, ὥρχισε νὰ βλέπῃ σκοπίμως πρὸς τὰ ίδια καὶ μον παράθυρα καὶ νὰ προσποιῆται ἴσως δτι ἀντίλλασσε μετ' ἔμοῦ νεύματα, καθ' ἥν στιγμὴν ἔγω, κύπτων ἐπὶ τὸν βιβλίον ἡ ἐπιπόνως παραπολούθῶν τὸν τυφλοσύρτην μου, δὲν ἡδυνάμην νὰ βλέπω καὶ πρὸς τὰ ἔξω, οὐδὲν ὑπώπτευα κάν τὴν παρουσίαν της.

Ο διδάσκαλος δμως ἐπίστευσεν δτι ὑπεισῆλθον εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς καρδίας του, ὡς ἀντίλληλος, καὶ ὥρχισε νὰ μὲ κατασκοπεύῃ, συγχρόνως δὲ ἔγινετο νευρικώτερος καὶ ἀποτομώτερος. Ἐπανειλημένως ἀνέβη αἰφνιδίως καὶ ἀθορύβως εἰς τὴν τάξιν μου, ἄλλ' εἶχε πάντοτε μίαν δικαιολογίαν ἐτοίμην ἔγω δέ, μὴ

φανταζόμενος τὰ συμβαίνοντα, δὲν παρετήρουν τὴν ταραχήν του. Μίαν ἡμέραν δμως μοῦ εἶπεν ἀξιαρνα, γελῶν βεβιασμένως:

— Επὶ τέλους αὐτὸ ποῦ εἶπες ἔγεινε. Η Φωτεινὴ τὸν ἐτρέλλανε τὸ σχολάρχη!

— Εγὼ δὲ μὴ ἐννοήσας εῦθυνς, ἡρώτησα ἀθωότατα:

— Ποιόν σχολάρχην;

— Ἄ παμπόνηρε, νομίζεις δτι μπορεῖς νὰ μὲ γελάσῃς!... Ἀλλὰ τέλος πάντων γιατὶ μοῦ τὸ κρύβεις; Δὲν ἔχεις τόσην ἐμπιστοσύνην σὲ μένα; Μὴ σοῦ πέρασε δτι ἰδέα δτι ἔγω τὴν ἀγαπῶ;

— Εγέλασε ψευδῆ γέλωτα, μετὰ δυσκολίας ἐξερχόμενον ἀπὸ τὸν λάρυγγά του.—Δὲν ἐτρελλάθηρα ἀκόμη νὰ μπλέξω μ' αὐτὸ τὸ τρελλοκρύτσο, νὰ κινδυνεύσῃ κ' ἡ ζωὴ μου στὸ ὑστερο! Τὸ κάτω κάτω, δὲν εἶνε δὲν καὶ σπουδαῖο πρᾶμα. Μόνο δυὸ μάτια ἔχει καὶ τίποτε ἄλλο. Προσκήνεις τὴν εἶδα στὸ ποτάμι πούπλιννε καὶ σὲ βεβαιῶ τὴ σιχάμηρα. Κάτι πόδια ξύλα. «Αφησέ με, χριστιανέ μου! Καὶ νὰ μὲ σκοτώσουν γιὰ δαύτηνα, δὲν θάν' ἐπὶ τέλους καὶ μεγάλη ἡ ζημία. Θὰ γλυτώσω ἀπ' αὐτὸ τὸ βίο καὶ τὰ βάσανα. Αλλὰ τὸ πιθανωτέρον εἶνε δτι θὰ μοῦ τὴν φοτώσουν διὰ τῆς βίας. Καὶ φαντάσου πλέον νὰ ἔχω μιὰ τέτοια σύζυγον, μιὰ χωριάτισα, ἡ δποία δὲν θὰ έρῃ νὰ μοῦ μιλήσῃ! Ωραῖα ζωὴ θὰ περάσω! Κυρία μὲ ἀνδρικὸ βρακίνι γαλάζιο, ως τὰ φορούν ἔδω ἡ χωριάτισες καὶ κοντεύει νὰ μὴ διακρίνωνται οἱ ἀνδρες ἀπὸ τὴς γυναικες! Τὴν εἶδες τῆς καθημερινές, δταν τὸ φορῇ αὐτὸ τὸ ἀπαίσιον ἔνδυμα; Δὲν εἶνε φρίκη;

— Ολα αὐτὰ ἐλέχθησαν μὲ τοιαύτην νευρικήν ταχύτητα, ὥστε δὲν μοῦ ἔδωκε καιρὸν νὰ διαμαρτυρηθῶ. Μοῦ ἔδωκεν δμως καιρὸν νὰ μαντεύσω δτι δ ἄνδρωπος δὲν ἦτο ἐντελῶς καλὰ εἰς τὴν ὑγείαν του, ωροὶς δμως καὶ νὰ ἐννοήσω δτι ἀκριβῶς συνέβαινε.

— Λοιπόν, τοῦ εἶπα ἐπὶ τέλους, σοῦ πέρασε δτι ἰδέα δτι τὴν ἀγαπῶ ἔγω;

— Δὲν εἶνε ἰδέα, εἶμαι βέβαιος, ἀπήντησεν ὑψόνων τὴν φωνήν, εἶδα μὲ τὰ μάτια μου.

— Εἶδες μὲ τὰ μάτια σου;

— Ναι, ναι!

— Καὶ τί εἶδες; Εἶμαι περίεργος...

— Μὲ ἡτένισεν ἐπὶ μίαν στιγμήν, ἔπειτα δὲ μὲ κίνημα βίασιν εἶπε:

— «Ωχ ἀδερφέ, κοροϊδεύμαστε; Αφοῦ τάχεις μυστικά, ἔγω δὲν ἐπιμένω νὰ μάθω μυστικόν, τὸ δποίον ἄλλως γνωρίζω.

— Καὶ διημύνημη μὲ δρμήν πρὸς τὴν θύραν

ἄλλὰ ποὺν ἔξέλθη, εἶπεν ἀκόμη:

— Απλῶς μὲ πειράζει τὸ ζήτημα τῆς ἐμπιστοσύνης ἀλλ' ἀς εἶνε...

Πρώτην φορὰν ἔβλεπα τὴν μανίαν τῆς ζηλοτυπίας καὶ δὲν διέκρινα τί ἔκρυπτετο ὑπὸ τὸ φοβερὸν ἔκεινο ζήτημα τῆς ἐμπιστοσύνης. Εἶδα μόνον δτι ἔκινδυνεν δη συναδελφικὴ ἀλληλεγγύη καὶ ἔσπευσα νὰ τὴν στερεώσω, καὶ τοι δὲν ἔννοσουν διατὶ ἔκινδυνεν. Ετρεξα κατόπιν του καὶ τὸν διεβεβαίωσα δτι αἱ ὑπόνοιαί του ἥσαν ἐντελῶς ἀβάσιμοι, δτι μόλις μίαν ἡ δύνο φοράς εἶχα συναντῆσε τὴν Φωτεινὴν καθ' ὅδον καὶ δτι καλὰ καλὰ δὲν εἶχα προσέξει ἀν ἥσαν μαῦρα ἡ γαλανὰ τὰ μάτια της.

— Εὐχαριστῶ πολὺ ποῦ μὲ θεωρεῖς καὶ κουτό, μοῦ εἶπεν εἰς ἀπάντησιν.

— Επειτα δὲ μὲ ἔκρηξιν ἀγανακτήσεως ἀνεψώνησε:

— Βρὲ ἀδερφέ, γιὰ στραβὸ μὲ παίρνεις ἡ θέλεις νὰ μὲ πείσῃς δτι δνειρεύομαι δταν τὴν βλέπω καὶ κυτάζει τὸ παράθυρο σου ἀπὸ τὸ περιβόλι, καὶ σοῦ χαμογελᾷ, καὶ σοῦ κάνει νεύματα;

— Τὸν προσέβλεψα ἀπορῶν.

— Τὴν εἶδες νὰ κάνῃ τέτοια πράματα;

— Τὴν εἶδα λέει; Τὴν βλέπω καὶ μέρα.

— Τότε λοιπὸν ἡ δνειρεύεσαι πράγματι ἡ αὐτὴ δὲν εἶνε καλά, διότι ἔγω δὲν τὴν εἶδα ποτὲ καὶ ἐπομένως τὰ νεύματα τὰ κάνει πρὸς τὸν τοῖχον.

Τοιαύτην εἰλικρίνειαν εἶχεν ἡ φωνὴ καὶ τοῦ προσώπου μου ἡ ἔκφρασις, ὥστε δη συνάδελφος κατερράμνη καὶ μὲ φωνὴν ἥρεμον εἶπε:

— Τότε ἀλήθευα ἡ τρελλή εἶνε ἡ τάχει φήσει μὲ κανένα ἀπὸ τὸν μάθητάς σου.

— Λές;

Τὴν ὑπόθεσιν δμως ταύτην ἔκριναμεν μετ' ὀλίγον ἀπίθανοι, διότι, καθ' ἥν ὥραν ἔγινοντο τὰ νεύματα, οἱ μαθηταὶ μου δὲν ἥδυναντο νὰ τὰ νεύματα, οἱ μαθηταὶ μου δὲν ἥδυναντο νὰ τὰ νεύματα τὰ κάνει πρὸς τὴν βλέπουν. Ο διδάσκαλος ἐν τοσούτῳ ἔφανη πιστεύσας εἰς τὴν εἰλικρίνειαν μου καὶ ἔχωρισθημεν ἡσύχως.

Ε'.

Αλλὰ τὸ ἐπεισόδιον μοῦ ἔδωκεν ἀφορμὴν σκέψεων. Επὶ τέλους καὶ ἀν ἦτο ἀληθὲς τὸ πράγμα, τί τὸν ἔμελλεν αὐτόν; Διατὶ τόση ἀγανάκτησις, τόση ταραχή, ἀφοῦ αὐτὸς ὅχι μόνον δὲν τὴν ἥγάπα, ἄλλὰ καὶ τὴν ἔθεωρει ἐπικίνδυνον καὶ ἥθελε νὰ τὴν ἔσφροτωμῃ; Μήπως ἔξ ἐναντίας τὴν ἥγάπα καὶ ... ἔζηλεν; Η λέξις αὐτὴ διεφώτισεν ὅλας τὰς ἀπορίας μου

καὶ συγχρόνως κάτι τι ἔγαργάλισεν ἡδονικώτατα τὴν φιλαυτίαν μου. "Ωστε μ' ἐφοβεῖτο, ἐφοβεῖτο μὴ τοῦ τὴν πάρῳ! Καὶ τίς οἶδεν; "Ισως εἶχε καὶ δίκιο. Μήπως δὲν ἦμουν καλλιτερος ὑπὸ πᾶσαν ἐποιψιν; Εἰς τὴν φαντασίαν μου ἔκαμα μικρὰν σύγκρισιν ἀπὸ τὴν δοπιάν ἔξηλθα υπερήφανος καὶ θριαμβεύων... "Εκαμε πολὺ ἄσχημα νὰ μὲ προκαλέσῃ... Βεβαίως οὔτε τὸ κορίτσι εἶνε τρελλό, οὔτε αὐτὸς ὁνειρεύθη. Κάτι θὰ εἶδε. Τὸ κακόμοιρο τὸ κορίτσι μὲ κυτάζει, προσπαθεῖ νὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχήν μου, δταν πλησιάζω στὸ παράθυρο, κ' ἔγω μὲ τὴν ἀφηρημάδα μου δὲν τὸ βλέπω. "Αχ! αὐτὴ ἡ τεχνολογία, μ' ἔχαμε σχολαστικόν, μὲ ἀπεβλάκωσε!

Μὲ κατέλαβε ζωηροτάτη περιέργεια νὰ τὴν ἔδω. Καὶ τὴν ἐπιουσαν ἥσθιανθην τὴν ἀνάγκην νὰ ἔχω τρία μάτια, διὰ νὰ βλέπω συγχρόνως τοὺς μαθητάς, τὸν τυφλοσύρτην καὶ τὸ περιβόλι. Τόσον δὲ ἦμουν βέβαιος πλέον, ὅτι ἡ Φωτεινὴ ἐτρελλαίνετο γιὰ μένα, ὥστε συγχρόνως μὲ κατεῖχεν ἀνησυχία, μήπως ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμόν της, ὅτι τὴν ἐνόησα καὶ ὅτι δὲν ἦμουν ἀδιάφορος, ἔκαμνε καμπίαν τρέλλαν καὶ μὲ ἔξένθετε.

Οὐδέποτε ἔκαμα τόσα λάθη τις τὴν παράδοσιν, δόσα κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, διότι τὴν ἐπερίμενα καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ μόνον κατὰ τὸ δειλινὸν ἐνεφανίσθη. Υπῆρξε δὲ ἡ ἔκπληξίς μου μεγάλη, ὅταν εἶδα τὴν ψυχρότητα καὶ τὴν ἀδιαφορίαν, μεν' ἡς ὑπεδέχθη τὴν κατακτητικήν μου ἐμφάνισιν. Τί διάβολο! μῆπως εἶνε μύωψ ἢ μῆπως εἶνε ἀληθῶς παράφρων; Ἡ ἐπανάληψις τοῦ πειράματος κατὰ τὰς ἐπομένας ἡμέρας δὲν ἔδωκεν ἐνθαρρυντικῶτερα ἀποτελέσματα. Τὸ πεῖσμα μέκαμε τολμηρότερον καὶ ἥρχισα νὰ συνοδεύω μὲ βήξιμον τὴν ἐμφάνισίν μου, ἔχων τὸ χέρι εἰς τὸν μόλις φυσόμενον μύστακά μου καὶ μειδίαμα ἔτοιμον ἐπὶ τῶν χειλέων. Τότε δὲ πράγματι ἐφάνη ἐννοήσασα τοὺς σκοπούς μὸν, ἀλλ' ἀπήντησε μὲ τοιοῦτον βλέμμα, ὥσπερ παρ' ὀλίγον νὰ πέσω πρὸς τὰ ὅπισα, ὃς πιστολισθείσ. Ἐξ ἄπαντος δὲν ἦτο καullά αὐτὸν τὸ κορίτιστο βλέμμα ἐκεῖνο ἦτο βλέμμα μανιακῆς. Ἄλλὰ μία σκέψις μ' ἔκαμε νὰ ἐπιμείνω. Εἶνε νάζια. Θὰ ἦτον ἀληθῶς πολὺ πεξὸν καὶ ἀπρεπὲς νὰ ἐνδώσῃ τόσον γληγωρα... Φαινεται δομως ὅτι δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ ἐνδώσῃ ποτέ. Οσάκις ἥκουε τὸ σάλπισμά μου, ἀνετινάσσετο μὲ προφανῆ δυσαρέσκειαν καὶ ἐφαίνετο ψιθυρίζουσα κάτι τι δὲν ἀπήτετο δὲ μαντικὴ δύναμις διὰ νὰ ἐννοήσω,

ὅτι αὐτὸ τὸ κάτι τι ἦτο παραπλήσιον πρὸς τὸ «νὰ μοῦ χαθῆς!» ή «κόκκαλο!»

Μίαν ἡμέραν, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπλησίαζε εἰς τὸ παράδυνον μὲ τὴν ἐδωτικήν μου παρασκευήν, ἵκουσα ἔξαφνα ἕνα στεναγμόν, ἕνα βουχῆθμὸν μᾶλλον, καὶ στραφεὶς εἶδα κάτω εἰς τὴν αὐλὴν τὸν συνάδελφον, κρυψίως προκύπτοντα, ὀχρότατον δὲ καὶ ἔτοιμον νὰ λιποθυμήσῃ.

— "Α! νὰ χαθῆσ βλάκα! ἐψιθύρισα. Δὲν
λές ὅτι τὴν ἀγαπᾶς;

Καὶ ἐπερίμενα νέας σκηνάς, ἀλλ' αὐτὸς ἥρ-
κεσθη ἀπλῶς νὰ μὴ μοῦ διμιύρησῃ ὅταν μὲ εἶδε
καὶ νὰ φύγῃ, ἀφοῦ μοῦ ἔρωις βλέμμα ὁρ-
γίλον, ὅπερ ἐσήμανεν: « Δὲν θέλω ἀλλὰ φεύ-
δη! » Μετ' ὀλίγον τὸν εὔρον εἰς τὸ καφε-
νεῖον ἀλλ' ἄμα μὲ εἶδεν, ἥγερθη καὶ ἐξῆλθε.
Τὸν ἡκολούθησα καὶ τοῦ ἐφώναξα ἐξ ἀπο-
στάσεως:

—'Οφείλω νὰ σου πῶ ὅτι ἔχεις λάθος, λάθος, λάθος!

Τότε ἐστράφη καὶ μοῦ εἶπε μὲ φωνὴν τρέ-
μουσαν:

— Κέγω θὰ σὲ παρακαλέσω νὰ μὲ ἀφῆ-
σῃς ἥσυχον. Καμμίαν σχέσιν μαξῇ σου δὲν
θέλω πλιά, μὰ καιμία!

Καὶ ἔφυγε πρὸς τοὺς ἀδρούς, ὡς παράφρων.
Τὴν νύκτα δέ ἐνῷ καθήμενος ἐφυλλομέτρουν
μετὰ δέοντος τὴν ἀριθμητικήν, ἥκουσα δειλὸν
κτύπημα εἰς τὴν θύραν μου. Ἡτο αὐτός. Ἐν-
τὸς δὲίγων ὠρῶν εἶχε κατατήσει ἀγνώστος
σχεδόν τόσον εἴχεν ὥχοιάσει καὶ καταβληθῆ. Εἰσῆλθε κύπτων καὶ ταπεινός, μέ κινησιν ἀν-
θρώπου ἑτοίμουν γὰ προσπέσῃ γονυπετής.

— Ἡλθα, μοῦ εἶπε μὲ συντετριμμένη φωνῇν, νὰ σᾶς ζητήσω συγγνώμην. Ἐφέρθηκα ἀσχημα Ἀλλ' εἶμαι δυστυχής, πολὺ δυστυχής.

Καὶ ηρχισε να κλαιῃ ὡς νηπιον, τόσον ὥστε
ἡ φωνή του ἐπνίγη εἰς τὰ δάκρυα καὶ τοὺς
λυγμούς.

Καὶ ποτὲ δὲν μὲ συνεκίνησεν ἀνθρώποις
κλαίων, δισον δι μαῦρος ἐκεῖνος ἀνθρώποις,
δῆτις, μὲ τοὺς μορφασμοὺς τοῦ θρήνου, ἔφαι-
νετο ἀσυνιδέρος.

— Τὴν ἀγαπῶ, ἐξηκολούθησεν ὅταν συνήλθεν διάγονον, τὴν ἀγαπῶ, ὡς τρελλός. Λυπήσου με. Ορκίσου μου ὅτι δὲν τὴν ἀγαπᾶς, ὅτι θὰ παύσῃς νὰ τὴν ἀγαπᾶς, ὅτι θὰ παύσῃς νὰ τὴν βλέπεις!

— Σὲ βεβαιῶ καὶ πάλιν ὅτι οὐτε τὴν ἀγαπῶ, οὔτε μὲ ἀγαπᾶ. Ἀλλ' ἀφοῦ θέλεις καὶ δόκον, δρκίζομαι. Σοῦ δίδω τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου! θέλεις ἄλλο;

— "Οχι, σ' εύχαριστω. Θὰ σου είμαι αἰωνίως
εὐγνώμων, διότι μὲ σώζεις.

— Αἱ, πήγαινε τῷρα νὰ κοιμηθῆῃς καὶ νὰ παύσῃ μιὰ καὶ καλὴ ἀντὴ ἡ κουβέντα, διότι τὴν βαρέθηκα.

Εἰς τοὺς τελευταίους λόγους μου ὑπῆρχε κάποια τραχύτης, ἡτις τοῦ ἐπροξένησε σκίτημα, καὶ μὲν ἡτένισε μὲ βλέμμα εἰς ὃ διηλθε μία ἀστραπὴ δυσπιστίας καὶ μία νεφέλη δυσαρεσκείας. Ἡθελε, φαίνεται, νὰ μοῦ ἀνοίξῃ τὴν καρδίαν του, ὁ ταλαίπωρος, καὶ νὰ μοῦ εἴπῃ τὰς ἀνησυχίας καὶ τὰς ὑποψίας του, τὰς ἐλπίδος καὶ τὰ ὄνειροπολήματά του, ἀλλ ἐγὼ δὲν εἶχα καμμίαν διάμεσιν νὰ τὸν ἀκούω διμιλοῦντα περὶ ἔκεινης. Μήπως ἔζηλευα κ' ἐγώ; Θὰ ἥτο πολὺ παραδόξον, διότι εἶχα πεποιθησιν ὅτι ἡ δυστροπία της μοῦ ἔκοψε πᾶσαν δρεξιν νὰ ἔξακολονυθήσω. Ὁπωσδήποτε ἥμουν

5

Ἐπεράσαμεν οὕτω ἔβδομάδας τινὰς ἐν εἰ-
ρήνῃ. Παρετίρησα ἐπανειλημμένως ὅτι ὁ δι-
δάσκαλος ἤθελε νὰ μοῦ διμιλήσῃ περὶ τοῦ ἔ-
ρωτός του, ἀπὸ τὸν δύποινον προφανῶς δὲν
ῆτον ἀκόμη εὐχαριστημένος, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐνε-
θάρρυνα. Φαίνεται δὲ ὅτι αἱ ὑποψίαι του δὲν
ἔβραδυναν νὰ ἀναφανῶσι καὶ ἀφοῦ ἔξήντησε
τὰ ἄλλα μέσα, ἀπεφάσισε νὰ με ὑπονομεύσῃ,

τα ἀκάλι μέσα, αἰσθανόμενοι τὰ πράγματα
νὰ ἔκδικηθῇ καὶ νὰ παλλαγῇ ἀπὸ τὸν ἀντίζη-
λον, ὡς μὲν ἐφαντάζετο. Καὶ ἥρχισα νὰ αἰσθά-
νωμαι βαθυμηδὸν σχηματιζομένην περὶ ἐμὲ ἀτιμό-
σφαιραν ἀνυποληγίας καὶ σχεδὸν περιφρονή-
σεως. Οἱ ἔφημέριοι ὅμιλει ἐναντίον μου ὡς
μὴ ἔχοντος θρησκείαν, ὡς ὑλιστοῦ καὶ ἀθέου,
διότι δὲν ἦμουν πολὺ τακτικὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν,
καὶ συγχρόνως ἔξῆρε τὴν εὐσέβειαν τοῦ συνα-
δέλφου. Τί παραδέιγμα θὰ ἔδιδεν εἰς τοὺς μα-
θητὰς ἔνας τοιοῦτος δάσκαλος; Βραδύτερον
μάλιστα ἥρχισε νὰ κυκλοφορῷ καὶ μία διάδο-
σις, διτὶ καὶ ἡ διδασκαλία μου δὲν ἦτο ἐντε-
λεῖται.

λως ορυκοσος. Κατι ειτα προς τους μανιτας
εναντιον της Ιερας Ιστοριας. Και πραγματι
ειχον ειπει ότι το δγκωδες έκεινο βιβλιον με
την αρχαιουσαν γλωσσαν και τας θεολογικας
άξιωσεις δεν ήτο δια την ήλικιαν των, και
νηπιγρέυεντα βραχειαν περιληψιν αυτου εις ά-
πλην γλωσσαν. Συγχρόνως έλεγετο ότι τα πλει-
στα μαθήματα ειχα φροτώσει εις τὸν διδάσκα-
λον της πρώτης, δια να ἔχω καιρὸν νὰ τρέχω
εις τὸ κυνῆγι, ἀλλὰ πρὸ πάντων διότι ἥμουν
ἀνίκανος νὰ τὰ παραδώσω.

Εἶχα δὲ καὶ συγχνὰ παράπονα ἐκ μέρους τῶν γονέων. Δὲν μαθαίνοντι, βρεὶς ἀδερφέ, πρᾶμα τὸ μετέωρον. Αἰδηνα κάνοντις τὸν χαιρό τοὺς

τὰ κοπέλια. Ἀδικα χανουνε τὸν καιρὸν τους.
Καλλίτεροι τούτοι νὰ βλέπουντε τὰ ἔχην, νὰ γε-
νοῦντε βοσκοί. Μὰ μποροῦντε, τζάνε μου, νὰ μά-
θουντε μοναχά τους τὰ κοπέλια; Θέλουντε καὶ
δασκάλεμα, καὶ συδαύλισμα. Γιάντα τσέχουντε
τσοὶ δασκάλους παρὰ γιὰ νὰ τῶσε δείχνουντε;
Χρειάζεται καὶ λιγάκι ξύλο. Δὲ λέω νὰ γυρί-
σωμε στὸ φάλαγγα, μὰ μιὰ βιτσιὰ καὶ καμμιὰ
παλαμιὰ ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ κακὸ δὲν κάνει.
Μὰ σᾶν τὰφήσης ὅρνικὰ καὶ ἀδιαφέντευτα,
εἶντα θὲς νὰ κάνουντε; Παιγνίδια καὶ τραβα-
πάλαιμα. Κοπέλια τὰ λένε, κοπελίστικα θὰ κά-
γουντε.

Τὰ παράπονα καὶ αἱ διαδόσεις ἔφθασαν καὶ μέχρι τῆς Ἐφορείας Ἀλλ' ἡ Ἐφορεία εἶχε πε-
ποίησιν εἰς τὴν ἵκανότητά μου, πεποίησιν
ἀνεξῆγητον δι' ἐμὲ τούλαχιστον. Καὶ τοὺς παρα-
πονοῦμένους γονεῖς ἀπέπεμπον οἱ Ἐφόροι μὲ
καθησυχαστικὰς διαβεβαιώσεις. Νάφήσονταν τὸν
ἄνθρωπο νὰ κάνῃ τὴ δουλειά του ὅπως ἤξενειρε
καὶ ἡ Ἐφορεία ποῦ τὸν διώρισεν ἔγνωριζε τί¹
ἄξιζε. Οἱ Σχολάρχης εἶχε νέαν μέθοδον. Τὸ ἔνιλο
τάφρήκανε πλιὰ σόδο τὸν κόσμο. Τί, γαϊδούρια
εἶνε τὰ παιδιὰ νὰ τὰ δέρνουν; Καὶ πῶς αὖ-
τοὶ οἱ δαρμένοι καὶ ντροπιασμένοι θὰ γενοῦν
ἄνδρες τοῦ πολέμου νὰ πολεμήσονταν αὔριον τὴν
Τουρκιά;

Τὰ λεγόμενα δὲν ἐβράδυναν νὰ φθάσωσι καὶ μέχρις ἐμοῦ, εἰς δ' ἐκ τῶν χωρικῶν μοῦ εἶπεν ὅτι τὰ ἥκουσεν ὠρισμένως ἀπὸ τὸν διδάσκαλον τῆς πρώτης. Τότε πλέον ἔχασα τὴν μετριοπάθειαν καὶ τὴν ὑπομονήν μου. Ἡ ὑπερηφάνεια μου καὶ ἡ ἀγανάκτησις ἔξηγέρθησαν κατὰ τοῦ ὑπούλου συκοφάντου. Καὶ ἀφορμὴν τῆς δριστικῆς καὶ ἀγρίας ὁήξεως, ἦν ἐπεξήτουν, μοῦ ἔδωκεν αὐτὴν ἕκείνην τὴν ἡμέραν ὃ μαυροῖς ἄνθρωπος. Ὁταν ἐπέστρεψα, ἥκουσα τὸν ἔνα ἐκ τῶν σκύλων μου οὐδιλιάζοντα καὶ εἰδα τὸν διδάσκαλον νὰ τὸν καταδιώκῃ μὲ χονδρὸν ξύλον.

—Νὰ τὰ δέσης αὐτὰ τὰ σκυλιά ἢ θὰ τὰ σκοτώσω! μου ἐφώναξε μὲ τρέμοντα ἔξ οργῆς χείλη. Δὲν εἶνε κατάστασις αὐτή! ’Εδῶ κατήντησε στάνη!

— Βέβαια στάνη είνε, ἀφοῦ εῖσαι σὺ ἐδῶ, κτῆνος! ἀπήντησα ἔξαλλος καὶ ὠρμησα ἐνατίον του, μὲ ἀπόφασιν... νάναλάβω καὶ τῆς ἀοιδημητικῆς τὰ βάσον.

'Αλλ' ἄνθρωπος ὁδιοῦσθε δὲν δύναται νὰ
ἔχῃ θάρρος. Καὶ ὑπὸ τὰ μειδιάματα τῶν μα-

θητῶν, οἵτινες προέκυψαν διὰ νὰ ἴδουν καὶ αὐτοὶ ἄπαιδεις δασκάλους ἔυλοκοπούμενους, ὑπεχώρησεν, ἀφοῦ τὸ ἔνδιον ἐξέφυγεν ἀπὸ τὰ παραλύσαντα χέρια του. Οἱ μαθηταὶ ἥσαν προφανῶς μὲ τὸ μέρος μου, ἴδιως οἱ μαθηταὶ του, οἵτινες μὲ προσέβλεπον μὲ βλέμματα πλήρη εὐγνωμοσύνης. Ἐπὶ πλέον δὲ εἶχα καὶ τὴν ἐπικουρίαν τῶν σκύλων μου, οἵτινες ἐτάχθησαν παρὰ τὸ πλευρόν μου ὑλακτοῦντες θηριωδῶς.

— Πρὸς Θεοῦ, σκέψου ὅτι μᾶς βλέπουν οἱ μαθηταί! ἐτραύλισεν δὲ ἐλεεινὸς ἀνθρωπος ἀποσυρόμενος εἰς τὴν θύραν τοῦ σχολείου.

— Αὐτὸς νὰ τὸ σκέπτεσαι σὺ, ἡδιοῦργε, δὲ ποτοῖς μὲ συκοφαντεῖς ἀτιμάτατα, σὰν γραῖδιον, καὶ προσπαθεῖς νὰ ἐξεγείρῃς τοὺς ἀπλούκους ἀνθρώπους ἐναντίον μου μὲ καταχλόνια φεύδη.

— Ἔγώ; . . . ἔγώ; . . . ἔλεγε προσπαθῶν νὰ ὑποκριθῇ ἀπορίαν καὶ ἀγανάκτησιν ἀνθρώπου ἀδικούμενου. Φέρετε μου αὐτὸν ποῦ σᾶς εἴτε δὲ ἐγὼ ἐξεστόμισα ἔνα ψυχὸς λόγο ἐναντίον σας, νὰ τὸν φτύσω.

— Δὲν ἔχω καμμίαν ἀνάγκην ἀποδεῖξεν. Ξέρω τί λέσ καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι τὰ λέσ. Ἀλλὰ περιφρονῶ τὰς συκοφαντίας, διότι δὲν τὰς φοβοῦμαι. Ἐκεῖνοι ποῦ μὲ διώρισαν ἔρονταν τί εἴμαι. Ξέρουν ὅτι εἶμαι φοιτητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, ἐνῷ σὺ τί εἴσαι; ἀνεφάνησα δυνατά, ὥστε νὰ μὴ διαφύγῃ τοὺς μαθητὰς ἢ φράσις μου.

— Εν τέλει δὲ συγκεντρώσας δῆλην τὴν αὐστηρὰν ἀξιοπρέπειαν τὴν ἀρμόζουσαν εἰς τὴν θέσιν μου, τοῦ εἴπα:

— Ἡμποροῦσα νὰ σοῦ ἐπιβάλω νὰ ἐξακολουθήσῃς εἰς τὴν τάξιν μου τὰ μαθήματα ποῦ θέλω, διότι εἶμαι προϊστάμενος ἐδῶ, ἀλλά, χάριν τῶν μαθητῶν μου, σοῦ ἀπαγορεύω νὰ ἔναντιπατήσῃς εἰς τὴν τάξιν μου. Τὴν ἀριθμητικὴν θὰ τὴν διδάσκω ἐγὼ τοῦ λοιποῦ. Ἡμποροῦσα καὶ νὰ προτείνω εἰς τὴν Ἐφορείαν νὰ σὲ παύσῃ· ἀλλὰ δὲν τὸ κάνω διότι δὲν εἶμαι κακὸς ἐγώ!

Καὶ οὗτο ἐκόπη πᾶσα σχέσις μεταξύ μας.

z.

Εἶς τὴν μελέτην τῆς γραμματικῆς, προσετέθη ἡ μελέτη τῆς ἀριθμητικῆς. Τὸ πεῖσμα καὶ ἡ ἀνάγκη μου ἔδωκαν καὶ τὴν ἀπαιτούμενην νέαν καρτερίαν, ἀλλὰ δὲν ἥδυναντο νὰ δώσωσι καὶ εἰς τὴν μνήμην μου τὴν πειθαρχίαν τῶν ἀριθμῶν εἰς ἣν δὲν εἶχε συνηθίσει. Καὶ πολλάκις πρόγματα τὰ ὅποια εἶχον ἔννοήσει καὶ ἀπο-

μνημονεύσει τὴν προτεραιάν μὲ διέφευγον τὴν ἐπιοῦσαν. Τὸ δέος τὸ δόποῖον διετήρουν ἀπὸ τοὺς μαθητικοὺς χρόνους διὰ τὰ μαθηματικά, ἐπέφερε σάστισμα καὶ ταραχὴν εἰς τὴν διάνοιαν μου, καθ’ ἣν στιγμὴν ἐπεχείρουν νὰ παραδώσω.

Εἶχα παρατηρήσει δῆμως ὅτι δύο τῶν μαθητῶν μου, ἴδιως δὲ εἰς ἐκ τῶν μεγαλειτέρων, ὁνόματι Μανοῦσος, εἶχον ἐξαιρετικὴν νοημοσύνην καὶ ἐπιμέλειαν καὶ ἥσαν δυνατοὶ εἰς δλα τὰ μαθήματα. Καὶ εἶχον ἥδη ἀρχίσει νὰ ἐπωφελοῦμαι τεχνητῶς τὰς γνώσεις καὶ τὴν δεξύνοιαν των εἰς τὴν τεχνολογίαν. Ἐφωτῶν αὐτούς, διὰ νὰ ἴδω τάχα ἐὰν γνωρίζουν τὸν γραμματικὸν κανόνα, ὑπεβοήθουν τὴν μνήμην μου, διὰ τῶν ἀπαντήσεων των, καὶ οὕτω διδάσκων ἐδιδασκόμην. Ἐσκέφθη δὲ νὰ ἐφαρμόσω καὶ εἰς τὰς δυσκόλους περιστάσεις τῆς ἀριθμητικῆς τὴν μέθοδον ταύτην.

Οσάκις τὰ προβλήματα μοῦ ἐφαίνοντο δύσλυτα, ἔλεγα μὲ τὴν μεγαλειτέραν ἀφέλειαν:

— Μελετήσετε αὐτὰ τὰ προβλήματα. Περιττὸν νὰ σᾶς τὰ παραδώσω. Εἶνε εὐκολώτατα, παιγνιδάκια.

Τὴν ἥμεραν δὲ καθ’ ἣν εἶχαμεν ἀριθμητικὴν, ἐκάλουν τὸν ἀμελέστερον νὰ λύσῃ τὰ «παιγνιδάκια», βέβαιος ὡν ἐπ τῶν προτέρων δὲ τοῦ ὅτι ἀπετύχανε. Ἐκάλευν ἔπειτα ἄλλον καὶ ἄλλον καὶ οὕτω παρέτασσα τοὺς ἀσθενεστέρους πρὸ τοῦ μαυροπίνακος. Τελευταῖον δὲν ἐκάλουν τὸν ἔνα ἐπ τῶν ἐπιλέκτων:

— Ελα σύ, Κώστα, νὰ τοὺς δεῖξῃς ὅτι δὲν μποροῦν νὰ νοιώσουν τὰ εὐκολώτερα τῶν πραγμάτων. Προσέχετε καλά, ἀνόητοι!

Ο Κώστας ἥρχισε τὴν λύσιν, ἐγὼ δὲ παρηκολούθουν διὰ τοῦ ἔνδος ὀφθαλμοῦ τὰ τελούμενα ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος, διὰ δὲ τοῦ ἄλλου, δχι πλέον τὰς σημειώσεις μου, ἀλλὰ τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Μανοῦσου. Ο τυφλοσύρτης μου ἥτο ζωντανὸς τώρα. Εάν ἐβλεπα ἐπιδοκιμαστικὰ νεύματα, ἀνεφρόνουν:

— Βλέπετε τώρα, τί εὔκολα πράγματα σᾶς ἐντρόπιασαν; Εῦγε Κώστα! Κάμε τοῦ ἄλλη μιὰ φορὰ νὰ τὸ νοιώσουν.

Καὶ οὕτω δὲν διδάσκαλόν του.

Εάν δῆμως διέκρινα εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Μανοῦσου σημεῖα ἀποδοκιμασίας, μορφασμὸν τινὰ ἢ μειδίαμα, ἥρχισε νὰ κινῶ τὴν κεφαλήν:

— Δὲν τὰ κατάφερες, Κώστα, καὶ θὰ καλέσω τὸ Μανοῦσο νὰ σῶν βάλῃ τὸ γναλιά...

Γιὰ σκέψου λίγο... Ἄς εἶνε, δὲν τὰ καταφέρνεις... Ἐλα, Μανοῦσο!

Ο Κώστας ἀπεσύρετο κατακόκκινος καὶ παρεχώρει τὴν θέσιν του καὶ τὴν κιμωλίαν εἰς τὸν ἄντεξηλον. Διότι οὕτω κατώρθωνα συγχρόνως νάναπιύσω μεταξὺ τῶν δύο ἐπιλέκτων ἀμιλλαν, ἥτις ὑπεδαύλιζε καὶ διετήρει τὸν ξῆλον καὶ τὴν ἐπιμέλειάν των. Ο Μανοῦσος πάντοτε, μετὰ καταπληκτικῆς εὐκολίας, ενρισκεῖ τὴν ὁρθὴν λύσιν. Ἀλλὰ τί θὰ ἐγίνετο, Θέε μου, ἀν ἥτο καὶ αὐτός, ως οἱ ἄλλοι; Μίαν φορὰν παρ’ ὀλίγον νὰ εὑρεθῶμεν εἰς τὸ ἀδιέξοδον τοῦτο. Ἐπρόκειτο περὶ τῆς ὑφαίρεσεως, ἐσωτερικῆς ἢ ἐξωτερικῆς, δὲν ἐνθυμοῦμαι καλά.

Ο Κώστας περιῆλθεν εἰς ἀμηχανίαν, τὸ δὲ πρόσωπον τοῦ Μανούσου δὲν ἐξέφραζε τίποτε. Τώρα μάλιστα μὲ παρετήρει καὶ αὐτὸς προσπαθῶν νὰ μαντεύσῃ τὴν λύσιν ἀπὸ τὰς κυνήσεις τῆς φυσιογνωμίας μου. Ἀλλ’ ἐγὼ εἶχα φυσιογνωμίαν σφιγγὸς ἀνεξερεύνητον, ἐνῷ ἐντός μου ἐσφάδαζεν ἀγωνία φοβερά. Ἀλλὰ τί νὰ γείνῃ; Ο Κώστας εἶχε κοκκινήσει μέχρι τῶν ὕπων καὶ κύψας τὴν κεφαλήν, παρητήθη ἀπὸ τὴν ἀδύνατον ἐπικείσησιν. Ἦναγκάσθη δὲν καλέσω τὸν Μανοῦσον καὶ συγχρόνως δὲν ἐπιστεύθησαν, ἀφῆκαν δῆμως ὑπονοίας. Καὶ μοῦ ἐφάνη ὅτι δὲν οεβασμόν, δὲν ηρχίσει νὰ γίνεται ἀλαζών, μαντεύσας ἵσως δὲν εἶχε τὴν ἀνάγκην του διδάσκαλος. Ο κίνδυνος δὲν ἥτο μικρός· καὶ ἐπρεπε νὰ παταχθῇ ταχέως τὸ κακόν πρὸ τὴν γενικευμή καὶ μετατραπῇ εἰς ἀνταρσίαν. Ἐπρεπε νὰ τοῦ πάρω τὸν ἀέρα, διὰ νὰ μὴ μοῦ τὸν πάρῃ αὐτός. Καὶ μίαν ἥμεραν, ἐνῷ διήρχετο πλησίον μου καὶ μοῦ ἐφάνη ὅτι δὲν μέχαιρετησεν ἢ δὲν μ’ ἐχαιρέτησεν ἀμελῶς, τὸν ἐσταμάτησα καὶ ἐν δργῇ τοῦ εἴπα:

— Παράξενο πρᾶμα! ἔχθες τῶκαμα χωρὶς καμμία δυσκολία.

Ο διδάσκαλος εἶχε καθῆκον πλέον νὰ παρέμβῃ μὲ τὰ φῶτα του ἀλλ’ διδάσκαλος δὲν ἔνοιε ν’ ἀναμιχθῇ εἰς πράγματα τόσον εύκολα, ἀπὸ τὰ ὅποια δὲν ἔνοιε τίποτε. Καὶ ἀνεκουφίσθη μὲ μίαν σκέψιν: «Τὸ κάτω κάτω καταργοῦμεν τὴν ὑφαίρεσιν. Σήμερον δὲν τὴν χρησιμοποιοῦν πειά. Η νέα μέθοδος ..» Μὲ αὐτὴν τὴν «νέαν μέθοδον» ἐδικαιολόγησεν πολλὰ πράγματα.

Αλλὰ καθ’ ἣν στιγμὴν ἥρνογα τὸ στόμα διὰ νὰ καταργήσω τὴν ὑφαίρεσιν, ἥρνοιε τὸ ιδικόν του καὶ δια Μανοῦσος—καλή του ὥρα!—καὶ ἐπρόφερεν ἐν ἐπιφώνημα, πλήρες χοηστῶν ἐλπίδων:

— Α! τὸ βρῆκα.

— Ἔγώ πρὸς τιμωρίαν δὲν ο’ ἐβοήθησα... Επειτα πρέπει νὰ μάθετε νὰ σκέπτεσθε μόνοι σας... Η νέα μέθοδος αὐτὸς ἐπιβάλλει.

Καὶ δταν οἱ ἀράθμοι εἱφθασαν εἰς αἴσιον πέρας:

— Ωραῖα! ἀνεφώνησα. Βλέπεις ὅτι δὲν ἐχρειάζετο καὶ μεγάλη φιλοσοφία... Αμὲ δταν θὰ διδαχθῇτε Ἀλγεβραν εἰς τὸ γυμνάσιον, πῶς θὰ κάνετε; Ἐκεῖ νὰ ίδητε ἀλαμπουρνέικα! Ἔγώ, ποῦ ἔμουν δὲν πρῶτος τῆς τάξεως μου εἰς τὰ μαθηματικὰ παρ’ ὀλίγον νὰ εὑρεθῶμεν εἰς τὸ ἀδιέξοδον τοῦτο. Ἐπρόκειτο περὶ τῆς ὑφαίρεσεως, ἐσωτερικῆς ἢ ἐξωτερικῆς, δὲν ἐνθυμοῦμαι καλά.

Φαίνεται δῆμως ὅτι ἡ μεγάλη δεξιότης μου δὲν κατώρθωνε νὰ κορύπτη τελείως τὴν ἀδυνατίαν μου, τούλαχιστον διὰ τὴν ὀξυδέοκειαν τοῦ Μανούσου. Εἰς τοῦτο ἄλλως συνετέλουν πάντα μὲ παρετήρει καὶ αὐτὸς προσπαθῶν νὰ μαντεύσῃ τὴν λύσιν ἀπὸ τὰς κυνήσεις τῆς φυσιογνωμίας μου. Ἀλλ’ ἐγὼ εἶχα φυσιογνωμίαν σφιγγὸς ἀνεξερεύνητον, ἐνῷ ἐντός μου ἐσφάδαζεν ἀγωνία φοβερά. Ἀλλὰ τί νὰ γείνῃ; Ο Κώστας εἶχε κοκκινήσει μέχρι τῶν ὕπων καὶ αἴσιες, ἐνῷ δὲν ἐπιστεύθησαν, ἀφῆκαν δῆμως ὑπονοίας. Καὶ μοῦ ἐφάνη ὅτι δὲν οεβασμόν, δὲν ηρχίσει νὰ γίνεται ἀλαζών, μαντεύσας ἵσως δὲν εἶχε τὴν ἀνάγκην του διδάσκαλος. Ο κίνδυνος δὲν ἥτο μικρός· καὶ ἐπρεπε νὰ παταχθῇ ταχέως τὸ κακόν πρὸ τὴν γενικευμή καὶ μετατραπῇ εἰς ἀνταρσίαν.

— Εχαιρέτησα, δάσκαλε, ἀπήγιησεν ωχοῖων. — Τόσον καλὰ ἐχαιρέτησες ὥστε δὲν σὲ εἰδα. Ἀλλ’ ἐγὼ δὲν ἀνέχομαι αὐθαδείας. Τας κόρω μία καὶ καλή.

Καὶ συγχρόνως μὲ τὴν τελευταίαν λέξιν ἐπλατάγησαν δύο χαρτίσματα ἐπὶ τῶν παρειῶν του.

— Τί νόμισες; Είσαι δὲν πρῶτος εἰς τὰ μαθήματα, ἀλλ’ ὀφείλεις νὰ εἴσαι καὶ δὲν πρῶτος εἰς τὴν συμπεριφοράν... Πήγαινε καὶ ἄλλη φορὰ νὰ εἴσαι προσεκτικότερος!

Καὶ ἀπομακρυνόμενος προσέθηκα κατ’ ἐμαυτόν:

— Καὶ νὰ μοῦ μαθαίνης καλὰ τὸ μάθημα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ

Ἐπεται τὸ τέλος.

ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ*

1821

2. — ΒΕΝΕΤΑ

Καθ' ὅν χρόνον οἱ τρεῖς Μονεμβασιῶται καταπυροβολούμενοι ἀπὸ τῶν τειχῶν καὶ πρὸς τὴν θύελλαν ἐπειτα παλαίστρες, κινδυνεύουσι περὶ τῆς ζωῆς, ἄλλῃ ἐν τῇ πόλει θύελλα ἔχει ἐγερθῆ. Ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων ἐφώναξαν πρὸς τοὺς κάτω ὑπναλέους καὶ ἀτόνους ἐκ τοῦ λιμοῦ Μουσουλμάνους: «Τρεῖς κιαφίριδες ἐπεσαν στὴ θάλασσα, καὶ πᾶν νὰ μᾶς προδώσουν».

Βροντή, κεραυνοῦ θηριώδης κραυγή, ὅχι βοή ἀγανακτήσεως ἀντίκησεν ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὰ αἷματωμένα στέρνα τῶν βράχων τῶν ὑπεροχειμένων αὐτῆς. Ἐξεχύθησαν ἐκ τῶν οἰκιῶν μαχαίρας, πελέκεις αἴμοδιψεῖς πάλλοντες, πιστόλας εἰς φόνον ἑτοίμους κρατοῦντες. Κυλίοντες τοὺς χάλικας τῶν λιθοστρώτων φέρονται δρομαῖοι κατὰ τὰς οκολίας δόδοις, στυγνοὶ τὴν δψιν, μὲ δρυμαλμούς θάνατον ἑκπέμποντας, ἀθροιζόμενοι εἰς τὸν καφενὲ τοῦ Λουμάνη. Οἱ χριστιανοὶ ἔντρομοι τὴν γενικὴν σφαγὴν, ἥν οἱ Τοῦρκοι ἡπείλουν, φοβούμενοι κατέφυγον εἰς ὑπόγεια ἡ κρύπτας τῶν οἰκιῶν αὐτῶν καὶ οἱ εὐσεβέστεροι μετὰ τοῦ μαρτυρικοῦ τέλους ποθοῦντες μᾶλλον βεβαίαν τὴν αἰωνίαν ζωῆν, ὁρμησαν πρὸς τοὺς ναούς, καὶ ἐπληρώθησαν πλήθους τὸν θάνατον ἀναμένοντος τὰ ιερὰ ἄδυτα τοῦ Ἐλκομένου, τῆς Παναγίας τῶν Κρητικῶν, τῶν Ἀγίων Ἀκινδύνων. Ἐνταῦθα ἀτάραχοι πλέον ἀναμενοντες τὴν μουσουλμανικὴν ἐπερχομένην ἀπανθρωπίαν ἀκούνονται τὰς ἀφὰς τὰς φρικτάς, τῶν ἀπειλῶν τὸν πάταγον, μεν' ὃν θολός ἀνεμιγνύετο τῶν τηλεβόλων καὶ τῶν τουφεκίων ὁ κρότος καὶ ἡ μετ' αὐτὰ ἐξεγερθεῖσα θαλασσοταραχή. Οἱ Τοῦρκοι κραυγάζουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐρευνῶσιν ἀμά: ἔμαθον δὲ παρὰ τοῦ κατὰ τὸ πορτέλλο φρουροῦ τίνες ἦσαν οἱ ἐξελθόντες χριστιανοί. Μακρὰν εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως πρὸς ἀνατολάς, πλησίον τῆς ζαλάστρας, τοῦ Θεοφιλάκη ἡ οἰκογένεια ἐκάθητο, καὶ εἰς τὴν Ἐπάνω Πόρτα πλησίον τοῦ

* Ιδε σελ. 228.

βράχου καὶ παρὰ τὸν Ἀγιον Ιωάννην τὸν Πρόδρομον ἥτο ἡ οἰκία τοῦ Λελέ 'Άλλ' ἐδῶ δὲ λίγον περαιτέρω, ὅπιστος ἀπὸ τὰ Σπίτα τοῦ Γιαννούκου παρὰ τὸν Εὐαγγελισμὸν ἐκάθητο τοῦ Κορώνη ἡ οἰκογένεια: ἐκεῖ θὰ σβέσωσι τὴν δίφαν τῶν, εἰς τὸ αἷμα τῆς γυναικός του Βενέτας καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ.

Βράχος ἀποσπασθεὶς ἀπὸ τοῦ δροῦς ὑπὸ σεισμοῦ καὶ κυλιόμενος ἐπὶ τοῦ πρανοῦς πάντα συντρίβων τὰ ἀνθιστάμενα καὶ βυθίζων τὴν γῆν εἶναι οἱ Τοῦρκοι ὁρμήσαντες πρὸς τοῦ Κορώνη τὴν οἰκίαν. Οἱ αἵμοχαρης μαλισταὶ Μουλᾶ Γιακουπάκης ἀσκεπῆς ἔχει ἐξέλθη εἰς τὴν ἀγορὰν βλασφημῶν λυσσαλέος. Υψηλὸς εἶναι, εὐρύστερον, μελαφός ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς καὶ ἀποκρήμνου μορφῆς του κόμη συστρέφεται οὐχὶ μακρά, μελανή, αὐχμηρὰ καὶ σκληρὰ ὡς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τραχέος βράχου ἀγέλη μελανῶν δρυκοεράτων τράγων οἱ δρυμαλμοὶ του ἐρυθρομέλανες, χάλκινοι ἑκπέμπουσι φλόγας μίσους αἵτινες θὰ καύσωσι τὴν πόλιν.

Φθάνοντες εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κορώνη παταγοῦσιν αἱ θύραι ἐπὶ τῶν τοίχων διὰ λακτισμάτων ὀθούμεναι ἀρπάζεται ἀπὸ τῆς οὔμης ἡ Βενέτα καὶ ἐλκεται ἔξω εἰς τὸ λιθόστρωτον τῆς δόδου, μαστιγοῦται διὰ τοῦ πλατέος τῶν γιαταγανίων ἐν ᾧ, τὰ παιδία αὐτῆς θρηνοῦσι περὶ αὐτὴν πνιγόμενα σχεδὸν διὰ τῶν χειρῶν ἡ νιπτόμενα διὰ τῶν μαχαιρῶν τῶν Τούρκων.

«Εἰπέ μας, λέγει πρὸς τὴν χριστιανήν, τρομερὸς ὁ Μουλᾶ Γιακουπάκης, εἰπέ μας ὅτι ὁ Καλογερᾶς παρεκίνησε τὸν ἄνδρα σου νὰ πάγη νὰ μᾶς προδώσῃ, καὶ σου δρκίζομαι εἰς τὴν πίστιν μου, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Μωχαμέτη, καὶ ἀπὸ κακὸ σπαθὶ νὰ πάω, ὅτι δὲν θὰ πάθης τίποτε».

«Κανεὶς δὲν τὸν παρεκίνησε τὸν ἄνδρα μου, ἀπεκρίθη ἀτάραχος ἡ Βενέτα μόνον τὸ κεφάλι του τὸν ἔσυρε νὰ κάμη ὅ τι ἔκαμε».

«Πέ μας, μωρὴ ἀπιστη χριστιανή, ἔλεγε πάλιν ὁ Μουλᾶς, καὶ τὰ χείλη του ἔτρεμον ἐξ

ὅργης, πέ μας ὅτι ὁ Καλογερᾶς ἔσπρωξε τὸν ἄνδρα σου, ἀλλοιῶς θὰ σ' ἐντροπιάσωμεν ἐμπρὸς εἰς δόλον τὸν κόσμον, θὰ σ' ἐγδάρωμε, καὶ θὰ σὲ θάψωμε ζωντανή. Καὶ αὐτὰ τὰ σκυλλόπουλά σου, θὰ σπάσωμε τὰ κεφάλια των στὰ καλντιρίμια καὶ θὰ τὰ φάμε ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια σου».

Τίγριδος ὄνυχες δὲν σπαράττουσι τὰς πλευρὰς αἰγάγρους οὔτως, ὅπως τὴν μητρικὴν καρδιάν της τοῦ ζωάδους Βαρδουνιάτου οἱ λόγοι. Καὶ δμως ἥρεμος φαίνεται, καὶ ἀσφαλῶς ἀποκρινομένη λέγει:

«Καιρὸν πολὺν ἔχει νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ φτωχικό μας ὁ σιδὸς Παναγιωτάκης: τὸ κεφάλι του τὸν Θόδωρο τὸν ἔσπρωξε καὶ πῆρε εἰς τὸν λαιμό του τοὺς φίλους του κ' ἔμας.»

Ταῦτα ἔλεγε προτιμῶσα τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τῶν τέκνων της καὶ ἔαυτῆς ἡ ἀπλῆ Μονεμβασιώτισσα, ἀκαμπτος ἡ Βενέτα.

«Ο Καλογερᾶς ἔδραμε ταῦτα μαθὼν, πρὸς τὸν φρούραρχον τοῦ Κάτω Κάστρου Μουσταφᾶ ἀγάντ ἔσπευσεν οὔτος ἡμίγυμνος, ἵνα σώσῃ τὴν χριστιανήν ἀλλ' οἱ Μουσουλμάνοι ἔστρεψαν κατ' αὐτοῦ τὰ σπλαντιά.»

«Ἀκούσατέ με πρῶτα, εἰπε, καὶ ἐπειτα σκοτῶστε με. Δὲν θὰ ζήσωμεν, νομίζω, ἀκόμη πολὺν καιρὸν μὲ τὸν ἀέρα, ὅπως τώρα τρεφόμεθα. Τοιαύτην τὴν ἐγέννησεν. Ωδήγησαν δὲ αὐτὴν εἰς τὸ χωρίον Λυρά, δύπου ὁ Κορώνης ἐψυχομάχει ἀγωνῶν διὰ τὴν ζωὴν τῆς γυναικός καὶ τῶν τέκνων του καὶ τὴν τιμήν. Ἀνέζησεν ὑπὸ τὰς θωπείας αὐτῶν.

«Ο μανόμενος πόντος ἥρχισε πραΐνομενος. Ο Ιβραήμ βελούκματσης καὶ ὁ γενιτσάραγας Μεχμέτ συνηγοροῦσι, συμφωνοῦσι δὲ πρὸς αὐτοὺς καὶ οἱ ἡμέραι Μονεμβασιῶται Τοῦρκοι ἀλλ' οἱ Βαρδουνιάται εἶναι ἀμείλικτοι. Τότε δὲ Μουσταφᾶς ἀγάς λέγει θέλων νὰ κατασιγάσῃ αὐτούς

«Ἡξένωρ ἐγὼ δτι ἐκεῖνο τὸ σκυλί, ὁ Λελές, ἐπῆρε τὸν νοῦν καὶ τῶν ἀλλων δὲν σφάζομεν τὸν πατέρα αὐτοῦ τοῦ ...;»

«Ανερριχήθησαν εἰς τὸ ἄνω τῆς πόλεως, δυ-

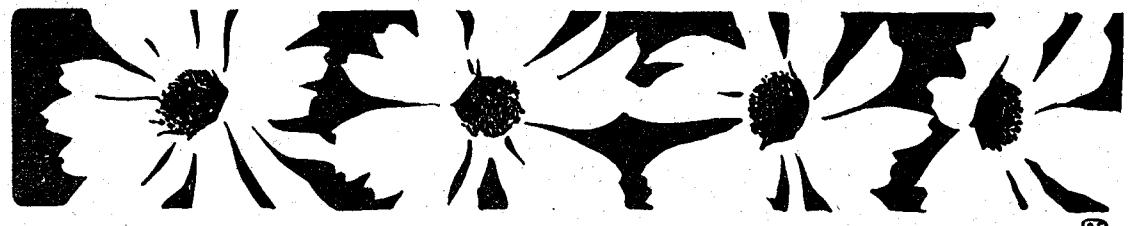
τικά, ἀπέσπασαν ἀπὸ τῆς οἰκίας τὸν ἐνενήκοντούτην τυφλὸν γέροντα, καὶ λιπόσαρκον ἀπὸ τοῦ ἀργυροῦ πάγωνος ἔσυραν ἔξω τοῦ τείχους καὶ στηρίξαντες τὴν πολιάν κεφαλήν του ἐπὶ τινος λίθου, ἔσφαξαν αὐτόν, καὶ γυμνώσαντες τὸ σῶμα ἔθεσαν πρὸς ὑβριν ὅπισθην τὴν κεφαλήν τοῦ πρεσβύτου, δι' ὃν ἡ θεία πρόνοια τοιοῦτον ὥρισε μακάριον τέλος.

Οι ἐν Μονεμβασίᾳ Τοῦρκοι, καθ' ὅσον ἡ ἀνάγκη περὶ τὸν τράχηλον αὐτῶν ἔσφιγγε τὸν σιδηροῦν κλιούν της, ἐδιδάσκοντο ὅτι ὑπάρχει θεός Ἐλεος καλούμενος. Θυμίαμα λοιπὸν εἰς αὐτὸν προσφέροντες ἀφῆκαν νὰ ἔξελθῃ ἡ Βενέτα καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς. Εἶχε γείνη γνωστὴ εἰς τοὺς Ἐλληνας ἡ ἀδαμαντίνη αὐτῆς ἀφοσίωσις, ἡ προθυμία νὰ θρησκεύεται πάντων τῶν ὑπάρχοντα πάντων τῶν τέκνων της καὶ ἔαυτῆς ἡ ἀπλῆ Μονεμβασιώτισσα, ἀκαμπτος ἡ Βενέτα.

Ο Καλογερᾶς διῆλθε τὴν πολύτοξον τῆς Μονεμβασίας γέφυραν, τρέχοντες κατὰ τὴν διάβασιν αὐτῆς παρὰ τὴν δόδον οἱ Ἐλληνες πολεμισταὶ πυροβολοῦσιν εἰς χαιρετισμόν, δακρύοντες ἐκ χαρᾶς, ραίνοντες μὲ ἄνθη θαυμασμοῦ τὴν ωχοὰν ἀλλ' ὀραίαν κεφαλήν της καὶ εὐλογοῦντες τὴν μητέρα ἡτοις τοιαύτην τὴν ἐγέννησεν. Ωδήγησαν δὲ αὐτὴν εἰς τὸ χωρίον Λυρά, δύπου ὁ Κορώνης ἐψυχομάχει ἀγωνῶν διὰ τὴν ζωὴν τῆς γυναικός καὶ τῶν τέκνων του καὶ τὴν τιμήν. Ἀνέζησεν ὑπὸ τὰς θωπείας αὐτῶν.

Ολίγον χρόνον ὑστερον ἐντὸς ἀργυροῦ δίσκου παρέδιδον τὰς σιδηρᾶς τῆς πόλεως καὶ τοιαύτης Καλεσὶ κλειδας εἰς τὸν πρίγκιπα Καντακούζηνόν οἱ Ὀσμανίδαι οἱ ἀγέρωχοι. Παρὰ τὸν πρίγκιπα καὶ τοὺς ἀλλοὺς τῆς πολιορκίας ἀρχηγοὺς ἴστανται ἀφελεῖς τρεῖς ἐκ Μονεμβασίας στρατιῶται, ὁ Κορώνης ὁ Θεόδωρος, ὁ Λελάκης ὁ Γεώργιος καὶ ὁ Θεοφιλάκης ὁ Δημήτριος. Περαιτέρω δίλγον, ἀνωθεν τῆς Κουρούκυλας, παρὰ τὴν Αγίαν Παρασκευήν, φαιδρὰ βλέπει τοὺς Τούρκους παραδιδομένους γυνή τις. Εἶναι ἡ κυρὰ Βενέτα.

ΚΩΝΣΤ. Γ. ΖΗΣΙΟΥ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ

Σὲ λευκῆς νύχτας ἀγκαλιὰ
Ἡ Φόση ἀποκοιμέται,
Ο ἀνασασμός της ἀπαλὰ
Σὲ μόρο λουλουδῶν σκορπιέται.

Τὸ θαμπὸ φᾶς τοῦ φεγγαριοῦ
Κι' ἡ σιγαλιὰ ποῦ γύρω ἀπλάνουν,
Σὰν μάγισσες παραμυθίοι
Τὴν ώμορφιά της μαρμαρώνουν.

Καὶ μέσ' τὴν ἀλαλή Σιωπή,
Ἀνήκουντη ἡ ψυχή μον νοιώθει
Μιὰ μελῳδία ν' ἀντηχῇ,
Ποῦ ἀπ' ἄλλῃ πλάση νψώθη.

Ποιᾶς θείας λύρας οἱ χορδὲς
Τοὺς ἥχους τοὺς οὐράνιους νὰ σκορπίζουν;
Καὶ ποιᾶς νεράδας δάχτυλα
Τὶς μαγικές χορδὲς ν' ἀγγίζουν;

Τοῦ κόσμου ποῦ ναι μέσα μον
Ἄπ' τὴν ἀγάπη μον πλασμένος,
Ξεφεύγει ὁ μνοτικὸς σκοπός
Στοὺς πόθους, στὶς χαρές μον τονισμένος.

Μάρτιος 1902.

Σ Ε Ν Α Λ Ο Υ Λ Ο Υ Δ Ι

Ποιὰ πλανεμένη τάχα αὖρα
Καὶ ποιοῦ φιλήματος πνοή,
Νὰ σοῦ ὅωκε, φτωχὸ λουλοῦδι,
Κοντὰ στὴ λίμνη τὴ ζωή;

Γιατὶ νὰ σ' ἔρριξεν ἡ Μοῖρα
Χαρὰ ζωῆς λησμονημένη
Δίπλα στ' ἀσάλεντα νερά της
Ποῦ ἡ σαπίλα τὰ χλωμαῖνετ;

Ζωὴ καὶ δνείρατα κ' ἐλπίδες
Μέσα ἡ ψυχή σου ἔχει κλεισμένες,
Ἄπὸ δροσότοπους, π' ἀγθοῦνε
Τὰ τριαντάφυλλα, φερμένες.

Μεγάλωσες νεκροῦ στολίδι
Καὶ δμως νοιώθεις τὸ τραγοῦδι
Γιὰ κάποιαν ἀφταστη ἀγάπη
Σεμνό, παντέρημο λουλοῦδι,

Κι' ἀγνὰ φιλήματα σκορπίζεις
Τ ἀνάσασμα τὸ μνωμένο,
Σ δ,ι τοιγάρω σοῦ θυμίζει
Τὸ φάντασμα τ' δνειρεμένο.

Άλλ' δμως οἱ πνοὲς τῆς λίμνης
Πικρὸ φαρμάκι μέσα κλείνουν,
Τοῦ μνωμένον ἀνασασμοῦ σον
Τ' ἀχαρα μνήματα θὰ γίνουν.

Απρίλιος 1902.

ΟΙ ΛΥΠΕΣ ΜΟΥ

Χαρίζει γύρω ή χαρά τῆς ωμορφιᾶς της τὰ λουλούδια.
Λάμπει στὰ μάτια ή ζωή, κυνοῦν τὰ χεῖλη τὰ τραγούδια
Γέλιο στὴν πράσινη τὴ γῆ τοῦ "Ηλιού τὸ φῶς σκορπιέται
Στὸ γλυκολάλημα πουλιῶν ὁ ὅμορος τῆς ζωῆς γροικιέται.

Μᾶ μέσ' τὰ βάθη τῆς παρδιᾶς εἶναι μιὰ ἄλλη κτίση
Κι' ἀν' κάποτε ἀντιφέγγισμα χαρᾶς τήνε φωτίσῃ
Οἱ λύπες μου μαῆρες σκιὲς πιὸ μαῆρες μεγαλώνουν
Νύχτας σκοτάδι δόλοβαθο σιδή μέσα κόσμος' ἀπλώνουν.

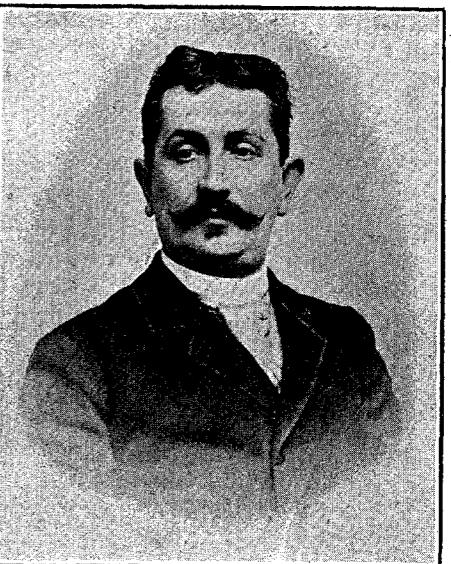
ΠΕΤΡΟΣ ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Μάρτιος 1902.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΩΚΟΣ

Ο τελεύταις ἀποθανὼν εἰς τὸ Π. Φάληρον Ν. Βώκος ὑπῆρξεν ἀπὸ τοὺς διαπρεπεῖς Ἑλληνας ζωγράφους. Ἐγεννήθη εἰς τὴν νῆσον Ὅδραν καὶ κατ' ἀρχὰς ἦτο προωρισμένος νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ οἰκεῖον εἰς τὴν οἰκογένειάν του στάδιον τοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ ναυτικοῦ. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, ἀλλὰ ταχέως τὴν ἀντήλλαξε μὲ τὸ Πολυτεχνεῖον ὅπου ἤρχισε τὴν σπουδὴν τῆς ζωγραφικῆς. Μετὰ τὴν εἰς αὐτὸν ἐπὶ ίκανὸν χρόνον φοίτησίν του μετέβη εἰς Μόναχον, ὅπου περατώσας τὰς σπουδὰς του ἐγκατεστάθη καὶ δὲν ἐπέπρωτο πλέον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του παρὰ μόνον διὰ νὰ ἀποθάνῃ. Ἐπὶ 16 δλα ἔτη ἐπάλαισεν ἐκεὶ δοκιμάσας δλα τὰ εῖδη τῆς ζωγραφικῆς, καὶ σχολὴν ἀκόμη ἴδρυσας, χωρὶς δῆμος νὰ κατορθώσῃ νὰ εὔη τὸν ἀληθινὸν του δρόμον καὶ, σχετικῶς ἥσυχος, παραδεδομένος μόνον εἰς τὴν τέχνην, νὰ ζήσῃ ὡς καλλιτέχνης ἀληθῆς ὡς ἦτο καὶ νὰ διακριθῇ μεταξὺ τῶν συναδέλφων του. Δυστυχῶς ὁ Νικόλαος Βώκος παρουσίασε τὸ περίεργον φαινόμενον τὸ ὅποιον μόνον εἰς τοὺς καλλιτέχνας ἀναφαίνεται. Προϊκισμένος ἐκ φύσεως μὲ ἰσχυρὸν τάλαντον, τὸ ἐκαλλιέργησε βαθέως καὶ εἴτα ἐπροχώρησεν εἰς τὴν τέχνην ἔως ἔνα βαθμὸν δῆμος, παρουσιάσας καὶ ἔργα ἀρτιαῖα πάσης ἐκτιμήσεως. Άλλα περισσότερον καλλιτέχνης τῆς σκέψεως καὶ τῆς θεωρίας ἔξηντλει μᾶλλον διὰ λόγων καὶ σχεδίων τὰς καλλιτεχνικάς του διαθέσεις, ὅταν δὲ ἐπρόκειτο μὲ τὸν χρωστῆρα ἀνὰ χειρας νὰ παραστῆῃ ὅ τι τὸ γοργὸν πνεῦ-

ἀφησε τὴν κυρίως τέχνην καὶ ἐσκέψθη νὰ ἴδρυσῃ σχολὴν καλλιτεχνικὴν δπου νὰ παρασκευάζῃ μαθητὰς διὰ τὴν τέχνην.

Καὶ πρόγματι εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν σχολὴν τὴν δποίαν ἴδρυσε ἐφάνη ἀριστος διδάσκαλος. "Ολοι οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι του, μεταξὺ τῶν δποίων οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, ἥσαν ἐνθουσιασμένοι μαζί τουν. Ἐδιόρθωντε τὰ πρωτόλεια ἔργα τῶν μαθητῶν του θαυμάσια, ἔδιδεν ὁδηγίας λαμπράς, καὶ εἰς τὰς ὁραὶς τῆς διδασκαλίας του ἡ καλλιτεχνικὴ του ψυχὴ σκορποῦσε ἀφθονα, τὰς καλλιτεχνικὰς διαθέσεις καὶ ἴδεας τῆς. Φύσει δὲ ἀγαθὸς καὶ γλυκὺς καθὼς ἥτο, γεννηθεὶς διὰ νὰ ζῇσῃ καὶ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν ζωὴν, δὲν ἔνθυμος αὐτὸς κολοσσὸς τῆς "Υδρας καθίστατο πάντοτε ἀγαπητὸς καὶ προσφιλῆς εἰς πάντας.

Ως ζωγράφος δημιουργὸς εἰς τὰ ἔτη τὰ δποία εἰργάσθη, ἔξετέλεσεν ἔργα ὁραῖα καὶ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος. Ζωγράφος ἐκ φύσεως ἐδοκίμαζε ὅλα τὰ εἰδῆ, καὶ εἰς ὅλα ἐπειύχανε. Ἡρχισεν εἰς τὰς Ἀθήνας δταν ἥτο ἀκόμη μαθητὴς του Πολυτεχνείου μὲ ἀγιογραφίας καὶ ὑπάρχουν τοιαῦται μία. εἰς τὴν ἄγιαν Εἰρήνην, παριστάνουσα τὸν ἀπόστολον. Παῦλον κηρύττοντα ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως τὸ Εὐαγγέλιον, δπου εἰργάσθη ὑπὸ τὰς ὁδηγίας του Χατζηγιαννοπούλου, καὶ μία ἐν τῇ νήσῳ "Υδρα κομοῦσα τὴν ὁραίαν Πύλην τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας.

Κατόπιν ἐπιδίδεται εἰς τὰ ἐπιτραπέζια (Stilleben) δπου ἀναδεικνύεται χωματιστὴς πρώτης τάξεως. Μία τῶν εἰκόνων αὐτοῦ παριστάνουσα καρπούς, διακρινομένη διὰ τὰ ἔκτακτα χρώματά της, ἥγοράσθη παρὰ τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Βαναδίας. Ἄλλ' ἵδαιτέρως δι Νικόλαος Βῶκος διεκρίθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ψαριῶν, δπου κυριολεκτικῶς ἀναδεικνύεται ἀριστοτέχνης. Τέλειος σχεδιαστὴς καὶ χωματιστὴς κατορθώνει εἰς τὰ πολυτληθῆ φρέσκα καὶ ζωντανὰ ψάρια του νὰ ἀποδώσῃ ὅλην τὴν ἵδαιτέρων καὶ περίεργον ζωὴν τῶν ἀφώνων αὐτῶν κατοίκων τοῦ ἄλλου ὑγροῦ ἡμίσεως τῆς γῆς μιας. Νομίζει κανεὶς πῶς αὐτὰ ἀνεγνώρισαν τὸν θαλασσινὸν ζωγράφον των, τέκνον τῆς θάλασσας δπως καὶ αὐτά, καὶ ἀφησαν χωρὶς καμμίαν ἀντίστασιν νὰ ἴδῃ καὶ νὰ γνωρίσῃ εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς τὴν μυστικὴν ζωὴν ποῦ περνοῦν. Καὶ εἰκόνες μεγάλαι του ζωγράφου προσπαθοῦν πρῶτον νὰ παραστήσουν καὶ τρόπον τινὰ νὰ ἔξιμησουν τὴν φρεσκάδα των, τὴν ἴδιότητα αὐτὴν ἥ δποία ἵδαιτέρως γίνεται ἐκφραστικὴ δταν πρόκειται γιὰ ψάρια καὶ ἐν γένει θαλασσινὰ

εἶδη. Φρέσκα, φρέσκα, φωνᾶσι εἰς τὴν μεγάλην εἰκόνα του καὶ ἥ χαρὰ ἥ εὐχαρίστησις ἐκφράζεται εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ ἥ ὑπερηφάνεια εἰς τὴν ἀντίστασιν τὴν δποίαν εὑρίσκει τὸ χέρι του ποῦ προσπαθεῖ νὰ κάμψῃ ἔνα πελώριο ψάρι ποῦ ἔχει ἐμπρός του. Εἶναι φρέσκα τὰ ψάρια, τόσον φρέσκα ποῦ καὶ τὸ μαχαίρι ἀκόμα ποῦ κρατεῖ φονικὸν μὲ τόσην δύναμιν μὲ τὸ ἄλλο χέρι εἰναι ἀνίκανον νὰ ἀφαιρέσῃ τὴ φρεσκάδα των. Τὰ κόπτει, καὶ τὰ κομμάτια σπαρταριστά, γεμάτα ἀκόμη ἀπὸ ζωὴν, δὲν ἔννοοῦν νὰ ἀποχωρισθοῦν καὶ νὰ διακριθοῦν ἀπὸ τὰ ἄλλα. Η εἰκὼν μεγάλων διαστάσεων εἶναι τελίως σχεδιασμένη, τὰ χρώματα εἶναι φυσικώτατα, καὶ ἥ δλη σύνθεσίς της μὲ πολλὴν φροντίδα καὶ περιποίησιν καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ δευτερεύοντα ἀντικείμενα εἶναι ἐπιτυχέστατα. Ήβραβεύθη εἰς τὴν ἔκδεσιν του Σικάγου καὶ ἐπωλήθη ἐν Μονάχῳ ἀντὶ 3,000 μάρκων. Μία ἄλλη τοιαύτης φύσεως, δπου δι ζωγράφος ἔξιμνει τὴν ζωὴν καὶ τὸ σφρίγος τῶν ἀγαπητῶν του ψαριῶν, εἶναι ἥ εἰκὼν ἥ παριστάνουσα εὑρωστον καὶ θωμαλέον νεανίαν ἔξαγοντα ἀπὸ ἔνα καλάθι ἔνα ψάρι σπαρταριστὸ καὶ ἀντιστάμενον μὲ τρελλὰ κινήματα. Ο νεανίας τὸ τείνει πρὸς μίαν κόρην του λαοῦ φρέσκην καὶ γεμάτην ἀπὸ ζωὴν καὶ αὐτήν. Ο τρόπος μὲ τὸν δποίον τῆς τὸ δίδει καὶ τὸ βλέμμα του, τῆς λέγουν πῶς ἀμφιβάλλει ἀν αὐτὴ θὰ ἥμπορέσῃ νὰ ἀντιτάξῃ μεγαλειτέραν ἀντίστασιν εἰς τὰ αἰσθήματά του. Η εἰκὼν εἶναι χαριτωμένη καὶ διαχέει τὴν ἡλιότητα.

Τὸ ἔργον δμως του Βώκου γίνεται ἀκόμη περισσότερον ἐνδιαφέρον δταν ἀπεικονίζῃ ἥ δύνομόν του ψάρια ἐπὶ τῆς εἰκόνος του. Ἐκλέγει ἔνα ψάρι τῆς ἀρεσκείας του, τὸ τοποθετεῖ δὲ τόσον καταλλήλως ὥστε ἀρκεῖ αὐτὸ καὶ μόνον νὰ ἀποτελέσῃ δλόκληρον κόσμον καὶ ἔνα τρόπον ζωῆς καὶ ἐκφράσεως δυσκολοέκφραστον καὶ ὀνειρώδη. Ἐκεῖ ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἥ δποία καὶ αὐτὴ ἀκόμη λαμβάνει μίαν ἐκφράσιν ἀχανῆς ἔκτασεως ἐνθυμιζούσα τὴν θάλασσαν, ἀναπαύεται ἔνας ξελάρωις ἵχμος μὲ τὸ κάτασπρο στῆθος καὶ βαρεμένο κεφάλι. Η ωραία καμπύλη γραμμὴ ἥ διαγράφουσα τὸ σχῆμα του, τοῦ δίδει ὅγκον καὶ βάρος ποῦ νομίζει κανεὶς δτι πραγματικῶς πιέζει, ὃς κάποιο μεγαθήριον. Καὶ τὸ ἀπεικονιζόμενον ζῶον λαμβάνει τὴν ἀληθινὴν λογὴν τὴν δποίαν εἶχε καὶ διεκρίνετο μεταξὺ τῶν δμοίων του, δταν ἐλεύθερον ἐνδιαι-

Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ

ΕΡΓΟΝ Ν. ΒΩΚΟΥ

τάτο εἰς τὰ βάθη τῆς προσφιλοῦς καὶ ζωογόνου κατοικίας του, εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀλλοῦ εὐλύγιστα χέλια, ἀεικίνητα μικρὰ φαράκια, δεικνύουν τὴν ἀσύλληπτον χάριν τῆς εὐκαιμψίας των, καὶ σκορποῦν τὴν γοητείαν, τὴν ἀπαλὴν ἥρεμίαν ἢ τὴν θορυβώδη πάλην καὶ τρικυμίαν ποὺ μυστικῶς δημιουργοῦν εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης οἱ ἀράτοι κάτοικοι της καὶ τὴν στέλλουν ἀγρίαν καὶ φοβεράν εἰς τὴν ἐπιφάνειάν της. Ὁλοι οἱ θρῦλοι καὶ οἱ μῦθοι οἱ ἀποδιδόμενοι εἰς τὰ ἄφωνα ψάρια, εἰς τὰ μυστικά ψάρια, εἰς τὰ σκεπτικά καὶ φρόνιμα ψάρια,

ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΝΕΘΛΙΟΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΑΣ*

1

Ἐνθυμοῦμαι; ἦτο μία ἀπὸ τὰς ἀλησμονή-
τους ἡμέρας τῆς ἐν Κοπενάγη διατοιβῆς μα-

Ἐπὶ τοῦ κομψοῦ εὐδόρου ἀπὸ πρωῖας κατὰ τὴν ἡμέραν ἔκεινην ἐπεκράτει κίνησις πυρετώδης. Ολόκληρον τὸ πλήρωμα ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἀξιωματικῶν κατεγίνετο εἰς καθαρισμὸν καὶ πλύσεις καὶ ἥδη τὸ εὐχρατόν σκάφος ἀντανακλῶν ἐπὶ τῶν μαρμαρόντων ὑδάτων τῆς Κοπενάγης τὸν πλούσιον ἔξαρτισμόν του μοῦ ἐφαίνετο ἐν περιβολῇ Ἑօρτασίμῳ ἀληθῶς ὑπέρολαμπρον, ὃς ἔκανθη νύμφῃ τῶν βορείων ἔκεινων χωρῶν, ἔτοιμον νὰ δεχθῇ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας, πατρὸς τῆς Α. Μ. τοῦ ὑμετέρου

Αἴφνις; τὰ σήματα τοῦ δανικοῦ βασιλικοῦ
οἶκου ἐφάνησαν εἰς τὴν πεδιάδαν μιᾶς ἀτμα-
κάτου ἡ δρόσια ἐποδύσθησε πεσσῷ τοῦ καπνοῦ
τῶν χαιρετιζόντων πυροβόλων καὶ τῶν ποικι-
λοχώρων σημάτων τῶν μεγάλων σημαστο-

"Ιδε σελ. 263.

μὲ τὰς συνθέσεις ποῦ δημιουργεῖ ὁ ζωγράφος εἰς τὴν τοποθέτησίν των καὶ εἰς τὸν ὀραῖον χρωματισμὸν ἔχονται. εἰς τὸν νοῦν καὶ ζῆ κανεῖς εἰς τὴν θέαν τῶν εἰκόνων αὐτῶν μέσα εἰς τὸν κόσμον ἐκεῖνον τῶν παραμυθῶν ποῦ ἥρωες εἶναι τὰ εἰς τὰ τρίσβαθα βάθη τῆς θαλάσσης μυστικῶς ἐνδιαιτώμενα ὅντα.

Δυστυχῶς χρονία ἀσθένεια ἐστέρησε τὴν ἑλ-
ληνικὴν τέχνην ἀπὸ ἔνα ἐργάτην δὲ δόποιος τό-
σον βαθέως καὶ ἐπισταμένως ἐγνώρισε καὶ
ῆγάπησε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ζωὴν τὴν
δόποιαν περικλείει εἰς τοὺς κόπλους της.

Α. ΑΛΥΑΤΗΣ

ισιμῶν τῶν πλοίων, ἐπαιρούμενων ἐπὶ τῇ ἐμ-
φανίσει της. Οἱ ἄνδρες ἀμέσως ἀραιοῦνται ἐπὶ¹
τῶν κεραιῶν, οἱ ἀξιωματικοὶ παρατάσσονται ἐπὶ²
τοῦ καταστρώματος ἐν μεγάλῃ στολῇ, ὁ κυβερ-
νήτης λαμβάνει τὴν θέσιν του ἐνῷ εἰς τοὺς
τόδας τῆς ἔξωτερηκῆς κλίμακος, εἰς τὸν ἔξω-
την αὐτῆς, ἔνθα κατὰ τὰ κανονισμένα δέον-
τα ἀναμένη ὁ ἐπιβαίνων τοῦ πλοίου Ναύαρ-
ος, βλέπω τὴν Α. Μ. τὸν βασιλέα, τὸν ἀρ-
ιγγὸν τῶν κατὰ θάλασσαν δυνάμεων ναύαρχον,
ὅς δὲ ὑποδοχὴν βασιλέως καὶ συγχρόνως νιὸν
ρόδος ὑποδοχὴν τοῦ πατρός Του.

Κατόπιν ἥκουσα ἐλαφρὸν πατήματα ἐπὶ τῆς
λίμακος καὶ εἶδον ἔπειτα δύο βασιλεῖς νὰ ἀλ-
ηθοχαιρεῖσιν ταῖς στρατιωτικῶς, νὰ ἀποκαλύ-
πτωνται καὶ νὰ ἀνταλλάσσωσι θεομὸν ἀσπα-
μόν. Τοὺς ἐφαντάσθην τότε καὶ τοὺς δύο πρὸ^τ
εκάδων τινῶν ἑτῶν ὅταν δὲ τὸν ὑπὸ τὴν εὐ-
ληγήν τοῦ πατρὸς μεῖδιαξ ἔτι ἀμύστακος ἀντῆλ-
ποσse τὴν μητρικὴν ἀγκάλην μὲ τὴν αἰματο-
βρῆ πορφύραν τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων
ἀλλὰ μοῦ ἐφάρη ὡσὰν νὰ ἔβλεπα ἐμπρός μου
ταλιθευόμενον θρῦλον κανενὸς παραμυθιοῦ
νῦν ἔλεγεν ὅτι... εἰς ἕνα τόπον μὲ μεγάλην
τορίαν, ποῦ λέγουν ὅτι ἦτο σᾶν νὰ εἴχε βγῆ-
ται στάχητη καὶ ἀπὸ αἷματα, ἥλθε καὶ ἔβα-
λευσε ἕνα βασιλόποικλο ξανθὸν καὶ ἀμύστακο,
ποῦ ἕνα τόπον μακρυνὸν ποῦ εἶνε σᾶν νὰ εἴνε

βιωτηγμένος στὰ σύννεφα καὶ στὴν καταχνιά, δ
τόπος καὶ ἡ γυναικεῖς ἔανθες κοὶ κάτασπρες σᾶν
τὸ χιόνι ποῦ πέφρτει διαφράξεις ἐκεῖ καὶ λέγουν
ἀκόμη ὅτι ἐκεῖ ἡ νύχτες εἶναι ἀτελείωτες, τὸ ἴδιο
καὶ ἡ 'μέρες... Καὶ πέρασαν πολλὰ χρόνια καὶ
μεγάλωσε τὸ βασιλόπουλο, καὶ ἀρμάτωσε μίαν
φορὰ μίαν καμαρωτὴ φρεγάδανὰ πάγῃ στὸν τόπο
τοῦ πατέρα του... καὶ ταξιδένει μερόνυκτα ἡ
φρεγάδα ἔως ὅτου φθάσῃ καὶ σᾶν ἔφθιασε μὲ
τὸ καλὸ πῆγε μία ἡμέρα μέσσα στὴν φρεγάδα δ
πατέρας δὲ βασιλεὺς νὰ ἴδῃ τὸν υἱόν του τὸν
Βασιλέα...

Καὶ εἰδον τότε ἐνώπιόν μου ἡνδρωμένον πρὸ τοῦ πατρός του τὸν βασιλέα τοῦ παραμυθιοῦ, πατέρα καὶ τοῦτον καὶ πάππον, καὶ ὑγρὸὺς τοὺς δρυναλμούς του ἀπὸ τῶν ὅποιων δῆμως πλέον ἥκτινοβόλουν ἀκτῖνες ἐλληνικῆς ψυχῆς, ἐνῷ ταῦτοχρόνως ἔβλεπον δύο ὑπερήφανα δάκρυα βασιλικῆς χαρᾶς νὰ κυλίωνται ἥρεμα ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ γέροντος πατέρος βασιλέων.

Καὶ ἀνεμιμησκόμεθα τότε πάντες τὴν προ-
τεραιάν καθ' ἣν αἱ Α. Μ ὁ ἡμέτερος Βασι-
λεὺς μετὰ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ πρίγκηπος Νικο-
λάου, εἶχον ἐπισκεφθῆ τὸ πλοῖον, καὶ καθ' ἣν
ὑψώνε τὸ κύπελλον καὶ ἔξεφραξε τὴν βασιλι-
κήν Του χαρὰν διότι ἔβλεπε τὸ μικρὸν ἐκείνο
τεμάχιον τῆς πατρόδος Του καὶ πατρόδος μας
τὸν Ν. Μιαούλην εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεως
Του, κατὰ τὴν ἴδιαν Αὐτοῦ φοάσιν.

⁹Ἐνθυμοῦμαι ἐπίσης καὶ μίαν ἄλλην ἡμέραν τῆς ἐν Κοπεγάνη διαμονῆς μας.

⁷ Ήτο η ήμέρα κατά τὴν ὥποιαν οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ «N. Μιαούλη» ἐπεσκέπτοντο τὰ B. ἀνάκτορα τοῦ Bernestorff ἔνθα διέμενε τότε ὁ Δανὸς Βασιλεὺς, παρακολούθουντες ἐν τῇ ἐπισκέψει αὐτὸν τὸν ἴδιον προσηνέστατον ἐν τῇ βασιλικῇ· Τον συγκαταβάσει.

Αἴφνης πρὸ τῆς θύρας ἐν τῶν δωματίων τῆς βασιλικῆς ἑστίας, ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἔστι συγκεκυημένος.

— Εἰς τὸ δωμάτιον τοῦτο, εἶπεν ὁ Βασιλεὺς,
ἀπέδηνεγή ή Βασίλισσα.

καὶ τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο τὸ διποιὸν κατὰ βασιλικὴν διαταγὴν διετηρήθη ἀκριβῶς ὡς ἦτο κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς βασιλομήτορος, ἐφαίνετο πραγματικῶς ὡσανεὶ πρὸ μικροῦ ἀκόμη εἶχεν ἀπολίπει ἡ βασιλικὴ ζωή. Ἡ διάταξις τῶν ἐπίπλων ἔτι, ἡ διακόσμησις ἐν γένει τοῦ δωματίου ἔδιδον εἰκόνα τῶν τελευταίων στιγμῶν τῆς βασιλικῆς ζωῆς, τῶν στιγμῶν καθ' ἃς οὐδὲν λύχνειν εἰς τὴν βίαν μεθ' ἡς παρε-

Βίασε τὰς θύρας ἐκείνας τοῦ βασιλικοῦ ἀσύ-
λου ὁ θάνατος.

Τὰ πάντα εὐρίσκοντο διατεταγμένα ὡς ἦσαν
κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς Βασιλίσσης.
Παρὰ τὴν νεκρικήν κλίνην ἐπὶ μικρᾶς τραπέ-
ζης διεκρίνετο ἐν βιβλίον μὲν ἔρυθροῦν περικά-
λυμμα μεταξὺ τῶν σελίδων τοῦ δποίου μετα-
ξίνη ταινία ἐδείκνυε τὴν σελίδα καθ' ἣν διέ-
κοψε ἡ βασίλισσα τὴν ἀνάγνωσιν, τερματισθεῖ-
σαν ὑπὸ τοῦ θανάτου. Τὰ πάντα ἔκει ἐφαίνοντο
ώδισάν γα ἔξεφοραζον ἐν βαθὺ παράπονον.

— "Ιδετε, είπε τότε ο βασιλεύς, που ἐφέ-
ροντο αἱ τελευταῖαι σκέψεις τῆς βασιλίσσης καὶ
ἔδειξε τὸ βιβλίον μὲ τὸ ἐρυθροῦν περικάλυμμα.
Αὐτομάτως πάντες ἔκυψαν καὶ ἐπὶ τοῦ περικα-
λύμματος τοῦ βιβλίου ἀνέγνωσαν τὸν τίτλον
« La Grèce Contemporaine ».

Δέν ὑπάρχει ἐντύπωσις ἡ ὄποια νὰ ἔγγιζε τόσον βαθέως καὶ ἡδέως τὴν ψυχήν, ἡ ὄποια νὰ διέθρουπτε τόσον τὸν ἐθνικὸν ἐγωϊσμόν, ἡ ὄποια νὰ εἴλκε τόσον ἰσχυρὰ δάκρυα εὐγνωμοσύνης θεομὰ τῶν ἐν τῇ ἔνη δλίγων ἐκείνων ὑπηκόων τοῦ υἱοῦ Τῆς ὅσον ἡ ἴδεα ὅτι ἡ ἀνάμνησις τῆς πατρόΐδος των ἐπτερύγισεν εἰς τὰ δώματα καὶ τοὺς τοίχους ἐκείνους ὅμοι μὲ τοὺς τελευταίους στοχασμοὺς καὶ τὴν ὑστάτην πνοὴν τῆς μητρὸς τοῦ Βασιλέως των.

Μετά τινας ἡμέρας ὁ κυβερνήτης καὶ τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ εὐδόρου κατέθετον εὐγνωμόνων στέφανον ἐξ ἀνθέων ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς Βασιλικής ἐν Roskilde.

Εἶνε δὲ ἡ Roskilde αὕτη ἡ ἀρχαία πολι-
ουσα τῆς Δανίας, ὑποχωρήσασα εἰς τὴν Κο-
άγην, ἅτε κειμένη εἰς τὸ βάθος ἐνὸς ἀβα-
ῦ ἐπιμήκους φιώδε. Σήμερον μετὰ τῆς
λουσνόρης ἀποτελεῖ τὸν τόπον τῆς κλασικῆς
κυκῆς αὐθιδολογίας καὶ ἴστοριάς.

Η μητρόπολις τῆς Roskilde είναι ή σπουδαιότερα ἐκκλησία τῆς Δανίας καὶ βασιλικὸν ουσωλεῖον, δὲ στύλος ὁ ὅποιος ὑποβαστάτον θόλον τοῦ παρεκκλησίου Χριστιανοῦ Ι ἔχει καὶ ιστορικὸν ἐνδιαφέρον διάτι ἐπ' αὐτοῦ είναι σημειωμένα τὰ ὑψη ἐκ τοῦ φυσικοῦ διαφόρων βασιλικῶν πρόσσωπων, ὡς π. χ. καταπληκτικὸν ὑψος τοῦ Αὐτοκράτορος Πέτρου τοῦ Μεγάλου, Ἀλεξάνδρου τοῦ ΙΙΙ. τοῦ αισιέως Χριστιανοῦ τοῦ ΙΧ, τοῦ ἡμετέρου αισιλέως Γεωργίου τοῦ Α' καὶ πολλῶν ἄλλων βασιλικῶν ὑψηλοτήτων ἐν αἷς καὶ τοῦ Βασιλαίου Γεωργίου τῆς Ἐλλάδος, ὅπερ μάλι.

στα φέρεται σχετικῶς πρὸς τὰ ἄλλα ἐν δευτερεύοντι σειρᾷ.

Ἐν τῷ μέσῳ τέλος τοῦ προδόμου τοῦ παρεκκλησίου τοῦ Βασιλέως Φρειδερίκου τοῦ V ἀναπάνεται ἐν δρυΐῃ σαρκοφάγῳ ὁ νεκρὸς τῆς μητρὸς τοῦ ἡμετέρου Βασιλέως Λουῖζης, πριγκηπίσσης τοῦ Hesse ἀποθανούσης τῇ 29 Σεπτεμβρίου 1898.

Τὸν τάφον τῆς στεφανόνει ἔτι ὁ στέφανος ὁ κατατεθεὶς ἐκ μέρους τῶν ὑπηκόων τοῦ Υἱοῦ Τῆς οἱ δοποὶ ἐπεσκέψησαν τὸν ἐπιμανάτιον θάλαμόν της.

Δὲν γνωρίζω ἀν ἀκόμη διετελοῦμεν ὑπὸ τὰς ἐκ Νορβηγίας ἐντυπώσεις μας, οὕτως ὥστε νὰ προσαρμόσωμεν τὰ πάντα εἰς τὸν θαυμάσιον νορβηγικὸν κόσμον. Βεβαίως δύμας εἰς τὸν δανικὸν λαὸν ἀναγνωρίζει τις λαὸν ἀδελφὸν τοῦ νορβηγικοῦ, μεθ' οὐ εἰς τόσον στενὴν ἐπικοινωνίαν, καὶ πολιτειακὴν μᾶλιστα ἔχει ἔλλει. Ἐὰν ἐν Νορβηγίᾳ ἡ ἴδεα τῆς κοινωνίας ἦτο πλειότερον προηγμένη, ἐὰν ἡ κυριαρχοῦσα ἐκ τῆς φύσεως τῆς χώρας ἀποκέντρωσις ἐν Νορβηγίᾳ δὲν ἔχηνάγκαζε τοὺς Νορβηγοὺς οὐχὶ ἐκ συνδυασμῶν ἀλλ' ἐκ τῶν ἴδιων σχεδὸν ἔκαστος δυνάμεων νὰ ἀντλῶσι τὸν βίον, τέλος ἀν ἡ συγκοινωνία μετὰ τῆς λοιπῆς Ευρώπης ἦτο δοσον ἐν Δανίᾳ εὐκολος καὶ ταχεῖα, ὅπου δύναται τις νὰ ἀναγνωρίσῃ ἐκ τούτου ἵσως ἐλαφράν τινα ξενικὴν ἐπιδρασιν, θὰ ἔλεγεν διτὶ οὐδεμία ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ Νορβηγῶν καὶ Δανῶν.

Πράγματι ἀμφότεροι οἱ λαοὶ οὗτοι ἔχουσι τὸν ἀπέριττον καὶ φυσικόν, τὸν θαυμασίως εἰλικρινή, τὸν ὑπερόχως ἀφελῆ κοινὸν διὰ τοὺς δύο ἔκεινους λαοὺς χαρακτηρᾶ, διὸ ποιοὶ ἐκπλήσσει ἴδια τὸν μεσημβρινὸν περιηγητήν, μὴ δυνάμενον ἡ νὰ θαυμάσῃ τὴν εἰλικρίνειαν τῶν σχέσεων τῶν κατοίκων πρὸς ἀλλήλους καὶ τὴν φυσικότητα ἡ δοπία εἰς τὰς βορείους ἔκεινας χώρας κυριαρχεῖ.

Ἐνῶ δὲ δανικὸς λαὸς εἶνε λαὸς ἔχων ἴδιαν ἔλληνην θέλησιν, ἴδιας παραδόσεις, καίτοι μετ' ἀγανακτήσεως ἀποκρούει πᾶσαν ἴδεαν συγγενείας μετὰ τῆς γερμανικῆς φυλῆς ἀπὸ τῆς δοπίας τὸν χωρίζουσιν. ἴδια πολεμικὰ ἀναμνήσεις, ἐν τούτοις πανταχοῦ καταφαίνεται γερμανικὴ τις ἐπήρεια. Κατὰ τὴν ἐν Κοπενάγῃ διαμονήν μας εἰς τὸ βασιλικὸν θέατρον διερότοσον κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν διασκευὴν δμοιάζει πρὸς τὸ ἡμετέρον Βασιλικὸν θέατρον, κτισμένον ἐν τούτοις εἰς θέσιν περίβλεπτον, ἐδιδά-

σκοντοἔργα τοῦ Βάγνερ, δι «Ιπτάμενος Όλλανδός», δι «Λόεγγριν». Ἡ μᾶλλον διαδεδομένη γλῶσσα εἶνε ἡ γερμανικὴ καὶ παρ' αὐτῷ ἐνίστεται τῷ λαῷ, ἐνῷ καὶ αὐτὴ ἡ δανικὴ ἔχει μεγίστην μετ' αὐτῆς συγγένειαν, ἡ δὲ κατωτέρᾳ ἐκπαίδευσις εἶνε ὡς ἐν Γερμανίᾳ προηγμένη. Διὰ τοῦτο καὶ ἀνάγνωσιν καὶ γράφην σχεδὸν δλόκληρος ὁ ἀγροτικὸς ἀκόμη πληθυσμὸς γνωρίζει, ἐνῷ δι περιοδικὸς τύπος ἔχει ὁρίζεις ἀσφαλεῖς. Οἱ ἀρκετὰ τέλος καλῶς κατηγορισμένοις ζωολογικὸς κῆπος τῆς Κοπενάγης κείμενος ἐν Frederiksborg εἰς τὸ τέρμα τῆς ωραιοτάτης λεωφόρου Oesterbross Passage, καθ' ἐκάστην ἀποτελεῖ κέντρον ἀναψυχῆς καὶ ὀφελείας τὰ μᾶλιστα συγχαζόμενον.

Καὶ κατὰ τὴν ἐπιμονὴν δύμας δανικὸς λαὸς δμοιάζει πρὸς τὸν γερμανικόν, καίτοι οἱ Δανοὶ ἀρνοῦνται διτὶ εἶνε πείσμονες ὡς οἱ Γερμανοί. Τὴν ἐπιμονὴν καὶ τὴν θέλησιν τῶν Δανῶν εἶχον θαυμάσει ἀκόμη προτοῦ μεταβῶ εἰς Κοπενάγην. Ἐν Βονίτσῃ κατὰ τὸν πόλεμον, εἰς Δανὸς συνταγματάρχης οὐ ἀτυχῶς μοῦ διαφεύγει τὸ δύνομα, μεσῆλιξ μὲ ἔξεπληξε μὲ τὴν ἐπιμονὴν του μεθ' οὓς ἔθελε νὰ καταρτίσῃ σῶμα ἀνταρτικὸν καίτοι τοῦ ἴτον δλως ἀδύνατον νὰ συνεννοηθῇ ἔνεκα τῆς ἀγνοίας τῆς ἐλληνικῆς. Πᾶς ἄλλος θὰ ἀπηλπίζετο καὶ θὰ ἀπεχώρει ἐν τούτοις ἐνθυμοῦμαι διτὶ εἶδον τὸν εὐγενῆ ξένον κατόπιν ὡς ἀπλοῦν στρατιώτην προηγδόν. ἐπὶ τῶν λόφων τῆς Νικοπόλεως νὰ ἐνώνῃ τὸν καπνὸν τοῦ ἀσθενοῦς του δπλου μὲ τὸν καπνὸν τῶν πυροβόλων μου. Μοῦ ἐφαίνετο ὡς δι εὐγενέστερος τῶν συστρατιωτῶν μου.

Ἄρα γε ἔγένετο τούλαχιστον γνωστὸς εἰς τὸ ἐλληνικὸν δημόσιον;

Οἱ ναυτικοὶ ἀξιωματικοί, ἀνεξαρτήτως τῆς ἔθνικότητός των, δύναται τις νὰ εἴπῃ διτὶ ἀνήκουσιν εἰς μίαν διεθνῆ κοινωνίαν. Τούναντίον οὐ ναῦται, εἶνε ἔκεινοι οἱ δοποὶ φέρουσι πάντοτε ζωηρὰν τὴν εἰκόνα τῆς χώρας των καὶ εἰς τὴν μορφὴν δὲ καὶ τοὺς τρόπους καὶ τὴν συμπεριφοράν των διαφαίνεται πιστότατα δι ἔθνικὸς χαρακτηρός. Τὰ πληρώματα, οἱ ναῦται δηλαδὴ καὶ οἱ ὑπαξιωματικοί, εἶναι ἔκεινοι οἵτινες ἐκπροσώπουσι τὸν ἔθνικὸν χαρακτῆρα καὶ παρέχουσιν ἐν τῇ ξένῃ δεῖγμα τοῦ λαοῦ εἰς δι ἀνήκουσιν.

Διὰ τοῦτο δι «Ελλην ναύτης ἐν τῇ ξένῃ δίδει ὠραίαν εἰκόνα τῶν ἐλληνικῶν ήθῶν. Οταν συνήντων τοὺς ναῦτας μας εἰς τὰς δδοὺς μὲ

παιδικὴν ἀφέλειαν περιεργαζομένους τὰ ἀξιοσημείωτα μέρη τῆς πόλεως ἢ μεταβαίνοντας κατὰ βασιλικὴν συγκατάβασιν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν Ἀναπτόρων, ἐνόμιζα διτὶ οἱ ἀνθρώποι ἔκεινοι εἶχον πρὸς ἀλλήλους ἐκτὸς τοῦ ἐθνισμοῦ καὶ ἄλλους ισχυροτάτους δεσμούς. Εκάστη τῶν μελαγχολικῶν ἔκεινων μοῦ ἐφαίνετο ὠσανεὶ ἔφερε μεθ' ἐαυτῆς ἐνα δλόκληρον κόσμον νησιωτικῶν παραδόσεων κατὰ τόπους μὲν ίδιατέρων, τόσον ὅμως πρὸς ἀλλήλας παραπλησίων, διτὶ ἔφερε μεθ' ἐαυτῆς ἐνα μικρὸν κομμάτι τῆς ἑστίας των, μίαν γλυκυτάτην ἀνάμνησιν τῆς οἰκογενείας των ἢν πάντοτε καὶ πανταχοῦ ὀνειροπολοῦσιν. Ἐκεῖ μακράν, χιλιάδας μιλλίων ἀπὸ τῆς θαλασσοφρέκτου πατρόδος του, δι «Ελλην ναύτης σύρει ἐν γνήσιον θαυμάσιον χαρακτηριστικὸν τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας, ἐπιδεικνύει ἀκούσιως καὶ εἰς τὰς λεξίεις του καὶ εἰς τὴν δψιν του ἐνα γλυκύτατον νόστον πρὸς τὴν χώραν τῶν ἀναμνήσεων του, πρὸς τὸν τόπον τῶν παραδόσεων του τῶν μελοποιημένων μὲ τὰ ἔσματα τῶν Νηρηΐδων, ἐνα νόστον πρὸς τὴν πατρικὴν στέγην καὶ τὰς μητρικὰς θωπείας. Ἡ πατρὶς μας εἶνε ἡ ποιτὶς τῆς ίδεας τῆς οἰκογενείας.

«Ἄν πρὸς στιγμὴν δι «Ελλην ἀφίνει τὴν οἰκογενειακὴν του ἐστίαν πρὸς οὓς ἔν δὲν πάνει ἀποβλέπονταν μετὰ βαμυτάτης νοσταλγίας, τοῦτο τὸ πράττει χάριν τοῦ ἐμπορίου καὶ εἰνε εὐτυχεστατος δσάκις δυνηθῇ νὰ μεταφέρῃ εἰς τὴν νέαν πατρόδα του ἐνα μικρὸν τεμάχιον τῆς οἰκογενειακῆς του ἐστίας. Οἱ χαρακτηρισμοὶ τοῦ Ἐδμόνδου Αμποῦ εἶνε ἐνα δλήμεις ἀν καὶ δλίγονον ὑπερβολικοί. Ὁ «Ελλην δὲν εἶνε ναύτης ἀνέστιος καὶ εἰς ἐπαγγέλματος τοιοῦτος, ἀλλ' ἐκ φύσεως ὡν ἔμπορος ἀριστος, χάριν τοῦ ἐμπορίου ναυτίλεται καὶ μόνον χάριν ἀυτοῦ ἀρχαιόθεν διέπλευσε τὰς ἀπωτάτας θαλάσσας. Απόδειξις ἐστω ἡ ἐλληνικὴ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τῆς ξένης ἀργύρου στεφάνης τῆς έγγεγλυμένης ἐπὶ τοῦ κυπρέλλου τοῦ ενδεμέντος ἐν Stevns Klint τῆς Sjalland τῆς Δανίας μετὰ τόσων ξένων κειμηλίων τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς. Διότι ἡ Δανία δὲν εἶνε μόνον ἡ ἀλλοτε θαλασσοκάραρια εἰς τὰς βορείους μερικαὶ γνωριμίαι ήμων ἀλλοι τινὸς ἔσυρε μεθ' ἐαυτοῦ τὸ ἀποτέλεον δραῖον σκάφος, ἐστελλον ἀπὸ τῆς ξηρᾶς τὴν δοπίαν παρέπλεε τελευταίους χαιρετισμούς.

«Οἱ ἐλληνικὸς μικρόκοσμος μετὰ συγκινήσεως

διὰ τὴν κλασικὴν ἀρχαιολογίαν. Τὸ Princens Palais περιλαμβάνον τὰς ἔξοχους συλλογὰς ἃς διέταξεν δι Nyerup Thomsen ἐξ ὑπερπεντακισχιλίων ὀντικειμένων ενδεμέντων ἐντὸς ἀρχαιοτάτων τάφων, εἶνε μετ' ἐκείνου τῆς Στοκχόλμης τὰ μοναδικὰ εἰς τὸ εῖδος των ἐν τῷ κόσμῳ.

Τὸ μουσεῖον τοῦτο ἀφ' ἐνὸς καὶ τὸ μουσεῖον «Thorwaldsen» ἀφ' ἑτέρου, τὸ περιλαμβάνον τὴν πληθὺν τῶν ξένων ἔργων τοῦ περιφύμου καλλιτέχνου δι ποιοῖς παρίσταται ἐν Δανίᾳ ὡς διεόδης τῆς γλυπτικῆς, ἀποτελούσιν ἀληθῶς δύο τῶν σπουδαιοτέρων μουσείων τοῦ κόσμου.

Δεκαεννέα περίπου ἡμέραι ἀλησμόνητοι διέρχονται καὶ ἀπὸ τόσην θέρμην «δι τόπος τῆς γεννήσεως» τοῦ βασιλέως μας ὡς διδοις ἀπεκάλεσεν αὐτὸν προπίνων ἐπὶ τοῦ «Ν. Μιαούλη» ἔσφριγξεν εἰς τὰς ἀφοροπλάστους ἀγκάλας του, ἐθώπευσε μέσα εἰς τοὺς βαθεῖς του κόλπους τὸ θαλασσοδαρμένο μικρὸν κομματάκι τῆς ἐλληνικῆς γῆς, τὸ δι ποιον διὰ τὴν πρώτην φοράν, κομιστὴς εὐγνώμονος ἀδελφικοῦ ἀσπασμοῦ, ἐζήτησεν ἐκεῖ ξενίαν ὡς κατάκοπος ταχυδρομικὴ περιστερά.

Καὶ ἡδη τὸ κομψὸν σκάφος ἔστρεφε τὴν πρόμναν του πρὸς τὴν πόλιν τὴν δποίαν δλίγονον ἔγνωρισεν ἀλλὰ ὑπερμέτρως ἡγάπησε καὶ δι πελάγιος ἀνεμος ἔφερε μετὰ τοῦ καπνοῦ τῶν καιροτεινότων τηλεβόλων πρὸς τὴν γενέθλιον τοῦ βασιλέως μας θερμοτάτους χαιρετισμούς κρυμμένους εἰς τὰς ἀποδιπλουμένας πτυχάς τῆς σημαίας του.

Οἱ ἐλληνικὸς μικρόκοσμος μετὰ συγκινήσεως ἀπεχωρίζετο τῆς δανικῆς γῆς. Οἱ ἔξαίρετος ἡμῶν ξεναγὸς ὑποπλοίαρχος Rothe, δι ποιοῖς ἐντὸς μικροῦ εἶχε καταστῆ ἀγαπητὸς ἡμῶν φίλος, παρηκολούθησε μέχρι τινὸς ἐν μεγίστῃ συγκινήσει διτὶ ἀτμακάτον τὸ ἀπερχόμενον σκάφος, παρηκολούθησε μέχρι τινὸς ἐν μεγίστῃ συγκινήσει διτὶ ἀτμακάτον τὸ ἀπερχόμενον σκάφος καὶ μερικαὶ γνωριμίαι ήμων ἀλλοι τινὸς ἔσυρε μεθ' ἐαυτοῦ τὸ ἀποτέλεον δραῖον σκάφος, ἐστελλον ἀπὸ τῆς ξηρᾶς τὴν δοπίαν παρέπλεε τελευταίους χαιρετισμούς.

Ηγαπήσαμεν τόσον τὴν γενέθλιον τοῦ Βασιλέως μας ὡστε ἐκινδυνεύσαμεν νὰ λησμονήσωμεν τὴν ίδιαν μας γενέθλιον.

Η ΣΥΚΗ

«Νὰ σοῦ πῶ γυναικα» είπεν δ Γιοβακῆνος — «θὰ πάω νὰ μαζέψω αὐτὰ τὰ σῦκα τῆς μεγάλης συκιᾶς ἐκεὶ κάτω γιατὶ ἀν μείνουν ἀκόμα θὰ παραγίνουν.»

«Βέβαια νὰ πᾶς» — ἀπήντησεν ἡ σύζυγός του ἡ ὅποια εἶχε τὴν ἐξαίρετον ἰδιότητα νὰ συγκατανεύῃ εὐκόλως.

Ἐλαβεν δ χωρικὸς τὸ μεγάλο κοφίνι καὶ μίαν ἔλαφρὰν κλίμακα, καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν ὅπου πρὸ δὲ λίγου εἶχον ἀλωνίσει καὶ δ- που ὅρνιθες, πετεινοί, περιστεραὶ καὶ χοῖροι κατεγίνοντο ὅλοι δμοῦ καὶ φυλικώτατα εἰς ἄνα ζήτησιν θησαυρῶν ἐντὸς τῶν ἀχύρων.

Πέριξ οἱ τοῖχοι ὅλοι ἐκαλύπτοντο ἀπὸ κλίματα.

«Γιοβακῖνο» τοῦ ἐφώναξεν ἡ σύζυγός του ἐσωθεν — «δὲν ἀφίνεις καλλίτερα ἔνα ἀπ' τ' ἀγόρια νὰ πάῃ; ἐστὶ ἐβάρυνες πλειὰ καὶ . . .

— «Λὲν ἐβάρυνα δὰ καὶ τόσο ἀκόμα ποῦ νὰ μὴ μπορῶ ν ἀνέβω σ' ἔνα δένδρο» ἀπήντησε μὲ νφος δὲ λίγον πειραγμένον δ σύζυγός της, καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ μίαν παλαιὰν αὐλόθυραν τῆς ὅποιας πρὸ πολλοῦ ἔλειπον τὰ φύλλα.

Ἡ Σεξίρα ἐξηκολούθησε ν ἀσχολῆται εἰς τὴν ἀπλουστάτην μαγειρικὴν της. Ἡ ὥρα ἡτο ἡ δγόδη πρωϊνὴ περίπονον οὐδὲν ὠρολόγιον ἐπήρχεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιον μόνον ἐγνώριζον τὴν ὥραν.

Εἶχεν ἀνέλθει ἐν τούτοις ἀρκετὰ ὑψηλὰ δ ἥλιος, δη πολέντα ἐβροῖσεν ἀλλ δ Γιοβακῖνος ἀκόμη δὲν εἶχεν ἐπιστρέψει.

Μετ' δὲ λίγον δ Ὀνεῖρος, δ δευτερότοκος υίος, ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του πεινασμένος. Κατόπιν δ μεγαλείτερος δ Ἀλέσσιος ὑστερον ἐφθασαν καὶ αἱ τρεῖς θυγατέρες ἀπὸ τὸ δάσος ὅπου εἶχον συνάξει ἔντα.

Οἱοι ἡσαν πεινασμένοι καὶ ἀνυπομόνιως ἀνέμενον τὸν πατέρα των:

— «Πρέπει νὰ προσμένωμεν τὸν πατέρα σας» είπεν ἡ Σεξίρα, «ἀλήθεια δμως, πολὺ ἀργεῖ μ' αὐτὰ τὰ σῦκα».

— «Πᾶ νὰ τὸν φωνάξω» είπεν δ Ὀνεῖρος, νέος εἰκοσιπενταετής, ξανθὸς καὶ εὐσταλῆς ὡς νεαρός Δαβίδ.

«Ναί, πάγαινε νὰ δῆς» είπεν ἡ μήτηρ του «μήπως πῆγε ψηλότερα ὡς ταῖς διδακτινιαῖς.»

Ἐξεκίνησε λοιπὸν δ Ὁνεῖρος, ἐνῷ οἱ λοιποὶ κουρασμένοι καὶ ἀνυπόμονοι ἐξηπλώθησαν εἰς τὰ δὲ λίγα παλαιὰ ἔντα καθίσματα τὰ δποια ἀπετέλουν τὰ κυριώτερα ἐπιπλα τῆς καλύβης. Ἡ δὲ ὁσμὴ τῆς πολέντας ηὔξανε τὴν δρεξίνην των.

Μόλις δμως εἶχον παρέλθει δλύγα λεπτὰ καὶ ἡκούσθη μακρόθεν κραυγὴ ἀγοία, τὴν δποια διεδέχθησαν ἀλλαι πλησιέστεραι καὶ ἀκόμη φρικτότεραι.

Οἱοι ὕρμησαν ἔξω τῆς οἰκίας καὶ τῆς αὐλῆς, καὶ διημύνθησαν τρέχοντες πρὸς τὸ ὑψωμα δθεν ἥρχοντο αἱ φωναί. Καθ' ὅδον τοὺς ἀπήντησεν δ Ὁνεῖρος κατωχρος, τὸ στόμα ἀνοικτόν, καὶ μὴ δυνάμενος ν ἀρθρώσῃ λέξιν ἀλλὰ κραυγάζων ἀδιακόπως.

— «Ο πατέρας!» ἐτρώναξαν οἱ ἀλλοι καὶ ἐτρεξαν ἔξαλλοι ἐπάνω εἰς τὸ ὑψωμα διὰ μέσου τῶν κλημάτων, ἔως τὸ μέρος ὅπου ἡτο ἡ μεγάλη συκῆ.

Ἡ Σεξίρα ἐφθασε πρώτη.

Κάτωθεν τοῦ δένδρου ἐκείτο δ σύζυγός της, καὶ δ παρὰ τὴν πλευράν του μέγας κλάδος ἔδιδε σαφῇ ἐξήγησιν τοῦ δράματος.

Εἶχε θραύσει τὸν τράχηλόν του! Ὅταν τὸν ἀνήγειραν, δη κεφαλή του ἐκρέματο κινουμένη δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ ὡς σφαγμένης δρυιδος.

Ἔτο βαρὺς ἀνθρωπός καὶ ἀνήλθε φαίνεται ἀπερισκέπτως ἐπὶ κλάδου πολὺ λεπτοῦ δ δποιος ἡτο ἀδύνατον νὰ τὸν βαστάσῃ.

— Τὴν ἡμέραν ἐκείνην δη πολέντα ἔμεινεν ἀθικτος — κανεὶς εἰς τὴν οἰκίαν δὲν ἐφαγε.

Οὕτως ἀπέθανεν δ ἀτυχῆς Γιοβακῖνος μόλις τεσσαράκοντα πέντε ἑτῶν — καλὸς ἀνθρωπός, ἵκανὸς ἐργάτης καὶ τοῦ δποιον οἱ πρόγονοι ἐπὶ τρεῖς ἡδη αἰῶνας εἶχον ζήσει εἰς τὸ ἴδιον μέρος.

Απώλεσθη ἔνεκα μιᾶς ἀπροσεξίας καὶ ἐνὸς ἀδυνάτου κλάδου.

Ἡ φρίκη τοῦ αἰφνιδίου θανάτου εἶχε παραλύσει δλους, καὶ ἡ μήτηρ των ἡτο ἔξαλλος ἐκ

τῆς ὁδύνης καὶ ὅτε μὲν ἐκραύγαζε σπαρακτικῶς, ὅτε δὲ μετέπιπτεν ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην λιποθυμίαν. Ἡ λύπη εἰς αὐτὰ τὰ μέρη εἶναι ἀγρία, εὐτυχῶς δμως εἰς τὰς πλείστας τῶν περιστάσεων δὲν διαρκεῖ πολὺ.

Γείτονες πολλοὶ δὲν ὑπῆρχον εἰς τὸν ἀραια κατοικημένον αὐτὸν λόφον ἀλλ' αὐτοὶ οἱ δλίγοι επισπευσαν εὐθύς, πρὸν δυνηθῆ τις νὰ ἐννοήσῃ πότε διεόδηθ τὸ δυστύχημα.

Εἰς τὴν ἄκραν μονοτονίαν τοῦ χωρικοῦ βίου τὸ τραγικὸν πάντοτε ἐλκύει.

Τινὲς ἐκραύγαζον, ἀλλοι ἐκαμνον τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἀλλοι διηγοῦντο παρομοίας περιστάσεις, καθ' ἃς ἀνθρωποι ἐπίσης βαρέως πληγωμένοι ἐσώθησαν.

Μετ' δὲ λίγον ἐφθασε καὶ δ ἱαρὸς τῆς ἐνορίας, δ δποιος ἐξήτασε τὸ σῶμα καὶ ἐβεβαίωσεν δτι δ ὑάνατος εἶχεν ἐπέλθει ἀκαριαίως.

Κατόπιν ἡλθεν δ ἱερεὺς καὶ ἀνέγνωσε τὰς εὐχάς τῶρα δηλείπετο μόνον νὰ παραγγελθῇ τὸ φέρετρον εἰς τὸν ξυλουργὸν καὶ νὰ εἰδοποιηθῇ δ νεκροθάπτης.

— Οταν ἐπῆλθεν δ νῦν, οἱ ξένοι δλοι ἀπεύρησαν, καὶ ἡ οἰκογένεια ἀφέθη μόνη εἰς τὴν λύπην τῆς.

Ἡ Σεξίρα ἦτις κατὰ διαταγὴν τοῦ ἱαροῦ εἶχε λάβει μικρὸν δόσιν λαυδάνου, εὐτυχῶς ἡτο βυθισμένη εἰς βαρὺν ὑπνον. Αἱ θυγατέρες της ἔμενον δὲ μὲν πλησίον τῆς μητρός των δὲ δὲ ἐφύλαττον τὸν νεκρόν, ἔωσθεν δμως τοῦ δωματίου, διότι ταῖς ἐνέπνευσ φόβον.

Ἡσαν καὶ αἱ τρεῖς εῦρωστοι, ξανθαὶ καὶ συνήθως ζωηραί, ἀλλ δηδη ἡ ζωηρότης των εἶχεν ἔξαφανισθή δπὸ τὴν ἐντύπωσιν τῆς φρικώδους εἰκόνος τοῦ ψυχροῦ καὶ ἀκάμπτου σώματος τοῦ πατρός των, κειμένου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δωματίου καὶ καλυμμένου διὰ σινδόνης, ἐκτὸς τῆς κεφαλῆς δηποία εἴκειτο ἐπὶ τοῦ καλλιτέρου προσκεφαλαίου τῆς οἰκογενείας, καὶ μὲ κλαδίσκους βασιλικοῦ εἰς τοὺς οώθωνας κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ τόπου.

Κάτω εἰς τὸ μαγειρεῖον ἐκάθητο οἱ δύο υἱοί, παρὰ τὴν παλαιὰν ἐκ έντου μωρέας τρόπηαν ἦτις ὑπῆρχεν ἀνέκαθεν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐν τῷ μέσῳ ἐκάπινε λύχνος πετρελαίου καὶ κατὰ πρῶτον δηδη ἡδη τῆς αὐγῆς ἐτρωγον δλίγον ἔξ αραβοσίτου ἀρτον, πίνοντες οἶνον μὲ νερόν.

Ο Ὀνεῖρος ἡτο εῦρωστος καὶ εύμορφος νέος, καλοῦ χαρακτῆρος καὶ ἀκούσαστος εἰς τὴν ἐργασίαν μόλις ἐγνώριζεν ἀνάγνωσιν ἀλλὰ δὲν ἤδυνατο νὰ γράψῃ οὔτε κάν τὸ δνομά του, εἰργάζετο δμως ἀπὸ πρωΐας μέχρι νυκτὸς εἰς

τοὺς ἀγοροὺς ὅπως καὶ αὐτοὶ οἱ ἀροτῆρες τούς βόες.

Ο Ἀλέσσιος ἡτο τύπος ἐντελῶς διάφορος.

Οσα ἡτο δυνατὸν νὰ τοῦ διδάξουν δ διδάσκαλος τοῦ χωρίου καὶ δ ἱερεὺς τὰ εἰχε μάθει καλῶς, ἀλλὰ εἰς τὸ κτήμα δὲν ἡτο πολὺ χρήσιμος.

Απὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας ἐκλαίει δσάκις ἐσφάζετο χοῖρος ἢ δρνις, ἐλυπεῖτο νὰ κεντᾷ τοὺς βόας καὶ νὰ τοὺς ἀναγκάζῃ νὰ σύρωσι μεγάλα βάρη ἀνεγίνωσκεν δτι εῦροισκεν, ἡτο σιωπηλὸς καὶ ἡπίου χαρακτῆρος, ἐθεωρεῖτο δὲ μεταξὺ τῶν οἰκείων τοι μᾶλλον μικροῦ νοός.

Ως πρωτότοκος, ἐπρόκειτο νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὸ στρατόν, ἀλλ' ἀπεστρέφετο καθ' ὑπερβολὴν τὴν ἰδέαν αὐτήν. Τὸ πρόσωπόν του ἡτο δωοιδές, μὲ ἔφρασιν σκεπτικήν, οἱ δὲ μεγάλοι καστανοὶ ὄφθαλμοι του καὶ ἡ λεπτὴ εὐθεῖα κατατομὴ τοῦ προσέδιδον μεγάλη δμοιότητα πρὸς τοὺς Ἀγίους Σεβαστιανοὺς τῶν παλαιῶν ζωγράφων.

Καὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ ἡσαν περίλυποι καὶ κατηφεῖς διότι εἶχον στερηθῆ καλοῦ πατρὸς καὶ βαθέως ἡσυδάνοντο τὴν στέρησιν ταύτην. Ἡσαν δὲ ἀκόμη κατάπληκτοι ἐκ τοῦ αἰφνιδίου τῆς καταστροφῆς, καὶ βαρέως ἐφερον τὸ δυστανάλογον πρὸς τὴν ἥλικιαν αὐτῶν βάρος τῆς μεγάλης εὐθύνης δηποία τοῖς εἶχεν ἀπομένειν.

Θὰ μᾶς ἀφήσουν ἀρα γε νὰ μείνωμεν ἐδῶ;» είπεν δ Ὁνεῖρος, σκεπτόμενος δτι δ επιστάτης τοῦ πλουσίου εὐγενοῦς, εἰς τὸν δηποίον ἀνήκον δλαι αἱ γαῖαι, ἡθελε τοὺς θεωρήσει ἵσως πολὺ νέους διὰ νὰ συνεχίσωσι τὴν ἐργασίαν τοῦ πατρός των.

Ο Ἀλέσσιος ἐσκέφθη ἐπὶ δλίγον.

— «Βέβαια, βέβαια θὰ μᾶς ἀφήσουν» είπε «γιὰ αἰῶνας τῶρα κρατοῦμεν αὐτὸ τὸ κτῆμα.»

— «Ναί, μὰ πιορεὶ νὰ μᾶς εῦρουν πολὺ νέους καὶ τὴν μητέρα πολὺ ἀδύνατη.»

— «Ἐσύ πρέπει νὰ πανδρευθῆς. Ἐγὼ θὰ λείπω εἰς τὸ στρατόν.»

Ο Ὀνεῖρος ἐσιώπα, δὲν εἶχε σκεφθῆ αὐτὴν τὴν λύσιν.

— «Ναί, νὰ πανδρευθῆς, αὐτὸ θὰ σὲ γεράσῃ» είπεν δ Ἀλέσσιος ἀνευ τῆς ἐλαχίστης ἰδέας τῆς εἰδωνείας τὴν δηποίαν περιείχεν δηφάσις του.

— «Πρέπει νὰ ωτήσωμε τὸν κύρο Ρῶκο» είπεν δ Ὁνεῖρος — δ κύρο Ρῶκος ἡτο δ επιστάτης. — Καὶ ἡθελάνθη δ Ὁνεῖρος μὲ δλην τὴν

ειλικρίνειαν τῆς λύπης του, νὰ εἰσδύῃ ἀπτὶς εὐχαριστήσεως ἐντός του. Ἐγγώριες κόρην εἰς τὸ πλησίον χωρίον, ἀνθηρὰν καὶ γλυκεῖαν ὡς ρόδον Μαῖον· ἔξηρχοντο ἐνίστε διμοῦ εἰς περίπατον κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς ἑορτὰς καὶ οἱ γονεῖς τῆς τοῦ ἐδείχθησαν εὐγενεῖς καὶ φιλόφρονες. Ἐκτὸς τούτου εἶχεν ἀνατραφὴ κ' ἐκείνη ἐπίστριτο εἰς κτῆμα καὶ ἐγγώριες τὴν ἐργασίαν καλῶς.

— «Τὴν Ἐρίνναν νὰ πάρης» εἶπεν ὁ Ἀλέσσιος μειδιῶν, διότι ἐγγώριες τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀδελφοῦ του.

‘Ἀλλ’ αἴφνης ἥγερθη ἀφήσας τὸ δεῖπνον του.

«Πῶς μποροῦμε καὶ μιλοῦμε γι’ ἄλλα πράματα παρὰ γιὰ ‘κείνον;» καὶ δάκρυα ἐπλήρωσαν τοὺς ὄφθαλμούς του.

— «Ἀλήθεια! κ’ ἐπέρασαν μόλις δώδεκα ὡραιστές εἶπεν ὁ Ὄνείρος: «θά’ λεγε κανεὶς πῶς εἶνε δώδεκα χρόνια, φαίνεται τόσο μακριά.»

Ποτὲ δὲν εἶχε λείψει ἀπὸ πλησίον των διπάτηρων των, διποτότερος τῶν συμβούλων καὶ φίλων καὶ ἀσφαλές καταφύγιον εἰς ὅλα, καὶ χωρὶς αὐτὸν ἥσθιαντο ἐντελῶς ἀπροστάτευτοι.

‘Ο γέρο Μπᾶζος δι μολοσσός, τοὺς ἐπαλησίασε καὶ προσέτριβε τὴν κεφαλήν του εἰς τὰ γόνατα πότε τοῦ ἔνδος καὶ πότε τοῦ ἄλλου.

‘Ο Ἀλέσσιος τοῦ ἔδωκε τὸν ἀρτον τὸν διποτὸν εἶχεν ἀφήσει.

— «Ξέρει δι Μπᾶζος δι καῦμένος» εἶπε.

«Καὶ βέβαια ξέρει» εἶπεν ὁ Ὄνείρος. Πήγε τὸ πρῶτον καὶ κρύφημηκε ἀπὸ κάτω ἀπ’ τὸ κρεβάτι καὶ οὐρλιάζε καὶ μόνον δταν ἥλθεν διατρόπος τὸν ἔβγαλα. Ο πατέρας ἀγαποῦσε τὸν Μπᾶζο, τὸ χειμῶνα δὲν τὸν ἀφίνε ποτὲ νὰ κοιμᾶται ἔξω.

Καὶ ἡ φωνὴ τοῦ νέου διεκόπη ἀπὸ λυγμούς δταν ἐνθύμηθη τὰς μακρὰς ἐσπέρας τοῦ χειμῶνος καὶ τὰ παραμύθια τοῦ πατρός των δταν ἐκάθιντο ὅλοι συναγμένοι παρὰ τὴν ἐστίαν.

‘Ἐσβυσαν τέλος τὸν λύχνον καὶ ἀνήλιθον τὴν σκοτεινὴν κλίμακα. “Οταν ἔφθασαν εἰς τὸ ἄνω πάτωμα, ἔστειλαν τὰς ἀδελφάς των νὰ κοιμηθοῦν ἔμειναν δὲ ἐκεῖνοι παρὰ τὸν νεκρόν. Ο Ὄνείρος ἀπεκομῆθη ἐπὶ τοῦ καθίσματό του, ἀλλ’ δι Ἀλέσσιος δὲν εἶχε καμμίαν διάθεσιν δι’ ὑπνον καὶ ίσταμενος πλησίον τοῦ μικροῦ παραμύθου ἔβλεπε τὰ διλύγα ἀστρα τὰ διποτὰ ἐκεῖθεν ἔφαίνοντο. Ἐβλεπεν ἐπίστριτος μαρόθην τὴν μεγάλην συκῆν καὶ τὰ ζωηρῶς πράσινα φύλλα της, τὰ διποτὰ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης ἐλάμβανον ἀνοικτότερον χρῶμα.

‘Ἐγγώριες τὴν συνήθειαν τῶν μερῶν ἐκείνων τοῦ νὰ κόπτεται, ὡς κακοῦργος, πᾶν δένδρον τὸ διποτὸν εἶχε προξενήσει τὸν θάνατον ἀνθρώπου. Ἀλλ’ δι Ἀλέσσιος εἶχεν ἀναγνώσει πολλὰ καὶ εἶχε σκεφθῆ πολὺ καὶ περιερρόνει τὰς τοιαύτας δεισιδαιμονίας.

Πολλάκις τοῦ ἐπῆλθεν ἡ ἴδεα, ἐάν δὲν ἐπόκειτο νὰ κληρωθῇ ὡς στρατιώτης, νὰ συνάξῃ τὰ διλύγα φρόμετα καὶ βιβλία του, καὶ νὰ φύγῃ μακράν τοῦ χωρίου καὶ αὐτῆς τῆς Ἰταλίας. Ίσως εἰς τὴν Τύνιδα ἢ καὶ τὴν Βραζιλίαν. Ἀλλ’ ἐάν ἡτο ἀπὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς κληρώσεως, δὲν θὰ τοῦ ἐπετρέπετο πλέον ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν πατρίδα, καὶ τὴν ἥγαπα τὴν πατρίδα του· τουλάχιστον τὸ μικρὸν τεμάχιόν της τὸ διποτὸν ἐγγώριεν ἐπροτίμα, παρὰ νὰ τὴν ἐγκαταλεύῃ διὰ παντός, νὰ εἰργάζετο πάντοτε ὡς ἀπλοὺς ἐργάτης τοῦ ἀδελφοῦ του.

‘Εστράφη διὰ νὰ τοῦ διμιήσῃ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ἀλλ’ αὐτὸς τόσον βαδέως ἐκοιμάτο ὥστε ἐλυπήθη νὰ τὸν ἐξυπνήσῃ.

‘Ἐπλησίασε λοιπὸν πάλιν τὸ παραμύθον παρατηρῶν τοὺς ὑπεράνω τῆς καταδικισθείσης συκῆς λάμποντας ἀστέρας.

Ἐνωρὶς τὴν πρωΐαν τῆς ἐπομένης ἐτοποθέτησαν τὸν ἀτυχῆ Γιοβακῆνον εἰς τὸ πεύκινον φρέτερον καὶ τὸν ἔφεραν οἱ νήσοι του καὶ οἱ γείτονες διὰ τῆς ἀποτόμου πλευρᾶς τοῦ λόφου μέχρι τῆς ἔκκλησίας ἐντὸς τοῦ δάσους, ἡ διποτὰ ἀπειχε πέντε περίπου χιλιόμετρα.

Τὸ φῶς τῶν δαυλῶν τοὺς διποτούς ἔφερον οἱ πενθοῦντες μόλις διεκρίνετο μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἥλιου.

‘Αφῆκαν τὸ σῶμα εἰς τὸ παρεκκλήσιον ὃπου μόλις ἐχωροῦσαν τέσσαρες ἔως πέντε ἀνθρώποι. Ο ιερεὺς δι’ ἀπούσιαζε δι’ δῆλης τῆς ἡμέρας καὶ ἡ κηδεία τὸ ἐσπέρας μόνον ἐπρόκειτο νὰ γείνη.

Σιωπηλοὶ κατήρχοντο τὸν λόφον, ἀλλ’ ἐνωρὶς τινὲς τῶν γειτόνων ἥρχισαν νὰ συνομιλοῦν ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων καὶ συγχρόνως νὰ καπνίζουν. Καὶ αὐτὸς δι Ὄνείρος ἐφαίνετο ζωρότερος ἐσκέπτετο ἐάν ἡτο δυνατὸν νὰ λάβῃ τὸν ἀδειαν τοῦ ἐπιστάτου νὰ νυμφευθῇ τὴν Ἐρίνναν, διότι ἀνεν ἀδειάς θὰ ἡτο δύσκολος δι γάμος. Νὰ νυμφευθῇ τὴν Ἐρίνναν καὶ νὰ εἶναι κύριος ἕαντο, ἡ ἴδεα αὐτὴ πολὺ τοῦ ἥρεσκε. Βεβαίως ἐλυπεῖτο τὸν ἀτυχῆ πατέρα του, ἀλλ’ ἐπὶ τέλους πρόπετι δι καθεὶς ν’ ἀρχίσῃ μίαν ἡμέραν καὶ ἰδικήν του οἰκογένειαν. Ἐλάμβανεν ἀποφάσεις νὰ φανῇ κάλλιστος πρὸς ὅλους, νὰ κρατήσῃ εἰς τὸ σπίτι

τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφάς του, ἔως ὅτου ὑπανδρεύσῃ καὶ αὐτὰς ἐπίσης καὶ εἰς τὸν Ἀλέσσιον, ἀφοῦ ἔληγεν ἡ θάνατος του, θὰ ἐπόρτεινε νὰ μείνῃ μαζῆ των, ἀν καὶ βεβαίως ποτὲ δὲν θὰ τοῦ ἥτο πόλυ χρήσιμος εἰς τὸ κτῆμα.

‘Η ἴδεα ὅτι αὐτὸς δὲν θὰ μετέβαινεν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἀκολουθῶν τὸ τάγμα του ἀλλὰ θὰ ἔμενε πάντοτε ἐκεῖ ὡς κύριος, ἡτο παρήγορος.

‘Ο ἥλιος εἶχεν ὑψωθῆ ἥδη ἀρκετὰ καὶ ἥκουντο πανταχόθεν τὰ κελαδήματα τῶν πτηνῶν προσεπάθησεν διλύγον νὰ αἰσθανθῆ περίληπτος ἀλλ’ εἰς μάτην.

‘Ο Ἀλέσσιος δὲν εἶχεν ἀνάγκην προσπαθείας κατών νεύων ἐπέστρεψε σιωπηλὸς πρὸς τὸ κτῆμα· αὐτὸν ἡ θέσις δὲν εἶχεν ἀλλάξει· μᾶλλον διμως ἐπὶ τὸ χειρότερον διότι διπάτηρος του πάντοτε τοῦ ἐφέρετο ἐπιεικῶς, καὶ ποτὲ δὲν κατεδίκειν αὐτὴν τὴν ἀπληστον πρὸς τὰ βιβλία ἀγάπην, τὴν διποτὰν τόσοις ἄλλοι πατέρες χωρικοὶ ἥθελον χαρακτηρίσει ὡς ἀχρηστον, ἀκόμη καὶ δταν ἐνίστε τὸν εὑρισκεν ἐξηπλωμένον κατογῆς βιθυνισμένον εἰς ἀνάγνωσιν βιβλίου τινός, καὶ παρ’ αὐτὸν τὸ ἀριστὸν παρημελημένον, καὶ τοὺς βράσας σείοντας μὲ ὑπόμονήν την οὐδάν των πρὸς ἐκδίωξιν τῶν ἐνοχλητικῶν μυιῶν.

Τυιαῦται ἴδει τὸν κατείχον ἐν δσῳ κατήρχετο τὸν λόφον διὰ μέσου τῶν μυρσινῶν. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἔθετε τὴν χείρα εἰς τὸ θυλάκιον του διὰ νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῆς ἀσφαλείας ἐνός παλαιοῦ τόμου τοῦ Λεοπάρδη, τὸν διποτὸν εἶχεν ἀγοράσει ἀντὶ εἰκοσαλέπτου μόνον, διότι ἔλειπον ἐξ αὐτοῦ ἀρκετὰ φύλλα. Δὲν ἥγνοντες δλα τὰ ἀντῷ ποιήματα ἀλλὰ τινὰ ἔξ αυτῶν τοῦ ἐνετυπωθησαν βαθέως.

Οι γείτονες ἐπεστρεψαν διμοῦ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ τόπου ἐφαγαν καὶ ἐπιοντας διφθόνως. Αἱ κόραι μόνον ὑπηρέτουν.

‘Η χήρα ἔμενεν ἐπάνω ναρκωμένη ἀκόμη ἀπὸ τὴν λύπην καὶ τ’ ἀποτελέσματα τοῦ φραομάκου.

“Οταν ἐπιτέλους ἔφυγον δλοι οἱ ἀνδρες κλονιζόμενοι διλύγον, δι Ὄνείρος, δστις καὶ αὐτὸς ἡτο μᾶλλον ἐξημμένος ἐκ τῆς οἰνοποσίας, με τέβη εἰς τὴν ξυλαποθήκην κ’ ἐπέστρεψε φέρων δύο πελέκεις.

‘Ἐκράτησε τὸν ἔνα κ’ ἔτεινε τὸν ἀλλον εἰς τὸν ἀδελφόν του.

«Πάμε» εἶπε, νὰ σκοτώσωμε τὸ φρονιά· με τὸ παραπάνω ἔζησε.

‘Ο Ἀλέσσιος δὲν ἔλαβε τὸν πέλεκυν.

— «Τὴν συκιὰ θὲς νὰ πῆς;» ἥρωτησε.

— «Ἀμ βέβαια τὴν συκιὰ» ἀπήντησεν ὁ ἄλλος· «οἱ γείτονες μοῦ καμαν τὴν παρατήρησι πῶς τὴν ἀφήσαμε νὰ στέκετ’ ἀκόμα.»

— «Τί μᾶς μέλει τὶ λὲν αὐτοί!» εἶπε περιφρονητικῶς ὁ Ἀλέσσιος. «Εἶναι βλάκες!»

— «Οσο βλάκες είσαι καὶ σὺ» ἀπήντησε τραχέως δ Ὄνείρος: «ὅλοι ἐνόμιζαν, τὸ κατάλαβα γά, πῶς δὲν ἐδειξαμε σέβις στὸν πατέρα νὰ τὴν ἀφήσωμε ‘κει ὡς τώρα τὴ συκιά. Ο Ρικάρδος εἶπε· ἔχει πιγί αἷμα τὸ δέντρο καὶ τὸ δέντρο τοῦ ταῦρο μιὰ ποὺ ἀρχίσει νὰ σκοτώνῃ δὲν τὸν βαστᾶς, διψή τὸ αἷμα. Ο Ρικάρδος τὸ εἶπε, καὶ αὐτὸς εἶναι τεραπέρατος ἀνθρωπός.»

— «Εἶναι ἀγράμματο κτῆνος!» εἶπε θυμωμένος δ Ὄνείρος· «πῶς μπορεῖς καὶ ἐπαλαμβάνεις τέτοιας βλακώις, Ὄνείρο; Πῶς θὲς ἔνα δέντρο νὰ νοιώθῃ ἀπὸ κακά την πούρη πατέρα; Τὸ δέντρο ξέρει ν’ ἀνθίζῃ καὶ νὰ δίνῃ παρπό στὸν καιρό του νὰ πίνῃ τὴ βροχή καὶ τὸν ἥλιο, ν’ ἀπλώνῃ ταὶς δίζαις του καὶ νὰ μεγαλώνῃ τὰ κλαδιά του μὰ παραπάνω πῶς θὲς νὰ νοιώθῃ; Ο πατέρας τὴν εἶχε καμάρι αὐτὴν τὴ συκιά· νὰ τανε τὸν τώρα ἔδω, θὰ σοῦ λεγε νὰ τὴν ἀφήσῃς στὴν ήσυχία της.

— «Ἄν ηταν ἔδω δι πατέρας δὲν θὰ τὸν εἶχε σκοτώσει τὸ δέντρο > ἐπέμεινε μὲ πεῖσμα δ Ὄνείρος.

— «Δὲν τὸν ἐσκότωσε τὸ δέντρο, σκοτώθηκε μόνος του· ηταν βραύς ἀνθρωπός, Θεός σχωρέση τον, ἀνέβηκε σὲ κλαδὶ σάπιο καὶ τὸ κλαδὶ ἔσπασε· δὲν δρειάζεται σοφία νὰ τὸ καταλάβῃ κανεὶς· βραύς δπως ηταν καὶ ἀπὸ σκαμνὶ νὰ ἔπειτε θὰ ἐπάθαινε κακό.

— «Τὸ δέντρο τοῦ οἵτις μάγια γιὰ ν’ ἀνέβῃ κ’ ἔπειτα τὸν πρόδωσε καὶ τὸν σκότωσε, ἐπέμεινε πάλιν δ Ὄνείρος.

Τοῦ εἶχον ἐντυπωθῇ αἱ ἐπικρίσεις τοῦ γέροντος Ρικάρδου καὶ ἡ ἀφθονος οἰνόποσία τὸν καθίστα ἀνίκανον νὰ ἔννοησῃ τὴν λογικὴν τοῦ ἀδελφοῦ του.

Τὸν πρόδωσε τὸ ἀτιμο τὸ δέντρο, τὸν πρόδωσε σὰν Ιούδας, καὶ τὸν σκότωσε καὶ θὰ κοπῆ σὰν τὰν παληόκλαδο γιὰ τὸν φροῦρο! ἐπανέλαβε μετ’ ἐπιμονῆς μεθυσμένου. Δὲν εἶχε πει πολὺ οἶνον ἀλλ’ ἡτο ἀσυνείδιτος καὶ η κεφαλή του ἐβόμβει ὡς κυψέλη.

‘Ο Ἀλέσσιος τὸν ητένιζε μὲ αὐξάνονταν περιφρόνησιν.

καὶ λαμβάνων τὸν πέλεκυν ἀπὸ τῆς χειρός του, τὸν ὄνθησε πρὸς τὸ ἔστιν καθίσμα πλησίον τῆς ἑστίας.

— « Κοιμήσου νὰ σου περάσῃ, ἐπρόσθεσε.

‘Η μέθη δι’ αὐτὸν δὲν εἶχε τὸ ἐλάχιστον θέληγτρον καὶ ἡ περιφρόνησίς του πρὸς τοὺς ὑποπίπτοντας εἰς αὐτὴν ἦτο μεγίστη. ‘Ο ἀδελφός του σπάνις ἔπινε, διότι δὲν εἶχε καὶ τὰ μέσα, ἀλλ’ ἐνίστε κατόπιν γάμου ἡ κηδείας ἡ πανηγύρεως, ἐπέστρεψε μὲ τὸ πρόσωπον ἔρυθρον καὶ βῆμα ἀσταθές, καὶ τότε οἱ γονεῖς του τὸν ἐπέπληττον ἀφειδῶς πάντοτε, καὶ δι’ Ἀλέσσιος τὸν προσέβλεπε μὲ οἰκτον καὶ περιφρόνησιν».

— « Τώρα μόλις πέθανε ὁ πατέρας μας καὶ αὐτὸς ηὗρε τὴν ὥρα νὰ μεθῇ καὶ νὰ τὸν παρακούῃ.

‘Εσκέπτετο καὶ τὸ εὑρισκεν ἀδικον πολὺ ταχέως ἐλησμόνει ὁ Ὄνείρος· ἀρα γε θὰ ἡτο δυνατὸν νὰ ζήσουν ἐν δύμονοίᾳ; τὸν ἐφαίνετο δύσκολον· ὁ πατρικὸς οἶκος δὲν θὰ ἡδύνατο νὰ στεγάσῃ ἀμφοτέρους. ‘Αλλ’ ἔξ ἀλλού πάλιν ἡγάπα πολὺ τὴν μητέρα του ἦτο ποτὲ δυνατὸν νὰ μὴν ἐπιστρέψῃ πλησίον τῆς μετὰ τὴν θητείαν του;

‘Ανέβη ἀθρούβως εἰς τὸ δωμάτιόν της νὰ ίδῃ πῶς ἦτο, τὴν εὐρήκε καθημένην ἐπὶ τῆς κλίνης της ἀκίνητον, καὶ τὴν μίαν τῶν θυγατέρων της κλώθουσαν πλησίον της αἱ ἀλλαι δύο ησαν εἰς τοὺς ἀγρούς. ‘Η διάνοιά της ἦτο ἀκόμη σκοτισμένη, ἐκάθητο δὲ ἔχουσα τὰς ἡλιοκαεῖς χειράς της σταυρωμένας ἐπὶ τῶν γονάτων της καὶ τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην ἐπὶ τοῦ στήθους.

— « Τέλειωσαν ὅλα παιδί μου; ἡρώτησεν, ἀλλὰ μᾶλλον δυσκόλως, ὡσάν ἡ γλώσσα της δὲν ὑπήκουε καλῶς εἰς τὴν θέλησιν.

— « Ὁχι, μητέρα, πρέπει νὰ περιμένωμε τὸν ιερέα τὸ βραδύ.

— « Ἀχ, ἄχ, κακὸ ποῦ μᾶς ἥρθε, ἐλεγε γογγύζουσα. Καὶ τὸ δέντρο, τὸ κατηραμένο! τὸ κόφατε, βέβαια, ἔ;

— « Ὁχι, μητέρα.

— « Πηγαίνετε νὰ τὸ κόψετε, ποῦ ναι ὁ Ὄνείρος;

— « Εἶναι κουρασμένος καὶ κοιμᾶται. Μὰ γιατί θές, μητέρα, νὰ κοπῇ τὸ δέντρο;

— « Ρωτᾶς κι’ ὅλα; δὲ ἔρεις πῶς δέντρο ποῦ σκότωσε ἀνθρωπό δὲν πρέπει νὰ ζήσῃ;

‘Ο Ἀλέσσιος ἐσιώπα, ἐδίσταζε νὰ τῆς εἰπῇ δι’ ὁ δάνατος τοῦ πατρός του ὠφείλετο εἰς τὴν ίδιαν αὐτοῦ ἀπερισκεψίαν.

— « Δὲν πάει νὰ ζήσῃ δέντρο ποῦ σκότωσεν ἀνθρωπον, ἐπέμενεν ἡ μήτηρ του.

— « Πήγαινε, παιδί μου, νὰ τὸ κόψῃς. ‘Ο Ἀλέσσιος ἐσιώπα.

— « Ἀν ἔμενε τὸ δέντρο, εἶπεν ἡ ἀδελφή του, θὰ ἱταν ντροπή μας γιὰ δσους μᾶς ζέρουν.

— « Τί λέσ; εἶπεν ἡ Σεζίρα, ἀνεγειρούμενη, νὰ μείνῃ! μὰ ἀν ἀμελούσαμεν ἔτσι νὰ κάμνωμε τὸ καθηκόν μας, χίλιοι ἀλλοι ἀπὸ δῶς τῆς Νάπολη θὰ ὄχονταν νὰ τὸ κάμουν γιὰ μᾶς!

— « Καὶ βέβαια, μανίτσα μου» εἶπεν ἡ κόρη. ‘Ο Ἀλέσσιος ἀκόμη δὲν ἐλεγε τίποτε πρὸς τί νὰ διμήσῃ;

— « Γιατί στέκεσαι σὰν βουβός Ἀλέσση; τὸν ἡρώτησεν ἡ ἀδελφή του. Δὲ θές καὶ σὺ νὰ τὸ κόψωμε τὸ δέντρο;

— « Ο πατέρας τὴν ἀγαποῦσε αὐτὴ τὴν συκιά, ἐψιθύρισε διστάζων ὁ Ἀλέσσιος.

— « Τοτε ἀκόμα πιὸ μαύρη ἡ ἀμαρτία της, νὰ τὸν σκοτώσῃ, προσέθηκεν ἡ μήτηρ του. Πρὶν τὸ βραδὺ πρέπει νὰ πέσῃ! Ἀλέσση, πρόσεξε καλὰ πρὶν ἀπ’ τὴν κηδεία τὸ δέντρο θέλω νὰ εἶναι κομμάτια γιὰ νὰ τὸ κάψωμε τὸ χειμῶνα.

— « Εἶναι γεμάτο σῦκα, εἶπεν ὁ Ἀλέσσιος, τρέφων μικράν τινα ἐλπίδα περὶ ἀναβολῆς τοὐλάχιστον τῆς καταδίκης.

— « Ρίξ τα στοὺς χοίρους, εἶπεν ἡ μήτηρ του. Καὶ νὰ κόψῃς τὸν κορμὸ γιὰ τὴ γωνιὰ καὶ τὰ κλαδιὰ γιὰ τὸ φοῦρο. Πόσαις φραΐς θές νὰ σ’ τὸ πῶ; ἀν δὲν τὸ κάνης δὲν εἶσαι παιδὶ δικό μου! Πήγαινε νὰ φωνάξῃς τὸν Ὄνείρο.

— « Αφησε τὸν Ὄνείρο νὰ ζησκάσῃ. μητέρα, πηγαίνω γώ, ἀπήντησεν ὁ Ἀλέσσιος.

‘Αλλὰ φεύγων ἐλεγε καθ’ ἔαυτόν.

— « Γιατί νὰ τὸ κόψουν; εἶν’ ἀθῶ!

Τὸ ἡγάπα τὸ δένδρον, καὶ εἰς τὸ βάθυς τῆς ψυχῆς του ἥσθιαντο τὴν πρὸς αὐτὸν ἀδικίαν ὡς νὰ διεπράτετο ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ ίδιου. Διετένοντο δῆλοι ὅτι αὐτὸν ἐφόνευσε τὸν πατέρα τὸν ἀλλὰ διατί διπάρη τὸν διπάρη τοῦ βαρόνου καὶ παχύς, εἶχε τὴν ἀπερισκεψίαν ν’ ἀναβῆ εἰς λεπτὸν κλάδον διποῖος ἦτο ἡδύνατον νὰ τὸν βαστάξῃ; Κατὰ τί ἔπταισε τὸ δένδρον λοιπόν; Γιατὶ νὰ τὸ κόψουν, ἐσκέπτετο, εἶναι δραϊδο δέντρο καὶ καρποφόρον, ποῦ βρίσκουν τὴν ἐνόχη του; γιατὶ δικάμενος διπάρης ν’ ἀναβῆ μόνος του, γιατὶ νὰ μὴ στείλῃ ἐμένα; Αὐτὸς ἦτο λεπτός, ἐλαφρός καὶ εὐλύγιστος καὶ θ’ ἀνήρχετο ἐπὶ τῶν κλά-

δων ὡς σκίουρος· βεβαίως ἡ φρίκη καταστροφὴ προοίμην ἐκ λάθους τοῦ δυστυχοῦ πατρός του, καὶ δχι τοῦ δένδρου. Κατῆλθε τὴν κλίμακα, διῆλθε πλησίον τοῦ ἀδελφοῦ του δισταύρωσε τὴν αὐλήν καὶ ἡρχισε ν’ ἀναβαίνη τὸν λόφον.

‘Ενωπίον του, εἰς τὸν καταπράσινον ἀνήφορον, ίσταιο ἐν δῆλῃ τῇ ἀνθρόδητῃ τοῦ τὸ καταδίκασμένον δένδρον. Τὸ ζωηρόν του φύλλωμα ἥστραπτεν ὑπὸ τὸν ἥλιον δπως τὴν προηγουμένην νύκτα ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης. Πλήθος ὠραίων καρπῶν ἔβαρυνε τοὺς κλάδους του, καὶ αἱ φρέσαι ἥπατα τοῦ σταύλου αἱ περιστεραὶ ἥκουντο μακρόδεν τοῦ καρποῦ εἰς τὸν δένδρον καὶ μία ἀπὸ τὰς ἀγελάδας ἐκεῖ ὑψηλὰ διλύγον ἀνωθεν τῆς σικῆς ἥσαν διλύγα κλήματα, κ’ ἐδῶ κ’ ἐκεῖ μία μηλέα μεταξὺ των. Λίαν ταχέως ίσως θὰ ἥναγκαζετο νὰ τὰ ἐγκαταλείψῃ δλα, τὴν οἰκίαν, τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς ἀμπέλους, δλα δσα πρὸ τόσου καρποῦ ἥγαπα, καὶ ποιὸς ἔρει ἀν ἀφοῦ ἀπὸ τῶρα τόσον διεφώνει μὲ τὸν ἀδελφόν του ἀν θὰ τὰ ἐπανέβλεπε ποτέ;

Τὰ δάκρυα ἐπλήρωσαν τοὺς διφαλαμούς του, καὶ δὲν ἐβλεπε πλέον καθηδρὰ τὴν πέριξ φύσιν.

— « Ω πατέρα, πατέρα, ἀνέκραξε μεγαλοφώνως, γιατί δὲν μ’ ἔστελνε στὴ συκιά;

— « Βρὲ ἀκαμάτη, δλ’ αὐτὴ τὴν ὥρα καὶ ἀκόμη δὲν τὸ κοψες τὸ δέντρο; » Ἐφώναξεν αἴφνης δ Ὄνείρος, καὶ ἡ φωνή του εἶχεν ἥδη τόνον διαταγῆς.

‘Ο Ἀλέσσιος ἀνεπήδησεν δρθιος καὶ τὸν ήτενισε.

‘Ο ήλιος ἔκλινεν ἥδη πρὸς δυσμὰς καὶ τὸ ἔρυθρὸν φῶς του ἀντενακλάτο ἐπὶ τῶν λευκῶν τούς συζητήσεις.

‘Αλλ’ ὁ πέλεκυς ἐμενε καταγῆς. Τοῦ ἦτο ἀδύνατον νάποφασίσῃ νὰ τὸν ὑψώσῃ ἐβλεπε προσκυνούμενα καὶ ἐνίστε ἐφοβεῖτο μήπως ἐκεῖνος ἦτο ἐν τῷ ἀδίκῳ, ἐπειδὴ οὐδεὶς ἀλλος συνεμερίζετο τὴν γνώμην του· ἦτο δὲ φύσει μεριδιώφων καὶ ἀπέφευγε τὰς συζητήσεις.

‘Αλλ’ ὁ πέλεκυς ἐμενε καταγῆς. Τοῦ ἦτο ἀδύνατον νάποφασίσῃ νὰ τὸν κοψες τὸ δένδρον μεταξὺ τῶν συζητήσεις. Ο ήλιος ἔκλινεν ἥδη πρὸς δυσμὰς καὶ τὸ ἔρυθρὸν φῶς του ἀντενακλάτο ἐπὶ τῶν λευκῶν τούς συζητήσεις.

‘Ο Όνείρος ἐκράτει τὸν πέλεκύν του ἀνά κειδας καὶ ἐν δέμα σχοινίου. Δὲν ἦτο ἀδύνατον μεθυσμένος, ἀλλὰ τὸ πρόσωπόν του ἦτο ἀδόμη κατακόκκινον, οἱ δρθιαλμοί του ἐρεθισμένοι, καὶ τὰ ἐνδύματά του ἀκατάστατα.

‘Η κυρία ίδεα ἦτις τὸν κατεῖχεν ἦτο ἡ τοῦ γάμου του, καὶ συνεπῶς δῆτι θὰ ἔγινετο αὐτὸς ἡ κεφαλὴ τῆς οἰκογενείας.

Αὐτὸς τὸ σχέδιον τοῦ μέλλοντος τὸν μεθοῦσε περισσότερον παρὰ δλος δ οίνος τὸν δποῖον εἶχε πίει.

— « Ας τελειώνωμε αὐτὴ τὴ δουλειά, εἶπεν ἀποτόμως, μποροῦσες δηλαδὴ ὡς τῶρα νὰ τὴν είχες μισοκάνει, τί ἐχάζευες;

‘Ο τόνος τῆς φωνῆς του ἥρεθισε τὸν Ἀλέσσιον. ‘Ενδος μόνον ἔτους διαφορὰν ἥλικιας εί-

τανοήση, ἀφ' οὐ συγχωρήσῃ καὶ ἀφ' οὐ ἀγαπήσῃ ἐκ νέου...

ΓΟΥΛΑΟΣ. — Τὰ εἶπες δλα;... Ἐτελείωσε!... Δὲν εἶνε πλέον καιρὸς διὰ μελιτώδεις λόγους, οὔτε κ' ὑπάρχει πλέον κανείς, διὰ νὰ τὸν πλανέσουν... Διὰ τελευταίαν σᾶψησα φοράν νὰ μοῦ εἰτῆς αὐτὰ ποῦ εἶχες διότι ἥθελα νὰ μάθω, τί εἶχεν ἢ σοφία σου νά μου προσφέρῃ εἰς ἀντιλαγμα τῆς ζωῆς μου, ποῦ καθολοκληρίαν μοῦ κατέστρεψε... Καὶ μου προσφέρει αὐτό!.. Νὰ περιμένω, νὰ ὑπομείνω, νὰ δεχθῶ, νὰ λησμονήσω, νὰ συγχωρήσω καὶ νὰ κλαύσω... Λοιπὸν δχι!... Εἶνε πολὺ δλίγον!... Προτιμῶ νὰ μὴν εἴμαι φιλόσοφος, καὶ ἄλλο πρᾶγμα, παρὰ λόγια, μοῦ χρειάζεται, διὰ νάνακψω ἀπὸ τὸ αἰσχος μου!... Ὁ, τι θὰ κάμω εἶνε ἀπλούστατον. Σὺ δὲν διαβαίνω πρὸ δλίγων χρόνων θὰ μου τὸ ὑπηγόρευες. "Ενας ἀνθρωπος ἔλαβε τὴν Βάνναν: δὲν εἶνε πλέον ἰδική μου ἢ Βάννα, δσον δὲν ἀνθρωπος αὐτὸς ὑπάρχει. Ἔγω ἀκολουθῶ κανόνας ἄλλους, ἀπὸ ἐκείνους ποῦ διέπουν τὸ θῆμα καὶ τὸ ἐπίθετον. 'Ακολουθῶ τὸν νόμον τὸν μεγάλον, τὸν κυβερνῶντα κάθε ἀνθρωπον, ποῦ ἡ καρδιά του ἀκόμη ζῇ... 'Η Πίζα ἔχει διὰ νὰ φάγη καὶ διὰ νάμυνθη. "Ελαβεν δπλα: ἀπ' αὐτὰ θέλω τὸ δίκαιον μερίδιον. 'Απὸ σήμερον, οἱ στρατιῶται τῆς μου ἀνήκουν οἱ καλλίτεροι τούλαχιστον, ἐκεῖνοι ποῦ ἐστρατολόγησα ἔγω καὶ τοὺς πληρόνω ἔξι ἰδίων μου. Δὲν τῇ δρεῖλω πλέον τίποτε, καὶ πέρων ὅπισω τὸ ἰδικόν μου. Δὲν θὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν πόλιν οἱ στρατιῶται, πρὶν ἐκτελέσουν πᾶν διὰ τικαιοῦμα νάπαιτησο καὶ ἔγω... "Οσον διὰ τάλλα, ἰδού: ἡ Βάννα... τὴν συγχωρῶ ἢ θὰ τὴν συγχωρήσω, θταν ἐκεῖνος πλέον δὲν θὰ ὑπάρχῃ... "Εσφαλε, παρεξετράπη, ἄλλα, δπωδήποτε, ἥρωϊκῶ... . Κατεχοάσθησαν ἐλεεινὰ τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ τὸ ψυχικόν της μεγαλεῖον. Πολὺ καλά· αὐτὸ εἰμπορεῖ, ἀν δχι νὰ λησμονηθῇ, ἄλλ' ίσως νάπομακρυνθῇ τόσῳ πολὺ εἰς τὸ παρελθόν, ὥστε δ ἔρως ποῦ θὰ τζητῇ, νὰ μή το ἐπανευρίσκῃ... 'Άλλ' ὑπάρχει κάποιος, τὸν δποῖον δὲν θάτενίσω πλέον χωρὶς αἰσχος καὶ χωρὶς φρίκην... 'Υπάρχει ἔδω ἔνας ἀνθρωπος, ποῦ ὠφειλε νὰ ἡτο δ μόνος δδηγός, τὸ στήριγμα μᾶς μεγάλης εὐτυχίας εὐγεοῦν, κ' ἔγινε ἀπεναντίας δ ἔχθρος καὶ ἡ καταστροφή της. Καὶ θὰ δητε τοῦτο τὸ παράδοξον, τὸ τρομερόν, πρωτοφανές, κ' ἔν τούτοις δίκαιον: ἔνας νίος, - ἔδω οἱ δροὶ ἀντιστρέφονται — νὰ κρίγη τὸν πατέρα του, νὰ

τὸν ἀποκηρύττῃ, νὰ τὸν διώχηγ ἀπὸ τὰ μάτια του, νὰ τὸν καταφρονῇ, νὰ τὸν μισῆ!...

ΜΑΡΚΟΣ. — Υἱέ μου, μίσησέ με, φθάνει μόνον νά την συγχωρήσῃς. "Αν σφάλμα βλέπης ἀσυγχωρήτον, εἰς πρᾶξιν καθαυτὸν ἥρωτκήν, ποῦ ἔσωσε τόσας ψυχάς, τὸ σφάλμα εἶνε δλον ἴδικόν μου, δ ἥρωισμός εἶνε τῶν ἀλλων... 'Η συμβουλή μου ἡτο καλή. ἀλλὰ καὶ εὔκολη, διότι 'ετην θυσίαν μέρος δὲν ἐλάμβανα κ' ἔγω... Σήμερον δμως, ποῦ μου ἀρπάζει δ, τι εἶχα προσφιλέστερον, μοῦ φαίνεται ἀκόμη καλλιτέρα... 'Εδικασες καλά, κατὰ συνείδησιν, δπως θὰ ἐδίκαια κ' ἔγω, ἀν εἶχα χρόνια δλιγώτερα... Φεύγω, παιδί μου, δέν με ἔαναβλεπεις: ἔννοιω, δτι ἡ δψις μου σοῦ γίνεται ἐπαχθής δμως ἐλπίζω νά σε ἔαναϊδω χωρὶς σὺ νά με βλέπης... K' ἐπειδὴ φεύγω, μὴν ἐλπίζων κάν δτι θὰ ζήσω μέχρι τῆς ήμέρας, κατὰ τὴν δποίαν θά μου συγχωρήσῃς τὸ κακὸν δποῦ σου ἔκαμα — διότι δὲν ἔγνω, ἀφ' οῦ ἐπίσης ἔζησα κ' ἔγω, δτι ἡ συγγνώμη ἔρχεται βραδεῖα, δταν εύρισκεται κανένας, δπως σύ, 'ετο μέσον τῆς ζωῆς, — ἐπειδὴ φεύγω οὗτω, χωρὶς νά μου ἀπομένῃ πλέον τίποτε ποῦ θὰ ἡμποροῦσεν ἀνθρωπος νά μου φθονήσῃ, δτι εἴμαι βέβαιος τούλαχιστον, δτι συναποφέρω τὸ μίσος δλον τῆς καρδίας σου, καὶ δλην τὴν ἔχθρότητα, καὶ δλας τάς σκληράς σου ἀναμνήσεις, καὶ δτι δὲν μένει τίποτε ἀπ' αὐτὰ δι' ἐκείνην ποῦ θὰ ζήθῃ... Μίαν ἀκόμη παράκλησιν θά σου κάμω: "Ας μου ἐπιτραπῇ νά την ἰδῶ, διὰ τελευταίαν φοράν, νὰ φίπτεται εἰς τάς ἀγκάλας σου... Θὰ φύγω ἐπειτα, χωρὶς νά παραπονεθῶ, χωρὶς νά σε νομίζω ἀδικον... Διάκαιον εἶνε, εἰς τάς ἀνθρωπίνους δυστιχίας, δ γηραιότερος νὰ αἴρῃ ἐπὶ τῶν ὀμών του πᾶν δτι νὰ βαστάσῃ δύναται, ἀφ' οῦ δὲν ἔχῃ παρὰ δλγα μόνον βήματα νὰ κάμη, ώς νά τον ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὸ φορτίον του... ("Ηδη, προφερομένων τῶν τελευταίων λέξεων τοῦ Μάρκου, ἥκούντο ἀνερχόμενος ἔξωθεν θόρυβος συγκεχυμένος καὶ ὑσχρός. Εἰς τὴν ἐπακολουθοῦσαν αὐτὰς οιγήν, δ θόρυβος αὐδένει, πλησίει, εὐκρινίζεται. Εἶνε κατ' ἀρχὰς δ γένθρος τῆς προσδοκίας, ἐπειτα αἱ ἀγενήματα, μακριναὶ ἀκόμη, πλήθος μετακινούμενον. Μετ' δλίγον, διασχίζονται πανταχόθεν τὴν μυριόστομον καὶ ἀδροστον δχλοβοήν, διακρίνονται, δλοντεν καθαρότεροι καὶ μνωκάς ἀντηχοῦσαι, αὶ κρανγαῖ: « 'Η Βάννα! ἡ Βάννα! 'Η Μέννα Βάννα! 'Η Βάννα μας!.. Δόξα 'ετη Μέννα Βάννα!.. 'Η Βάννα!.. ἡ Βάννα!.. ἡ Βάν-

να!...» — "Ο Μάρκος, τέλος, δρμᾶ πρὸς τὰ στοάς, αἱ δποῖαι ὁδηγοῦν εἰς τὸ ἀνδρογον...) Εἶνε η Βάννα!.. 'Επιστρέφει... "Εφθασε!.. Τὴν ἀνευφημοῦν! 'Ακούσατε!.. ("Ο Βόρσος καὶ δ Τορέλλος τὸν ἀκολουθοῦν εἰς τὸ ἀνδρογον, ἐν φ Γονίδος μένει μόνος, στηριζόμενος ἐπὶ κτονος καὶ κυπτάζω μαρόν. — Καθ' δλην τὴν διάρκεια, μέχρι τέλους τῆς σκηνῆς ταύτης, αἱ ἀνακρουσιαὶ ἔξωθεν ἐντείνονται καὶ πλησίαζον ταχέως. — "Ο Μάρκος ἔξαπολονθεῖ ἐπὶ τοῦ ἀνδρογον:) "Ω, η πλατεῖα, οἱ δρόμοι, τὰ παράθυρα, τὰ δένδρα, εἶνε δλα σκεπασμένα ἀπὸ κεφάλαια καὶ χέρια σειομένα!... Νομίζεις δτι οἱ πέτρες, τὰ φύλλα καὶ τὰ κεραμίδια μετεμορφώθησαν εἰς ἀνθρώπους!... Μὰ ποῦ εἶνε η Βάννα;... Δὲν βλέπω παρὰ ἔνα σύννεφον ποῦ ἀνοιγοκλείνει!.. Βόρσε, τὰ δόλια τὰ μάτια μου δὲν δουλεύουν πιὰ πιστά τὴ στοργή μου!.. Τὰ γηρατειά, τὰ δάκρυα, η ἀγωνία, μοῦ τὰ τυφλόνουν... Δὲν ἡμποροῦν νά ξεχωρίσουν τὸ μόνον πλάσμα ποῦ ἀποζητοῦν... Ποῦ εἶνε;... Τὴν βλέπεις;... 'Απὸ ποῖον μέρος πρέπει νὰ ὑπάγω διὰ νά την ἀπαντήσω;...

ΒΟΡΣΟΣ., ἐμποδίζων αὐτόν. — "Οχι, μὴν καταβῆτε... Τὸ πλῆθος συνωστίζεται πυκνότατον καὶ ούτε συγκρατεῖται πλέον... Λυόνει γυναικες, καταπατεῖ παδιά... "Επειτα εἶνε περιττόν: "Η Μόννα Βάννα θὰ ἐφθανεν ἔδω, πρὶν νὰ προφθάστε... Πλησιάζει, νά την!.. ἐκεῖ!... Σηκόνει τὸ κεφάλι, μᾶς εἰδε... Περιπατεῖ πιὸ γρήγορα, κοιτάζει καὶ χαμογελᾷ... .

ΜΑΡΚΟΣ. — Μὰ νά την βλέπετε, κ' ἔγω νὰ μή την βλέπω!.. "Αχ, αὐτὰ τὰ μάτια, τὰ σχέδον νεκρά τίποτε πιὰ δὲν ξεχωρίζουν!.. Πρώτην φοράν καταρριμα τὸ γῆρας, ποῦ τόσα πράγματα μοῦ ἔμαθε, διὰ νά μου κρύψῃ αὐτό!.. 'Αλλ' ἀφοῦ τὴν βλέπετε, πῆτε μου πᾶς εἶνε;.. Βλέπετε τὸ πρόσωπό της;...

ΒΟΡΣΟΣ. — Λάμπει ἀπὸ καράν μοιάμβου... Θὰ ἔλεγε κανεὶς δτι φωτίζει τὸ πλῆθος, ποῦ την ἐπενφημεῖ.

ΤΟΡΕΛΛΟΣ. — 'Αλλὰ ποῖος εἶνε δ ἀνθρωπος ἐκεῖνος, ποῦ βαδίζει εἰς τὸ πλευρόν της;

ΒΟΡΣΟΣ. — Δὲν ηξεύρω... δέν τον γνωρίζω... τὸ πρόσωπό του εἶνε σκεπασμένον...

ΜΑΡΚΟΣ. — 'Ακούετε τὴν φρενίτιδα;... δλον τὸ μέγαρον σείεται καὶ τάνθη τῶν μεγάλων γαστρῶν πίπτουν κάτω... Νομίζεις δτι τὰ μαρμάρινα σκαλιά καὶ οἱ πλάκες σηκόνονται ὑπὸ τοὺς πόδας μας, διὰ νά μᾶς παρα-

σύρουν δλους πρὸς τὴν χαρὰν ποῦ ἀπλόνεται... "Α, τόρ' ἀρχίζω νὰ βλέπω... Τὸ πλῆθος ἔφθασεν εἰς τὰ κάγκελα... Βλέπω δτι διαχωρίζεται ἔξαφνα εἰς τὴν πλατεῖαν...

ΒΟΡΣΟΣ. — Ναί· τὸ πλῆθος ἀνοίγει ἐμπροσθεν τῆς Βάννας, καθὼς ἔκείνη προχωρεῖ, καὶ δεξιῷ καὶ ἀριστερῷ τῆς σχηματίζει τεῖχος, παράταξιν λατρείας θριαμβευτικήν... Τῆς φίτιουν ἄνθη, βάγια, περιστέρια... Αἱ μητέρες ἀπλόνουν τὰ χέρια, διὰ νὰ ἔγγιση τὰ παιδιά των· καὶ οἱ ἀνδρες σκύπτουν καὶ φιλοῦν τὲς πλάκες, ποῦ ἐπάτησε τὸ πόδι της... Προσέχετε... Πλησιάζουν... Δὲν κρατοῦνται πιά... Θά μας ἀναπόδογυρίσουν, ἀν ἀναβοῦν τὴν κλίμακα... Εύτυχως, οἱ φρουροὶ τρέχουν ἀπ' δλα τὰ μέρη διὰ νὰ φράξουν τὰς διόδους... Θά τους διατάξω νάπωθήσουν τὸν λαόν καὶ νὰ κλείσουν τὰ κάγκελα, ἀν εἶνε ἀκόμη καιρός...

ΜΑΡΚΟΣ. — "Οχι, δχι! ἀφήσατε νὰ διαχυθῇ κ' ἔδω η ἀγαλλίασις, ἀφ' οὐ ἐχειλίζῃ στὰς ψυχὰς των!... "Οταν τόσο μεγάλη εἶνε η λατρεία, ἀς ἀνατρέπῃ δτι θέλη, ἀδιάφορον!... "Υπέφεραν πάρα πολύ, ὥστε νὰ ἔπιτρέπεται εἰς τὴν χαρὰν τῆς σωτηρίας των, κάθε φραγμὸν νὰ καταλύῃ!... "Ω, καὶ δεξιὲ καὶ ἀγαπημένεις την ξεφωνίζω!... Βάννα!... Βάννα μου!... Σύ 'σαι ποῦ βλέπω εἰς τὸ πρῶτον σκαλοπάτι; "Ορμᾶ νὰ καταβῇ εἰς προϋπάρτησιν τῆς Βάννας, δλλ' δ Βόρσος καὶ δ Τορέλλος τὸν κρατοῦν). "Ανέβα, Βάννα! ἀνέβα!... Μὲ κρατοῦν ἔδω... φοβοῦνται τὴν χαράν!... 'Ανέβαινε, ἀνέβαινε, Βάννα, ωραιοτέρα τῆς Ιουδείδ καὶ ἀγνοτέρα τῆς Λουκοητίας!... 'Ανέβαινε, Βάννα, ἀνέβαινε μέσα εἰς τάνθη. (Τοέχει εἰς τὰς γάστρας, ἀποσπᾶ ἀνθροῦ μὲ τὰς δύο κεφαλαὶ καὶ φαίνει τὴν κλίμακα). "Εχω κ' ἔγω ἄνθη διὰ νὰ χαιρετίσω τὴν ζωήν!... "Εχω κ' ἔγω κρῖνα, δάφνες καὶ φόδα, διὰ νὰ στεφανώσω τὴν δόξαν! (Αἱ ἀνευφημίαι ἀντηχοῦν πλέον φρεγατιώδεις).

ΣΚΗΝΗ Β'

ΟΙ Αὐτοί, ΠΡΙΓΚΙΒΑΛΛΗΣ, ΒΑΝΝΑ.

"Η Βάννα, ἀκολουθοῦμένη υπὸ τοῦ ΠΡΙΓΚΙΒΑΛΛΗ, ἐμφανίζεται εἰς τὴν κλίμακα καὶ φίτεται εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ΜΑΡΚΟΥ ἐπὶ τῆς τελευταίας βαθμίδος. — Τὸ πλῆθος κατακλύζει τὴν κλίμακα, τὸ ἀνδρογον, τὰς στοάς, ἀλλ' δμως παραμένει εἰς κάποιαν ἀπόστασιν ἀπὸ τὸν δμολον, τὸν δποῖον σχηματίζουν ἡ ΒΑΝΝΑ, δ πΡΙΓΚΙΒΑΛΛΗΣ, δ ΒΟΡΣΟΣ καὶ δ ΤΟΡΕΛΛΟΣ.

BANNA, οιπτομένη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ
Μάρκου. — Πατέρα μου, εῖμ' εὐτυχής!...

ΜΑΡΚΟΣ, ἐναγκαλιζόμενος αὐτὴν οφικτά. —
Κ' ἔγῳ ἐπίσης, κύρι θεοῦ μου, ἀφ' οὗ μᾶς ἥλθες
πίσω... Στάσου νά σε κοιτάξω ἀνάμεσα ἀπ'
τὰ φιλιά μας... Σὲ βλέπω πιὸ χαρούμενη
παρ' ἀν ἐπέστρεφες ἀπὸ τὰ ὑψη τοῦρανοῦ αὐ-
τοῦ, ποῦ ψάλλει τόρα τὴν ἐπάνοδόν σου...
Ἄ, δ ἀπαίσιος ἐχθρός μας δὲν ἡμπόρεσε νάρ-
παξη οὐτε μιάν ἄκτιν' ἀπὸ τὰ μάτια σου, οὔτ'
ἔνα ἀπὸ τὰ κεῖλη σου χαμόγελο... .

BANNA. — Πατέρα μου, θά σας τα ἅπω...
Μὰ ποῦ εἶνε ὁ Γουΐδος;... Πρέπει νὰ τὸν
λυτρώσω πρὶν ἀπ' δλον. Δὲν ξέρεις ακόμη...

ΜΑΡΚΟΣ. — Ἔλα, Βάννα, ἐδῶ εἰνε... Ἔλα: ἔμιέ, μὲ διώχνουν, κ' εἶγε ἵσως δίκαιον ὅμως ἐσέ, σοῦ συγκωροῦν τὸ ἔξοχόν σου πταισμα, καὶ θέλω νά σε φίψω εἰς τὰς ἀγκάλας του, ὥστε τὸ τελευταῖον μου κίνημα, τὸ τελευταῖον βλέμμα μου νά σας ξαναύρῃ ἀγαπημένους... (*Τὴν στιγμὴν ταύτην, δὲ Γονίδος κάμνει ἐν βῆμα πρὸς τὴν Βάνναν.* — *Αὕτη ἑτοιμάζεται νά δμιλήσῃ καὶ θέλει νά φιθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας του ἀλλ' δὲ Γονίδος, δι' ἀποτόμου κινήματος, τὴν διακόπτει καὶ τὴν ἀπωθεῖ).*

ΓΟΥΙΑΔΟΣ, πρὸς τοὺς περιστοιχίζοντας αὐτόν, διὰ φωνῆς στραγγυμάδονς, ἐπιτάκτικῶς: —
Ἄρηστε μας!

BANNA. — "Όχι, όχι!... Νὰ μείνουν όλοι!... Γουΐδε, δὲν ξέρεις... Θά σου είπω... εἰς όλους θέλω νά το είπω... Γουΐδε, γυρίζω πίσω κα-θαρή, κανένας δὲν ...

ΓΟΥΙΔΟΣ, διακόπιων, ἀπωθῶν αὐτήν, καὶ
ὑψόνων τὴν φωνὴν ἐν τῇ δργῇ, ἡ ὅποια τὸν
κατέχει: — Μή με πλησιάζῃς σύ! . . Μή μ' ἔγ-
γιζῃς ἀκόμη! . . (Προχωρῶν πρὸς τὸ πλῆ-
θος, τὸ ὅποιον ἥρχισε νὰ κατακλύζῃ τὴν αἴ-
θουσαν καὶ τὸ ὅποιον ὀπισθοχωρεῖ πρὸς αὐτοῦ).
Τὸ ἀκούσατε; . . Σᾶς παρακαλῶ νά ἔξελθετε
καὶ νά μας ἀφήσετε μόνους. Εἶσθε κύριοι 'ετά
σπίτια σας: εἶμαι κύριος εἰς τὸ δικό μου.
Βόρσε καὶ Τορέλλε, καλέσατε τοὺς φρουρούς. .
"Α! σᾶς ἔννοω λαμπρά . . Σᾶς ἔλειπε ἔνα
θέαμα κατόπι τῆς μεγάλης ἑορτῆς! . . "Αλλὰ
δὲν θά το ἀπολαύσετε δὲν εἶνε διὰ σᾶς, δὲν
εἶσθε ἀξιοί του!. . "Εχετε κρέας καὶ κρασί·
ἔγω ἐπλήρωσα γιὰ δλους σας· τί ἄλλο περι-
μένετε λοιπόν; . . Τὸ δλιγώτερον, στοχάζομαι,
ποῦ ἡμποροῦσα νὰ ζητήσω, εἶνε τὸ νὰ μάφη-
σουν μόνον εἰς τὴν λύπην μου . . Πηγαίνετε
νὰ φάτε! Πηγαίνετε νὰ πιήτε . . "Έγω ἔχω

ἄλλες ἔννοιες τώρα, καὶ κράτω δάκρυα, ποῦ δὲν
θάτα θίητε . Πηγαίνετε, φύγετε, σᾶς λέγω!..

(Σιωπήλη μετακίνησις εἰς τὸ σπλῆθος, τὸ δόπιον δλίγον κατ’ δλίγον ἔξαφανίζεται). Μήν γέμεινε κανείς; . . Νὰ φύγουν δλοι! (‘Αρπάζων τὸν πατέρα τον ἀπὸ τὸν βραχίονα). Καὶ σύ! σὺ προπάντων! περισσότερον σύ, παρὰ κάθις ἄλλος, διότι σὺ πταίεις! . . Δὲν θά με ίδης νὰ χύνω αὐτὰ τὰ δάκρυα! . . ‘Α, θέλω νὰ εἴμαι μόνος, πιὸ μόνος παρὰ μέσα εἰς τὸν τάφον, διὰ νὰ μάθω ἐπὶ τέλους δὲ τι πρέπει νὰ ἥξεινω . .

(Παρατηρῶν τὸν Ποιγυιβάλλην, δ ὅποιος δὲν ἔκαινήθη). Καὶ σεῖς; . Ποιὸς εἰσθε σεῖς, ποῦ στέκεσθε ἔκει, σὰν σκεπασμένον ἄγαλμα; . . Τὸ αἰσχος εἰσθε τάχα ἡ δ ὑάνατος ποῦ περιμένει; . . Δὲν ἔννοιόσατε δτι πρέπει νὰ φύγετε; . . ('Αρπάζων τὸ δόρυ ἐνὸς φρουροῦ). "Η μῆπως θέλετε νὰ σᾶς διώξω μὲ κονταφέες; . . Τί, ψαύνετε τὸ ξίφος σας; . . "Ἐχω κ' ἐγὼ τὸ ιδικόν μου ἀλλὰ δὲν θὰ τὸ μεταχειρισθῶ πρὸς τὸ παρόν . . Δὲν θά το χρησιμοποιήσω πλέον παρὰ ἔναντίον ἐνός, ἐνὸς καὶ μόνου . . ἔκεινου . . Μὰ τί σημαίνουν αὐτοὶ σι πέπλοι, ποῦ σκεπάζουν τὸ κεφάλι σας; . . Δὲν ἔχω πολλὴν ὅρεξιν νὰ βλέπω τόρα καὶ μασκαρευμένους . . Δὲν ἀποκρίνεσθε; . . Σταθῆτε, θέλω νὰ ιδω τοιὸς εἰσθε! . . ("Πλησιάζει διὰ γάποσπάση τοὺς πέπλους· ἡ Βάννα ὁρμᾷ ἀναμέσον τοῦ Ποιγυιβάλλη καὶ αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἐμποδίζει).

B4NN4 — Mó rov ſyvíne!

ΓΟΥΙΑΟΣ, σταματῶν, ἔκπληκτος. — 'Α! Βάννα;... Σύ, Βάννα;... Καὶ ποῦ την ηὗρες τόστιμά δύναμαν;

BAUNA (ΛΑΖΑΔΑ ή ΛΕΩΝΑΣ)

BANNA. — Αὐτοῖς μὲν εώσιε.
ΤΟΥΙΛΟΣ. — Ἄ! ἄ! σ' ἔσωσε... Σ' ἔσωσε
κατόπιν... δταν ἦτο πλέον ἀργά... Ωραιὸν
ἔσογεν ἔκαμε... Θὰ ἦτο καλλίτεοα... .

BANNA, ζωηρῶς. — Ἀφησέ με τελοςπάντων
νά σου μιλήσω! . . . Γουίδε, σὲ παρακαλῶ . . .
Μὲ μιὰ μονάχα λέξι μου θὰ μάθης. . . Ναι,
μ' ἔσωσε, σοῦ λέγω! μ' ἐλυπήθη, μ' ἐσεβάσθη-
κε. . . Δὲν μ' ἄγγιξε. . . Δὲν μᾶγγιξε κανείς. . .
Τὸν ἔχω ἐδῶ 'στη φύλαξί μου. . . Τοῦ ἔδωσα
τὸ λόγο μου, τὸ λόγο σου, τοῦ ἔδωσα τὸ λόγο
μας. . . Γυρίζω πίσω καθαρὴ δύπις ἔφυγα . . .
Κράτησε τὸ θυμό σου. . . ἀφησέ με νά σου μι-
λήσω. . . Μή φοβᾶσαι τίποτε. . . ὅξει ειπε μία λέξι,
δὲν ἔκαμε ἔνα κίνημα ποῦ νά.

ΓΟΥΙΔΟΣ. — Μὰ ποιὸς εἶνε;... ποιὸς εἶνε;...

BANNA. — Ο Πριγκιβάλλης.

ΤΟΥΙΔΟΣ. — Ποιός; ἐκεῖνος; ποιός; αὐτὸς
ἐδῶ; ... εἶνε δὲ Ποιηγικιβάλλης; ...

BANNA. — Ναί, ναί· καί τον φιλοξενεῖς . . .
"Έχει έμπιστοσύνην εἰς ἐσέ . . . Εἶνε ό σωτρ-
ρος μας! . . .

ΓΟΥΙΑΟΣ μετά στιγμαίαν κατάπληξιν, καὶ μὲ δρμήν, μὲ παραφοράν. αὐξονσαν, ἡ δροία δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὴν Βάνναν νά τον διακόψῃ.
— “Ω, αὐτό, Βάννα μου...” ὡς, αὐτὸ πίπτει ἐπιτέλους ὡσὰν δροσιά καθαροστάλακτη ἀπὸ τοὺς οὐρανούς!.. “Ω, Βάννα, Βάννα μου!.. Είσαι μεγάλη, θαυμαστή, καὶ σ' ἀγαπῶ, καὶ τελοσπάντων σ' ἔννοιο!.. Ναί, ἔχεις δίκαιον ἀφ' οὗ ἐπρεπε νά γίνη, ἔτσι ἐπρεπε νά το κάμης.” Α! ἔννοιο τὸν δόλον σου, τὸν ίσχυρότερον ἀπὸ τὸ ἔγκλημά του!.. ‘Αλλὰ δὲν ἥξεν φα, δέν το είκα μαντεύσῃ... Μιὰ ἄλλη θά τον ἐφόνευεν, διπώς ή ‘Ιουδεῖ! ἐφόνευσε τὸν ‘Ολοφέρνην.’ Άλλὰ τὸ ἔγκλημά του εἶνε μεγαλήτερον ἀπὸ τοῦ ‘Ολοφέρνους, καὶ ἥθελεν ἐκδίκησιν μεγαλητέραν...’ Επρεπε νά συρθῇ ἐδῶ, μέσα ‘ετά θύματά του, ποῦ γρήγορα θὰ γίνουν δήμιοι του...’ Ο ψρίαμβος εἶνε τέλειος!..” Ακολούθως τὰ φιλήματά σου, ἥσυχα, ἥμερα, γλυκά, σὰν τὸ ἀρνάκι ποῦ ἀκολουθεῖ ἔνα κλωνὶ ἀνθισμένο!.. Δέν μας μέλει γιὰ τὰ φιλιά που δίδονται ἀπὸ μῆσος!.. Καὶ τόρα εἶνε πιασμένος ‘ετὴν παγίδα... Ναί είχες δίκαιον’ ἀν τον ἐφόνευες ἔκει, μόνη εἰς τὴν

σκηνήν του, μετά τὸ φοβερὸν κακούργημα, αὐτὸς δὲν θάταν ἀρκετό· δὲν θά το ἔβλεπαν, καὶ πάντα θὰ ἔμενεν ἀμφιβολίᾳ. . . "Ολοὶ ἐγνόριζαν τὴν βδελυρὸν συνθήκην· δλοι λοιπὸν πρέπει νὰ μάθουν πῶς θὰ τιμωρηθῇ ὁ ἀτιμάζων εἰς τοιούτον βαθμὸν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μας. . .
"Αλλὰ πῶς το κατώρθωσες; . . . Εἶνε δὲ μεγαλήτερος θρίαμβος, ἔξ οσων ή τιμὴ γυναικός. . .
"Α, θὰ τούς τα εἴπης μόνη σου!.. (Τρέχων εἰς τὸ ἄνδηρον καὶ κράζων μεγαλοφόνως:) "Ο Πριγκιψάλλης!.. Ό Πριγκιψάλλης!.. "Εχουμε τὸν ἔνθρον!

BANNA, ἀκολουθῶνσα αὐτὸν καὶ προσπαθῶνσα νά τον κρατήσῃ. — "Οχι, δχι, ἀκουσέ με . . . Οχι, δὲν εἶνε ἔτσι . . Γουίδε, σε παρακαλώ . . Όχι, Γουίδε, ἀπατᾶσαι . .

ΓΟΥΙΔΟΣ, ἀποσπώμενος καὶ ἐντείνων τὴν φωνήν: — "Αφησέ με . . . θὰ ίδης . . . πρέπει νὰ μάθουν ὅλοι . . (Κράζων τὸ πλῆθος). Τόρα ήμπορεῖτε, πρέπει νὰ ἔπιστρεψετε . . Καὶ σὺ πατέρα, ποῦ ἐσφήνωσες τὸ κεφάλι σου ἀνάμεσοι; αὐτὰ τὰ δύο κάγκελα, διὰ νὰ ίδης τὸ ἄπο

βῆσσομενον, ὡσὰν νὰ ἐπερίμενες θεὸν ἐκ μηχανῆς, νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ κακόν που ἐπροξένησες καὶ νάποκαταστήσῃ τὴν εἰρήνην!.. Ἐλα λοιπόν! ἡ εἰρήνη ἔφθασε, καὶ εἶνε θᾶυμα μέγα!.. Αὐτὸ ποῦ θὰ γίνη τόρα, καὶ οἱ πέτρες ἀκόμη πρέπει νά το ἀκούσουν, νά το ἰδούν, νά το θαυμάσουν!.. Δὲν κρύπτομαι πλέον, καὶ τὸ αἰσχός μου φεύγει!.. Ἀπὸ ἐδῶ θὰ ἔξελθω ἀγνότερος κι' ἀπὸ τοὺς ἀγνοτέρους, εντιγχέστερος κι' ἀπὸ ἐκείνους ποῦ τίτοτε δὲν ἔχασαν!.. Τόρα ἡμπορεῖτε νὰ ἐπευφημήσετε τὴν Βάνναν μου! Μαζί σας τὴν ἐπευφημῶ κ' ἔγω, καὶ δυνατώτερα ἀπ' δλους σας!.. (*Ωδῶν πρὸς τὴν αἴθουσαν τοὺς συνωστιζομένους εἰς τὸ ἄνδηρον.*) Αὐτὴν τὴν φορὰν θάπολαύσετε τὸ θέαμα... Υπάρχει δικαιοσύνη. *Ω!* τὸ ήξενρα καλά, μὰ δὲν ἐπίστενα ποτὲ δτι θὰ ἦτο τόσον γοήγορη!.. Ἐλόγιαζα, δτι θά την γυρεύω χρόνια καὶ καιρούς!.. δτι θὰ ἐπερνοῦσα τὴν ζωὴ μου παραμονεύοντάς την, παντοῦ, εἰς τὰ γυρίσματα τῶν ἀτραπῶν, εἰς τὰ δάση, εἰς τοὺς δρόμους!.. Καὶ τόρα νά, ποῦ ενδέθη ἔξαφνα εἰς αὐτὴν τὴν αἴθουσαν, ποῦ ενδρίσκεται ἐδῶ, ἐμπρός μου, ἐμπρός σας, ἐπάνω εἰς αὐτὰ τὰ σκαλοπάτια.. Πῶς; μὲ τί μεγάλον θᾶυμα;.. θά το μάθωμεν τὸ ἔκαμεν ἡ Βάννα!.. Μιὰ ποῦ ἐμβῆκεν ὅμως, θὰ κάμῃ τὸ ἔργον της!.. (*Πρὸς τὸν Μάρκον, λαμβάνων αὐτὸν ἐκ τοῦ βραχίονος.*) Βλέπεις καλὰ αὐτὸν τὸν ἀνθρώπον;

MARKOS — Ναί: ποὺς εἶναι:

ΓΟΥΓΙΑΣ. — Τὸν εἶδες ἐντοσούτῳ καὶ τὸν
ῷμίλησες, ὁ πρόθυμός του σὺ ἀγγελιοφόρος...
(*Ο Πρωγκιβάλλης στρέφει τὴν κεφαλὴν πρὸς
τὸν Μάρκον, ὁ δόποιος τὸν ἀραγγωῶντει.*)

ΜΑΡΚΟΣ. — Ο Πριγκιβάλλης! (*Συγκίνησις εἰς τὸ πλῆθος.*)

ΓΟΥΓΙΑΟΣ. — Ναί, ναί εἶνε αὐτός, αὐτότατος, ἀμφιβολία δὲν χωρεῖ . . . Πλησίασε λοιπόν, ίδες, ἄγγιξέ τον, μίλησέ του: ὸσως ἔχει καμμίαν νέαν παραγγελίαν . . . Δίκηρο δὲν εἶχα νὰ υποσχεθῶ ἔνα θαῦμα; . . . Πλησίασε, μὴ φοβᾶσαι, δὲν θὰ φύγη . . . Ἀλλὰ, κλείσατε καλά τὰς θύρας! . . . Δὲν ποέπει νὰ μᾶς τον ἀρτάση ἄλλο θαῦμα, ἀντίθετον! . . . Ὁμως μᾶς μή τον τελειώσωμεν, ἀμέσως: δις τον φυλάξωμεν διὰ μακροτέρας ήδονάς! . . . Ω σεῖς, δυστυχισμένοι μου ἀδελφοί, ποῦ τόσα βάσανα σᾶς ἔκαμε, ποῦ νά σας σφάξῃ ἥθελε καὶ νὰ πωλήσῃ τές γυναικες, τὰ παιδιά σας, ίδετε τον, εἶνε αὐτός εἶνε δικός μου, εἶνε δικός σας, εἶνε 'στήν ἔξουσίαν

μας, σᾶς λέγω!.. Μὰ δέν σας ἔκαμε σᾶς νὰ ὑποφέρετε δσον ἐμέ.. Θά τον λάβετ' εὐθύς... (Ἀποτελόμενος ἀμεσώτερον πρὸς τὸ πλήθος.) Εἰσθε δλοι ἔδω, καὶ θὰ γίνετε μάρτυρες... Πρέπει νὰ διευκρινισθῇ τὸ πρᾶγμα... Ἐννοήσατε καλὰ τὸ θαῦμα τὸ ἡρωϊκόν;... Ο ἄνθρωπος αὐτὸς ἔλαβε τὴν Βάνναν. Δὲν ἡμποροῦσε νὰ γίνη τίστε, σεῖς δλοι τὸ ἡθελήσατε καὶ σεῖς τὴν ἐπωλήσατε.. Δὲν καταρῶμαι πιὰ κανένα: δτι ἔγινεν ἔχατε τὸ δικαίωμα νὰ προτιμήσετε τὴν ζωὴν σας ἀπὸ τὴν καυμένη τὴν εὐτυχία μου. Ἀλλά, τι τρόπον θὰ εὑρίσκατε σεῖς, διὰ νάναζηρη ἢ ἀγάπη, δποὺ μ' αὐτὸ ἐφονεύετο; Ἡξείρετε νὰ καταλύτε, πρέπει καὶ νάνοικοδομῆτε. Ἔ, αὐτὸ ἔκαμεν ἡ Βάννα.. Ήδρε τρόπον πολὺ καλλίτερον ἀπὸ τὴν Λουκρητίαν καὶ τὴν Ἰουδείθ. Ἡ Λουκρητία ἐφονεύθη μόνη της ἢ Ἰουδείθ ἐφόνευσε τὸν Ὀλοφέρην. Ἅ, μὰ τὴν ἀλήθειαν, αὐτὸ θὰ ἥτο πάρα πολὺ ἀπλῶν, πάρα πολὺ ἀθόρυβον!.. Ἡ Βάννα δὲν φονεύει κανένα εἰς μίαν σκηνὴν κατάκλειστην σύρει ἔδω τὸ θῦμα ζωτανόν, καὶ μᾶς το παραδίδει δημοσίᾳ, τὸ θῦμα τὸ ἔξιλαστριον. Καὶ τόρα, δλοι θάποπλύνωμεν τὴν ἀτιμίαν, ποὺ συνεμερίσθημεν... Πῶς το κατώρθωσε;; Αὐτὴ θὰ μᾶς το εἴπῃ.

BANNA. — Θά σας το 'πῶ, μὰ εἶνε δλωσδίολου διαφορετικό... .

GOΥΙΔΟΣ, διακόπτων τὴν Βάνναν καὶ πλησιάζων αὐτὴν νὰ την ἐναγκαλισθῇ. — Νά σε φιλήσω πρῶτα, διὰ νὰ μάθουν δλοι... .

BANNA, ἀπωθοῦσα αὐτὸν ἰσχυρῶς. — "Οχι, δχι, δχι, ἀκόμη!.. "Οχι, δχι, ποτὲ πιά, ἀν δὲν μ' ἀκούσης!.. Ἀκουσέ με, Γούνδε.. Πρόκειται τόρα γιὰ τιμὴ πραγματικότερη, καὶ γι' ἀλλην εὐτυχία, παρ' αὐτὴ ποὺ σε πλανᾶ.. Ἅ, χαίρω πολὺ ποὺ ξαναγρύσαν δλοι!.. Μπορεῖ νά με ἀκούσουν πρὶν μάκούσης σύ, καὶ νά με καταλάβουν πρὶν με καταλάβης σύ... Ἀκουσέ με, Γούνδε.. δὲν ἔχομαι 'ετὴν ἀγκαλιά σου, παρ' ἀφοῦ μάθης... .

GOΥΙΔΟΣ, διακόπτων καὶ φλίβων αὐτὴν εἰσέπι. — Θὰ μάθω... ἀλλὰ θέλω πρὶν... .

BANNA. "Ακουσέ με, σοῦ λέγω!.. Ποτὲ δὲν εἴπα φέμματα μὰ σήμερα θὰ 'πῶ τὴν καθαρὴν ἀλήθεια, τὴ μεγάλη, ποὺ μὰ φορὰ κανεὶς τὴ λέγει, καὶ ποὺ σκοτόνει ἡ δίνει τὴ ζωὴ.. Ἀκουσέ με, Γούνδε, καὶ κοίταξέ με, ἀν δὲν μ' ἔκοιταξες ὡς αὐτὴ τὴν ὥρα, τὴν πρώτη καὶ τὴ μόνη ποὺ μπορεῖς νὰ μάγαπήσῃς, δποὺ θέλω καὶ τὸ ἐννοῶ ἐγώ.. Τόρα σου διμιλῶ

εἰς τὸνομα τῆς ζωῆς μας, τῆς ψυχῆς μας, τῆς ἀγάπης μας. Γίνουν ἵκανός νὰ πιστέψῃς τὸ ἀπίστευτο!.. Ο ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν μ' ἔλαβε... Ἡμποροῦσε νά μ' ἔκαμνε δτι ἡθελε, ἀφ' οῦ μὲ εἶχαν παραδώσῃ.. καὶ δμως βγαίνω ἀπ' τὴ σκηνὴ του, δποὺ θὰ ἔβγαιν' ἀπ' τὸ σπίτι ἀδελφοῦ.. Δὲν μ' ἔπειραξε..

GOΥΙΔΟΣ. — Γιατί;

BANNA. — Γιατὶ μάγαπα!

GOΥΙΔΟΣ. — "Α! αὐτὸ λοιπὸν ἡθελες νά μας πῆς;.. αὐτὸ δταν τὸ θᾶμα;.. Ναί, ναί, σὰν νάκουνσα κάτι, μὲ τὰ πρῶτα λόγια, κάτι ποὺ δέν το καταλάβαινα.. Ἡταν σὰν ἀστραπή δὲν εἶχα δώση προσοχή.. Ἐνόμισα δτι ἡ ταραχή, ἢ ζάλη, ἢ φρίκη.. Μὰ τόρα βλέπω, δτι πρέπει νὰ κοιτάξω καθαρότερα.. (Με φωνὴν αἴφρης ἡρεμωτέρα.) "Ωστε λοιπόν, δταν σὲ εἶχε 'ετὴ σκηνὴ του, νύκτα δλόκληρη, γυμνὴ σχεδὸν καὶ μόνη, δ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν σ' ἔλαβε;..

BANNA, ἐντόρως. — "Οχι!

GOΥΙΔΟΣ. — Δὲν σ' ἀγγιές;.. δὲν σ' ἔφριλησε;..

BANNA. — "Ενα φιλί μονάχα τοῦδωσα 'ετὸ μέτωπο καὶ μού τὸ ἔδωκεν δπίσω... .

GOΥΙΔΟΣ. — "Στὸ μέτωπο! 'ετὸ μέτωπο!.. Κύτταξε με, Βάννα.. Μοιάζω λοιπὸν μὲ ἄνθρωπον δποὺ πιστεύει, δτι τάστερια εἶνε σπόροι ἀπὸ ἔλλεβορον, καὶ δτι μπορεῖ κανεὶς νὰ σβύσῃ τὸ φεγγάρι, ἀν τρύση μέσα σὲ πηγάδι;.. Ἄπο πότε;.. "Οχι δὲν θέλω νὰ καθοῦμε ἔτσι τελειωτικά.. Δὲν βλέπω τὸ σκοπό σου μήπως παραμιλεῖς, ἀπὸ τὴ φρίκη ἀκόμη τῆς νυκτὸς, ποὺ σου ἐσήκωσε τὰ λογικά, ἢ τὰ δικά μου;..

BANNA. — Δὲν εἶνε παραμιλητό εἶνε ἡ ἀλήθεια.

GOΥΙΔΟΣ. — "Η ἀλήθεια, "Υψιστε Θεέ!.. μ' αὐτὴν κ' ἐγώ γυρεύω!.. "Ἐπρεπεν δμως νὰ ἥτο κάπως ἄνθρωπινή!.. Πῶς; "Ενας ἄνθρωπος σὲ ποθεῖ τόσον, ὥστε προδίδει τὴν πατρίδα του, καὶ ἀπεμπολεῖ δτι ἔχει διὰ μίαν μόνην νύκτα, καὶ ταπεινοῦται, καὶ καταστρέφεται διὰ παντός, καὶ κάμνει πρᾶγμα ποὺ δὲν ἔκαμε κανεὶς ποτέ, καὶ μένει ἔρημος καὶ ξένος εἰς τὸν κόσμον πῶς; δ ἄνθρωπος ποὺ σ' ἔχει εἰς τὴν σκηνὴν του, γυμνὴν καὶ μόνην εἰς τὴν ἔξουσίαν του, καὶ δέν του μένει ἄλλο παρά νύκτα αὐτή, ποὺ τόσον ἀκοιβά τὴν ἀγοράζει, δ ἄνθρωπος αὐτὸς εὐχαριστεῖται μ ἔνα φί-

λημα 'ετὸ μέτωπον, κι' ἔρχεται ἔδω διὰ νά τον πιστεύσωμεν;.. "Οχι πρέπει κανεὶς νὰ εἶνε δίκαιος.. τόσον πολὺ νὰ μήν περιγελᾶ τὴν δυστυχίαν... "Αν πράγματι ἔζητούσε αὐτό, τίς ἡ ἀνάγκη νὰ βυθίσῃ δλόκληρον λαὸν εἰς παρομοίαν νύκτα, καὶ νά με ρίψῃ εἰς τοιωτὸν σπαραγμὸν ψυχῆς, ἐκ τοῦ δποίου ἔξερχομαι σχεδὸν τρελλὸς καὶ κατὰ δέκα ἔτη γηραιότερος;.. "Ω, δην ἡθελε μόνον ἔνα φίλημα 'ετὸ μέτωπον, ήμποροῦσε νά μας ἔσωσε χωρὶς καὶ νά μας βασανίσῃ τόσον!.. "Ἐφθανε μόνον νά μας ἔρχεται δς λυτρωτὴς θεός.. "Οχι! δὲν ἀπαιτοῦν οὐδὲ προετοιμάζουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐν φίλημα 'ετὸ μέτωπον!.. Η ἀλήθεια ειδίσκεται εἰς τὰς κραυγὰς τῆς λύπης καὶ τῆς ἀπογνώσεώς μας .. "Ἐγὼ δὲν κρίνω νὴ δημόθεσις μὲ ἀφορᾶ προσωπικῶς, καὶ πιθανὸν νὰ εἶμαι σκοτισμένος. 'Άλλ' ἀς κρίνουν οἱ ἄλλοι καὶ ἀς ἀποκριθοῦν ἀντὶ ἐμοῦ. (Ἐπερωτῶν τὸ πλήθος.) Τὴν ἀκούσατε;.. "Ἐγὼ δὲν ἔξενδρω διατὰ δμιλεῖ ἔτσι.. ἀλλὰ δτι εἶπε τὸ εἶπε, καὶ σεῖς θὰ κρίνετε.. Σεῖς πρέπει νά την πιστεύετε, ἀφ' οὗ σᾶς ἔσωσε!.. Λοιπόν, τὴν πιστεύετε;.. "Ολούδσοι τὴν πιστεύουν, ἀς ἔξελθοιν ἀπὸ τὸ πλήθος καὶ ἀς ἔλθουν ἔως ἔδω, διὰ νὰ διαφεύσουν τὴν ἀνθρωπίνην λογικήν.. "Ἡθελα νά τους γνωρίσω καὶ νά ίδω πῶς εἶνε καμωμένοι!.. (Ο Μάρκος ἔξερχεται μόνος ἐκ τοῦ πλήθους, δθερ ἀκούνται μερικοὶ γύμνοι δειλοὶ καὶ δυσδιάκριτοι.)

MAPKOΣ, δρμῶν εἰς τὸ μέσον τῆς σκηνῆς. — Τὴν πιστεύω.

GOΥΙΔΟΣ. — Σὺ εἶσαι συνένοχος! 'Άλλα οἱ ἄλλοι, οἱ ἄλλοι;.. Ποὺ εἶνε ἔκεινοι ποὺ πιστεύουν;.. (Πρὸς τὴν Βάνναν.) Τὸν βλέπεις;.. Αὐτοί, ποὺ τους ἔσωσες, φιβοῦνται τὰ γέλια ποὺ θὰ ἔγειμισαν τὴν αἴθουσαν, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη ποὺ ἔψιθυριζάν, δὲν τολμοῦν νὰ παρουσιασθοῦν. Κ' ἐγώ, ἐγώ ἔπρεπε νά;..

BANNA. — Αὐτοὶ δὲν ἔχουν δημόθεωσιν νὰ με πιστέψουν σὲ δμως, ἀφ' οὗ μ' ἀγαπᾶς.. .

GOΥΙΔΟΣ. — "Α, ἐπειδὴ ἐγώ σ' ἀγαπῶ, πρέπει νὰ γίνω παίγνιον!..

BANNA. — Κοίταξέ με, Γούνδε.. Βάζω δλη μου τὴ δύναμι, δλη μου τὴν τιμὴ, δσην εὐγνωμοσύνη σοῦ χωστῶ, σ' αὐτὸ τὸ τελευταῖον βλέμμα.. "Ο ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν μ' ἔλαβε.. . Ιδοὺ η ἀλήθεια..

GOΥΙΔΟΣ. — Καλά, καλά, πολὺ καλά.. Δὲν θέλω ἄλλο τίποτε.. Τόρα τὰ ξεύρω δλα.. . Ναί, εἶνε η ἀλήθεια, η καλλίτερα, εἶνε η ἀ-

γάπη.. Τόρα ξννοῶ.. "Ἡθελες νά τον σώσης.. Δὲν ξεύρω πόσο μιὰ νυκτιὰ ἡμπόρεσε νὰ μεταβάλῃ γυναικα πού την εἶχα τόσον ἀγαπήσῃ.. 'Άλλα δὲν ἔπρεπε νά τον σώσῃς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.. (Υψῶν τὴν φωνήν). 'Ακούσατε με, σεῖς δλοι!.. Εἶνε η τελευταία φορά.. Θὰ κάμω ἔνα δροκον!.. Κρατοῦμαι ἀκόμη ἀπὸ τὸ χειλος καποιου πράγματος, ποὺ εἶνε ἀπύθμενον δς ἀβυσσος.. Μοῦ μένει μιὰ στιγμὴ ποὶν νάνοιξω τὰ χέρια μου, καὶ δὲν θέλω νά την χάσω.. Μ' ἀκούνται ἀκόμη;.. "Η φωνή μου δὲν ἔχει πλέον δύναμιν.. Πλησιάσατε, ἀν εἶνε ἀνάγκη.. Βλέπετε αὐτὸν τὸν γυναικα; βλέπετε καὶ αὐτὸν τὸν ἀνδρα;.. Εἶνε βέβαιον, δτι ἀγαπῶνται.. Λοιπόν, μη λησμονήσετε:— Ζυγίζω κάθε λέξιν μου μὲ τόσην προσοχήν, μ' δσην ζυγίζουν τὸ λατρικὸν παρὰ τὸ προσκεφάλαιον τοῦ ἑτοιμοθάνατου— λοιπόν, θὰ ἔξελθουν ἀπ' ἔδω ἐλεύθερα, μὲ τὴν συγκαταθεσίν μου, ἀβλαβεῖς, χωρὶς νὰ κακοποιηθοῦν ἀπὸ κανένα.. καὶ θὰ πάρουν μαζί των δτι τοὺς ἀρέσει.. Ανοίξετε, κάμετε τους τόπον νὰ περάσουν, καὶ φάνατε τους μὲ λουλούδια, ἀν θέλετε.. Θὰ δηλαγίαν δὲν δημόθεα, μὲ τὴν φρέη ἡ ἀγάπη των.. φθάνει μόνον αὐτὴ ἡ γυναικα, ποὺ ἀλλη φορὰ ἔταινε μονάχα.. Δὲν εἶνε τέχνασμα, δὲν εἶνε παγίς.. Εκάμα δροκον κ' εἶνε μάρτυρες δλοι!..

BANNA. — Είπα τὴν ἀλήθεια.. Δὲν μ' ἔπειραξε..

GOΥΙΔΟΣ. — Πολὺ καλά. 'Εμιλήσατε; τὸν κατεδικάσατε! Δὲν γίνεται πλέον τίποτε. Καὶ τόρα ἔμπρος!.. (Πλησιάζω τοὺς φρουρούς καὶ καταδεικνύων τὸν Προγκιβάλλην.) "Ο ἄνθρωπος αὐτὸς μοῦ ἀνήκει πιάστε τον, δέστε, τὸν, καταβάστε τον εἰς τὸ δημόγειον, κλείστε τον εἰς τὴν βαθυτέραν εἰρκτήν. Θὰ καταβῶ κ' ἐγώ μαζί σας. (Πρὸς τὴν Βάνναν.) Σεῖς δὲν θά τον ξαναδῆτε πιά καὶ θὰ ἔλθω νά σας πῶ τὴν τελευταίαν ἀλήθειαν, ποὺ δημόκαλυφουν τὰ τελευταῖα τον λόγια σὲ λίγο..

BANNA, δρμῶσα ἐν τῷ μέσῳ τῶν φρουρῶν, οἱ δποὶ συλλαμβάνονταν τὸν Προγκιβάλλην.— "Οχι! δχι! Εἶνε δικός μου!.. Είπα ψέμματα! ψέμματα!.. μ' ἔλαβε! μ' χάρικε! μ' ε-

έλαβε!.. (Απωδούσα τοὺς φρουρούς.) Μακριά, σεῖς οἱ ἄλλοι! Μή μου πέρνετε τὸ δικό μου... Εἶνε δικός μου, κανενὸς ἄλλου!.. Θέλω μὲ τὰ χέρια μου τὰ ἴδια... τὸν ἀνανδρο! τὸν ἄτιμο! μ' ἔλαβε! μ' ἔλαβε!..

ΠΡΙΓΚΙΒΑΛΛΗΣ προσπαθῶν νὰ καλύψῃ τὴν φωνήν της.—Ψεύδεται! Ψεύδεται! Ψεύδεται διὰ νά με σώσῃ, ἄλλὰ καμμία βάσανος...

BANNA.—Σωπάτε!.. (Στρεφομένη πρὸς τὸν λαόν.) Φοβᾶται!.. (Πλησιάζοντα τὸν Πριγκιβάλλην, ὡς διὰ νά τῷ δεσμεύσῃ τὰς χεῖρας.) Δόστε μου λοιπὸν τὰ σχοινιά, τές ἀλυσίδες καὶ τὰ σίδερα!.. Τόρα ποῦ ξέσπασε τὸ μῆσθος μου, ἐγώ τον δένω κ' ἐγώ τον παραδίνω! (Χαμηλοφάνως πρὸς τὸν Πριγκιβάλλην ἐν ὃ τῷ δεσμεύει τὰς χεῖρας.) Σώπα!.. καὶ μας σώζει!.. Σώπα, καὶ μας ἔνδονει!.. Εἴμαι δική σου, σ' ἀγαπῶ!.. "Αφρέσ με νά σε δέσω.. Θὰ εἴμαι διφύλακάς σου, θὰ σ' ἔλευθερώσω.. Θὰ φύγω μαζί!.. (Φωνάζοντα, ὡς ἐὰν ἥθελε νάγκασσή τὸν Πριγκιβάλλην νὰ σιωπήσῃ.) Σωπάτε! (Πρὸς τὸ πλήθος.) Μὲ παρακαλεῖ σιγά, μου γυρεύει χάρι!.. (Αποκαλύπτοντα τὸ πρόσωπον τὸν Πριγκιβάλλη.) Κοιτάξετε αὐτὸν τὸ πρόσωπο!.. "Εχει ἀκόμη τὰ σημάδια τῆς φρικτῆς ἔκεινης νύκτας!.. (Διανοίγοντα τὸν μανδύαν τῆς ἐπὶ τοῦ καθηγαμένον τῆς ὅμοιον.) Κ' ἐγώ ἔχω τὰ σημάδια!.. Τί τρομερὴ ἔρωτικὴ νυχτιά!.. Ιδέτε τον, αὐτὸς εἶνε!.. διανανδρος! διατιμος!.. (Βλέποντα δὴ οἱ φρουροὶ κινοῦνται διὰ νάπαγγον τὸν Πριγκιβάλλην.) "Οχι, όχι, ἀφήσετε μου τὸν!.. Εἶνε ή λεία μου! Τὴν θέλω μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό μου!.. Προσέχετε τὸν!.. Κρατεῖτε τὸν!.. Δὲν βλέπετε ποῦ θέλει νὰ φύγῃ!..

GOΥΙΔΟΣ.—Διατί ἥλθε;.. διατί εἶπες ψέμμα;

BANNA, ἐν ἀμηχανίᾳ, ἀναζητοῦσα τὰς λέξεις, —Εἶπα ψέμμα... δὲ ξέρω.. δὲν ἥθελα νὰ πῶ... "Ακουσε, τόρα θὰ.. ναί, ναί, τόρα πιὰ θὰ ἔννοήσης!.. Δὲν ξέρει κανεὶς τί κάμνει... Δέν τα προβλέπει δλα ἀπὸ πρὸν... "Οταν ἐπήγαινα ἔκει, όχι, δέν το εἶχα 'τὸν νοῦ μου... 'Αλλὰ ἔτσι ἥλθαν τὰ πράγματα .. Ναί, ναί, θὰ μάθης... διέπλως ἔξεσχίσθη!.. Λυποῦμαι γιὰ τὴ λύπη σου, ἄλλὰ σύ το θέλησες... "Ω, φοβήθηκα γιὰ σένα, φοβήθηκα γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ γιὰ τὴν ἀπελπισία της. Τόρα ὅμως ποῦ το θέλεις καλά! θὰ σού το 'πῶ... (Μὲ φωνὴν ἡρεμωτέραν καὶ σταθερωτέραν). "Οχι, όχι, δέν μου πέρασεν ή ἰδέα ποῦ εἶπες.

Δέν τον ἔφερα μέσα 'στοὺς δημίους του γιὰ νὰ ἐκδικηθοῦμε μαζί.. . Η ἰδέα ή δική μου δὲν ἔταν τόσον εὔμορφη, μὰ σ' ἀγαποῦσε περισσότερο... "Ηθελα νά τον σύρω εἰς θάνατον σκληρόν· ἥθελα δύμως κ' ἔνα ἄλλο: ή ντροπιασμένη ἐνθύμησι τῆς ντροπιασμένης νύκτας νὰ μὴ βαρύνῃ καὶ σέ, ἔως τὸ τέλος τῆς ζωῆς μας. Θάπερνα τὴν ἐκδίκησί μου διομόναχη, κρυφά, εἰς τὸ σκοτάδι θά τον πέθαινα σιγά-σιγά, λίγο-λίγο, ἔωστότου τὸ αἷμα του, ρέωντας στολαγματιὰ-σταλαγματιά, ἥθελεν ἔξαλειψη δλο τὸ κακούργημά του... Καὶ σὺ ποτὲ δὲν θὰ ἔμαθαινες τὴν τρομερὴν ἀλήθειαν· κ' ἡ τρομερὴ ἐνθύμησι τῆς δὲν θὰ πρόβαινε σὰ φάντασμα ἀνάμεσα εἰς τὰ γλυκύτατα φιλιά μας... Φοβήθηκα, τὸ ἔξομολογοῦμαι, μήπως βλέπωντας αὐτὸν τὸ φάντασμα, δὲν θὰ ἡμιποροῦσες πιὰ νὰ μάγαπᾶς .."Ημιουν τρελλή, τὸ ξέρω... πάρα πολλὰ ἔζητησα... "Θέλησα πράγματα ἀδύνατα!.. Μὰ θά τα μάθης δλα... (Αποτελούμένη πρὸς τὸ πλήθος). "Αφ' οὖς ἐφθάσαμεν ἔως ἐδῶ, καὶ ἀφ' οὗ εἶνε πλέον ἀργὰ διὰ νάποσκεπασθοῦν γι' ἀγάπη τοῦ ἀνδρός μου, πρέπει νά τα μάθετε καὶ σεῖς... καὶ δλα θὰ τὰ πῶ γιὰ νά με κρίνετε. 'Ιδοὺ τί ἔκαμα: Αὐτὸς δ ἀνθρωπος, δ ἀνανδρος, μ' ἔλαβε λοιπὸν καθὼς εἶπα. "Ηθελα νά τον σκοτώσω, κ' ἐπαλαίψαμε.. 'Αλλὰ μ' ἔξαρμάτωσε... Τότε μου ἥλθε στὸ νοῦ μιὰν ἄλλη ἐκδίκησι, βαθύτερη, καὶ τον ἐγλυκοκοίταξε. 'Εκείνος τὸ ἐπίστεψε. "Ω, οι ἀνδρες εἶνε ἀνόητοι!.. Καλὰ κάμγουν πού τοὺς ἀπατοῦν!.. Λατρεύοντας τὸ φέμα!.. "Οταν τοὺς δείχνης τὴν ζωή, νομίζουν δτι εἶνε διάνατος!.. "Οταν τοὺς προσφέροντας τὸ θάνατο, τὸν πέρονυν γιὰ τὴ ζωή!.. 'Ενόμιζεν δτι μὲ πέρνει αὐτὸς καὶ τὸν ἐπῆρα ἔγω!.. Νά τος τόρα μέσ' τὸν τάφο του, ποῦ ἔγω θά τον σφαλίσω! Τὸν ἔφερα ἔως ἐδῶ μὲ τὰ φιλιά μου, ἡμερο σὰν τὸ ἀρνάκι.. Καὶ τόρα εἶνε 'στὰ χέρια μου, ποῦ δὲν θά τον ἀφίσουν πιά... "Α, θραϊέ μου Πριγκιβάλλη! σοῦ έχω φιλιά, δσα ποτὲ κανένας δὲν ἔχαρηκε!

GOΥΙΔΟΣ, πλησιάζων. — Βάννα!

BANNA.—Κοίταξε τὸν ἀπὸ κοντά... "Ηταν γεμάτος ἐλπίδες! Μ' ἐπίστεψε προτήτερα, σὰν τὸν εἶπα: « Πριγκιβάλλη, σ' ἀγαπῶ!.. » "Ω, θά με ἀκολουθοῦσε αὐτὸς καὶ ὡς τὸν ἄδη, ὡς τὴν κόλασι!.. "Ετσι δὰ τὸν ἐφιλοῦσα... (Τὸν ἔναγκαλίζεται καὶ τὸν φιλεῖ περιπαθῶς). Γιανέλλε, σ' ἀγαπῶ!.. δος μου λοιπὸν πίσω

καὶ πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Μάρκου, δι ποῖος προσέτρεξε νά την ὑποστηρίξῃ.)

ΜΑΡΚΟΣ ταχέως καὶ χαμηλοφάνως, ἐνῷ κλίνει πρὸς τὴν Βάνναν, τὴν δποίαν ὑποβαστάζει. — Ναί, Βάννα, σ' ἔννόησα... 'Εννόησα τὸ φεῦδός σου... "Εκαμες τάδινατα... Καὶ ή ζωὴ ἔχει δίκαιοιν... Σύνελθε, Βάννα... Πρέπει νὰ ἔξακολουθῶμεν νὰ φευδώμεθα, ἀφ' οὗ δὲν μας πιστεύουν... (Κράζων τὸν Γονίδον) Γονίδε, σὲ φωνάζει... Γονίδε, ἔξυπνα...

GOΥΙΔΟΣ, προστρέχων καὶ λαμβάνων τὴν Βάρραν εἰς τὰς ἀγκάλας του. — Βάννα μου.. χαμογελᾷ. . Βάννα μου, μίλησέ μου... "Ανοιξε τὰ μάτια σου, Βάννα... "Ελα, ἔλα, κοίταξε με!.. Ποτέ μου δὲν ἀμφέβαλα... Τόρα ἐτελείωσαν δλα, καὶ δλα θὰ λημπιονηθῶν μὲ τὴν ὥραιαν ἐκδίκησι... "Ηταν ἔνα κακὸν δνειρο..

BANNA, ἀνοίγοντα τὸν διφθαλμούς, μὲ φωνὴν ἀσθενῆ. — Ποῦ εἶνε;.. Ναί, ξεύρω... Μὰ δόστε μου τὸ κλειδί.. τὸ κλειδὶ τῆς φυλακῆς του... Δὲν πρέπει ἄλλος νά...

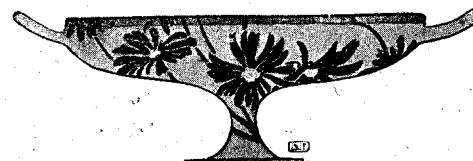
GOΥΙΔΟΣ. — Οι φρουροὶ τόρα θὰ ἔλθουν.. θὰ σου τὸ δώσουν 'στὰ χέρια σου... *BANNA*. — Τὸ θέλω γιὰ μένα.. μόνο γιὰ μένα.. γιὰ νὰ ξεύρω καλά.. κ' δλλος κανεὶς νὰ μὴ.. "Ηταν ἔνα κακὸν δνειρο.. Τόρο' ἀρχίζει τὸ δραῖον!.. Τόρο' ἀρχίζει τὸ δραῖον!..

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

MAURICE MAETERLINCK

Μετάφρασης Γρ. Ε.

[Απαγορεύεται η παράσταση τῆς, "Μόρνας Βάρρας" κατὰ τὴν μετάφρασην ταῦτην, ἄτεν διείλεται τῷν «Παραθηγαίων»].

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΒΙΡΧΩΒ

Η ζωή — μία πλουσία και πολύτροπος ζωή — άπεισθείη πρό διλγάνων ήμερων, εἰς τὰ στήθη τοῦ σοφοῦ δστις, βαθύτερον και ὀξυδερκέστερον ἐμελέτησε και ἐβόλισε και ἐμάντευσε τὰ μυστήριά της. Μὲ τὸν Ροδόλφον Βίρχωβ ἐκλείπει μία ἀπὸ τὰς μεγαλειτέρας ἐπιστημονικάς φυσιογνωμίας τοῦ λήξαντος αἰῶνος και ἵσως δ τελευταῖος ἀντιπρόσωπος τῆς γενεᾶς τῶν μεγάλων ιατροφιλοσόφων τοῦ παρελθόντος.

Σήμερον τὰ γενικὰ πνεύματα, αἱ ὑπέροχοι ἐποπτικαὶ διάνοιαι, τὰ μεγάλα συνθετικὰ πνεύματα, ὅλονέν ἐκλείπουσιν ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς ιατρικῆς μετὰ τῶν τελευταίων λειψάνων τῆς ἐπιστήμης τοῦ παρελθόντος. Η ιατρικὴ ἀποσχισθεῖσα σήμερον εἰς μυριάδας εἰδικοτήτων, συμφορηθεῖσα ἀπὸ τὴν πλουσίαν συγκομιδήν, τὴν προσαγομένην καὶ ἐκάστην ἐκ τῶν συναφῶν αὐτῇ περὶ τὴν φύσιν ἐπιστημῶν, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δποίων κατὰ τὸν Κυβιέρον αὐτὴ πρώτη ἔδωκε τὴν ἀρχικὴν ὁδησιν, ἀποσπασθεῖσα ἐκ τοῦ μελετητηρίου εἰς τὸ ἐργαστήριον και τὴν κλινικήν, φαίνεται εὐνοοῦσα μᾶλλον τὰ ἀναλυτικὰ πνεύματα, τὰς στενὰς εἰδικότητας, τὰς περιωρισμένας ἐργασίας, τὰς μερικὰς παρατηρήσεις ἀπὸ τῶν δποίων συνοικοδομεῖται μὲν πλουσιώτερον και μεγαλοπρεπέστερον τὸ οἰκοδόμημα τῆς ιατρικῆς τοῦ μέλλοντος και εὐχεραίνεται τὸ ἐργον τῆς διαγνωστικῆς και ὁμιλίας τῶν νόσων, ἀλλὰ ταυτοχρόνως συμπνίγονται αἱ μεγάλαι προσωπικότητες, διανέμεται ἡ προσωπικὴ ἐργασία, και πρὸ τῆς δημιουργίας ἐνὸς οὗτως εἰπεῖν ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀραιοῦνται αἱ τάξεις τῆς μεγάλης ιατρικῆς ἀριστοκρατίας, τὴν δποίαν ἐγγράφουσαν οἱ παρελλόντες αἰῶνες και τῆς δποίας εἰς τῶν τελευταίων ἀντιπροσώπων ἐκλείπει, ὁ μέγας Γερμανὸς ἀνατόμος και ἀνθρωπολόγος. Μία ἐργασία πλουσία και ἀπέραντος ἀναδίδεται σήμερον ἀπὸ τὰς μυριάδας τῶν ἐπιστημονικῶν ἐργαστηρίων, ἀλλ' ἐργασία συρρέουσα οὗτως εἰπεῖν ὡς ἀνώνυμον ψεῦμα, εἰς τὰς πηγὰς τοῦ δποίου κρύπτονται οἱ ἐργάται οἱ σχεδὸν ἄγνωστοι εἰς τὰ ὅμματα τοῦ κόσμου, οἱ καταναλίσκοντες ἔστιντος ἐπὶ τῶν φακῶν τοῦ μικροσκοπίου, ἐπὶ τῶν καλ-

λιεργειῶν τῶν μικροβίων, παρὰ τὰ δργανα τὰ πολιώνυμα τῶν ἐργαστηρίων τῆς φυσιολογίας, τῆς χημείας και τῆς μικροσκοπικῆς τέχνης, παρὰ τὰς κλίνας τῶν νοσοκομείων ἡ παρὰ τὰ μάρμαρα τῶν ἀνατομικῶν τραπεζῶν. Ο πολλαπλασιασμὸς τῶν μέσων τῆς παρατηρήσεως, τῆς ἐρεύνης, τοῦ πειράματος ηὔξησεν ἵσως τὸ ποσὸν τῆς ἀτομικῆς ἐργασίας, ἐπολλαπλασίασε τὰς διμαδικὰς εἰσφορὰς εἰς τὴν ἐπιστήμην, κατέστησεν εὐκολώτερον, φωτεινότερον και ἀπλούστερον τὸ ἔργον τοῦ πρακτικοῦ ιατροῦ, εὐηγέτησε τὴν ἀνθρωπότητα, ἥλατωσεν δμος τὴν ἐπιστημονικὴν σκέψην και ἥραίωσε τὴν φάλαγγα τῶν μεγάλων φιλοσόφων τῆς ιατρικῆς, πρὸς τὸ ἐργον τῶν δποίων μετὰ σεβασμοῦ και λατρείας θάνατορέχωσι πάντοτε οἱ ἀρεσκόμενοι νὰ ἐντρυφῶσι, ὑπὲρ τὰ πρακτικὰ ἀποτελέσματα εἰς τοὺς ὠραίους κόσμους τῆς σκέψεως, εἰς τὰ θαύματα τῶν συλλογισμῶν, εἰς τὴν βαθύτητα τῶν διανεγτικῶν βολισμάτων. Ο Ροδόλφος Βίρχωβ εἶδε τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀνατροπὴν, τῆς ιατρικῆς τάξεως και παρέστη μάρτυς τοῦ χωρισμοῦ τῆς ιατρικῆς εἰς τὴν παλαιὰν και τὴν νέαν ιατρικήν.

Ο Βίρχωβ ἔζησε τὰς δύο ταύτας ἐποχὰς και ἀντεμετώπισε τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν ητος ἐπετελέσθη διὰ τῶν ἐργασιῶν τῆς Παθολογικοῦ-Ανατομικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων και βραδύτερον διὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Παστρέρ και τοῦ Κώχ, αἵτινες ἔθεσαν τὰς βάσεις τῆς αἰτιολογικῆς η μικροβιολογικῆς σχολῆς και ἔσυραν τὴν ιατρικὴν ἀπὸ τῆς ψυχρᾶς σπουδῆς τῶν παθολογικῶν ἐπεξεργασιῶν εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῶν αἰτίων τῶν προκαλούντων ταύτας. Πρὸς τὰς νέας ταύτας θεωρίας δ Βίρχωβ ἐμεινε δύσπιστος καὶ ἀρχὰς ἐπὶ πολὺ δὲ και κατεπολέμησε τὰ καινὰ δαιμόνια. Δὲν εἶνε δυσεξήγητον ἵσως τὸ πρᾶγμα δι' ἓνα σοφὸν βλέποντα νὰ καταρρέῃ περὶ ἕαυτὸν διόλκηρον τὸ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα, εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ δποίου κατέβαλε τοὺς πλουσιωτέρους και τιμιωτέρους λίθους. Ο μισονεῦσμὸς ἄλλως τῶν γερόντων, η δύσκολος και ἐπίπονος προσαρμογὴ πρὸς τὸ νέον περιβάλλον δὲν στερεοῖται και δργανικοῦ τινος λόγου. Τὰ ἐγκεφαλικὰ κύτταρα, ἀκολουθοῦντα τὸν γενικὸν νόμον τῆς σκληρύνσεως και ἀποτιτανώσεως τῶν

δργανικῶν ιστῶν, καθίστανται ἐπὶ μᾶλλον και μᾶλλον δυσκολοδόνητα πρὸς τοὺς νέους ἐρεθισμοὺς και οἱ σοφώτεροι δὲ δὲν διαφεύγουσι τὸν σκληρὸν νόμον ποιᾶς τινος ἀποστεώσεως τῶν ἰδεῶν, ποιᾶς τινος ψυχικῆς σκληρύνσεως, οὗτως εἰπεῖν, καθιστώσις ἀντοὺς δυσκόλους πρὸς τὰς νέας θεωρίας και πρὸς τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν σκληρών εἰκόνων μέχρις τὴν ἐμβριόνην και τὴν βαθύτητα τῶν λόγων, συνεένυμασεν ἔστιν δὲν τῇ ἐθνικῇ δράσει τῆς πατριόδοσος τοῦ πρωτοστατήσας εἰς δλα τὰ ἐργα τῆς προόδου, ἀναδείξας παρὰ τὴν σκέψην και τὴν σοφίαν ἀρετάς δράσεως και ἐνεργείας δξιοθαυμάστου. Τὰ μεγαλειτέρα κοινωφελῆ και πατριωτικὰ ἐργα ἐν Γερμανίᾳ εῦρον αὐτὸν πάντοτε πρωτοστατοῦντα εἰς σωματεῖα, συλλόγους, ἔταιροις. Καὶ παρ' δλην αὐτὴν τὴν δρᾶσιν δὲ ἀνὴρ τοῦ μελετητηρίου, τὸν ἐργαστηρίου και τῆς σκέψεως, ἔξηκολούθησε μέχρις ἐσχάτων πλουτίζων τὴν ἐπιστήμην, συγγράφων, διαλεγόμενος, διδάσκων, ὑπὸ τὸ βαρὺ ἀχθός τῶν χρόνων και συνθέτων τὸ πλουσιώτατον αὐτοῦ ἐπιστημονικὸν ἐργον, περὶ τὴν μελέτην τοῦ δποίου ἐπὶ πολὺ δάπανοληδῶσιν αἱ ἐπιστημονικαὶ γενεαί.

Αἱ στοιχειώδεις αὐταὶ γραμμαὶ δὲν δύνανται βεβαίως νὰ συνθέσωσι τὸ ἐργον τοῦ μεγάλου νεκροῦ. "Οσον ἀφορᾷ τὴν σημασίαν τοῦ ιατρικοῦ αὐτοῦ ἐργου δ καθηγητῆς Bouchard συνώψισεν αὐτὸν ἀρκετὰ εὐκρινῶς εἰς τὸ πρὸς τὸν Βίρχωβ ἔγκωμιον. «Ο Βίρχωβ, λέγει δ Γάλλος σοφός, δὲν εἶπε οὔτε τὸ διατί τῆς νόσου, οὔτε τὴν μέθοδον κατὰ τὴν δποίαν τὸ αἴτιον προκαλεῖ τὴν νόσον ἀλλ' εἶπεν, αὐτὸς πρώτος, τὸ πῶς τῆς νόσου, τὴν διαδοχὴν τῶν νοσήρων διορισθεὶς διὰ τὴν Πανεπιστημιό. Μετὰ ἐν ἑτος δμως προσεκλήθη ὡς τῆς Παθολογικῆς Ανατομικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων και ἀπελύθη τῆς θέσεως τοῦ εἰς τὴν πολιτικήν, ἀπελύθη τῆς θέσεως τοῦ εἰς τὸ Πανεπιστημιό. Μετὰ ἐν ἑτος δμως προσεκλήθη ὡς τῆς Παθολογικῆς Ανατομικῆς εἰς τὸν Βυρτσούογη Πανεπιστήμιον. Τῷ 1856 ἐπανῆλθεν εἰς τὸν Βερολίνον διορισθεὶς διὰ τὴν Παθολογικήν, και ταρατίσας ἔδιον σπουδαστήριον ἐν τῷ περιοδικῷ Ιατρικὴν Αναμόρφωσιν» ἀλλ' ἔνεκα τῆς ἀναμίξεως τοῦ εἰς τὴν πολιτικήν, ἀπελύθη τῆς θέσεως τοῦ εἰς τὸ Πανεπιστημιό. Μετὰ ἐν ἑτος δμως προσεκλήθη ὡς τῆς Παθολογικῆς Ανατομικῆς εἰς τὸν Βίρχωβ ἔγκωμιον. «Ο Βίρχωβ, λέγει δ Γάλλος σοφός, δὲν εἶπε οὔτε τὸ διατί τῆς νόσου, οὔτε τὴν μέθοδον κατὰ τὴν δποίαν τὸ αἴτιον προκαλεῖ τὴν νόσον ἀλλ' εἶπεν, αὐτὸς πρώτος, τὸ πῶς τῆς νόσου, τὴν διαδοχὴν τῶν νοσήρων διορισθεὶς διὰ τὴν Παθολογικήν. Μετὰ ἐν ἑτος δμως προσεκλήθη τῆς Παθολογικῆς Ανατομικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων και ἀπελύθη τῆς θέσεως τοῦ εἰς τὸ Πανεπιστημιό. Τῷ 1856 ἐπανῆλθεν εἰς τὸν Βερολίνον διορισθεὶς διὰ τὴν Παθολογικήν, και ταρατίσας ἔδιον σπουδαστήριον ἐν τῷ περιοδικῷ Ιατρικὴν Αναμόρφωσιν» ἀλλ' ἔνεκα τῆς ἀναμίξεως τοῦ εἰς τὴν πολιτικήν, ἀπελύθη τῆς θέσεως τοῦ εἰς τὸ Πανεπιστημιό. Οπως δ Παστέρ έθειειλώσε τὴν παθογένειαν, δ Βίρχωβ έθειε τὰς βάσεις τῆς παθολογίας. Ενταῦθα ἔγκειται δ μεγαλειτέρος τίτλος τῆς δόξης τοῦ και αὐσθάνομαι σήμερον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ εἶπω ὅτι μετ' αὐτοῦ ἐν φῶς ἐσβέσθη και μία αὐθεντία εξηγρανίσθη.»

Ἐνα φῶς ἐσβέσθη δντως μετὰ τοῦ μεγάλου νεκροῦ, δστις ἔθιξε τὰ μεγαλειτέρα και καιριώτερα σημεῖα τοῦ ἐπιστητοῦ και δστις ἔνηγκαλίσθη δλα τὰς ἐνεργείας τὰς ἀνθρωπίνους, ιατρός, ἀνθρωπολόγος, μελετητής τῶν προστοικῶν προβλημάτων, ἀρχαιολόγος, πολιτικός, πατριώτης. Καὶ εἶνε τόσον δλγα τὰ φῶτα τὰ δποία αὐτούς.

Δρ. Π. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Ι. Β. Ν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΝΟΓΛΟΥΣ

Νέον ἄνθος ἔθαλλον.

Ἄγγελος μ' ἐφύλησε,
φίλημα πικρὸν
μ' ἔδοεψε καὶ μ' ἔρριψε
καὶ εἰς κρημνοὺς μ' ἐκόλισε
χείμαρρος τενρόν.

A. R. ΡΑΓΚΑΒΗ. Ἐπόδομή εἰς Πόρον.

ΜΙΑ οὐαρδεῖς ἑσβέσθη, ἐν δνομα ἀσημον καὶ ἄγνωστον ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις πλὴν δυνάμενον νὰ καταλάβῃ ὅλιγας βιογραφικὰς γραμμάς. Οἱ ἐπισκεψέντες τὴν Μονῆν Πόρου θὰ ἀναμνησθῶσι τὸν παράφρονος δστις ἥτον ὁ προσηνέστερος τῶν κατοίκων τῆς Μονῆς, δστις διετέλεσε τὸ ἀντικείμενον τῆς συμπαθείας πολλάκις δὲ καὶ αὐτῆς τῆς διασκεδάσεως μᾶς ὀλοκλήρου γενεᾶς. Σπανίως μία ἀσθενοῦσα ζωὴ ὑπῆρξε τόσον ἥρεμος, μία ἀτημέλητος μορφὴ τόσον γλυκεῖα, ἐν νοσηρὸν δὲ τόσον συμπαθές.

Κατὰ τὸ ἔτος 1856, κατά τινα ἐφοινὴν πρωΐαν, οἱ θαμῶνες τῶν καφενείων τῆς πλατείας τοῦ Πόρου διέκρινον ἀποβιβαζόμενον ἐκ τίνος πλοιαρίου, ἕξ ἔκεινων ἀτινα ἔξειέλουν τότε τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ Πειραιῶς καὶ τῆς νήσου των ἐλλείψει ἀτμοπλοίων, νέον τινὰ ἡλικίας 22 περίπου ἐῶν. Ἡτο κομψῶς ἐνδε-

τῆς πλοκῆς τοῦ διηγήματός του τὸν παρουσιάζει ὡς καταστρέφαντα τὸν βίον ἐν τῇ ἀποκρήμνῳ Γεφύρᾳ τοῦ Διαβόλου τῆς Τροιζῆνος μόλις συμπληρώσαντα τὴν τελευταίαν στροφὴν τοῦ ἀσματός του.

Φύσις, ὡς ἐθήλασα,
νέος ὁν, τὸ γάλα σου,
πάλιν Σὲ ποθᾶ.
Νὰ μ' ἀνοίξης ἔργουμαι,
μῆτερ, τὰς ἀγκάλας σου,
καὶ νὰ κομιηθῶ.

Ἡ ζωὴ του δσον καὶ ἀν ὑπῆρξεν ἐν τῇ Μονῇ μονότονος, εἶχε τὴν ποικιλίαν αὐτῆς ἐν τῇ ἀμφιέσει καὶ τῇ ἐργασίᾳ. Τὴν περιβολὴν τοῦ dandy τῆς ἐποχῆς του, μεθ' ἧς παρουσιάσθη, διεδέχθη ἄλλοτε μὲν τὸ ναυτικὸν ἔνδυμα τῇ φροντίδι τῆς Α. Μ. τῆς Φιλανθρωπίου Βασιλίσσης μας καὶ ἄλλοτε τὸ μοναχικὸν ράσον ἢ τὸ ἀπόφροιν ἔνου τινὸς τῆς Μονῆς. Υπῆρξαν ὅμως ὅχι δλίγαι ἐποχαὶ τῆς ζωῆς του καθ' ὃς αὐτόχοημα ράκη ἐκάλυπτον τὸ σῶμα τοῦ ἀτυχοῦς πλάσματος καὶ τὸ δέρμα τῶν ποδῶν του ἀντικαθίστα πᾶσαν ὑπόδυσιν. Χάρις δὲ τῇ φροντίδι τῶν κατὰ καιροὺς θεοσεβεστάτων μοναχῶν δὲν ἔπαινε μεταφέρων ἐκ τῆς γνωστῆς πορήνης τὸ ἀναγκαῖον ὑδωρ δι' αὐτοὺς καὶ διὰ πάντα ἐπισκέπτην τῆς Μονῆς, τὴν ξιλείαν, τὴν ρητίνην, τοὺς λίθους καὶ τῶν λόγων τῆς ἀφίξεώς του. Τὴν ἐπομένην αἵροι τῆς πόλεως ἐντολῇ τῆς Κυβερνήσεως ἀπέστελλον τὸν παράφρονα Κωνσταντίνον Τζάνογλουν ἐν τῇ γραφικῇ Μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

Αἱ διηγήσεις τῶν γνωρισάντων τὸν ἀτυχῆ νέον ἐν τῇ ὑγειᾷ καταστάσει καὶ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ δὲν διαφέρουν ὡς πρὸς τὰ αἴτια ἀτινα ἐγένοντο ἀφορμὴ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς νόσου, καὶ μόνον ἐν τοῖς καθέκαστα τοῦ βίου αὐτοῦ καὶ ἰδίως ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀτυχοῦς ἔωτός του διαφωνοῦσιν. Ἀλλ' οἱ ἀναγνῶσται ἀς εὐχαριστηθῶσι νὰ γνωρίσωσι τὴν Ἀγγελικήν ὡς ἀφαρπάσασαν τὴν διάνοιαν τοῦ ἀτυχοῦς Κωνσταντίνου, ἀφοῦ αὐτὸ τὸ δγομα δίδει ὁ Ραγκαβῆς ἐν τῷ διηγήματί του ἢ μὲ αὐτὸ τὸ ψευδώνυμον κρύπτει γνωστὸν ἐν τῇ τότε κοινωνίᾳ πρόσωπον. Οὗτο ο Κωνσταντίνος ἡνδρώθη καὶ ἐγήρασεν ἐν τῇ Μονῇ Πόρου ἀποσπασμένος ἥρεμα τῆς ἀθλίας ζωῆς τὴν 12 Απριλίου 1902 ἐναντίον τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἀειμνήστου Ραγκαβῆ, δστις χάριν

ἐν γένει ἐκπληρῶν χρέη φορτηγοῦ ζώου δ ἄλλοτε κομψοπετάτος νεανίας. Ἡ μεταβολὴ ἐπετεύχθη δλίγον κατ' δλίγον διὰ τῆς μεθόδου τοῦ ἀφειδοῦς ξυλοκοπήματος ἀρμοζούσης εἰς τὰ ἡμή τῶν ἀγίων πατέρων.

Ἐκ τῆς ἀθλίας αὐτῆς περιιθάλψεως ἀπόλεσεν ὁ ἀτυχῆς παράφρων τὴν λάμψιν τῆς ἐπιμελημένης μαθήσεώς του ἐν τε τῇ Ριζαρέιφ καὶ τῇ Φιλολογικῇ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου Σχολῆς καὶ τὰς ἀποστημάτισεις τοῦ Κικέρωνος καὶ τοῦ Ὁβιδίου, ἀς συνεχῶς ἐπανελάμβανε κατὰ τὰ πρῶτα ἐτη τῆς ἐν τῇ Μονῇ διατριβῆς του, διεδέχθη ἡ συνεχῆς ἐπανάληψις τοῦ Β. Διατάγματος, δι' οὐ ἀπεστέλλετο ὡς ὑπὸ παραφροσύνης πάσχων ἐν τῇ Μονῇ, ἀπὸ τῆς κεφαλίδος αὐτοῦ «Βασιλειον τῆς Ἑλλαδός» μέχρι τῆς ὑπογραφῆς τοῦ τότε ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν Ρήγου Παλαιμῆδου.

Ἡ ὑπαρξίς τοῦ τρελλοῦ τοῦ μοναστηρίου, ὡς κοινῶς ἐκαλεῖτο, ἦτο τόσον συνδεδεμένη, μετὰ τῆς Μονῆς, ὥστε δύναται τις νὰ εἴπῃ δτι μετ' αὐτῆς ἐσβέσθη μία ζωὴ πλήρης ποιήσεως καθιστῶσα γραφικώτερον καὶ αὐτὸ τὸ δραῖον τοπίον τὸ μεγάλως θαυμαζόμενον ὑπὸ τῶν συγχῶν ἐπισκεπτῶν. Εἰς μάτην θὰ ἀναζητῶσιν οὗτοι τὸν ἔξ ἔρωτος τρελλόν, τὸν συμπαθέστατὸν Κωνσταντίνον καὶ μόνον θὰ συναντῶσιν αὐτὸν ὡς ὑποκείμενον ἐν τοῖς διηγήμασι τοῦ Ραγκαβῆ καὶ τοῦ Χόρτων.

ΗΧΩ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

NEAI IΣΤΟΡΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 'Ιστορία τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τονωκόνδατίας, ὑπὸ Θ. N. Φιλαδελφέως. — Οἰκογένεια Μαμωνᾶ, ὑπὸ Ἀντ. Μηλιαράκη.

Ηγέφυρα, ή διευκολύνουσα τὴν μετάβασιν τῶν πολλῶν φίλων τῆς Ἑλληνικῆς ἴστορίας, ἀπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς κατακτήσεως ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν ἀλοκατάστασιν τοῦ Νέου Ἑλληνικοῦ Βασιλείου καὶ τὸν προηγγένετα Μεγάλον Ἀγῶνα, κατέπεσεν ἥδη εὐτυχῶς καὶ ὑπόχρεοῦνται τόρα οὗτοι νὸ διατρέχωσι καὶ τὸ μεταξὺ μέγα καὶ πλῆρες δόξης καὶ ἐνδιαφέροντος περιπτειῶδες διάστημα, τὸ περιλαμβάνον τὴν μακραίωνα Ἑλληνικὴν Ἀνατολικὴν Αὐτοκρατορίαν καὶ τὴν, μετὰ τὴν εἰσχωρίσασαν φραγκορατίαν καὶ τὴν ἐν μέρει ἐπανόρθωσιν τοῦ Κράτους, ἀκολουθήσασαν Τουρκικὴν δουλείαν.

Εἰς τὴν κατάπτωσιν τῆς γεφύρας συνετέλεσάν πως τὸ καθ' ἐκαυτὰς καὶ αἱ κατὰ τὴν τελευταίαν ἔργασίαι ἐπὶ τῶν Ἀθηναϊκῶν αἰώνων τῆς δουλείας.

Εἰς τοὺς ἐργάτας προστίθεται ἡδη καὶ ὁ Κ.
Θ. Ν. Φιλαδέλφευς διὰ τοῦ ἄνω μνημονεύ-
θέντος διτόμου ἔογκου τοῦ.

Δὲν δυνάμεθα ἀτυχῶς νἀναλύσωμεν ἐνταῦθα
κριτικῶς τὸ ἔργον τοῦ κ. Φιλαδελφέως ἐν ταῖς
λεπτομερείαις αὐτοῦ

Τοῦτο, ὡς ἐκ τῶν εἰδικῶν ἥμῶν περὶ τὰ
Ἀθηναῖά ἀσχολιῶν, θὰ ἀπῆται τὴν ἐκπόνησιν
ἔογυν διπλασίου ὅγκου τοῦ κοινωμένου

Ο κ. Φιλαδελφεὺς ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος
ἔργῳ του παρηκολούθησε τὰ πλεῖστα, ἀν μὴ
πάντα, τῶν σχετικῶν δημοσιευμάτων, ἔτυχε
τῆς συνεργασίας ἀνδρῶν διακρινομένων. ἐν τῇ
ἐρεύνῃ καὶ ὑπῆρχεν εὐτυχῆς κάτοχος χρονικοῦ,
οὗτινος ἀντίγραφον εἶχε λάβει ὁ ἀλησμόνητος
πατριώτης Γ. Τερόστης, ὁ ἐν τῷ ἐκδοτικῷ
τυπογραφείῳ τοῦ κ. Χρ. Φιλαδελφέως ἐκτυπῶν
τὰ χαριέστατα καὶ ἐνθουσιώδη δημοσιεύματά
του· προστεθέντων εἰς ταῦτα τῶν ἴδιων κό-
πων τοῦ κ. Φιλαδελφέως, κυρίως τῶν κατὰ τὰ
τελευταῖα ἔτη, ἐπετεύχθη ἔργον χοησιμώτατον
ἀληθῆς.

Ατομικῶς δὲν δυνάμεθα νὰ ἔπαινέσωμεν, ἀν καὶ πολὺ ἐπειθυμοῦμεν τοῦτο, τὸ σύστημα τῆς ἐργασίας τοῦ κ. Φιλαδελφέως, διατρέβοντος εἰς τὴν ἔξωτερηκήν μᾶλλον ἵστοριαν τοῦ τόπου, ἥτις, προκειμένου περὶ δουλεύοντος Γένους, θετέα, καθ' ἡμᾶς, ἐν ἡσσονι μοίσα.

Ἐπὶ τῆς πεποιθήσεως ταύτης στηριζόμενοι ἔγραφομεν ἄλλοτε δτι : "Οταν λαός τις κυβερνᾶται ὑπὸ κατακτητοῦ, δὲν πρέπει νὰ ἀπορροφᾶται ὑπὸ τῆς ἴστορίας τῶν δυναστῶν ὁ βίος τῶν δυναστευομένων, ἀλλ' ὁ τελευταῖος οὗτος νὰ εἴναι τὸ κύριον μέλημα τοῦ ἴστορικοῦ.

‘Η ἐργασία αὕτη εἶνε δυσχερεστάτη ἀληθῶς,
ἄλλ’ ἡ μόνη ἐμψυχῆς σπιαιασίας.

Ἡ γενεαλογία καὶ αἱ περιπέτειαι λ. χ. τῶν
De la Roche καὶ τῶν Acciajuoli δὲν ἀν-
πληροῦσι τὴν ἄγνοιαν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ βίου ἐπὶ
φραγκοκοματίας.

Ἡ ἐν μέρει δὲ ἀγνοια τοῦ βίου τούτου καὶ
ματὰ τοὺς Βυζαντινοὺς λεγομένους χρόνους
ἐγένετο τὴν τόσον διευκολύνουσαν τὴν ἀμά-
θειαν καὶ τὴν ἔλλειψιν πρωτοτυπίας καὶ αὐτο-
βουλίας ἐν τῇ ἐργασίᾳ θεωρίαν περὶ ἐργ-
ασίας.

¹Αγνοοῦμεν λ. χ. τὸν βίον τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ
έσσαρας αἰδόνας; ἄρα... αἱ Ἀθῆναι ἦσαν ἔρη-
τοι. Αγνοοῦμεν τὰ τότε ἔθιμα τῶν Ἀθηναίων,
ἥν γλῶσσαν των; ἄρα... καὶ ἀν ἔξω εἶχον
ὑῖτοι ἐκσλαυισθῆ ...

Αλλὰ καὶ ἡ ὅλη οἰκοδομικὴ τοῦ ἔργου, ἐνῷ
ἀναδεικνύει αὐτὸς ὁ προϊόντων κόπου εὐσυνειδή-
σις, δὲν τὸ ἀναδεικνύει ὡς ἴστορίαν, προτέρημα
ὅποιον διμολογουμένως ἔχει τὸ ἔργον τοῦ
Γ. Κωνσταντινίδου. Τὸ πόνημα τοῦ κ. Φι-
αδελφέως εἶναι μᾶλλον σύμπτηξις διαφόρων
ὑντοτελῶν μυονογραφιῶν, ἀξίων λόγου ἵσως,
ειπεταξὴν τῶν ὅποιων, ἐν τῷ Παραρτήματι, τι-
μητικωτάτην θέσιν κατέχει καὶ ἡ περὶ παρα-
γῆς τῶν Πατησίων (τοῦ Πατησάκ - γερι καθ'

ἥμας) ἀπὸ τῶν Παραδεισών, διατριβὴ τοῦ κ. Φ.,
ώσει ὁ Παράδεισος νὰ ᾧτο ἄγνωστος λέξις
ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ ποὺ ταύτης — ποία τάχα
ἄλλη νὰ ᾧτο μᾶλλον γνωστή!... — καὶ ὡς
ἐκ τῆς ἀγνοίας της καὶ ἀχρηστίας ταύτης ἐπῆλ-
θεν ἡ παραφθορὰ καὶ μεταβολὴ τοῦ τοπογρα-
φικοῦ δόνυματος, ἥτις μόνον δσάκις ζωντρέ-
χουσιν οἱ ὅροι οὗτοι παρατηρεῖται ... Ἀλλ'
ἀκούσιως εἰσήλθομεν εἰς λεπτομερείας, ἐνῷ
προύτιθέμεθα σήμερον τούλάχιστον, ἀπλῆν
ἀναγραφὴν τοῦ ἔργου νὰ κάμωμεν, κυρίως ὅπως
ἔξαρωμεν καὶ τὴν φιλοπονίαν καὶ τὴν φιλοπα-
τρίαν τοῦ κ. Φιλαδελφέως, εἰσέρχομένου οὗτως
εἰς τὴν χορείαν τῶν ὑπὲρ τοῦ παρελθόντος μο-
χθούντων.

Τὸ περὶ Μαμωνάδων ἔργον τοῦ κ. Ἀντ. Μηλιαράκη εἶνε «Ιστορικὴ καὶ γενεαλογικὴ μελέτη τῆς οἰκογενείας Μαμωνᾶ ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς ἐν τῇ Ιστορίᾳ μέχρι σήμερον» (1248-1902). Ή κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν — ήτις ὑπό τινα ἔποιψιν ὑπῆρξε καὶ κοινωνικὴ — γεννηθεῖσα τάσις πρὸς ἴσοπέδωσιν, ήτις εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἂν ἐγίνετο πραγματική, στηριζομένη ἐπὶ πνευματικῶν καὶ ἡθικῶν βάσεων, συνετέλεσεν εἰς τὴν δικαίαν ἀνύψωσιν τῶν πολεμικῶν δονομάτων ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου

μως καὶ εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς γραφειοκρατί-
ῆς καὶ πλουτοκρατικῆς τάξεως.

Τὰ παλαιὰ γένη κατὰ τὸ πλεῖστον κατέ-
εσαν, ἀπεσύρθησαν, διεσπάρθησαν, κατεστρά-
ησαν, ἐλησμονήθησαν.

‘Ως ἐκ τούτου δχι πλέον τόσον διὰ κοινωνικοὺς λόγους, ἀλλὰ δι’ ἴστορικοὺς κυρίως, εὐδόγητος εἶναι ἡ μεγάλη σημασία ἐκπονήσεως αἱ ἐκδόσεως μονογραφιῶν περὶ οἰκογενειῶν, κοινωνικῶν αἱώνων βίου.

Μήπως ἀπόγονος μιᾶς παλαιᾶς οἰκογενείας
ἐν ἀξίᾳ δισην προσοχὴν καὶ δύον ἐνδιαφέ-
ρον καὶ ἐν ἀρχαῖον μνημεῖον, ὑποτάν τὰς με-
αβιολάς τοῦ χρόνου, ἀλλὰ μὴ ἀπόλεσαν τὴν
ἰσογιακὴν αὐτοῦ βάσιν;

Διακλάδωσις τῆς μεγάλης τῶν Μαμονάδων
ήποκρητείας ὑπῆρχε καὶ ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ ταύ-
της δ' ἵσως ἀσχοληθῶμεν ποτε.

Ο ἔκ τῶν Μαμιωνάδων κ. Ἀριστ. Μεντεζέ-
όπουλος, εἰς δν, κατὰ τὴν δυολογίαν τοῦ κ.
Μηλιαράχη, ἀνήκει ἡ πρωτοβουλία καὶ χορη-
γία τοῦ ἔργου, δύναται νὰ εἶναι βέβαιος, δι-
καίων γειτονιών οἰκογενειακὸν μνημεῖον, καθ' οὐ-
δὲν ισχύει ὁ χρόνος, ἐξελέξατο δὲ καὶ δοκι-
μώτατον ἀρχιτέκτονα τὸν κ. Μηλιαράχην, ἀν-
δρα ἔμπειρον εἰς τὸ ἔρευνᾶν καὶ εἰς τὸ γρά-
φειν, καὶ ἐπιμελῆ, Ιδίως δὲ καλῆς πίστεως, ἥτις
εἰς τοιούτου μάλιστα εἴδοντος ἐργασίας εἶναι
πλαραίτης.

Α. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ.

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ

ΘΕΑΤΡΟΝ ΤΣΟΧΑ : „Δεονάρδα“, ὑπὸ Μπιγέρσον. — **NEA ΣΚΗΝΗ** : „Λορίνα“, ὑπὸ Ροβέτα. — „Ο „Κύριος Μπριγιόλ καὶ ἡ κόρη του,“ ὑπὸ Καπύς. — „Απιστος“, ὑπὸ Μπράκκο.

Η βιορρομανία, ή *nordmanie* δπως τὴν λέγουν οἱ Γάλλοι, εἶνε ἡ παραδοξότερα τῶν φιλολογικῶν τάσεων, ἡ, ὃν θέλετε, τῶν νέων δισθενεῖών. Φαντασθῆτε ἀνθρώπους μεσημβρινούς, ἀνθρώπους νεολατίνους, νάγαπατοῦν ἐμπαθῶς, νὰ λατρεύουν, νὰ μεταφράζουν, νὰ σχολιάζουν, νὰ προσποιοῦνται δτὶ ἐννοοῦν, δτὶ αἰσθάνονται, καὶ νὰ θέλουν νὰ ἐπιβάλουν εἰς

χλης, νὰ προσεγγίσουν τὴν μορφὴν αὐτῆν. "Ἄς λέγουν εἰς τοὺς βιορρομανεῖς, δτὶ ἀνή βαθυτέρα οὐσία τῶν καλλιτεχνημάτων αὐτῶν εἰμιπόρῃ νὰ ἐνδιαφέρῃ τοὺς σκεπτομένους δὲλους, ἀνεξαρτήτως πατρίδος, ἀλλή ἡ ἔξωτερη μορφὴ τῶν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τῆς καθαρότητος ἑκείνης, ἡ δποία θὰ ἦτο ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὴν καθαρότητα τῶν οὐρανῶν μας ἀς τους λέγουν δτὶ τοιαύτη μορφὴ θὰ ἦτο φυσικῶς ἀδύνατον νὰ προσαρμοσθῇ ἐδῶ, καὶ νὰ τέρψῃ, καὶ νὰ συγκινήσῃ, καὶ νὰ ἐπιβληθῇ, καὶ νάντικαταστήσῃ τὰς ἰδιαῖς μας ἀς τους λέγουν δτὶ καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ οὐσία δὲν ἔχει τόσην σημασίαν, ὥστε χάριν αὐτῆς νὰ παραβλέψωμεν τάλλα, οὔτε ἀποτελεῖ κάτι ἐντελῶς νέον, ἀφ' οὗ οἱ γερμανοὶ καὶ οἱ σκανδινανοὶ καὶ οἱ βρετανοὶ ἐν γένει συγγραφεῖς ἐπηρεάσθησαν πάρα πολὺ ἀπὸ τὴν γαλλικὴν φιλολογίαν, — αὐτὴν τὴν περιφρονημένην τάχα τόρα... — καὶ δτὶ εἰς τὰ ἔργα τῶν ἀπαντῶμεν συχνά, μετημφιεσμένας ὑπὸ τὸ ἐνδυμα τῆς χώρας, τὰς ἰδέες τῆς Σάνδης, τοῦ Δουμᾶ νιοῦ, τοῦ Βαλζάκ καὶ... τοῦ Ζολᾶ ἀς τους ψάλλουν ἀκόμη δτὶ καὶ αὐτὴ ἡ δραματικὴ τεχνότροπία, εἰς μερικὰ ἔργα τῶν, εἰνε ἀτυχῆς ἀπομίμησις τῆς νεωτέρας γαλλικῆς σομέδie, τῶν σκηνικῶν ἀκριβειῶν τοῦ Σκρίβ, τοῦ Δουμᾶ, τοῦ Σαρδοῦ καὶ τοῦ Ζεζί. Οἱ βιορρομανεῖς δὲν ἀκούουν τίποτε. "Υβρίζουν ὡς ἀμαθεῖς, καὶ ὡς ἐπιπολαίους, καὶ ὡς προληπτικούς, καὶ ὡς μισονεϊστάς, — εἰς τὴν Γαλλίαν ἐννοῶ καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν — τὸν καταδεικνύοντας τὸντέρω δημαρφίσθητα, καὶ εἰς πᾶν ἐπιχείρημα λογικὸν ἀπαντοῦν μὲν νεφελώδεις θεορίας καὶ μ' ἐπιφρωνήματα παθολογικοῦ θαυμασμοῦ. "Α, δ "Ιψεν!.. "Α, δ Μπγιέρνσον!.. "Α, δ Χάσουπτμαν!..

Ἐντυχῶς, ἡ ἀσθένεια αὐτῇ δὲν κατέλαβεν ἀκόμη τὸν ἰδικούς μας λογίους, οὔτε πολὺ δηλιγότερον τὸ ἰδικόν μας κοινόν. Δύο ἡ τρεῖς ἀνθρωποι, μετριοπαθεῖς καὶ εὐσυνείδητοι, καταγινόμενοι μὲ ἀγάπην εἰς τὰς βιορρομανές φιλολογίας καὶ ἔξ αὐτῶν ἀρυδομενοι τὰς ἐμπνεύσεις τῶν καὶ τὸν μεταφραστικὸν τῶν ζῆλον, δὲν ἀποτελοῦν βέβαια σύμπτωμα ἀνησυχαστικόν. "Αλλως τε καὶ αὐτὸι ἀναχωροῦν ἀπὸ τὴν ἀρχῆν, δτὶ πρέπει νὰ γνωρίσωμεν σιγά-σιγά δλας τὰς ἔνεας φιλολογίας, διὰ νὰ ἐλαττωθῇ πάπως — ἀν εἰνε δυνατόν, — ἡ τόσον καταφανῆς καὶ ἀπονικτικὴ ἐπίδρασις τῆς γαλλικῆς. Καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην εἰνε πολὺ ἀξιέπαινοι. Οὖτω, χάρις εἰς αὐτούς, παρεστάθησαν καὶ παο' ἡμῖν δύο ἡ τρία ἔργα τοῦ "Ιψεν, τε-

λευταίως δὲ καὶ ἐν τῷ Μπγιέρνσον, ἡ Λεονάρδα, εἰς τὸ θέατρον Τσόχα, ὑπὸ τοῦ θιάσου τῆς κυρίας Βερώνη.

"Θοιοι γνωρίζουν, δτὶ δ Μπγιέρνσον εἶνε μέγας ουγγραφεύς, καὶ δτὶ ἡ «Λεονάρδα» εἶνε ἐν ἀπὸ τὰ καλλίτερα καὶ τὰ μᾶλλον ἐπιτυχόντα εἰς τὸ θέατρον ἔργα του. Εἰς τὰς Ἀθήνας δμως ἀπέτυχε. Καὶ τοῦτο, μεθ' δλους τοὺς ἀγώνας τοὺς δποίους κατέβαλον πρὸς ζωηράν καὶ οὐτωσειπεῖν μεσημβρινὴν διερμήνευσιν τῶν χαρακτήρων δ. κ. Γεννάδης (Χάγμαρ) ἡ κυρία Βερώνη (Λεονάρδα) καὶ δ. κ. Πετρόδης (Ἐπίσκοπος). Τί φυσικώτερον τούτου; "Η ὑπόθεσις τῆς Λεονάρδας, — δ μῆδος δηλαδή, — εἶνε πολὺ ἐνδιαφέρουσα καὶ συγκινητική. "Αλλ' δ τρόπος μὲ τὸν δποῖον ἔξελίσσεται καὶ παρουσιάζεται, δ ὀλωδιόλου νορβηγικός, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ συγκινήσῃ ἀρροατήριον μεσημβρινόν. Διότι, ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν αὐτῆν, αἱ ὄψεις ἑκεῖναι τὰς δποίους συγγραφεὺς ἰδιούς μας, εἴτε νεολατίνος εἴτε νεοέλλην, θὰ ἔξελιγε διὰ νὰ τας τονίσῃ περισσότερον, μένουν εἰς τὴν σκιάν, ἀπενατίας δὲ ἔχονται εἰς τὸ φῶς ὑπὸ τοῦ Νορβηγοῦ συγγραφέως, αἱ ὄψεις τὰς δποίας ἡμεῖς θὰ ἡθέλαμεν εἰς τὴν σκιάν. Καὶ ἴδου πῶς ἔξηγεται δτὶ ἔργον ὁραῖον, ἀνθρώπινον, ζωντανόν, πνευματικόν, νηφιλόν, ἀφῆκε ψυχρούς τοὺς ἀθηναίους θεατάς, ἐπροξένησε δὲ ἀνίαν καὶ δυσφροίαν, δποίαν σπανίως είδομεν εἰς ἀθηναῖκὸν θέατρον.

"Ο. κ. Χρηστομάνος, δ δποῖος γνωρίζει κατὰ βάθος τὰς βιορρομανές φιλολογίας, ἀλλὰ κατὰ βάθος ἐπίσησκαὶ τὸν ἐλληνικὸν χαρακτήρα, καὶ εἰνε λογικός, καὶ δέχεται τὰ πράγματα δπως ἔχονται, δὲν παρέστησεν ἔως τόρα παρὰ μόνον ἐν δρᾶμα τοῦ "Ιψεν, — καὶ αὐτὸ τὸν χειμῶνα, — καὶ ἀν ὑὰ ωφοκινδυνεύσῃ νὰ παραστήσῃ ἐν δρᾶμα τοῦ Χέιμπεργ, τὸ κάμνει διὰ νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ τὸν φίλον του μεταφραστήν. "Αντίτης «Πριγκιπίσσης Μαλαίν» τοῦ Μαίτερλιγκ, τῆς πολὺ βιορρενῆς, θὰ δώσῃ τὴν «Μόνναν Βάνναν» τὴν μεσημβρινωτάτην. Καὶ ὅλη σχεδὸν ἡ θεορίη περιόδος τῆς «Νέας Σκηνῆς» παρῆλθε μὲ ἔργα γαλλικὰ καὶ Ἰταλικά, τόσῳ σύμφωνα μὲ τὸν χαρακτήρα μας, μὲ τὰς τάσεις μας, μὲ τὰς ὀρέξεις μας καὶ σχεδὸν μὲ τὰ ἡθη μας, ὥστε ἀν ἡσαν χειρότερα γραμμένα ἡ καλλίτερα μεταφρασμένα μερικά, ἡμποροῦσαν καὶ νὰ περάσσονται πρωτότυπα.

"Η «Δορίνα» τοῦ Ιερωνύμου Ροβέτα, εἰνε ἡ ιστορία μιᾶς κόρης, πτωχῆς πρώτον καὶ ἐγκαταλειμμένης, ἐνδόξου ἔπειτα καὶ λατρευτῆς,

ἡ δποία ἐκδικεῖται θαυμασίως τὸν ἀπιστὸν ἔραστήν της. Φαίνεται, δτὶ ἐγράφη ἐπίτερης διὰ νάναδεξῃ μίαν νέαν καὶ ὁραίαν πρώταγωνιστριαν. Καὶ ἡ Δεσποινὶς Ειμάρρημένη Ξανθάκη δφεύλει εἰς τὸν Ροβέτα τὴν μεγαλητέραν της ἔως τόρα ἐπιτυχίαν. "Επαίξε τόσον καλά, ὥστε τὴν πρώτην βραδιὰν ἔφυγα ἀπὸ τὸ θέατρον μὲ τὴν ἀρροιστὸν ἐντύπωσιν, δτὶ παρευρέθην εἰς κάτι τι ἀληθινὸν καὶ πραγματικόν. Καὶ ἡ δεσποινὶς Κυβέλη Ἀδριανοῦ, δταν, ἔνεκα ἀσθενείας τῆς Δος Ξανθάκη, ἡ ναγκάσθη νά την ἀντικαταστήσῃ εἰς τὸν ἴδιον ρόλον, δὲν ἔκαμε τίποτε ἄλλο, παρὰ νάπομιμηθῇ πιστῶς ὅλα τὰ κινήματα καὶ δλους τοὺς τόνους τῆς πρώτης ἐρμηνευτρίας.

"Ο Κος Μπρινίδλ κ' ἡ Κόρη του, τὸ ἔξυπνότερον, τὸ ζωηρότερον καὶ τὸ ἀληθινώτερον ἔργον αὐτῆς τῆς περιόδου, εἶνε κωμῳδία τοῦ Ἀλφέδου Καπύς, ἡ μᾶλλον χαρακτήρεις της πράξεις. "Αλλ' ἔνας χαρακτήρεις τόσον γνώριμος καὶ εἰς ἡμᾶς... "Ο Κος Λεπενιώτης, δ δποῖος τὸν ὑπεδύθη, ἔκαμε πραγματικῶς θαύματα, ἀν καὶ δὲν τὸν ἀντελήφθη τελείως μέχρι τέλους, διότι δὲν ἀφῆκε νὰ φανῇ ἐλαφρῶς ἡ καλωσύνη καὶ ἡ κάποια χρηστότης, δ δποία ἡθέλαμεν εἰς τὴν σκιάν. Καὶ ἴδου πῶς ἔξηγεται δτὶ ἔργον ὁραῖον, ἀνθρώπινον, ζωντανόν, πνευματικόν, νηφιλόν, ἀφῆκε ψυχρούς τοὺς ἀθηναίους θεατάς, ἐπροξένησε δὲ ἀνίαν καὶ δυσφροίαν, δποίαν σπανίως είδομεν εἰς ἀθηναῖκὸν θέατρον.

"Αλλὰ τί νὰ κάμη καὶ δ Κος Χρηστομάνος; Τὸ κοινόν μας εἶνε δλίγον, καὶ εἶνε ἀψίκορον, καὶ ζητεῖ δλό νέα. "Επειτα, τὰ ἔργα ποὺ ἔδόθησαν αὐτὸ τὸ καλοκατοι, ἵσαν ενύμορφα, ἐπέτυχαν, ἀλλὰ κανέν δὲν ἐπροκάλεσε τὴν γενικήν ἑκείνην περιέργειαν, τὸ μέγα ἐδιαφέρον, τὸ δποῖον θὰ ἐπέτρεπε νὰ παιχθῇ πολλὰς φροὰς κατὰ συνέχειαν, διότι θὰ ἡθελε νά το ἴδῃ δλη ἡ Αθήνα. "Εξ ἄλλου ἀπὸ τὰ κομψὰ καὶ κάπως ἐλαφρὰ αὐτὰ ἔργα, ἔλειπε δ πνοὴ τῆς μεγάλης τέχνης, τῆς μεγάλης ζωῆς. "Ας ἐλπίσωμεν, δτὶ ἡ «Μόννα Βάννα», δ θαυμασία Μόννα Βάννα, τὴν δποίαν πρὸ πολλοῦ ἀναγγέλλει εἰς τὰ προγράμματά του δ. κ. Χρηστομάνος, θάναταπληρώση τὴν ἔλλειψιν ταύτην, καὶ διὰ τῆς μεγάλης της ἔλξεως, θὰ ξεκουράσῃ δλίγον τοὺς μόστας. "Αλλ' ἀρά γε θὰ παιχθῇ; "Υπάρχουν μεγάλα ἐμπόδια: τὰ ἔξιδα, τὰ δποία θάπαιτήσῃ ἡ σκηνοθεσία ἐνδικά μεσαιωνικοῦ δράματος... ἔπειτα δη "Νέα Σκηνή" δὲν ἔχει, βλέπετε, καμμίαν ὑποχρέωσιν πρὸ πολλοῦ μεταφραστήν, διὰ νὰ θέλῃ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ. Μένει δμως, — καὶ αὐτὸ μᾶς κάμνει νὰ ἔλπιζωμεν, δτὶ θάπαιλάσωμεν εἰς τὸ τέλος καὶ ἐν σοβαρὸν φιλολογικὸν ἔργον, — μένει δ μεγάλη ὑποχρέωσις, τὴν δποίαν ἔχει ἀπέναντι τὸ κοινοῦ.

τητος καὶ τῆς λεπτότητος τοῦ ἔργου. Μὰ τὴν ἀλήθειαν, πολὺ δύσκολα ἡθοποιὸς ἐλληνὶς θὰ ἔτοικανὴ νὰ εἰσδύῃ εἰς τοιούτους ψυχολογικοὺς λαβυρίνθους. Καὶ δμως δεσποινὶς Κυβέλη Ἀδριανοῦ ἐπανέλαβεν αὐτὰ τὰ πράγματα τόσον ὁραία, ὥστε δτὶ δποίοι κανεὶς δτὶ ἔγησε πάντοτε μεταξύ ἀνθρώπωπων, οἱ δποίοι σκέπτονται καὶ συνομιλοῦν δπως οἱ ἡρωες τοῦ Μπράκκο! Καὶ σημειώσατε, δτὶ δη "Απιστος" «ἀνεβιβάσθη» ἐντὸς τοιῶν μόνον ἡμερῶν! Εἰνε καταπληκτικὴ δ ταχύτης, μὲ τὴν δποίαν ἀσθενείας τῆς Δος Ξανθάκη, ἡ ναγκάσθη νά την ἀντικαταστήσῃ εἰς τὸν ἴδιον ρόλον, δὲν ἔκαμε τίποτε ἄλλο, παρὰ νάπομιμηθῇ πιστῶς ὅλα τὰ κινήματα καὶ δλους τοὺς τόνους τῆς πρώτης ἐρμηνευτρίας.

"Καὶ σημειώσατε, δτὶ δη "Απιστος" «ἀνεβιβάσθη» ἐντὸς τοιῶν μόνον ἡμερῶν! Εἰνε καταπληκτικὴ δ ταχύτης, μὲ τὴν δποίαν ἀσθενείας τῆς Δος Ξανθάκη, ἡ ναγκάσθη νά την ἀντικαταστήσῃ εἰς τὸν ἴδιον ρόλον, δὲν ἔκαμε τίποτε ἄλλο, παρὰ νάπομιμηθῇ πιστῶς ὅλα τὰ κινήματα καὶ δλους τοὺς τόνους τῆς πρώτης ἐρμηνευτρίας. "Επειτα, τὰ ἔργα ποὺ ἔδόθησαν αὐτὸ τὸ καλοκατοι, ἵσαν ενύμορφα, ἐπέτυχαν, ἀλλὰ κανέν δὲν ἐπροκάλεσε τὴν γενικήν ἑκείνην περιέργειαν, τὸ μέγα ἐδιαφέρον, τὸ δποῖον θὰ ἐπέτρεπε νὰ παιχθῇ πολλὰς φροὰς κατὰ συνέχειαν, διότι θὰ ἡθελε νά το ἴδῃ δλη ἡ Αθήνα. "Εξ ἄλλου ἀπὸ τὰ κομψὰ καὶ κάπως ἐλαφρὰ αὐτὰ ἔργα, ἔλειπε δ πνοὴ τῆς μεγάλης τέχνης, τῆς μεγάλης ζωῆς. "Ας ἐλπίσωμεν, δτὶ δη "Νέα Σκηνή" δὲν ἔχει, βλέπετε, καμμίαν ὑποχρέωσιν πρὸ πολλοῦ μεταφραστήν, διὰ νὰ θέλῃ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ. Μένει δμως, — καὶ αὐτὸ μᾶς κάμνει νὰ ἔλπιζωμεν, δτὶ θάπαιλάσωμεν εἰς τὸ τέλος καὶ ἐν σοβαρὸν φιλολογικὸν ἔργον, — μένει δ μεγάλη ὑποχρέωσις, τὴν δποίαν ἔχει ἀπέναντι τὸ κοινοῦ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

ΤΟ ΒΑΡΕΛΙ. Μού ̄φραξε τὸν δρόμον ἓνα βαρέλι πελώριον καὶ μοναστηριακόν. Δὲν ἔξενδω ἀπὸ πότε ἐκπλίσθη ἔκει. Ἀλλὰ ἔχει πολλὴν φασαρίαν. Δύο ἄνθρωποι τὸ καθαρίζουν, σχεδὸν τὸ κατοικοῦν, διότι χωροῦν καὶ οἱ δύο ἐντός. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ γείτονες ἔχουσιν νὰ αἰσθάνωνται μίαν μυρωδιὰν ἐπιλυμένου κρασιοῦ, μίαν μυρωδιάν, περισσότερον ἀνησυχητικὴν τῆς δποίας δὲν εὑρίσκω ἄλλην. Τί σᾶς λέγει λοιπὸν αὐτὴ ἡ ἔννη ἀπόπνοια, ἡ δποία εἶνε γνώριμός σας ἀπὸ τὰ παιδικὰ χρόνια, ἀκριβῶς αὐτὴν τὴν ἐποχήν, ὅταν τὰ σύννεφα ἀρχίζουν νὰ περνοῦν ἀπὸ τὸν οὐρανόν; Τὰ βλέπω εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ Φαλήρου προτείνοντα τὰς ἀναιδεῖς κοιλίας τῶν πρὸς τὴν θάλασσαν. Εἶνε βαρέλια πολλά, βαρέλια κοιμάμενα εἰς τὴν ἄμμον καὶ βαρέλια ὄρθια ὡς νὰ βλέπουν μακρὰν τὴν Αἴγιναν. Ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν κάμνουν νέαν ρυμοτομίαν. Ὑπάρχουν δρόμοι τόσον στενοὶ εἰς τὰς συνοικίας ποῦ φράσσονται μὲ ἔνα βαρέλι. Καὶ ὁ ὄγκος ὁ φαιδρὸς τὴν ἡμέραν, ὁ αὐθιάδης τὴν νύκτα εἰς τὸ σκότος, σᾶς κόπτει τὸ βῆμα, ἐπιμένει νὰ τὸν παρατηρήσετε καὶ νὰ ἔννοήσετε τί ζητεῖ μέσα εἰς τὰ πλήθη τῶν ἀνθρώπων. Μία βοῦτσα ἔννει διαρκῶς μέσα εἰς τὸ βάθος, μία σφύρα κτυπᾷ. Ἐν τῷ μεταξὺ κάπτοις ἔντονος μηρὸς περιμένει ἔκει μὲ τὸ δάκτυλον εἰς τὸ στόμα, ὡς ποῦ νὰ ἀρπάξῃ τὸ παλαιὸν στεφάνι καὶ νὰ τὸ κυλίσῃ εἰς τὸν μεγάλους δρόμους. Ο νεοφερμένος ἐπαρχιώτης ποῦ περνᾷ μὲ τὰ φοιτηριώνα του μάγουλα καὶ μὲ τὴν κοιλίαν τὴν εὐτυχῆ, δὲν ὑποτεύεται ὅτι ἔχει σχέσιν μὲ τὸ βαρέλι. Ἐν τούτοις ἔμφανίζεται καὶ ἔκεινος καὶ αὐτὸ μαζέν, τὴν στιγμὴν ποῦ ψυχραίνει ὁ ἀνεμιός καὶ περνοῦν τὰ βαμβάκια σύννεφα ἀπὸ τὸν οὐρανόν. “Ω! δ τόνος, δ τόνος τῆς ζωῆς! Τὸν δίδουν ὅλα τὰ Σεπτεμβριανὰ εἶδη, τὰ φέσια τῶν ἐπαρχιών, τὰ βαρέλια, τὰ φοιτητικὰ μπαστούνια μὲ τὸν ρόζους, τὰ μάτια τὰ διαφόρου ἀνοίγματος καὶ διαφόρου

τάσεως μάτια τῶν μαθηταρίων ποῦ φέρουν ἀπὸ μακρὰν τὸ φῶς δλων τῶν Ἑλληνικῶν φυλῶν. Καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ περάσουν ἐμπρός σου ἀν σταθῆσιν εἰς τὸν δρόμον, τὸν βιωντα ἀπὸ τὴν θαλασσοταραχὴν τῶν πρώτων φροντίδων τοῦ Σεπτεμβριού. Ἀκούσετε πιάνο εἰς τὸν δρόμον ποῦ κατοικεῖς; Μὴ παραπονῆσαι. Τὸ μουσικὸν κιβώτιον τῆς γειτόνισσας ἥμιπορεῖ νὰ ἔνε ἀνυπόφορον, ἀλλὰ οἱ ἔχοι του εἰς τὸ γενικὸν ἔντυγμα τῆς ζωῆς δὲν ἀποτελοῦν καμμίαν παραφωνίαν, εἶνε συμφωνότατοι μὲ τὸ σύνολον, εἶνε μαγευτικοί, ἀπλῶς διότι κάμνουν κρότον. Μουσικὸν κομμάτι εἶνε καὶ αἱ πρῶται ἀγριοφωναὶ τῶν μικρῶν λαρύγγων ποῦ βγαίνουν ἀπὸ τὰ παραθύρα τῶν σχολείων. Σονάτα τῆς ζωῆς εἶνε καὶ ὁ κρότος τοῦ σφυριοῦ εἰς τὸ βαρέλι. Ἀλλὰ τί εἶνε τὸ μουσικὸν ἔκεινο κελάρωσμα, τὸ νυκτερινόν; Φεγγάρι. Ἐπάνω εἰς τὸ κάτασπρον πεζοδρόμιον, μία μαύρη κηλίς, ἡ σκιὰ τοῦ κάρρου. Παρέκει τὸ κουρασμένον κτῆνος τῶν μεσογείων τῆς Ἀττικῆς ροκανίζον τὴν τροφὴν μὲ τὴν μούρην βυθισμένην εἰς τὴν σακκούλαν, ἡ δποία κρέμαται ὡς μακρὰ γενείας. Τὰ ἀσκιὰ τοῦ μούστου φαίνονται πῶς κοιμῶνται ἐπάνω εἰς τὸ κάρρον βαρὺν ὑπνον, κλίνοντα μὲ ὑπνηλίαν μέθην, χοντρὰ ὡς κρασοπατέρες. Ἐνας σωλὴν χονδρός, τεραστίος βόας, προβάλλει ἀπὸ ὑπόγειον, ἀνεβαίνει τὴν σκάλαν, βγαίνει στὸν δρόμον, ἀναρριχᾶται εἰς τὸ κάρρον, πίνει, πίνει, πίνει, ἀπὸ τὴν γλύκαν τῶν ἀσκῶν. Καὶ εἰς τὴν σιωπὴν τοῦ φεγγαριοῦ, δ μούστος τρέχει μὲ τὸν μυστικούς του κελαρυσμούς κάτω εἰς τὸ ὑπόγειον, χάνεται εἰς τὸ βάθος.

Γιὰ δλην αὐτὴν τὴν ζωὴν ποῦ ἔντυγμα, ποῦ χραίνει ὁ ἀνεμιός καὶ περνοῦν τὰ βαμβάκια σύννεφα ἀπὸ τὸν οὐρανόν. “Ω! δ τόνος, δ τόνος τῆς ζωῆς! Τὸν δίδουν ὅλα τὰ Σεπτεμβριανὰ εἶδη, τὰ φέσια τῶν ἐπαρχιών, τὰ βαρέλια, τὰ φοιτητικὰ μπαστούνια μὲ τὸν ρόζους, τὰ μάτια τὰ διαφόρου ἀνοίγματος καὶ διαφόρου

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΚ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

Η Νέα Βρετανικὴ Ακαδημία.

Πολὺς λόγος ἔγένετο καὶ οὐκ δλγαὶ ἀναρρίβειαι ἐλέχθησαν περὶ τῆς νεοτεί συσταθείσης Ἀγγλικῆς Ακαδημίας. Πολλοὶ ἐνόμισαν δτι πρόκειται περὶ ἰδρυματος παρεμφεροῦ πρὸς τὴν Γαλλικὴν Ακαδημίαν. διεδόθη δὲ ὅτι ὁ Βασιλεὺς εἶχεν ὄνομάση τὸν πρώτους τοὺς Ακαδημαϊκούς. Ιδοὺ πράγματι τί συνέβη:

Κατὰ τὸν παρελθόντα Ιανουάριον ὑπεβλήθη αἵτησις εἰς τὸν Βασιλέα, ὅπως οὗτος δώσῃ τὴν ἄδειαν νὰ συστηθῇ «Βρετανικὴ Ακαδημία πρὸς διάδοσιν τῶν Ιστορικῶν, Φιλοσοφικῶν καὶ Θεολογικῶν σπουδῶν». Ἡ νέα Ακαδημία ἔπρόκειτο νὰ συστηθῇ ἐκ τῶν 51 διακεκριμένων ὄντων οἵτινες ἑπτάριψαν τὴν αἵτησιν. Ἡ αἵτησις αὕτη ἔγένετο δεκτὴ καὶ κατὰ τὴν ἐπομένην τῆς στέψεως ἔξεδόθη Royal Charter. Ἰδρύουσα τὴν νέαν Βρετανικὴν Ακαδημίαν». Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅμιας καθ ἥν ὑπεβλήθη ἡ αἵτησις, τρεῖς τῶν μελλόντων ἀκαδημαϊκῶν, ὁ λόρδος Acton, ὁ Αἰδ. A. Davidson, καὶ ὁ περιφρίμος Ιστορικὸς Gardiner ἀπεβίωσαν, ἀφ ἐτέρου δὲ ἔξελεγχ καὶ νέος Ακαδημαϊκὸς ὁ λόρδος Rosebery, ὃντας δὲν κράμα δύο κλάδων τοῦ Δουβλίνου.

Δύναται πέριττον νὰ δοθῇ ὁ κατάλογος τῶν 49 ἔκεινων ὄντων ἀρκεσθῶν εἰς τὰ κυρώτερα καὶ εἰς ἔκεινα τῶν Ἑλληνιστῶν οἵτινες πραγματικῶς ἐν τῇ νέᾳ Ακαδημίᾳ ἔχουσι τὴν μερίδα τοῦ λέοντος.

Μεταξὺ αὐτῶν διακρίνονται τὰ ὀνόματα τοῦ γνωστοῦ βυζαντινολόγου J. B. Bury καθηγητοῦ ἐν Δουβλίνῳ τῆς Ιολανδίας, ὃστις ἔκτος διαδόχων τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῆς Μακεδονῆς ἔκδιδει μὲ πολυτικωτάτη σημειώσεις τὴν Ιστορίαν τῆς Παρακιῆς καὶ Καταπτώσεως τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ Gibbon, ἔργον δπερ ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις εἶναι ἀμιστούργημα ἀλλ ὅπερ γραφένται κατὰ τὸν 18 αἰώνα ὑπὸ φαντακούν καθολικοῦ δὲν ἐμπνέεται οὔτε ὑπὸ πνεύματος φιλαληθείας ὁ Dr. Pelham καθηγητὴς τῆς ἀρχαϊκῆς Ιστορίας ἐν Οξφόρδῃ, δ κ. Butcher καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς ἐν Εδιμούσιον, δ κ. Yererton καθηγητὴς τῆς Ἀνθρακού τοῦ Λαμπτεροῦ, δ κ. Masset, ἐνα Renan τὴν Taine. Αφ ἐτέρου δ Ἀγγλία δὲν δύναται νὰ θεωρῇ δρφανή μυθιστοριογάφων ὅταν ἔχῃ τὸν Meredith, τὸν Kipling, τὸν George Gissing, τὸν Ant. Hope, δ ἐστερημένη ποιητῶν μὲ τὸν Swinburne καὶ τὸν Philippss.

Άλλοι πρέπει νὰ ζητηθῇ ὁ λόγος καὶ θὰ εὑρεθῇ νομίω ἐτῷ πρακτικῷ πνεύματι τῶν Αγγλων καὶ εἰς τὰ ἀποτελέσματα ὅτινα ἔδωκεν ἡ Γαλλικὴ Ακαδημία.

Τὸ Ἀγγλικὸν φιλολογικὸν κοινὸν δὲν ἔχει τὴν ἀπλότητα νὰ νομίζουν ὅτι μία Ακαδημία, ὃσον πολυτελές καὶ ἀν ἐνιαὶ τὸ κτίριον ἐν φιλοτελίνῳ, δ κ. H. F. Tozer ὁ γράφων περὶ τῆς ήμετρας Εκκλησίας καὶ δ ἐκδότης τῆς πλήρους πικρῶν ἀληθείων History of Greece τοῦ Finley, δ κ. Thompsons ἔφορος τῆς Εθνικῆς Βιβλιοθήκης ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ, τέλος δ κ. Lord Evans οὗτονς ἀφέντινος τὸν άνταρθρων Ακαδημία εἰς τρεῖς τοὺς δ Sir Richard Jebb ἀντιπροσωπεύοντας τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ἐν τῇ Καθηγητὴς τῆς Γαλλικῆς Ακαδημίας ὅπως ἐπιτύχη τέλειον λεξικόν, καὶ δὲν ἔχειλευσε πήμην βασιζομένην ίδιως ἐπὶ εὐφυῶν ἀνεκδότων καὶ ἀδίκων ἀποκλεισμῶν.

Ἐν τῷ Αγγλία ὑπῆρχεν ἡδη ἀπὸ τοῦ Καρόλου τοῦ B' η Royal Society, ἔταιεια ἀνάλογος πρὸς τὴν Γαλλικὴν Académie des Sciences, παρασκούσα καὶ παρέ-

* Παρατηρήσοντος διοί λόγοι πολιτευταὶ οὗτοι εἶναι συγγραφεῖς μεγάλης ἀξίας. Τηνὲς δ ἔξ αντιδοτοῦ οἴοι δ Bryce καὶ δ Lecky ἵσως, δὲ καὶ δ Morley διεργάθησαν πολὺ πλέον ὡς ιστορικοὶ καὶ φιλόσοφοι παρὰ ὡς πολιτικοὶ ἀνδρεῖς.

χουσα εις τὰς Μαθηματικὰς καὶ Φυσικὰς Ἐπιστήμας πλείστας ὑπερεύσας. Ἀπὸ τῆς συντάσσως τῆς ἡγούμενης τοῦ 240 ἑτῶν ἡ Royal Society ἔκαμεν δὲ λίγον αρότον καὶ πολλὴν ἐγγασίαν τῆς British Αcademy ὡς μόνην φιλοδοξίαν ἔχει τὸ νὰ μιμηθῇ τὸ παράδειγμα τῆς προειρητέας της ἀδελφῆς.

ANAP. MIX. ANARAEALHS

22 Αὐγούστου 1902.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΑΠΕΘΑΝΕΝ αἰφνιδίως ἐν Σύρῳ ὁ πασύγνωστος εἰς τὸν κόσμον τῶν μεσαιωνιστῶν καὶ τὸν βυζαντινολόγον Δημήτριον Ροδοκανάκην, μία φυσιογνωμία ἔξαιρετική, τόσον παραδόξος ὅσον καὶ ἐπιβάλλουσα μία ἴδιοφυῖα περίεργος, ἔξερενητρια τῶν χρόνων ἔκεινων τῶν συγκεχιμένων ἀκόμητ καὶ τῶν μόλις πρὸ δὲ λίγου μελετωμένων μεταστασίας καὶ προσοχῆς.

Τὰ βιβλία του, δόλια ἀλλὰ περιπούδαστα, εἶναι αἱ σοφώτεραι καὶ αἱ μᾶλλον θετικαὶ συμβολαὶ εἰς τὴν ιστορίαν τοῦ Βυζαντίου, ἡ δὲ περὶ Λέοντος Ἀλατίου συγγραφή του καὶ τὸ τελευταῖον του ἔργον περὶ τῶν Ιουστινάρων τῆς Χίου ἐκρίθησαν παρὰ τῶν εἰδικῶν ὡς κλασικά συγγράμματα.

Εἰς τὸ ἡμερολόγιον τῆς Γόθας φέρεται ὡς πρίγκηψη, τὸν τίτλον δὲ αὐτὸν τοῦ ἀνεγνώρισεν ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις κατόπιν τῆς περὶ τῶν Παλαιολόγων ἐκτενοῦς καὶ λεπτομερεστάτης μελέτης του, εἰς τὴν ὅποιαν ἀποδεικνύει τὸ οἰκογενειακόν του δένδρον θαλερόν. μεταξὺ τῶν μεγάλων ἔκεινων Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων

‘Ἄλλα καὶ εἰς τὰ γαλλικά περιοδικὰ τὸ δόνομά του δὲν ἀπαντᾷ σπανίως, πληνθὺς δὲ μονογραφῶν καὶ μελετημάτων παρίλασαν ἀπὸ τῶν στιλῶν αὐτῶν, ίδιᾳ δὲ τῆς ‘Ἐπιθεωρήσεως τῶν Επιθεωρήσεων’ τῆς ὁποίας ἥτο ἐκ τῶν τακτικωτέρων συνεργατῶν.

Μὲ τὰς Ἀθήνας μερικώτερον τὸ δόνομα τοῦ Ροδοκανάκη συνεδέετο ἐπίσης στερεῶς, ἀτε συστήσαντος αὐτοῦ, διὰ πληρεύοντος τοῦ ἡγεμονίας τοῦ Σκατών, τὸ ἐλευθεροτεκτονικὸν τάγμα, τοῦ ὅποιου μέχρι θανάτου ὑπῆρχεν ὁ πρότος ὄντας ταξάρχης τοῦ ὑπάτου συμβουλίου καὶ μέγας διδάσκαλος τῆς Μ. Ἀνατολῆς.

‘Ο Ροδοκανάκης ἀπέθανεν ἔξηκοντούτης μόλις.

Ίσως τὰ «Παναθήναια» ἀργότερα γράψωσιν ἐκτενέστερον περὶ μᾶς τοιαύτης φυσιογνωμίας, ήτις ἔξειλητε πρὸς μεγάλην ξημίν τῆς μεσαιωνικῆς καὶ ίδιατατά τῆς βυζαντινῆς ιστορίας.

M.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΗΕΟΔΩΡΟΣ ΦΟΝ ΧΕΛΔΡΑ-Ι.Χ. Ο ἐν Ἀθήναις ἀποβιώσας τὴν 25ην Αυγούστου ἐπιφανῆς βοτανικὸς ἐγενήθη ἐν Δρόσῃ τῆς Σαξωνίας τὴν 3 Μαρτίου 1822. Ο πατήρ αὐτοῦ Heinrich von Heldreich σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας ἀνήκεν εἰς τὴν ἀρχαίαν οἰκογένειαν τῶν νόνων Heldreich, τῆς ὅποιας ὁ πρῶτος γνωστὸς γενάρχης. Ούθων ἀνάγεται κατὰ τὰ ἐν τοῖς Ἀρχείοις τῆς Σαξωνίας ἀσφαλῆ μαρτύρια εἰς τὸν 9ον αἰώνα, δὲ Matthias von Heldreich ἀναφέρεται ὡς σώσως ἐν τινὶ μάχῃ τῷ 1124 τὴν ζωὴν τοῦ αὐτοκράτορος Lotario II, ὁ δοπτὸς διὰ πολλῶν τιμῶν περιέβαλεν αὐτὸν καὶ τὸ οἰκογενειακὸν οἰκόσημον ἰδρυσεν. Άλλα καὶ ἐν τοῖς γράμμασι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς εἰρήνης δὲν ὑστέρησαν οἱ Χελδράϊ, ἔτι δὲ σώζεται ἐν τῷ μητρῷ τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Altdorf ἡ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ αὐτοῦ Joh. von. Heldreich γενομένη τῷ 1599 ἐγγραφὴ τοῦ ποικιλητοῦ Ἀλβέρτου τοῦ Waldstein. Ο Θεόδωρος φόν Χελδράϊ διήνυσε τὰς φιλοσοφικὰς του σπουδὰς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Φραϊστούρης, μεθ’ δὲ ιδιαιτέρως ἀφιερώθη εἰς τὴν βοτανικήν, ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Candeolle καὶ Arden τοῦ Jussiae. Ωδημένος ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ Γερμανικῷ φιλελληνισμοῦ τῆς ἐποχῆς ἔκεινης κατῆλθε τὸ ποδῶν εἰς τὴν Ελλάδα τὸ 1843 καὶ κατήρξατο τῆς μελέτης τῆς ἐλληνι-

.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

ΗΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΑΚΤΑΙΟΥ. «Ηνοίξε κατ’ αὐτὰς ἐν τῷ Ἀκταίῳ τοῦ νέου Φαλήρου ἡ ἡ καλλιτεχνικὴ Ἐκθεσίς τῶν Φιλοτέχνων. Η ἐταιρεία ἀκολουθούσα τὸν πρωτότυπον τῆς κανονικῆς ἔξελιξεως προσεκάλεσε πάντας τοὺς καλλιτέχνας ὑπὸ τὴν φιλό-

χεινον στέγην τῆς. Τινὲς ἀπέσχον ἀντιφρονοῦντες ὡς πρὸς τὰ μέσα, ἄλλοι προσῆλθον καὶ ἐντατῷ ἐνδροῦντος τῆς ποικιλίας τοῦ πανεπιστημίου, ἀνέλαβεν ὅμως τὴν ὑπερεύσην τοῦ πανεπιστημίου τοῦ 1851 καὶ διετέλεσεν ἐν αὐτῇ μέχρι τοῦ θανάτου του, παραδειγματικούς καὶ ἐνεργητικότητος ὑπαλλήλουν. Χαρακτηριστικὸν δὲ τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀγάπης του καὶ τῆς πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἀφοσιώσεως του είναι, ὅτι ἐπὶ δύο σχεδόν ἑταῖροι παρέμεινεν ἐν τῇ αὐτῇ δημοσίᾳ θέσει μὲ τὸν ἀρχικὸν γλισχρὸν μισθὸν, χωρὶς ποτὲ νὰ σχέσουν τινὰ μετά τῆς τέχνης ἐκείνης ποτὲ ζητεῖ καὶ αὐτὴ ἡ στοιχειώδης ἀνάγκη ἐνὸς τόπου αἰσθανόμενον ίδιαν ζωὴν.

Βεβαίως δὲ δύναται ἡ ἐγγασία την δομήν παρουσίας εἰς τὸν Ακταίον ἡ Φιλοτέχνης Ἐταιρεία νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς καλλιτεχνικὴ ὀλίγισται προσπάθειαι μερικῶν πρωτοτύπων ζωγραφῶν καὶ η σπουδὴ πρὸς ἔκθεσιν ἔργων ἀρδων ἀραιοτεχνῶν δὲν είνει δυνατόν νὰ σχέσουν τινὰ μετά τῆς τέχνης ἐκείνης ποτὲ ζητεῖ καὶ αὐτὴ ἡ στοιχειώδης ἀνάγκη ἐνὸς τόπου αἰσθανόμενον ίδιαν ζωὴν.

Εἰς τὴν κεντρικὴν ἐν τούτοις αἰθουσαν τὴν καταγαζούμενην ἀνάθετον μὲ φῶς χρίων ήλιων λάμπουν ὡς μαργαρίταις τὰ Δούλοινδια τοῦ ἔκεινου ζωγράφου Cesborn. εἶναι μὲ τόσην ἀλλήθειαν ζωγραφισμένα ποὺ μόνον μὰ δυνατὴ ψυχὴ καλλιτέχνου δύναται νὰ ἐννοήσῃ. Τὰ ἔργα τοῦ Παρασένη ἀναμφιβόλως μαρτυροῦν μόστην ὃ ποτὸν μίαν ἡμέραν θὰ μᾶς χαρίσῃ ἔργα οὐτὸν πάσαν ἔποψιν τέλεια: καὶ η Φιλοτέχνη συμπαθήσης νοσταλγίας τῶν οινονυμένων ἀποχρώσεων κλείει εἰς τὰ δόδα της, μίαν ψυχὴν εἰς τὴν δομήν ποτὸν η εἰλικρίνεια καὶ ἡ ἀγάπη ἐστάλαξαν τοὺς χυμούς των. Τοῦ μακαρίου του Βώκου τὰ φύρα ποὺ ἀλλοτε εἰχαν παραπετάξει ἐκεῖ σὲ μιὰ γνωτὰ κάποιας Εκθέσεως, τώρα ξαναζοῦν διὰ νὰ ἐνθυμίσουν τὸν λησμονημένον τεχνίτην. Τοῦ Γάλλου Raymond αἱ ὑδατογραφίαι εἶναι ἔργα τεχνικῆς ίκανότητος. Ο ἐκ Πατρῶν Επ Θωμόπουλος ἐκ τῶν νέων ζωγράφων ἐκδέτει ὀλόκληρον σειράν ἔργων του μὲ ζωὴν, μὲ ἀλήθειαν, καὶ σχεδόν μὲ ὀριμότητα σκέψεως, ἀλλὰ σπεύδει πολὺ, φιλοσοφεῖ, καὶ ἐπιτδεύεται τὴν τέχνην προτού γίνῃ τεχνίτης.

Ἡ Γλυπτικὴ πενιχρῶς ἀντιτροσποτεύεται. Τὰ ἀγαλμάτια του Παππαγάννη, καὶ τῆς Δοὺς Στεφάνου ἡ προτομὴ είναι τὰ μόνα ἔργα τῆς Εκθέσεως. Ἡ Δνίς Στεφάνου δεκινήν μεγάλην ἔπιδον καὶ είναι ἄξια ἐνθαρρύνσεως. Άλλα πρόσθεον διατὶ ὅλη αὐτὴ ἡ βία εἰς τὸ νὰ ἐκθέτουν ἔργα κακότεχνα οὐτὸν πάσαν ἔποψιν ἐνῷ ἡδύνατο δι’ ἐνδελεχούντος μελέτης νὰ γίνουν οἷοι τῆς δάφνης ἡ δομή τωρα μαραίνεται ἀγόνος στὴν φεύτικη χαρά των;

Θ.

κῆς χλωροίδος, ἐντεῦθεν δὲ δομώμενος μετέβη καὶ εἰς τὴν M. Λοισίαν καὶ τὴν Κορήτην καὶ τὴν Μακεδονίαν. Τὸ 1849 διωρίσθη ἐπιμελητής τοῦ βοτανικοῦ κήπου, ἀνέλαβεν ὅμως τὴν ὑπερεύσην τοῦ πανεπιστημίου τοῦ 1851 καὶ διετέλεσεν ἐν αὐτῇ μέχρι τοῦ θανάτου του, παραδειγματικούς καὶ ἐνεργητικότητος ὑπαλλήλουν. Χαρακτηριστικὸν δὲ τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀγάπης του καὶ τῆς πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἀφοσιώσεως του είναι, ὅτι ἐπὶ δύο σχεδόν ἑταῖροι παρέμεινεν ἐν τῇ αὐτῇ δημοσίᾳ μετὰ τὸν ζωγραφό τους ζωγράφων γιατρούς ήγιες, μεθ’ ἡς τοσοῦτον εἰχε συνδεθῆ καὶ τὴν δομήν πατάσαν κατὰ σπιθαμὴν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον ἐγγνώσκει.

Κατὰ τὰς διαφόρους καὶ πολλὰς ἀκδροφούς αὐτοῦ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀνατολήν ἀγεκάλινψεν ὑπὲρ τὰ 700 νέα εἰδῆ φυτῶν καὶ ἐπάντι νέα γένη, πρὸς τιμὴν δὲ αὐτὸν καὶ τῶν ἀνακαλύψεων του περὶ τὰ 70 νέα εἰδῆ φυτῶν ἀφιερώθησαν ὑπὸ τῶν βοτανικῶν εἰς τὸν Χελδράϊ καὶ φέρουσι τὸ δόνομά του.

Ἄλλο πρὸς τὸν 1858-1883 διετέλεσε καὶ ἐπιμελητής τοῦ Φυσιογραφικοῦ Μουσείου, συντελέσθησε δὲ πολὺ εἰς τὴν ιδρυσιν πλὴν τοῦ βοτανικοῦ τμήματος αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν τοῦ ζωολογικοῦ καὶ παλαιοντολογικοῦ, καθόστον καὶ εἰς τὴν ζωολογίαν, ίδιως τὴν ἐντομολογίαν, καὶ εἰς τὴν παλαιοντολογίαν ἡσηχολήθη.

Ἄλλη ἐπιστημονικὴ ἐργασία τοῦ Χελδράϊ εἶναι πολύτιμοι, ίδιαιτέρως δὲ εἰργάσθη εἰς τὴν σωτηριατικὴν βοτανικήν, πολλὰς δὲ καὶ σπουδαῖς συγγραφὰς ἐξέδωκεν, αἵτινες ἔχουσι τὸ ίδιαζον, ὅτι ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ ιδίου εἰς τέσσαρας γλώσσας, τὴν γερμανικήν, τὴν λατινικήν, τὴν ἐλληνικήν καὶ τὴν γαλλικήν, τὰς δομὰς δὲς αὐτὸν γλώσσας ἔγραφε καὶ διώλει. «Ἄλι διαγνώσεις τῶν ἀνατολικῶν φυτῶν καὶ ἡ ἀνατολικὴ χλωρίδες» τοῦ Βούασπει εἰχον ἐπεξεργασθεῖ ὑπὸ τοῦ Θ. Χελδράϊ. Τὸ 1862 ἔξεδωκε τὰ «Ωφέλιμα φυτά τῆς Ἑλλάδος», βιαδύτερον δὲ «Σπουδάς περὶ τῶν κοινῶν ὄνομασιν τῶν φυτῶν ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀρχαῖας», «Σπουδάς περὶ τῶν φυτῶν παρὰ τῷ οἴκῳ της Φιλοτέχνης».

μήρῳ», «Τὰ φυτὰ τοῦ Ἀττικοῦ πεδίου», περὶ τῆς Χλωρίδος τῆς Κεφαλληνίας, τῆς Αιγαίνης, τῆς Θήρας, περιγραφάς φυσικάς της νήσου Κρήτης καὶ διαφόρους ἀλλας προγματείας, κατέλιπε δὲ καὶ ἐργασίας ἀνεκδότους.

Μειλίχιος δὲ ὡς ἡτο τοὺς τρόπους καὶ ἀγαθὸς τὴν καρδίαν, προβούμως παρεῖχε τὴν συνδομήν του εἰς πάντας τοὺς ἐπί ποικίλων ἐπιστημονικῶν συμβουλευμένων αὐτὸν καὶ μεγάλως ἡγαπᾶτο καὶ ἐξειδίπτο ὑπὸ τῶν σχετιζόμενων αὐτόν, διὸ καὶ βιαδύν ἐν τῇ ἐλληνικῇ κοινωνίᾳ καὶ ἐν γένει ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῶν γραμμάτων ἐξεδηλώθη ἐπὶ τῷ θανάτῳ του πένθος.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

—ἀδεία τοῦ ‘Υπουργείου —

Ἐκ προτη

τέλεσιν, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἀπό αἰσθητικῆς ἀπόγεως ἀληθινὸν καλλιτέχνημα διὰ τὴν ἔκλογήν του θέματος καὶ τὴν ὁραιοτάτην σύνθεσιν. Εἰς ὅλην τὴν εἰκόνα εἶναι χυμένη μουσικὴ ἔρωτος βγαλμένη μὲ τέχνην ἀπὸ τὴν ἥρειον καὶ ἀπαλῆν φύσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ τοπίου καὶ τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς.

O TΥΠΟΣ

AI «ΜΥΚΗΝΑΙ» τοῦ «Ἄργους γράφουν»:
Αἱ «Ὑπάρχει φυτὸν εὐρισκόμενον καὶ ἄπασαν τὴν Ἀργολικὴν πεδιάδαν καθὼς καὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, τὸ διποῖον ἐνταῦθη εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τῷ ὄνομα Μελισσανδροῦ καὶ τὸ διποῖον ἔχει τὴν ἔξης ἴδιότητα. Ὁπόταν πλησιάσῃ αὐτὸν ἀνήρ ἢ γυνὴ καὶ ἀπαγγείλῃ παρ' αὐτῷ κλαυθμῆρος στίχους τινάς, τὰ φύλλα τοῦ φυτοῦ πάραντα μαραΐνονται καὶ καταπίπτουν. Συνήθως ἡ γυναικεὶς λέγουσι πρός αὐτὸν ἐν εἴδει μυρολογίου τὰ ἔξης.

Μελισσανδροῦ μὲ τὸν ἀνθό ποῦ είχες τὸν ἄνδρα τὸν καλό.

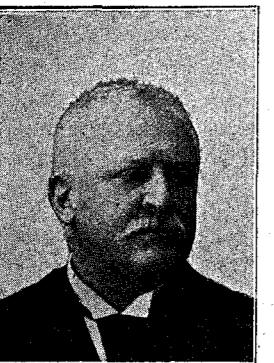
Οπον τὸν ἐσκοτώσαν
σ' τῆς Μπαριαριᾶς τὰ μέρη.

Καὶ ἔχανες δόκος τὸ Θεό,
μή κάρης ἄλλο ταῖρο.

Ὑπάρχει περὶ τοῦ φυτοῦ τούτου ἡ ἔξης παράδοσις. Υπῆρχεν εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν κάρη Ἑλλήνις Μελισσανδροῦ καλουμένη, ἡτις εἶχεν ὠραῖον σύνεγον, διὰ τοῦ οὔτους πειραταὶ εἰς τι ταξειδίον του γενόμενον κάρφον ἐμπορίας, τὸν ἐφόνευσαν εἰς τὴν Βαρβαρίαν ἐνθά τὸν μετέφεραν. Η Μελισσανδροῦ μαθοῦσα τὸν φόνον τοῦ συζύγου της ἀπέδωσεν ἐκ τῆς λάντης της, ἐπὶ δὲ τοῦ τάφου της ἀνεψύη τὸ φυτόν αὐτό, τὸ διποῖον συγκινεῖται ὅταν πλησίον του κλαύσῃ τις καὶ εἴπῃ μυρολόγιόν τι, ὥστε τὰ φύλλα του πάραντα μαραΐνονται καὶ πιπτούν.

ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

MΙΧΑΗΛ ΛΑΜΠΡΟΣ Ἀπέθανεν δὲ ἵδυντής καὶ ἐπὶ τριακονταετίαν σχεδόν Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ «Παρνασσοῦ». Ο Σύλλογος αὐτὸς ὑπῆρξε ἔργον του, τὸ μόνον του ἔργον. Μία «Καθημερινή» ἐφημερίς, τὴν διποίαν εἶχεν ἰδρύση, ἔζησε κάτι περισσότε-

ρον ἀπὸ τὰ οόδα τὰ θεατρικά του ἔργα, καὶ ὡς εἶδος ἀκόμη, ἀπέθαναν πρὸ πολλοῦ ἀλλ' ὁ Παρνασσός ξῆ καὶ θάξηση. Καὶ μετ' αὐτοῦ ἡ ἀγαθὴ μνήμη τοῦ Μιχαήλ Λάμπρου.

Τὸν ἐνθυμοῦμαι ξωηρόν, ἔρυθρόν, ὑπὲρ πάντας τοὺς Λάμπρους ξωηρὸν καὶ ἔρυθρόν, εἰς τὸ παλαιὸν κατάστημα τοῦ Συλλόγου, — ἔκει, εἰς τὴν δόδον Νομιματοκοπείου, ἀπέναντι τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτι-

κῶν, — καὶ μου ἔκαμψε πάντοτε τὴν ἐντύπωσιν ἐνὸς στύλου, ἀλλὰ στύλου δωρικοῦ ρυθμοῦ, εἶναι ἀλήθεια, καὶ παραδόξως δεικνύντος... Θά ἔλεγα εὐχαριστώς διτὶ ἡτοῦ ἡ ψυχὴ τοῦ Παρνασσοῦ, ἀν δέν με ἡμπόδιζεν ἡ σκέψις διτὶ ἀτομήσκοντος τόρα τοῦ Μιχαήλ Λάμπρου, θάπεθνησκε καὶ ὁ Παρνασσός. Καὶ λέγω, διτὶ ἡτο κάτι περισσότερον.

Τοῦ τότε ἡ καλὴ ἐποχὴ τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ, διπος λέγομεν συνήθως διὰ κάθε παλαιότερον, διοι διμεῖς οἱ μονομονορθοίδες... Τὸ βέβαιον εἶναι, διτὶ ὁ Παρνασσός ἡτο τότε φιλολογικώτερος. Διετήρει τὸν σεμνὸν χαρακτῆρα, τὸν διποῖον τοῦ εἰχον δώσῃ ἐξ ἀρχῆς οἱ ἰδρυται του. Δὲν είχεν ἀποκτήση ἀκόμη τὸ μεγαλοπρεπὲς κτίσιον τῆς διδοῦ Ἀγίου Γεωργίου, μὲ τὴν ἀπέραντον καὶ πλουσίαν αἴθουσαν, τὴν χαράν τῶν χορευτῶν καὶ τὴν ἀπελπισίαν τῶν διμιλητῶν. Η αἰδουσά του ἡτο πολὺ μικροτέρα, σχεδὸν πτωχὴ καὶ στενόχωρος, καὶ ὡς μόνον κόσμημα εἶχε τὰς εἰκόνας - ἀρκετὰ ἀτέχνους, — τῶν ἀποθανόντων ἐταίρων. Ο Βαλαωρίτης, ὁ Παπαδημήτονος, ὁ Βασιλειάδης, ὁ Ζαλοκώστας... πόσαι λατρεύται μορφαι γνῶμ-γνῶμ. Καὶ ἡ αἰδουσά ἐδιημμύροις, κατεκλύσετο ἀπὸ κόσμου, δισάκις ἐπρόκειτο νὰ διμιλήσῃ ὁ Παράσχος, ὁ Βλάχος, ὁ Βικέλας, ὁ Σκυλίτης, ὁ Παλαμᾶς, ὁ Πολέμης. Τὰ ἐσπερινὰ ἀναγνώσματα τοῦ Παρνασσοῦ ήσαν η μεγάλητέρα φιλολογικὴ ἐλξίς τῆς ἐποχῆς. Εκτοτε τὸ πράγματα ἥλαξαν. Εἰς τὴν νέαν αἰδουσάν, πάρα πολὺ μονδαίνε, δὲν ἔχουν σήμερον θέσιν οὔτε αἱ εἰκόνες τῶν νεκρῶν ποιητῶν, οὔτε τὰ ποιήματα τῶν ζώντων. Τάναγνώσματα συχνάζονται πολύ, μόνον ὅταν τὰ συνοδεύουν προβολαὶ φετεινῶν εἰκόνων, καὶ ἀντὶ τῶν ὠραίων ἔκεινων φιλολογικῶν ἐσπεριδῶν, ἔχουμεν τόρα μαθήματα, ἐκθέσεις, συναυλίας καὶ χορούς. Ο Παρνασσός ἔγινε κοινωνικώτερος, ἀριστοκρατικώτερος, φιλανθρωπότερος. Μία ἔξελιξις καὶ αὐτή, ἡ διποια διμοσ τοῦ ἔξασφαλίζει τὴν ζωήν. Διότι τίποτε «καθάρως φιλολογίον» δὲν εἰμπορεῖ νὰ ζήσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ο Μιχαήλ Λάμπρος τὸ ἐγνῶμοις εἰν αὐτὸ καλά, καὶ δημον δὲν δὲν ἀντεστάθη εἰς τὸ ζεύμα, ἀλλὰ τὸ πνευμόθησε μὲ διλας του τὰς δυνάμεις. Οποιας ἡ παλαιά, καὶ ἡ νέα φάσις τοῦ Παρνασσοῦ είνε ἔργον ἰδιόκον του. Αὐτὸς παντοῦ, αὐτὸς εἰς ὅλα, ὁ μοχλός, ἡ κινητήριος δύναμις, ἡ ιδέα μαζὶ καὶ ἡ ἐκτέλεσις. Πρό τινων ἐπῶν ἔωρατος τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα του ὡς Γενικοῦ Γραμματέως. Τὴν ήμέραν ἐκείνην δὲ Σύλλογος τὸν ἀπεθέωσε, — καὶ οὐδέποτε εἶδα δικαιοτέρων ἀποθέωσιν.

Ο ἀνθρώπος, δὲ διποῖος ἀφωπιώθη διοιψύχως εἰς τὸν Παρνασσὸν καὶ ἐπετέλεσε τοιοῦτον ἀληθῶς μέγα ἔργον, καὶ τὸ ἐστήριξε τόσον καλά, ὥστε νὰ μένῃ ἀκλόνητον καὶ μετά τὸν θάνατον του, ἡτο φυσικά προικισμένος μὲ διλην τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν εὐφυῖαν, τὴν διποίαν ἔκεινο ἀπῆτε. Είχε προπάντον τὸ ἐξαιρετικὸν χάρισμα νὰ βαδίζῃ σύμφωνα μὲ τὰς περιστάσεις, νὰ ἐπωφελήται ἀκόμη καὶ πάτο τὰς ἐναντιότητας καὶ νὰ συμβιβάζῃ τὰ διεσπότα. Ἀγαθώτατος ἀλλως τε, φαιδρός, διαχυτικός, εὐφυολόγος, ἡτο εἰς ὅλους ἀγαπητός, καὶ κανεὶς δὲν ἥθελε ν.τ. τον χαλάσῃ χατήρι.» Μόνον τελευταίως, ὡς δραματικὸς συγγραφεύς, ἀπέκτησε μερικὰ φιλολογικὰ μίση καὶ ἡγαγάσθη νὰ μιη καὶ αὐτὸς - φιλολογικῶς πάντοτε, — πρᾶγμα παραδεξόταν διὰ τους γνωρίζοντας τὴν ἀγαθότητα τοῦ Μίκιουν.

Ἐπωνομάσθη δὲ «Ἐρυθρὸς Γραμματεὺς». Τὴν διοιμασίαν ταύτην, τὴν διποίαν ὥφειλεν εἰς τὸ χρῶμα του, ἔλαβε καὶ ἡ ἐποχὴν εἰς τὰ ἀρχόρα τῶν ἐφημεριδῶν δὲ Βίσμαρκ ἐπωνομάστησε δὲ «σιδηροῦς ἀρχικαγγελάριος». Άλλ' ἡ φιλοπονία του, ἡ δραστηριότης του, καὶ ἡ ἀντοχή του ἡτο τόση, ὥστε μὲ διλον τὸ σέρβας πρὸς τὴν ἀνάλογιαν, ἡμποροῦσε καλλιστα νὰ ἐπονομασθῇ καὶ «σιδηροῦς γραμματεὺς».

E*